This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

HD WIDENER
HW FIVZ G

Digitized by Google

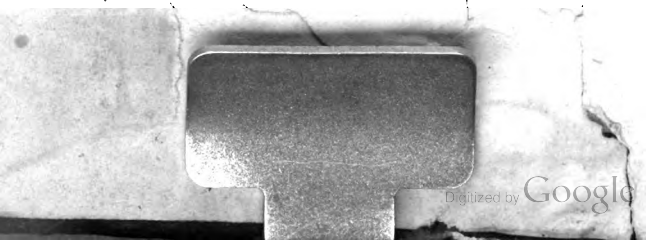
Digitized by Google

18

ՔՆՐԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԶՆԵՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻ

ՀԱՒԱՔԵԱԼ ԻՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԻՑ
ԵՐԵՒԵԼԻ ՀԵՂԻՆԱԿԱՑ

ՑԱՀԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԵՆՆ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ԳՐԻՖՈՐ ԴՊՐՒ
ՓԵՇՏԸՄԱԼՃԵԱՆ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՍՐԲՈՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ՏԵԱՒՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ԱՐՃԱՆԸՆՏԻՐ ԵՒ ՎԵՀԱ
ՓԱՌ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
ՏԵԱՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍ
ԿՈՊՈՍԻ

ՏՊԵԱԼ ՎԵՐՍՏԻՆ

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ՏՕՐԹԱԳԻՒՂ . Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՊՕՂՈՍԻ ԱՐԱՊԵԱՆ

1845

Digitized by Google

HARVARD UNIVERSITY
LIBRARY
JUN 2

Digitized by Google

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Պիտանութիւն առաքինի քերականութեան՝ որով լինի մեզ
ի զանազան մակացութիւնս , պայծառ քան զլոյս միջօրէի
յայտնի գոլով առնելոցն , յոժարին բազումք յաշխատութիւն նորին բե-
րիլ եռանդեամբ , քայլց տակաւք գտանին ի կատարումն տրամիտին
հասեալ :

Եւ այսմ խակուԹենան չերևիլ այլ լինչ պատճառս իրաւացի , քայց
միԹէ գաղջութիւն ուսանողացս , որք առ ի քերել յանձանց գիտից
մտութեանն բամբասանս , ոմն զայժմ ընդարձակութիւն քերական-
նութեանն պատճառեն , և ոմն զկարի հասնելոյ Ժամանակին , և այլ ոմն
զչափաւորին ծանրացեալն և դժուարագիտանն լինել :

Եւ զոր օրինակ՝ խմաստուն բժիշկ զգաստակար լինչ փոքր՝ զոր չա-
խտժէ առնուլ հիւանդացեալն , խոհական խորհրդով պատուիրե
դեղավաճառին յայլ իմն տարրալ յեղանակել՝ ի մեծաւ կամ յաշա-
դակ , առ ի գլգուել զախորժակ ախտացելոցն՝ յարբուցանե դեղոյն
օգտակարութեան :

Ընդդէս և մեք այժմ ըստ ստորոտս դեղավաճառի զքերականա-
կան վարդապետութիւնս և զկանոնս այլովք հանդերձ՝ նորոգ
կապեալս այլ ոչ նորոգ քննութեամբ ի մէջ մատուցանք , բազմական
համարելով զպղտի և զվաղեմի հեղինակացդ բազմաչխրատն երկասիրու-
թիւն առ երկայնաբանիսս խոզաղութիւն կալուցդն առնելոյ :

Ո՛չ ուրեք երբեք տեսանի ի մեծ վիպևստասյական բաժանումն և
դատումն բազում և բանից , և ոչ նշմարտանք ուղղութեան իրիք երևե-
լի հեղինակաց , այլ որ ինչ միանգամ փորը մի մեծին կամ դժուարա-
հաս թուէր առ խելամտութիւն աշակերտելոց , այնուքիկ և եթ պար-
զաբանեալ դնին առ հեշտընկալ լինելոյ :

Յառաջնում մասին քերականութեանն՝ որ ուսուցանէ պարզա-
բար զութ մատուցիս բանին , Թէ ի հոլովս անուանց և Թէ ի խոնարհ-
մունս բայից և Թէ յայլ մատուցիս բանի , ուր ուրեք կարևոր մեզ
Թուեցաւ՝ յատելոք դնել զառանձնական նշանակութիւնն , ոչ այն-
քան ի սերտողութիւն՝ քան Թէ ի ծանօթութիւն իմաստից բառին :

Digitized by Google

Իսկ յերկրորդումն՝ ոչ առանդին կամիմք համաձայնութեան մատանաց բանին, զոր հայկականաւ վարիլ բառական վարկաք. և որչափ ինչ մնացեալ էր համառօտ՝ բայց գրեթէ ոչ ինչ այսկաս կամ կրճատ յորոց սկզբան ունին ուսանողք՝ հոգացեալք նշանակել զամենայն։

Եղանակ վարդապետութեան կանոնաց և տարազ կարգաւորութեան նիւթոյն՝ զոր կալաք ի բուհանական ընթացից գործոյս, և այն զոր ի սկզբանէ և այսր մինչ եկաք վարել ի դաստատութեան մերում՝ խըրթև դիւրահեշտ առ աւարտանել և առ ուսանիլ։

Ջօրինակին բազում ուրեք ոչ ինչ նշանութեամբ եդաք, այլ լուռ ապահանձման նիւթոյն. և ոչ զաճեղխոն յորոց հանեալ են նշանակեցաք, այծեալ զմտաւ թէ ոչ օգուտ ինչ են ուսանողաց. մանաւանդ զի ապրեն ազգ ազգ տպարանաց են ի հեղինակաց։

Ապա այսուհետև ոչ ինչ մնայ աշնակերտելոց, բայց եթէ փոյթ ունիցին ջանիւ ի դաստատութիւն քերականութեանն ապրասիել, և ուսուցչացն՝ անդադար սիրով զդասն աւանդել. որով ուսանողք և աւարտանողք ի միասին վայելեսցեն յարդիւնս վաստակոց իւրեանց, և ընկալցին զպսակութիւն և զպարգև յաստենից մարգմանէ։

Digitized by Google

ԲԱՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՆԱԽԱԴԻՏԵԼԻՔ

Արտականութիւնն է արհեստ ուղիղ խնամելոյ։ Բանզի ստուգանէ ըստ կանոնաւ կարգել զբանս՝ ի խօսիլն և՝ ի գրելն, և քարտուղ հայկանալ զգրաքառ լեզուն։ Այս մասունք նորա են՝ տոլք • գիր • վանկ • բառ • բան։

Գիրն է գիծ՝ ինչ նշանակիչ ասուի, իակ ասուն է հնչումն ինչ յօդելի և հեգելի • որպէս ա՝ և բ՝ հեգեալ ընդ ինքեանս՝ հնչեն զանուանս ոք։ Այսպիսի գիրք կամ նշանք ասուից՝ ի մեր լեզուս են երեսուն և վեց • որոց ասացինն է ա, և վերջինն ֆ, ընդ որս յետոյ յաւելան ց. և ք, որոյ եղեն երեսուն և ութ։

Ի սոցանէ ոմանք են ձայնաւորք, որ ըստ ինքեան հանեն զձայնս իւրեանց • և են եօթն սոքա՝ ա • է • ը • ի • ո • ու։

Իակ ոմանք են բաղաձայն, զի չունին զայսպիսի հնչումն • այլ կցեալ ընդ ձայնաւորս ասուս՝ և՝ ի միասին հեգեալ, հանեն զձայն իւրեանց • այսպիսի են այլ ինչ ասացեալ ասուքն ամ։ Իակ ոն ոչ է պարզ գիր, այլ յերկուց գրոց ձևացեալ • զի է և՝ կցեալ ընդ միմեանս՝ կազմեն զնշանագիրս նա։

Digitized by Google

Վանկն է ձայն ինչ որ միով հնչմամբ եղանէ՝ ի բանէ մարդոյն՝ բաղկացուածք ձայնաւոր և բաղաձայն առանց ոչ՝ Ան. պէս. լուր՝ սուրբ. սուրբ. և այլն քան զվեց գիր՝ վանկ ոչ կարէ լինել։

Նշան է ձայն նշանական. զի նշանակէ զնրս, կամ զգործողութիւն, և կամ զպատահարս իրաց կամ գործողութեց. որպէս՝ Մարդ. դու. կարդա. նստեալ. վազան. այսօր. քանզի. ահ։

Նշանն է կարգաւոր յօդաւորութիւն բառից, որ յայտնէ զնորհուրդս մտաց. որպէս յորժամ ասեմք՝ Ջինչ օգուտ է խոստիւն տանն, յորժամ ընտանիք զնրեաքս կոտորեն։

Ահա բառքն են ութն ազգ՝ յորոց կազմի բանն, այ՝ կոչին մասունք բանի. որք են՝ Անուն. Դերանուն. Բայ. Ընդունելութիւն. Նախադրութիւն. Մակբայ. Շաղկապ. և Միջարկութիւն։

Աւասիկ յայտ է՝ թէ բովանդակ արհեստս քերականութեան կայանայ յերկուս յայտնիկ ։ ի՝ ի տեղեկութիւն ճազմութեան և հանգամանաց ութից մասանց բանին. և ի՝ ի հմտութիւն կանոնաւոր համաձայնութեան նոցին ընդ միմեանս՝ ի յայտնել զխնդրուածս մտաց ։ Այն որոց և աստ ոչ կարեկից քերականութիւն յերկուս մասունս ասրհեցաւ. ուր յառաջնումն բացատրի Տեղեկութիւն մասանց բանին. և յերկրորդումն՝ Հմտութիւն համաձայնութեան նոցին։

Digitized by Google

ՄԵԾԱՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՄԱՍԱՆՑ ԲԱՆԻՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԱՆՈՒՆ

ա. Ա Նուն է մեծ քանի, որով լերն կոչի, և Հանապազ լինել այս ինչ, կամ այսպիսի ինչ. ոմն՝ Հր. գորա. տուիծ. զօրեղ. ակար. ահաւոր. ևն: Այս քանի յերկուս. Գոյական, և Ածական:

Գոյականն է՝ որ միայնակ վարի ՚ի քանս, և ինքնակէզ գրվենչուի իրաց. ոմն՝ Մարդ. պետրոս. Հոգի. մարիամ. քաղաք. ժողովուրդ. լոյս. սէր. տաճար. տուն. ևն:

Ածականն է՝ որ միայնակ ոչ վարի ՚ի քանս, այլ պահանջէ զնա վարել ՚ի գոյականս, և ինքնակէզ գրվածուի իրաց. ոմն՝ Մեծ. փոքր. գեղեցկագոյն. տգեղագոյն. առաքինաքար. առաքինագոյն. Հնափանդեք. դիմահար. Հաստատուն. անհաստատ. ևն:

բ. Գոյականն յերկու տեսակս բաժանի. Յատուկ. Հասարակ. Հատաքակական:

Յատուկն է՝ որ զմի ինչ նշանակէ, և զմիոջէ միայն առի, և ոչ վարի յոչնակեանսն. որպէս՝ Հայկ. Տիգրիս. Ասիա. Կոստանդնուպոլիս, ևն:

Հասարակն է՝ որ քազմաց ատաշաձի, և զմիոյ միոյ ՚ի նոցանէ ասէ. ոմն՝ Մարդ. գետ. լեռն. քաղաք. ևն:

Հատաքականն է՝ որ եզակի ձայնիւ զքանակաւ ինչ նշանակէ, և զմիոյ միոյ ՚ի նոցանէ ոչ ասէ զատաքար՝ այլ

հաւաքական միայն • որպէս Ամէն • Ժողովուրդ • բառնակ • հօտ • ևն։

Ե • Ա՛ծականին յերկիս աստիճանս բաժանի • Դրական • Բաղդատական • Գերադրական։

Դրականն նշանակէ զորպիսութիւն զոյականին պարզապէս առանց սաստկացուցանելոյ • որպէս՝ Բարի • Չար • մեծ • փոքր • ևն։

Բաղդատականն նշանակէ զորպիսութիւն զոյականին հասնելոյ ընդ այլս լինել սաստիկ • որպէս՝ Բարեգոյն • Չարագոյն • մեծագոյն • փոքրագոյն • ևն։ Ի՛ր այս կազմի մանականքն • ոյ՝ Բարի հա • Չար հա • կամ՝ հա բարի • հա չար • ևն։

Գերադրականն է՝ որ նշանակէ զորպիսութիւն զոյականին յոյժ սաստկացեալ • ևի վերջին ստանձնեն հատեալ • ոյն՝ ամենաբարի • ամենաչար • ամենամեծ • ամենափոքր • ևն։ Ի՛ր այս սովորաբար կազմի բառիւս ամին • բայց երբեմն յաւելմամբ ի վեր բաղդատականին մանկանցն հա • որպէս՝ Բարեգոյն հա • Չարագոյն հա • կամ՝ հա բարեգոյն • հա չարագոյն • ևն։ Զևանայր նաև բառիս գէթ • որպէս՝ գէթամաքուր • գէթապայծառ • ևն • որ նշանակէ առնվազն • ամենամաքուր • ամենապայծառ • ևն։

Կարէ կազմել և կրկնութեամբ • կամ յաւելմամբ առանկացուցիչ բառի իմիք • որպէս՝ Մեծամեծ • Մեծ մեծ • Մեծ ամենևին բարի • անհնարին չար • ևն • որ է ասել՝ ամենայն • ամենայնիւ • ամենայնբարի • ամենայնչար • ևն։

ՅՕԴՈՒԱԾ • Ա

Պարագայք անուանց։

Պարագայք անուանց՝ որք ի Հայոցմէնք կոչին՝ են չորք • Չի • Տեսակ • Թիւ • Հոլով։

ա • Չևոք երիս • Որով, և Որից։ Պարզի ի յո-

Digitized by Google

Digitized by Google

բարկու ։ ևն ։ Խաղալ յորժամ՝ ի վերջոյ դնել, ձեռք առնել փոխանակ, որպէս՝ Աճապարել ։ մեղադրանք ։ հոգեւոր ։ ևն ։ Ի սատակման՝ Ըմբռնաւորել ։ ամենասուրբ ։ լուսազարդ ։ եռալոյս ։ մեքենափայլ ։ գերասիրեալ ։ ևն ։

Վառանին և առաւանք ինչ, որք ի բաց թողուն զձայնաւոր տառսն սեռականին, և այնպէս բարդին ընդ յետագայ անուան ։ որպէս՝ Զուկն՝ ձկան, ձկնորս ։ եռուկն՝ նռան, նռնաձէ ։ տուն՝ տան, տնտես ։ սկիզբն՝ սկզբ բան, սկզբնաւորել ։ ևն ։

Այն և առաւանք ինչ, որք երբեմն փոխանակեալ բարդին, և երբեմն առանց փոփոխութեան ։ որպէս՝ Ակնատես, և ակնատեսութիւն, տրտնջարբու, և տրտնջարբուք ։ վերիմատոյ, և վերիմանդիր ։ անուանաւորիչ, և անուանակիր ։ առնտակերպ, և առնտակերպ ։ ևն ։

Ձ ։ Ունեզական անուանք ի բարդիլն՝ սովորաբար իբրև եզական դնին՝ կորուսանելով զառաւ ։ ոյ՝ փառք ։ փառաբեր և վերհասիտ ։ կամք, կամակատար և բարեկամ ։ միտք, մտախոհ և հոգեմտիւ ։ հրաշք, հրաշագեղ և մեծահրաշ ։ ևն ։ Իսկ երբեմն միանչ դնին ի սկիզբն բարդութեանց, զ ։ առանն փոխելն ։ ի ։ և իբրև անուղղակ Հայցականի բարդին, որպէս՝ Աեղք, մեղասէր ։ օրինք, օրինագիտ ։ կեանք, կենտաքեր ։ ևն ։

ՑՕԴՈՒԱԾ ։ Բ

Տեսակք անուան ։

Տեսակն անուան ե երկու ։ Նախաւորեալ, և Ածանցական ։

Նախաւորեալ կամ նախադասական անուն ե՝ որ չունի ի վերջոյ անվանական վանդակի ինչ, և կայ յաւարտին նշանակութեան իւրում ։ Եթէ գոյական եցէ անուն և եթէ ածական, եթէ սեռով և եթէ բարդ կամ բաղադրեալ ։ որպէս՝ Ամպ ։ քամի ։ քաղցր ։ անմահ ։ ևն ։

Digitized by Google

Ա՛ջ-անցականներ անուններ է՝ որ՛ի վերջոյ ունին անունքան մասա-
նիկ հինչ, որում և փոխեալ է յայլ իմն նշանակութիւն.
որպէս՝ Մարդ-ոյին. բարեփոյն. բարեպաշտ-հի.
անմահ-ութիւն. ևլն։

Ա՛ջ-անցականակերտ անունքան մնանիկք բազում են յոյժ,
յորոյ ոմանք յաշխարհ՛ի գործածին, և ինքեանք դուն ա-
յրեք. և առ հասարակ բաժանին՛ի զանազան տեսակս,
զորս հնումն օտիս նշանակեցաք՛ի սորին։

Ա՛ն. Ոմանք կոչին Հայրանունականք, որք կցին յանուն
հօր, կամ առհասին, կամ վերջաւորութեան, առն նշանակել
զգաւառակն, կամ զազգայինն, կամ զաշխարհեցոն. որպիսիք
են՝ Էան. ցի. ունի. ենան. ենան, ևլն. ունի՝ Քաջեան. Խոսրովեցի.
արշակունի. զաղատոնեանական. ևլն։

Ե՛ան. Ոմանք՝ Աստղանիշք, որք կցեալ՛ի նախատառին, առան
նշանակել զստացօղն, կամ զվերջ-բաժանութիւնն առնեալ. ունիք
են՝ իան. սար. Էրէին, իամ՝ էն. նի. ի, ևլն. ունի՝ Հոգեկեան.
երկնաւոր. լուսեղէն. նոշեղէն. արծաթեի. ևլն։

Ը՛. Ոմանք՝ Գործ-ողնականք, որք կցին՛ի նախատառին՝ ցու-
ցանեն զգործողն կամ զգործին նմին. ունիքք են՝ ող. ոդ.
ան. կան. իչ. իան չաչ. իչ. ող, կամ՝ ոդ. ոտ. ոտ, ևլն. ունի՝
Վարող. հշտող. խրճան. նոտաբաժան. մեղսանիչ. գուժ-
իան. առաւել. տրբիչ. սիրող, կամ՝ սիրող. երկրպագու.
տուիչ ատող. ևլն։

Թ՛. Ոմանք՝ Ենթականկատիան, որք կցեալ՛ի նախատառ-
ին, ցուցանեն զստացուածատուն ենթականկատնոյն նմին.
որպիսիք են՝ ցոս. ոտ. ոտ. իան. չէ. տոտ. ող. ոյ, ևլն. որպէս՝
Մահոտ. հիւանդոտ. երջանոտ. գեղեցկոտ. ատամնաւոտ,
անուշաղոյ. հաշոյ. ևլն։

Ժ՛. Ոմանք՝ Պատրանականք, որք կցեալ՛ի նախատառին,
առան նշանակել զառեղի կամ զպատրանական ենթ. որպիսիք
են՝ ող. ոտ. ատան. բան. ան. պան, ևլն. ունի՝ Ծաղկոտ. հիւանդ-
ոտ. անդաստան. վարուժատան. կայան. տատրակիպան. ևլն։

Ի՛. Ոմանք՝ Ածանականք, որք կցեալ ընդ նախատառին,

զանազան ներ ցուցանեն. որպիսիք են՝ սոր. կան. նի. ի. էն. էն. էն. ին. որ, ևն. որպէս՝ Թևաւոր. քանակին. երկոտանի. ծառատի. խոհեմ. ուշիմ. նկարչին. հատոր. ևն։

Զ. Սեռական՝ Աստուածական, որք կցեալ ընդ նախատիպին, առաւելուն և աստուածացուցանեն զնշանակութիւն նորա. որպիսիք են՝ կին. եզ. եաց. էից. պան. ուտ. ոտ. ո, ևն. որպէս՝ Վշտակին. հանճարեղ. երանաւէտ. սքանչելի. ծայրագոյն. ազգատոհմ. ևն։

Է. Սեռական՝ Նուազական, որք կցեալ ընդ նախատիպին, ցուցանեն զնոա փոքրկացեալ կամ պակասեալ. որպիսիք են՝ ակ. իկ. ուկ. ոտ, ևն. որպէս՝ Նաւակ. եզնիկ. այրուկ. Հեռուստ. ևն։

Ը. Սեռական՝ Վերացական, որք կցեալ ընդ անուն ինչ, ցուցանեն զնոա վերացեալ յենթակայէն. որպիսիք են՝ ութն. ութեան. խան. ածք. ոտք. էտ. էտ. ունդ. ոտք. ծն. պակ, ևն. որպէս՝ Գոչունն. ազգատութիւն. հնչեցուն. կուտորած. խնդրոտած. գովեստ. հանգեստ. սերտունդ. խաղաղութիւն. պաշտօն. յիշատակ. ևն։

Թ. Սեռական՝ Նշանական, որք զնշանակութիւն նախատիպին անփոփոխ պահեն. որպիսիք են՝ գան. ագ. գի. ակ. ուկ. ուկ. էլ, ևն. որպէս՝ Վերապատմ. տեսակ. անկեղծ. նորոգ. անտեղեակ. կամքիկ. ևն։

Ժ. Սեռական՝ Թուական, որք կցեալ լի թուական անուան ներս, եղանակաւորեն զնոսա. որպիսիք են՝ ակ. եակ. երորդ. կին. պատիկ. էդ, ևն. ունի՝ Երեք. քառեակ. վեցերորդ. չորեքկին. եօթնապատիկ. երիք. ևն։

Ժբ. Պատկան և անուանք ինչ Կրկնածանցական. որպիսի են սորքին՝ Հայր, հայրենի, հայրենական. զարմ, զարմաւոր, զարմատոհմ. տէտր, տիտան, տիտանի, տիտանական. ևն։

Ցերեկութեան ձեռց և տեսակաց անուան կարելի է յայտնապէս ի Քերականութեան քառից. վասն այսորիկ բաւական համարեցաք միայն փոքր ի շատէ զգեցեալ՝ ի Հայոց օտարութեան յայսմիկ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Գ

Թխուք անուանց։

Թխուք անուանց են երկու · Եզական, և Յոքնական։

Եզական · ոյք՝ Սիրտ · Հիմն · ոսկր · բեռն · օր · աէր · ևն։

Յոքնական · որպէս՝ Սիրտք · Հիմունք · ոսկերք · բեռունք · աւուրք · տեառք · ևն։

Վասանին և անուանք, որք ունելով ի վերջոյ զանազան մանանիկս ինչ, եզակի ձայնիւ լինին յոքնակի · և այսպիսի մանանիկք ոչ են ածանցականք եթէ՝ այլ յոքնականաց կերտ · որպիսիք են արքին՝ անի · էան · փ · էի · ևան · էք, ևք, ոյք՝ Աւազանի · խոզէան · մանկտ · մայրդէի · բազմանան · օրէք, ևք · վերջինս էր՝ միայն յաշխարհաբառ լեզուոջ ի գործ ածի։

Վասանին և անուանք ինչ, որ ընդ ինքեանց են անյոգ նական · որպ՝ Ցոյս · սէր · քուն · երկիր · ևն։

Այսպէս և յատուկ անուանք անձանց, տեղեաց, քաղաքաց, լերանց, գետոց, ևն · որպէս՝ Գետառս · Կիսկրոս · Կարին · Մասիս · Յորդանան · և այլն։

Վան և անուանք, որք անեզականք են · որպիսիք են՝ Փառք · վարք · կեանք · խելք · կարծիք · դժոխք · և այլք բազումք։

—

ՅՕԴՈՒԱԾ · Դ

Հոլով անուանց։

Հոլով անուանց են՝ որոնք փոփոխի ամ և նոյն անունն՝ կամ ի վերջին՝ կամ ի սկիզբն · և կամ յերկոսին · ասա · յորս փոփոխի եզական նշանակութիւնն նորա, ի յոյնէ եզական և ի յոքնական · և այս յոլովք սովորական բառ են ասան։

Հոլովական՝ Ածական՝ գործիական՝ պատուական՝

Digitized by Google

Հայցական • Պատմական • Բացատական • Տրական • Ներգոյական • Կոչական ։

ՔԼ • Աղբական հոլովն՝ ուղղական ցուցանէ զերն • որպէս՝ Աղբայ • աղբայք ։

Սեռականն ցուցանէ իբրև ունօղ իրի իմիք, թէ ազգիցէ նորա, թէ ստացուած, և թէ այլ ինչ • որպէս՝ Աղբայի • աղբայից ։

Գործականն ցուցանէ զերն իբրև միջնորդ և գործի, որով առնէիք զինն • որպէս՝ Աղբայիւ • աղբայիւք ։

Պատատականն ցուցանէ զշրջապատ իրին • որպէս՝ Աղբայիս • զաղբայիս ։

Հայցականն ցուցանէ զերն իբրև խնդրելի • որպէս՝ Զաղբայ • զաղբայս ։

Պատճառականն ցուցանէ ասել կամ առնել ինչ վասն իրին • որպէս՝ Զաղբայէ • զաղբայից ։

Բացատականն՝ որ և հանգամանական ասի, ցուցանէ իրն այսպիսի՝ յորմէ ելանէ, կամ բառնի, կամ հանի իր ինչ • որպէս՝ Ցաղբայէ • յաղբայից ։

Տրականն ցուցանէ զերն այնպիսի՝ որում տուեալ լինի, կամ առաքի, կամ պատշաճի իր ինչ • և է կրկին, նախադրեալ և վերջնահոլով • որպէս՝ Ցաղբայ, և աղբայի, յաղբայս, և աղբայից ։ Ոչ այն միայն սեռական ըստ յատկութեան տեղացն կարէ լինել և տրական • որ և հոլովն վերջնահոլով տրական ։

Ներգոյականն ցուցանէ զերն այնպիսի՝ յորում մնայ իր ինչ • որպէս՝ Ցաղբայի • յաղբայս ։ Վերնայն նախադրեալ տրական՝ կարէ լինել ներգոյական • որպէս՝ Ցաղբայ • յաղբայս ։

Կոչականն ցուցանէ զերն իբրև կոչեցեալ • որպէս՝ Ո՛վ աղբայ • ով աղբայք ։

ՁԼ • Նուազունք ի հոլովելն այլ և այլ կերպիւ փոփոխին ի վերջն՝ ի լինել իւրեանց սեռական և գործական • որպիսի վերջանան՝ ի, ու, ոյ, ան, ոն, ոյն՝ ի, ու • ոյ, ան, ոն, ոյն՝ ի, ու • ոյ ։

ձի. ոմանք՝ ով, ով. ով, ով, ով. լաւ. վասն որոյ ընդ այլ եւ այլ օրինակօք հոլովին. եւ այս առարկեր օրինակք հոլովին հետեւեալ հոլովմամբ։

Ոմանք յանուանց ի հոլովին՝ առնուին եւ առնուն ասացեալ զձայնաւորն առաջի եւ յետոյ խուրանց. ոմանք փոխին, եւ ոմանք կորուսանեն. եւ այս ամենայն յայտնի առաւելի յառաջիկայ յօրինակսդ։

ՕՐԻՆԱԿ Ա.

Եզական։

Ա.	Ա. ըեայ.	փոփելիմ.
Ե.	ա՛ըեայդ.	փոփելիմիդ.
Ն.	ա՛ըեայն.	փոփելիմէ.
Ց.	ա՛ըեայս.	փոփելիմէն.
Ք.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ի.	ա՛ըեայէ.	փոփելիմիցէ.
Ո.	ա՛ըեայ.	փոփելիմէն էլէ.
Ը.	ա՛ըեայի.	փոփելիմին.
Ս.	ա՛ըեայդ.	փոփելիմդ էլէ.
Ձ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ղ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ճ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Մ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Յ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ն.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Շ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ո.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Չ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Պ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ջ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ռ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ս.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Վ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Տ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ր.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ց.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ւ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Փ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ք.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Օ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ֆ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.

Յոգնական։

Ա.	Ա. ըեայք.	փոփելիմիք.
Ե.	ա՛ըեայդ.	փոփելիմիդ.
Ն.	ա՛ըեայն.	փոփելիմիւ.
Ց.	ա՛ըեայս.	փոփելիմիս էլէ.
Ք.	ա՛ըեայ.	փոփելիմիս էլէ.
Ի.	ա՛ըեայէ.	փոփելիմիցէ.
Ո.	ա՛ըեայ.	փոփելիմիւ էլէ.
Ը.	ա՛ըեայի.	փոփելիմին.
Ս.	ա՛ըեայդ.	փոփելիմդ էլէ.
Ձ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ղ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ճ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Մ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Յ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ն.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Շ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ո.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Չ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Պ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ջ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ռ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ս.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Վ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Տ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ր.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ց.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ւ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Փ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ք.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Օ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.
Ֆ.	ա՛ըեայ.	փոփելիմ էլէ.

Digitized by Google

Բնագ այսոքս օրինակաւ Հոլովին և այլ բազումս առ-
նունք. յորոց ոմանք անփոփոխս և անկորուստս պահեն
զձայնաւորս առաջս իւրեանց. զոր օրինակ։

Աչքեաս,	աչքեաւ,	աչքեաւք.	աչեաւքս.
քանդ,	քանդի,	քանդիւ.	աքօղ.
գովեստ,	գովեստի,	գովեստիւ.	ձիոհ.
զոհ,	զոհի,	զոհիւ.	վա-զպան.
ի,	հի,	հիւ.	վար օրէն ընէ.
ընծայ,	ընծայի,	ընծայիւ.	փեշընէշ.
մարգարէ,	մարգարէի,	մարգարէիւ.	փեշոմպէշ.
վկայ,	վկայի,	վկայիւ.	շահապ.
աօն,	աօնի,	աօնիւ.	չէյնէ՛ըլ, եօրնաա.
փեսայ,	փեսայի,	փեսայիւ.	իւ-վէյէ։

Յ՛ա՛ Ոմանք փոփոխեն զձայնաւորս առաջս իւրեանց։

Ուղեշ,	ուղեշի,	ուղեշիւ.	փոլ.
ծիս,	ծիսի,	ծիսիւ.	ապէլ.
վէմ,	վիմի,	վիմիւ.	փա-ճապէլէ.
խոշ,	ըղձի,	ըղձիւ.	ապըա.
փախստեայ,	փախստեի,	փախստեիւ.	փաչըլըն.
արտոյր,	արտուրի,	արտուրիւ.	գէրէնճ.
ժամացոյց,	ժամացուցի,	ժամացուցիւ.	ապաղ.
նշոյլ,	նշուլի,	նշուլիւ.	շավկ.
վաստակաւոր,	վաստակաւորի,	վաստակաւորիւ.	չէօմլիւ.
տոյժ,	տուժի,	տուժիւ.	ձէրիմէ.

Ոմանք կորուստս ունին զձայնաւորս առաջս իւրեանց։

Աւեան,	աւեանի,	աւեանիւ.	ովայ.
աւել,	աւելի,	աւելիւ.	աչպէճ.
խոզ,	խոզի,	խոզիւ.	էշմէ.
շշմարիտ,	շշմարտի,	շշմարտիւ.	սուհտ.
քրտուն,	քրտնի,	քրտնիւ.	էնպիլճիմ.
խուլ,	խլի,	խլիւ.	սաղըր.

Digitized by Google

խաւէր	խաւերի	խաւերս	պէս-պէս
կարկաւ	կարկաւի	կարկաւս	ոչինչ
անասկաւշ	անասկաշի	անասկաշս	ոչ ոք, ոչ մէկ
օգտաւ	օգտաի	օգտայս	քաշկիմ

Անձական.

Ես	ինձի	մեզի	մեզ
Դու	քեզի	ձեզի	ձեզ
Նա	նորա	նոցա	նոցա

ՕՐԻՆԱԿ Ի.

Եզական. Յոգնական.

Ա.	Հարդ	Հարդս	Հարդք
Բ.	Հարդի	Հարդոյ	Հարդոց
Գ.	Հարդա	Հարդի	Հարդս
Դ.	Զհարդս	Զհարդսն էլ"	Զհարդս
Ե.	Զհարդ	Հարդ	Հարդս
Զ.	Զհարդէ	Հարդ ինչ	Հարդս
Է.	Ի հարդէ	Հարդոյ	Հարդոց
Ը.	Ի հարդ	Հարդոյ	Հարդս
Թ.	Ի հարդէ	Հարդոյ	Հարդոց
Ժ.	Ով հարդ	Ո՛չ Հարդ	Ո՛չ Հարդք

Ի նշ. այսու օրինակս հոլովին և այլ քերականք անունք. յորոց ունեանք անհոլորտս և անկորուստս զգայեան զՀայոց լեզուիս առաջի ունելով. ՚ի:

Ես	ինձ	մեզ	մեզի
Դու	քեզ	ձեզ	ձեզի
Նա	նորա	նոցա	նոցա
Ինքն	ինքեան	ինքեանս	ինքեանց

Digitized by Google

Digitized by Google

մեզ,	մեզ,	մեզ. ինձ.
ձեզ,	ձեզ,	ձեզ. քեզ.
նոցա,	նոցա,	նոցա. իւր:

ՕՐԻՆԱԿ · Գ·

	Ցոքնական:		Եզական:
Ա.	Գործ.	Գործք.	Գործ.	Գործս.
Ո.	գործոց.	գործոցդ.	գործոյ.	գործոյդ.
Գ.	գործում.	գործովք.	գործոյ իւր.	գործոյ իւրոյ.
Զ.	զգործով.	զգործովք.	զգործոյ իւր.	զգործոյ իւրոյ.
Ի.	զգործս.	զգործս.	զգործ.	զգործ.
Ջ.	զգործոց.	զգործոց.	զգործոյ իւրոյ.	զգործոյ իւրոյ.
Ր.	ի գործոց.	ի գործոց.	ի գործոյ.	ի գործոյ.
Ս.	ի գործս.	ի գործս.	ի գործ.	ի գործ.
Վ.	ի գործս.	ի գործս.	ի գործոյ.	ի գործոյ.
Ն.	ով գործս.	ով գործք.	ով գործ.	ով գործ:

Ընդ այսոսիկ օրինակաւ հոլովին և այլ բազումք անուանք. Յորոց ոմանք անփոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւորն առաջի իւրեանց. որ:

Աթոռ,	աթոռոց,	աթոռով.	իմիջիդ, ընթոռ.
առիւծ,	առիւծոյ,	առիւծով.	սրընթաց.
այծ,	այծոյ,	այծով.	ճին.
արագաձ,	արագաձոյ,	արագաձով.	երագապրկիչ.
հարուածք,	հարուածոյ,	հարուածով.	վնասակար.
ձեռ,	ձեռոյ,	ձեռով.	պինդ.
դի,	դիոյ,	դիով.	ընչ.
ձի,	ձիոյ,	ձիով.	ոչ.
քուր,	քուրոյ,	քուրով.	պայծառ.
քաղցր,	քաղցրոյ,	քաղցրով.	շէն.
սափոր,	սափորոյ,	սափորով.	փխրուն.
ջահել,	ջահելոյ,	ջահելով.	ասա գործաւոր.

Digitized by Google

Անունք հիմնիսեան զհայնասուր առաս իւրեանց։

Ինձ,	անդ-էս,	անդ-էս-ով,	սըզբէ սի-ւլ-ա-ս։
սէր,	սիրես,	սիրով,	ծո-հա-պիկ։
հէշ,	հիշես,	հիշով,	հիշէ։
ձէթ,	ձիթես,	ձիթով,	ղէյն ե-ա-ղը։
անիւ,	անուս,	անուս-ով,	ըն-դ-դըն-ի։
թիւ,	թուս,	թուս-ով,	ա-այը։
պատիւ,	պատուս,	պատուս-ով,	իղպէն։
յոյս,	յուսես,	յուսով,	ա-մո-պ։
քոյն,	քուրնես,	քուրնով,	ե-ա-վա։
ուղղ,	ըղդես,	ըղդով,	ի-ա-ֆա-ս, հա-ֆա-պ,
			ֆա-ֆլա, ֆա-ա-ղա-ֆ ա-ղա-ղ-ղը։

Անունք հիմնասանեն զհայնասուր առաս իւրեանց։

Աստուած,	աստուծոյ,	աստուծով,	ա-ղ-ղա։
գովեստ,	գովեստի,	գովեստով,	գ-ա-վ-ա-նո-ղ։
զարդարեալ,	զարդարեալ,	զարդարեալ,	զ-ա-ր-դ-ա-ր-ո-ղ։
ուղեղ,	ուղեղի,	ուղեղով,	պէյն։
առաւտ-ածիչ,	ձեծ-ողի,	ձեծ-ողով,	ա-ղ-ղա-հա ֆ-ի-ա-ղ-ֆ։
անկողին,	անկողնի,	կողնով,	փ-ո-ղ-ֆ։
անասուն,	անասնի,	անասնով,	հա-յ-վ-ան։
բլուր,	բլրի,	բլրով,	պ-ա-ֆ-ը։
թուղթ,	թղթի,	թղթով,	ի-ն-ձ-ը։
հուր,	հրի,	հրով,	ֆ-ա-ֆ-ը։
ջուր,	ջրի,	ջրով,	կամ ջուրով։
	ջուրք,	ջրոց,	կամ ջուրց։

Անեզական։

Ինուրջք,	անրջոց,	անրջով,	հէյալ։ փ-ա-ղ։
դ-ժ-ոխք,	դ-ժ-ոխոց,	դ-ժ-ոխով,	ճի-հ-էն-ի։
կուռք,	կռոց,	կռով,	ֆ-ա-ղ։
պահք,	պահոց,	պահով,	ֆ-ի-հ-ի-ղ։
սիրք,	սիրոց,	սիրով,	ե-ա-ղ։

Digitized by Google

Ընդ այսոսա օրինակաւս հոլովին և մնացեալքն անուանքն՝ իւրաքանչիւր երկաքանչիւր այլ միւս և ամի, որ ի մնացեալսն և թուականն, ունելով սոցա զհոլովմունս ի հոլովս իւրաքանչիւր ունի ի տեսանել ի տեղիս իւրեանց։

ՕՐԻՆԱԿ ԺԲ

Եզական։

Ա-զգային.	Ն-կեղեցի.	Կ-ին-էի.
Պետային.	եկեղեցւոյ.	էին-էին.
Վ-ոյծ-էական.	եկեղեցեաւ.	էին-էի էր.
Պարտաւական.	զեկեղեցեաւ.	էին-էին էր-քաշ-ըր-ընտ.
Հոգեական.	զեկեղեցի.	էին-էի.
Պատճառական.	զեկեղեցւոյ.	էին-էի էր-էին.
Բացառական.	յեկեղեցւոյ.	էին-էի-ին.
Տրական.	յեկեղեցի.	էին-էի-յ.
Վ-ոչ-փոյական.	յեկեղեցւոջ.	էին-էի-ի.
Կոչական.	ովեկեղեցի.	ե՛յ էին-էի։

Ցոքնական։

Ա-զգային.	Ն-կեղեցիք.	Կ-ին-էի-էր.
Պետային.	եկեղեցեաց.	էին-էի-էրին.
Վ-ոյծ-էական.	եկեղեցեօք.	էին-էի-էր էին.
Պարտաւական.	զեկեղեցեօք.	էին-էի-էրին էր-քաշ-ըր-ընտ.
Հոգեական.	զեկեղեցիս.	էին-էի-էրի.
Պատճառական.	զեկեղեցեաց.	էին-էի-էր էրին.
Բացառական.	յեկեղեցեաց.	էին-էի-էրին.
Տրական.	յեկեղեցիս.	էին-էի-էրի.
Վ-ոչ-փոյական.	յեկեղեցիս.	էին-էի-էրի.
Կոչական.	ովեկեղեցիք.	ե՛յ էին-էի-էր։

Ընդ այսոսա օրինիւ հոլովին ամ՝ բազմավանկ անուանքն, որք ի վերջաւորին. իսկ միավանիքն՝ թե ի լի. մի. ձի. ևս. հոլովին ըստ երրորդ օրինակին՝ ունի գետ, գետոյ. գիր։

Digitized by Google

Ա՛յգի,	այգւոյ,	այգեաւ.	պող.
արծաթի,	արծաթւոյ,	արծաթեաւ.	ի՛ն-փո-զակին.
արծուի,	արծուոյ,	արծուեաւ.	գոլլ-ուլ.
առուի,	առւոյ,	առուեաւ.	է՛խ-ո.
բարի,	բարւոյ,	բարեաւ.	էջի.
արմաւենի,	ւենւոյ,	ւենեաւ.	խո-ր-ման ազաճը.
սիրելի,	սիրելւոյ,	սիրելեաւ.	ան-վի՛ն-լո՛.
գողտրի,	գողտրւոյ,	գողտրեաւ.	պո՛-զո՛.
ծիրանի,	ծիրանւոյ,	ծիրանեաւ.	գր՛ն-ղը ո՛-ր-պո.
գօտի,	գօտւոյ,	գօտեաւ.	գո՛-չի՛.
հոգի,	հոգւոյ,	հոգեաւ.	ճան.
որդի,	որդւոյ,	որդեաւ.	ի՛-վ-լո՛.

Ասգրութիւք յանուանց որք ընդ այսու օրինակաւս հոլովին, ի գործիականն հոլովի վերջանան՝ ով. ավ. ար.

Ա՛ղաւնի,	նեաւ,	և նեւով.	նեւովք. ի՛ն օվ-ը-ծին.
ասղանի,	նեաւ,	և նեւով.	նեւովք. ի՛ն-ի՛ն.
ծերունի,	նեաւ,	և նեւով.	նեւովք. գ-օ-ծ-ո՛ն-ո.
կարասի,	սեաւ,	և ասւով.	սեւովք. ի՛ն-ճ-ի՛-ի-լ-ի՛-լ.
անոտի,	տեաւ,	և ատւով.	տեւովք. պօղ, նո-ճ-ի՛-լ.

Յմանց և եղակի սեռականն՝ ման-ատ-ող յորժամ վարի իբրև վերջահոլով արտիական, վերջանայ՝ ող, ից և բազմ-ա-ց-ատ-ական լինի՝ ողի. ից. Տեղի, տեղւոյ, ի տեղւոյէ. Տարի, տարւոյ, ի՛ տարւոյէ. ից.

Ա՛ ա այսոցիկ և նեղգ-ոյ-ական ընդ՝ ի տեղւոյ. ի տարւոյ. յերկրեցւոյ. ի թզենւոյ. ի բազուկւոյ. ից.

Յմանց և եղակի սեռականն և գործիականն. առ-ատ-ից-ի՛-ն-ի դնի տրեք. որպէս՝ Եկեղեցի, եկեղեցւով. ա-ղաւնի, աղաւնով. այգի, այգւով. դինի, գինով. քար, քարով. ից.

Անեզական.

Ա՛ւետիք,	աւետեաց,	աւետեաց.	ի՛-ն-ի՛-ն.

Digitized by Google

Հղանիմք, հղանիաւոյ, հղանիաւօք, հղէ։
լսեմք, լսեալոյ, լսելօք, գոլով։
ընթրիմք, ընթրեալոյ, ընթրելօք, ապա՝ եկեալ։
կարծիմք, կարծեալոյ, կարծելօք, խոհին։

Ածական հոլովին և հարցական անուն՝ քանի՞ պ։

Ոչ. քանի՞, քանւո՞յ, քանւո՞վ, քանւո՞վ՝ ի քանոյ։
Յն. քանի՞ս, քանեաց՝ քանեօք՝ ի քանե՞ս։ լե։

Սակս ածական անուանք ինչ՝ որք ի ցուցական դերանունեանց՝ Այդ, այդ, այդ, այդ, դոյդ, նոյն, ևլն. ի բաղձանս՝ ձևացեալ են յաղագս հոլովիլ՝ ոչ իբրև զանուանսն՝ Այրեաք, այրեաց, այրեաքն, այրեաց, ոչ այրեաքն, նոյնքան, հոլովին ընդ այսոսիկ՝ որոնք ունին զհոլովումն ի հոլով ինչ։ պ։

Ոչ. Այրեաք, այսքան, այսքանոյ, այսքանով, կամ այսքանեաւ.
Յն. Այրեանք կամ այսքանք, քանեաց, քանեօք։ լե։

Սակս այսոսիկ են և ածականք՝ որք բաղդեալք են ի դերանունեանց այսր և յայնմանէ՝ պէս. որպիսի են քաւքս՝ Այսպիսի, այդպիսի, այնպիսի, դոյնպիսի, նոյնպիսի. պ։

Ոչ. Այսպիսի, այսպիսւոյ, այսպիսեաւ, այսպիսւո՛վ.
Յն. Այսպիսիք, այսպիսեաց, այսպիսեօք, և այլն։

Նոյնպէս ածականք որք կազմեալք են ի սոցունց՝ և ի քաւէս Զարդ. ունին են ծոքին՝ Այսչափ, այդչափ, այնչափ. սոյնչարի, դոյնչափ, նոյնչափ, նախադրեալ միայն հոլովիլն։

Այս ամ ածականք՝ որք ի ցուցական դերանունեանց առաի, և ի քաւէսցս՝ քան, պէս, չափ, ձևացեալ են բարդութեամբ, հոչին նա և վերջերական անուն։

ՕՐԻՆԱԿԱՆ

	Էգական։	Ցոքնական։
Ո.	Վանձ.	Խաղինք. Վանձք. Խաղինէլք.
Ա.	Վանձու.	Խաղինկին. Վանձուց. Խաղինէլքին.

Digitized by Google

ես.	գանձամ.	խոշկինք ենք.	գանձանք.	խոշկինք ենք.
դու.	գ գանձաս.	խոշկինիկն.	գ գանձաք.	խոշկինէք ենք
		գոճքնոտա.		գոճքնոտա.
նա.	գ գանձէ.	խոշկինէ.	գ գանձան.	խոշկինէ ենք.
ես.	գ գանձէ.	խոշկինէ ենք	գ գանձաց.	խոշկինէ ենք.
դու.	ի գանձէ.	խոշկինէ ես.	ի գանձաց.	խոշկինէ ենք.
նա.	ի գանձէ.	խոշկինէ.	ի գանձան.	խոշկինէ ենք.
ես.	ի գանձամ.	խոշկինէ ես.	ի գանձանք.	խոշկինէ ենք.
նա.	ուզ գանձ.	խոշկինէ.	ուզ գանձք.	խոշկինէ ենք.

Նոր այսու օրինակաւ հոլովին հև այլ բազում անուանք. յորոց ոմանք անկատարս և անկոտրումս պահեն զնմայնասոր ատաս իւրեանց. և ոմանք ի հոլովս ինչ դալ նին և սորդեալ հիւրսին. ար.

Աղա,	աղասու,	հայր աղասուց.	գործ.
այգի,	այգու,	հայր այգուոյ. ուէ.	ապուհ.
առիւծ,	առիւծու,	հայր առիւծոյ.	առլան.
զաւդ,	զաւդու,	զաւդուէ.	փեղկն.
զօր,	զօրու,	զօրուէ. զօրաց, զօրօք.	ատէր.
ժամ,	ժամու,	ժամուէ.	ատամ.
նախանձ,	նախանձու,	նախանձուէ.	հոգեր.
նաւ,	նաւու,	նաւուց, ձմ աց.	ձեռ.
սով,	սովու,	սովուէ.	գըլխակ.
քաղց,	քաղցու,	քաղցուէ.	ատլէտ.

Ասանք ինոփսխեն զնմայնասոր ատաս իւրեանց.

Աղուհաց,	աղուհասու,	հայր աղուհասուց.	ինձի.
զինի,	զինու,	հայր զինուոյ.	ախտի.
հինձ,	ընձու.		գափլան.
շինի,	շինու.		շինուձի.
վրաժ,	վրաժու.		էօշ.
յու՛ր,	ցըրու,	հայր ցըրոյ.	պուրա.
քինի,	քինու.		խոյնշ.

Digitized by Google

Ընդհանուր.

Բառք,	բառուց,	բառուք.	Նապիեան.
պատառք,	պատառուց,	պատառուք.	պօշ.
վարդք,	վարդուց,	վարդուք.	ոճիլ. ոճիեան.
բոմք, բոմուց,	բոմոց,	բոմիուք.	Գալշէր օճասէր.
			Եւս ծոպիեան:

Բնդ այսու օրինակաւ հոլովին և ածականք ոմանք, որք և՛ ի հոլովս ինչ տարբերին. ՚ի:

Ծանրք,	ծանուց,	ծանուցք,	ծանուք. ազգ.
ծաղր,	ծազաց.	ծազաք,	ծաղուց, ծաղուք. Խոպոպա
մանր,	մանուց,	մանուցք,	մանուց, նուագք. ոսկեփ.
բարձր,	բարձու,	բարձու հայր բարձամբ.	
	բարձունք,	բարձանց,	բարձամբք. Խոսիր.
Թանձր,	ձու.	թանձունք,	ձուց, ձուք. գոպան.
ջաղջղր,	ցու.	ջաղցունք,	ցուցից, ցուք. Խոխոջ.
փոքր,	փոքու,	փոքումբ,	հայր փոքու.
	փոքունք,	փոքանց,	փոքամբք. Խոպիեան.
Յորունք,	յորուց,	յորամբք.	Նոպեան:

ՕԲԻՆԱԿ. Ը.

Եզական. Յոգնական.

Ես.	Ինձ.	Ինձ.	Մեզ. մեզի.
Դու.	Քեզ.	Ձեզ.	Ձեզ.
Նա.	Նմա.	Նոցա.	Նոցա.
Ոչ.	Ոչ ինչ.	Ոչ ինչ.	Ոչ ինչ.
Ոք.	Ոչ ոքի.	Ոչ ոքի.	Ոչ ոքի.
Ոմն.	Ոմանց.	Ոմանց.	Ոմանց.
Ամենայն.	Ամենայնի.	Ամենայնց.	Ամենայնց.
Միւս.	Միւսոյ.	Միւսոց.	Միւսոց.
Նոյն.	Նմին.	Նոցին.	Նոցին.
Այլ.	Այլում.	Այլոց.	Այլոց.
Այլք.	Այլոց.	Այլոց.	Այլոց.
Այլ ոմն.	Այլոց ոմանց.	Այլոց ոմանց.	Այլոց ոմանց.
Այլ ոք.	Այլում ոքի.	Այլոց ոքի.	Այլոց ոքի.
Այլ ոչ ինչ.	Այլում ոչ ինչ.	Այլոց ոչ ինչ.	Այլոց ոչ ինչ.
Այլ ամենայն.	Այլում ամենայնի.	Այլոց ամենայնց.	Այլոց ամենայնց.
Այլ միւս.	Այլում միւսոյ.	Այլոց միւսոց.	Այլոց միւսոց.
Այլ նոյն.	Այլում նմին.	Այլոց նոցին.	Այլոց նոցին.
Այլ այլ.	Այլում այլում.	Այլոց այլոց.	Այլոց այլոց.

Digitized by Google

Կնդ այսոսւ օրինակաւ հոլովին և այլ բազում անուանք. յորոց ոմանք անկտրուստ լսին ընդ զձայնաւորսն առաւ իւրեանց ՝ ըստ

Աղեղն,	աղեղան.	աղեղունք,	աղեղանց. եաց:
առաքին,	առաքինի.	առաքինութիւնք,	առաքինեաց. ինիւ.
գնդապետն,	թան.	գնդապետութիւնք,	թանց. ընէից.
երիկամն,	երիկամանց.	երիկամունք,	կամանց. պէս վերին.
Թիւրն,	Թիւրան.	Թիւրունք,	Թիւրանց. ուրբ.
կայծակն,	ծակունք.	ծակունք,	կանց. երկայնդիր. հետ.
հիւսն,	հիւսան.	հիւսունք,	հիւսանց. տեսչին.
որոմն,	որոման.	որոմունք,	որոմանց. տեսչին.
սերմն,	սերման.	սերմունք,	սերմանց. նոյնպէս.
անուն,	անուանց.	անուանք,	անուանց. սա, նմա.

Ոմանք փոփոխեն զձայնաւորս առաւ իւրեանց ;

Ջայլն,	Ջայլման.	Ջայլմունք,	մանց. պէս վերոյգրեալ.
եղէգն,	եղեգան.	եղեգունք,	գանց. գոյ ըստ.
ոլոռն,	ոլոռան.	ոլոռունք,	ռանց. տես ի.
պուտն,	պուտան.	պուտունք,	տանց. տես ծակ.
պաշտօն,	պաշտաման.	պաշտամունք,	մանց. նոյնպէս.
փայծաղն,	փայծաղան.	փայծաղունք,	ղանց. պալատ.

Ոմանք կորուսանեն զձայնաւորս առաւ իւրեանց ;

Ասեղն,	ասղան.	ասղունք,	ասղանց. տես ի.
բուռն,	բռան.	բռունք,	բռանց. պէս ծ.
ձուկն,	ձկան.	ձկունք,	ձկանց. պէս լերդ.
նուռն,	նռան.	նռունք,	նռանց. նոյն.
շուրթն,	շրթան.	շրթունք,	շրթանց. պէս պատ.
սկիւռն,	սկիւռան.	սկիւռունք,	սկիւռանց. նոյնպէս.
տուն,	տան.	տունք,	տանց. նոյն.
խոստումն,	խոստման.	խոստմունք,	մանց. նոյնպէս.
դուռն,	դրան.	դրունք,	դրանց. պէս ծ.
քրտինն,	քրտան.	քրտունք,	քրտանց. նոյն.

Digitized by Google

Ի նոր այսու օրինակաւ հոլովին և ըստ նմին անուանք, և
ամ ածանցականք, մանկամբք լինին. ոսկի. ոսկոյ. որոց
ոմանք փոփոխեն զձայնաւոր առաջի իւրեանց. և ոմանք
կորուսանեն, և՛ի հոլովս ինչ առնդեղին, և նմանին
այլոց հոլովմանց. ՁՐ.

լեղուաթի, թե, թը. նեղուաթիք, թեց, թըք. տրտում.
տրտմարուաթի, թե, թը. տրտմարուաթիք, թեց, թըք. տուրկ
հնչուամբ, մանի, մամբ. հնչմունք, մանց, մամբք. ոչ ոչնչա-
կայթուամբ, կայթմանի, կայթմամբ.
կայթմունք, մանց, մամբք. հրաման հնչել.
գալուստ, գալստեան, գալստեամբ, հնչել.
փախուստ, խոստեան, տեղի՛ եմ փախստի, տիս. գալոյ
աղջիկ, աղջկան. աղջկունք, աղջկանց. գեղ.
մանուկ, մանկան. մանկունք, մանկանց. օձան.
ծաղիկ, ծաղկան. ծաղկունք. կանց.
կամ՝ ծաղկի, կաւ. ծաղիկք, կաց. չինել.
անկիւն, անկեան, անկեամբ, կամ՝ անկիւնի.
անկիւնք, անկեանց, անկեամբք. դէօղէ.
արիւն, արեան, եամբ, ենէ. արիւնք, արեանց. գան
կորիւն, կորեան, կորեամբ, ի՛ կորիւնս. էնդի.
ձիւն, ձեան, ձեամբ, ի՛ ձեանս. գար.
առեալ, առեալեան, առեալեամբ, լընել.
առեալք, առեալեանց. ինքնիշխ. ինչ.
ժողովուրդ, ժողովրդեան, դեամբ, դենի.
նման ժողովրդի, դիս. կամ դով դենի. ճեխաոլի.
ժողովուրդք, ժողովրդոց, դովք. գիւղ.
ծնունդ, ծննդեան, դեամբ, դենի.
ծնունդք, ծննդոց, դովք. փոշտաղ.
վաղիւ, վաղուան, վաղուամբ, վաղ վաղուի, ի՛ վաղուս. ճոլլա.
առիւ, առուանջեան, առուանջեամբ, ի՛ առուանջենի,
իսամ ի՛ առուս հնդկ", ի՛ առուանջենի. առիւք. ինանախոշ.
իրաւունք, իրաւանց, իրաւամբք. գան.

Digitized by Google

ՕՐԻՆԱԿ · Ի

Եզակի ·			Յոգնակի ·	
Ա ·	Վատն ·	Վա՜ստ ·	Վատ-ինք ·	Վա՜ստ-ստ ·
Ա ·	գատ-ին ·	գա՜ստ-նոյն ·	գատ-անց ·	գա՜ստ-ստըն ·
Վ ·	գատ-ամբ ·	գա՜ստ էն ·	գատ-ամբք ·	գա՜ստ-ստ էն ·
Զ ·	զ գատ-ամբ ·	գա՜ստ-նոյն ·	զ գատ-ամբք ·	գա՜ստ-ստըն
			էն գործքն պա ·	էն գործքստըն պա ·
Ե ·	զ գատն ·	գա՜ստ-ցո՜ ·	զ գատ-ինս ·	գա՜ստ-ստը ·
Զ ·	զ գատ-անէ ·	գա՜ստ էն ·	զ գատ-անց ·	գա՜ստ-ստ էն ·
Ը ·	՚ի գատ-անէ ·	գա՜ստ-պան ·	՚ի գատ-անց ·	գա՜ստ-ստըն ·
Տ ·	՚ի գատն ·	գա՜ստ-ցո՜ ·	՚ի գատ-ինս ·	գա՜ստ-ստը ·
Ղ ·	՚ի գատ-ին ·	գա՜ստ-պո՜ ·	՚ի գատ-ինս ·	գա՜ստ-ստը ·
Կ ·	ով գատ-ն ·	Ի՛նչ գա՜ստ ·	ով գատ-ինք ·	Ի՛նչ գա՜ստ-ստ ·

Ո՞նդ այսու օրինակաւ հոլովին և յետագայ անուանք, ընկերատա և անփոփոխ պահելով զձայնաւորսն տառս իւրեանց · ՔՐ ։

Ըհեղն ,	քեհ-ին ,	քեհ-ամբ ,	քեհ-անէ ·	Է՛ք ·
հզի՛ն ,	հզի՛ն ,	հզ-ամբ ,	հզ-անէ ·	Ի՛ջ-իչ ·
հսկի՛ն ,	հսկի՛ն ,	հսկ-ամբ ,	հսկ-անէ ·	ա՛ք ·
խաշի՛ն ,	խաշի՛ն ,	խաշ-ամբ ,	խաշ-անէ ·	գ՛ոչ-ունչ ·
ազի՛ն ,	ազի՛ն ,	ազ-ամբ ,	ազ-անէ ·	ա՛ց , փ՛ետ ·
անձի՛ն ,	անձի՛ն ,	անձ-ամբ ,	անձ-անէ ·	ի՛ջ-իչ ·
դաշի՛ն ,	դաշի՛ն ,	դաշ-ամբ ,	դաշ-անէ ·	գ՛ա՛ղ ·
սատի՛ն ,	սատի՛ն ,	սատ-ամբ ,	սատ-անէ ·	պո՛ղ ·
ափի՛ն ,	ափի՛ն ,	ափ-ամբ ,	ափ-անէ ·	գ՛ետ ·
հարսի՛ն ,	հարսի՛ն ,	հարս-ամբ ,	հարս-անէ ·	ի՛ղ ի՛ն ·
մատա՛ն ,	մատա՛ն ,	մատ-ամբ ,	մատ-անէ ·	գ՛ա՛րմ՛ատ ·
եղի՛ն ,	եղի՛ն ,	եզ-ամբ ,	եզ-անէ ·	փ՛ի՛ղ ի՛ջ-իչ ·
լերա՛ն ,	լե՛ր-ին ,	լեր-ամբ ,	լեր-անէ · լե՛ր-ինք ·	պո՛ղ ·
ձեռն ,	ձեռ-ին ,	ռ-ամբ ,	ռ-անէ ·	ձե՛ռ-ք , ռ-ից , ռ-ըք · ի՛ջ ·

Digitized by Google

ՕՐԻՆԱԿ · Բ

	Եզական։		Ցոքնական։	
Ա ·	Աղբիւր ·	Ձկնէ ·	Աղբիւրք,	աղբեր ք ·
Բ ·	աղբեր ·	չէ ձկներէն ·	աղբերաց,	աղբերց ·
Գ ·	աղբերք, ձմրաւ ·	չէ ձկներէն ·	աղբերօք,	աղբերբք ·
Դ ·	զաղբերք, ձմրաւ ·	չէ ձկներէն ·	զաղբերօք,	զաղբերբք ·
Ե ·	զաղբիւր ·	չէ ձկնէ ·	զաղբիւրս,	զաղբեր ս ·
Զ ·	զաղբերէ ·	չէ ձկնէ էչէն ·	զաղբերաց,	զաղբերց ·
Ը ·	յաղբերէ ·	չէ ձկնէ փէն ·	յաղբերաց,	յաղբերց ·
Թ ·	յաղբիւր ·	չէ ձկնէ ·	յաղբիւրս,	յաղբեր ս ·
Ժ ·	յաղբեր ·	չէ ձկնէ փ ·	յաղբիւրս,	յաղբեր ս ·
Ի ·	ով աղբիւր ·	ո՞չ էչէ ձկնէ ·	ով աղբիւրք,	ով աղբեր ք ·

Ի ներ այսու օրինակաւ հոլովին սակաւ ածուանք · որոց ոմանք անխոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւորս ստուս իւրեանց ։

Աղբ , ազբեր՝ կամ ղբերի , ղբերք ,
ղբերէ · ազբերք , երաց , երօք · պոպ · խոչկ ·
եզը , եզեր , եզերք՝ կամ եզերաւ ,
եզերէ · եզերք , երաց , երօք · չէնոտ · ատ ·
կայտ , կայտեր , կայտերաւ , կայտերէ ·
կայտերք , կայտերաց , կայտերօք · հետիոտ ·
ոսկր , ոսկեր , ոսկերաւ , ոսկերէ ·
ոսկերք , ոսկերաց , ոսկերօք · ձկիւ ·
համր , համեր , համերէ · համերց · փշկիչ ·
ուստր , ուստեր , ըստ , ուերէ · ուերաց · օձկան ·
աստղ , աստղեր , գերք , գերէ · գերց · վագն ·
մախր , մախեր , մախերք · մախերաց · էնդ ·
ատրր , ատրեր , ատրերք՝ կամ ատրերաւ ,
ի ատրէ , ատրերց կամ ատրերաց , երօք · էնդոխ ·

Digitized by Google

Ալանք փոփոխեն կամ կորուսանեն զձայնաւորն առաջի
իւրեանց։

Ա. լիւր , ալեր , ալերաւ , ալերիւ . ալերաց . ով .
դուստր , դստեր , դստերք կամ դստերաւ ,
դստերիւ . դստերաց , դստերօք . վրայ .
եղջիւր , եղջեր , եղջերք կամ եղջերաւ ,
եղջերիւ . ջերաց , ջերքք կամ ջերօք . պոչնոյ .
լինտր , լնտեր , լնտերք , լնտերաւ . փիղիւ ։

Գնդ այսու օրինակաւ հոլովին և այլ քանի մի անուանք ։

Ա. ստղ , աստեղ , աստեղք , աստեղ .
աստեղաց կամ աստեղց . տեղօք . երկրի .
անգղ , անգեղ . անգեղաց կամ անգեզց . փոպոյ .
արկղ , արկեղ , արկեղք . արկեղաց . առնուէ .
եռոտ , եռոտեղ , եռոտեղք . եղ .
կոճղ , կոճեղ , կոճեղք կամ կոճեղաւ . փուքիւ ,
ոստղ , ոստեղ , ոստեղք . եօթ ։

Առանձնական հոլովմունք։

Ասացի ի նախակտրգրեալ տիպէն օրինակաց , որք կոչին հասարակ հոլովմունք ։ ընդ որում հոլովին բազումք անուանք , որք ունին օրինակք , որք կոչին Առանձնական հոլովմունք ։ ըստ որում հոլովեսցեն անուանքն , ի հոլովս ինչ հատանէսցին հնասարակ հոլովմանց , և ի հոլով ինչ տարբերին ։

Digitized by Google

ՕՐԻՆԱԿ

Ա. աոհմ

Ես	Ցեղական
Ի-ս	Տեառը
Ձե-	տեառն
Դու	տերամբ
Ձեզ	զ տերամբք
Ձոյ	զ տեր
Ձեզ	զ տեառնէ
Ինձ	ի տեառնէ
Քեզ	ի տեառնէ
Նմա	ի տեառն
Նմա	ի տեառն

Վասն զգամ հոլովին և բայնդեալք տրամ։

Տանուտէրը	տեառն	տերամբ	եվ տէրամբ
պատուտէրդ	տեառն	տերամբ	պօշեղա
կոչնատէրը	տեառն	տերամբ	գիշերքին էնեկն
ամենատէրը	տեառն	տերամբ	ճամբէնին տէրամբ

Սոյնպէս հոլովի և սեռնաս Ա.յր, և գնայնդեալք փոխ։

Ա.յր	տն	տրամբ	էր · էշի
քեռայր	տիճն	տրամբ	էնեկնի

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Ես	Ցեղական
Ի-ս	Հօրը
Ձե-	հօրն
Դու	հօրդ
Ձեզ	զհօրդ

Ես	զհայր	զհարս
Դու	զհօրէ	զհարէ, կամ զհարանց
Նա	ի հօրէ	ի հարէ, կամ ի հարանց
Մեք	ց հայր, աս հայր	ց հարս, կամ աս հարս
Դուք	ի հօր	ի հարս
Նոքա	ով հայր	ով հարք

Բառս ստամ հոլովին և բառդ-եաւք առաջ։

Կնքահայր	կնքահօր	կնքահարք	ազգակից
Նախահայր	նախահօր	նախահարք	պէտ
Վանահայր	վանահօր	վանահարք	քո-հպան

Այդպէս հոլովին և անուանեցեալ Աստղ և եղբայր, և բառդ-եաւք առջին։

Աստղ	մօր	մարք	մարք	մարց	մարքէ
միամայր	միամօր	միամարք	պէտ եղեալ անուանք		
եղբայր	եղբօր	եղբարք	գործակից		
կնքամայր	կնքամօր	կնքամարք	ազգակից ընկերք		
հօրեղբայր	հօրեղբօր	հօրեղբարք	անուանք		

ՕՐԻՆԱԿ ԳԻ

Գոյականք Ձ-ով։

Ցոքնական	Բնական	Եզական
Քարք	Քար	Քարէ
Քերց	Քեր	Քերէ
Քերեաք	Քերեայ	Քերեայէ
Զքերեաց	Զքերեայ	Զքերեայէ
Զքոյս	Զքոյ	Զքոյէ
Զքերց	Զքեր	Զքերէ
Ի քարանց	Ի քար	Ի քարէ
Ի քարս, կամ ի քարանց	Ի քար	Ի քարէ
Ով քարք	Ով քար	Ով քարէ

Ի սա սպասեմ հոլովին եւ քաղցեալքեսպես սոյնպես։

հալ	հօրաքեղբ	հօրաքեղբեր	հօրաքեղբեայր
մօրաքեղբ	մօրաքեղբեր	մօրաքեղբեայր	

ՕՐԻՆԱԿ ՊԱՐԶ

Ցրնտական	Ցրնտական	Եզական
Ես	Մեզ	Ինձ
Դուն	Ձեզ	Քեզ
Ան	Անոնց	Անոր
Անոնք	Անոնց	Անոնց
Ինքնին	Ինքնեանց	Ինքնեան
Ինքնիրենք	Ինքնեանց	Ինքնեան

Ի սա սպասեմ հոլովին եղանակեսպես սոյնպես։

Ես	Ինձ	Ինձ	Ինձ
Դուն	Քեզ	Քեզ	Քեզ
Ան	Անոր	Անոր	Անոր
Անոնք	Անոնց	Անոնց	Անոնց
Ինքնին	Ինքնեան	Ինքնեան	Ինքնեան
Ինքնիրենք	Ինքնեանց	Ինքնեանց	Ինքնեանց

Տիկին, տիկնոջ, տիկնայ կամ տիկնամբ. խոսքեան։
առնական, առնականի, առնականայ. էգէն դիմը
մականի, մականոյ, մականայ. պէտ դարձեալ ցոյն էջ։

ՕՐԻՆԱԿ ՊԱՐԶ

Ցրնտական	Ցրնտական	Եզական
Ես	Մեզ	Ինձ
Դուն	Ձեզ	Քեզ
Ան	Անոնց	Անոր
Անոնք	Անոնց	Անոնց
Ինքնին	Ինքնեանց	Ինքնեան
Ինքնիրենք	Ինքնեանց	Ինքնեանց

Digitized by Google

Պապոյեան	զգեղջկ	զգեղջկաց
Բոգոսեան	ի գեղջէ	ի գեղջէ
Տրէան	ի գեղ	ի գեղս
Ալէքսեան	ի գեղջ	ի գեղս
Վոշեան	ովգեղդ	ովգեղդք

Ա՛սա այսպէս հոլովին և բառդեակք սորա։

Ձորագետ , գեղջ , գեղջ։ փէրէսէ օլան տէօ
Դարագետ , գեղջ , գեղջ։ էրկնէ տէօ
քաղաքագետ , գեղջ , գեղջ։ վաստա
Իակ մինչ գրեցի գեղ , հոլովի յայնժամ ըստ առա-
ջին դրինակին ։ գեղ , գեղջ , գեղջ։ գեղք , գեղից ,
գեղուք ։

Օ Բ Ի Ն Ա Կ ։ Օ

Օր ։ Կեան ։

	Եզական ։	Յոգնական ։
Ալազեան	Օր	Աւուրք
Ալեքսեան	աւուր	աւուրց
Վոսգանեան	աւուրջ	աւուրջք
Պապոյեան	զ աւուրջ	զ աւուրջք
Տէօյեան	զ օր	զ աւուրս
Վապոնեան	զ օրէ	զ աւուրց
Բոգոսեան	յ օրէ	յ աւուրց
Տրէան	յ օրէ , ց օր	յ աւուրս , ց աւուրս
Ալէքսեան	յ աւուր	յ աւուրս
Վոշեան	ովօր	ովաւուրք

Ա՛սա այսպէս հոլովին և բառդեակք սորա։

Երկրպագօր , երկպագաւուր , երկրպագաւուրջ , ուղղեալ հինգ
հիւսօր , հիւսաւուր , հիւսաւուրջ } հոլովին ։
ջիլօր , ջիլաւուր , ջիլաւուրջ }

Digitized by Google

ՕՐԻՆԱԿ · Ա · ՕՐԻՆԱԿ · Բ ·

Ք-ղջմեան	Տիգրան	Հեղինէ
Հ-ասեան	տիգրանայ	հեղինեայ
Պ-ոշճեան	տիգրանաւ	հեղինեաւ
Պ-ատառեան	ք տիգրանաւ	ք հեղինեաւ
Ա-այեան	զ տիգրան	զ հեղինէ
Պ-ապեան	զ տիգրանէ	զ հեղինեայ
Բ-ագրատեան	ի՛ տիգրանէ	ի՛ հեղինեայ
Տ-էրեան	առ տիգրան	առ հեղինէ
Ա-ստուածատրեան	ի՛ տիգրան	ի՛ հեղինէ
Կ-ոչեան	ով տիգրան	ով հեղինէ

Բառ առ առ՝ ջնոյն հոլովին եւ այլ յատուկ անուանք, որոց ոմանք միայն անփոփոխ։

Ընդհակ	,	անհակայ	անհակէ	, անհակեայ
արամ	,	արամայ	մեժակ	, մեժակեայ
վահրամ	,	վահրամայ	երատխ	, երատխեայ

Անունք վերոխեն կամ կորուսանեն։

Ընտահաս	,	անտահասայ	հմայեակ	, հմայեկայ
բառնաբաս	,	բառնաբասայ	դիւս	, դիւայ
հրիտասարդ	,	հրիտասարդայ	գազիկ	, գազկայ
արտակարդ	,	արտակարդայ	մծբնին	, մծբնեայ

Բառ ես՝ քերթողին հոլովին։

Ջուխտիմէ	,	հուխտիմեայ	վահէ	, վահեայ
անդրանիկուհ	,	անդրանիկեայ	հեղէ	, հեղեայ
տիբերիոս	,	տիբերեայ	օգոստոս	, օգոստոսեայ
գայիանէ	,	գայիանեայ	եղեսիա	, եղեսեայ

Բառք՝ ի յատուկ անուանց եւ ոչ ըստ միոյ ընդհանուր օրինակի հայցս հոլովին, այլ ըստ օրինակաց հատուածոց հոլովմանց։

Digitized by Google

Սմանք ըստ առաջնոյն։

Ա. գաթանգեղոս , գաթանգեղոսի , գեղոսիս ։
արտաշէս , արտաշէսի կամ արտաշիսի , արտաշիսիս ։
մովսէս , մովսէսի կամ մովսիսի , մովսիսիս ։
աստղիս , աստղի , աստղիս ։

Սմանք ըստ երկրորդին։

Ա. ուշեղ , մուշեղի , ղեր . հնդիկ , հնդկի , կաս ։
պարթեւ , պարթեւաց , թեւօք . վէրք , վիրաց , վիրօք ։

Սմանք ըստ երրորդին։

Ա. ձաւուր , ձաւուրց , տրով . հեթում , հեթմոյ , մով ։
թաթուլ , թաթուլոյ , թաթուլով . կարին , կարնոյ , կարնով ։

Սմանք ըստ չորրորդին։

Ա. նի , անւոյ , անւով . ակոռի , ակոռւոյ , ակոռւով ։

Սմանք ըստ հինգերորդին։

Ա. ղասազ , ասղասզու , զու . լիբանան , լիբանանու , նու ։
քահէտ , քահէտզու , զու . աբդիւռա , աբդիւռասու , սու ։

Սմանք ըստ վեցերորդին։

Ա. ստղիկ , աստղիան , կամբ . յուսիկ , յուսկան , կամբ ։
գողթն , գողթեան , թամբ . վարդանանք , նանց , նամբք ։

Այս ևս յաւուրս անուանք ինչ , որք կրկին օրինակաւ հոլովին։

Ա. քրտհամ ,	աբրտհամու ,	և աբրտհամոյ ։
անանիա ,	անանիայ ,	և անանիայի ։
ուղտաակէս ,	ուղտաակեայ ,	և կէսի , և ուղտաակեաւ ։
գամենդոս ,	գամենդոսի ,	և գամենդոսէ ։
գաւթի ,	գաւթի ,	և գաւթոյ ։
եփեսոս ,	եփեսոսի ,	և եփեսեայ ։
թոմմա ,	թոմմասու ,	և թոմմայի ։
ղուկաս ,	ղուկասու ,	և ղուկայ ։
յակոբ ,	յակոբոյ ,	և յակոբու ։
որոգինէս ,	որոգինեայ ,	և որոգինի ։

Digitized by Google

Հայատառ անուանք ոչ ունին զքերականս. զի զանոնք և ասիցեն, իբրև զմիոջէ միոյն ասին։

Ոյն և հասարակ անուանք ինչ, որք զերկուս նշանակութիւն ունին. ըստ միում նշանակութեանն ընդ այսոքս օրինակաւ հոլովին, և ըստ միւսումն՝ ընդ այլով. որ։

Ա.	այր	այրն	այրամբ	էրթ-էք ասէ
այլ	այլոյ	այլում	ծաղկաց	
գայլ	գայլոյ	գայլով	գո-ցա	
գայլ	գայլի	գայլիս	գելէ-փէք	
գեղ	գեղոյ	գեղով	ինո-ղեր էք	
գեղ	գեղի	գեղիս	տեօղ	
մայր	մօր	մարդ	տոհմ	
մայր	մայրի	մայրիս	կամ ազգեցը	
որթ	որթոյ	որթով	տանձ	
որթ	որթու	որթու	պտուղ	
փող	փողոյ	փողով	զո-ղնա, կամ ափէն	
փող	փողի	փողիս	պզտիկ	
օդ	օդոյ	օդով	հագիս	
օդ	օդի	օդիս	ուշադ գտայը	

Ոյն և այս հասարակ անուանք որք ըստ երկուց օրինակաց հոլովին, անփոփոխս ունելով զնշանակութիս իւրեանց։

Ա.	նշան	նշանի	նաւ	նաց	նօք
նշան	նշանի	նիս	նից	նիւք	նիշան
զարդ	զարդու	դու	դուց	դուք	
զարդ	զարդի	դիս	դից	դիւք	ոխո-ղին
ակօս	ակօսի	սիս	սից	սիւք	
ակօս	ակօսի	սաս	սաց	սօք	եվ էնէ
ազոխ	ազոխի	խիս	խից	խիւք	
ազոխ	ազոխոյ	խով	խոց	խովք	գօրո-ւ
ծախ	ծախու	խու	խուց	խուք	ընէ-ցիք
ծախ	ծախի	խիս	խից	խիւք	խոցի

Digitized by Google

Վանականքն և այլ քահանայք անուանք, որք ոչ անհնարին ընդ-
հարք հոլովմամբք. այլ նախադրեալ ունին հոլովին, կամ
ընդ քայի շարադրին։

Ազգանուն	պապան	Սիրուն	ընթերց
դիմակին	հնդիկ	դասատ	շնքառոտ
զուրկ	ծոհրոտ	խիտրատ	ընդհատ
խիտ	սրբոտ	ծուռնր	պղտոր
ուրախ	շող	կոշտ	պատկեր
պատիր	ալաոպրճոր	ներկոշ	ուշգոտ
արտուամ	վերնոշ	ուրատատ	ընդհատ

Ընդ այսմ են և քահանայք քահանեալ ածականք, որք
միայն նախադրեալ հոլովին։

Բոցաճաճանչ	ամենշնորհալի վարդապետ
դիտասարտուտ	ճին գահի ելեր ընկերակին
երջանկապատում	պերճնախշերեմ
խաստարտանուղղ	գործանշորտ պերճախոհ
զամպարատիայլ	ծաղկալ հիպի վարշապան
մանկահրատարք	ծնողս ապրեցան պոլսեն
շնորհալոյս	շնօգնեկեալ վարդապետ
ջանհաղճայց	ասուա պոլսոյնոշ
աստղարքատիքիմ	նավարտեր ելեր պօնտոսէն
վանեմափառ	գնդապետ ընկերոջը

ԾՕԴՈՒԱԾ · Ե

Ամանական անուանք։

Անուանք իրաց ունք մանանաւորեն զնշանակութիւնք իրիք,
կամ միայն զբան զատեալ նշանակեն զիրն, կոչին Ամանական
անուանք. և են այնք՝ որք ի բնէ ունին զհատ բանից՝ այլ ոչ
ընդունակեն զայլ. անդադրեալ ունին և կրկնա-
կան։

Digitized by Google

Հոդակապաձեր անուանական պատասխանց։

Ա՛ՄԻ · պէ՛ս է · Ա՛մանք · պատշաճ է։

Ցգործական	Եզակիան	Յոգնակիան	Եզակիան
Ա՛մանք	Յ ոմանէ	Յ ոմանս	Յ ոմանէ
ոմանց	Ց ոմանէ	Ց ոմանս	Ց ոմանէ
ոմանք	Ձ ոմանէ	Ձ ոմանս	Ձ ոմանէ
ոմանց	Ձ ոմանէ	Ձ ոմանս	Ձ ոմանէ
ոմանք	Յ ոմանէ	Յ ոմանս	Յ ոմանէ
ոմանց	Յ ոմանէ	Յ ոմանս	Յ ոմանէ
ոմանք	Ձ ոմանէ	Ձ ոմանս	Ձ ոմանէ
ոմանց	Ձ ոմանէ	Ձ ոմանս	Ձ ոմանէ
Ա՛մանք	Ա՛մի	Ա՛մանք	Ա՛մի

Եզակիան։ Ցգործական։

Ա՛ՄԻ · պէ՛ս է · Ա՛մանք · պատշաճ է։

Ցգործական	Եզակիան	Յոգնակիան	Եզակիան
Ա՛մանք	Յ ոմանէ	Յ ոմանս	Յ ոմանէ
ոմանց	Ց ոմանէ	Ց ոմանս	Ց ոմանէ
ոմանք	Ձ ոմանէ	Ձ ոմանս	Ձ ոմանէ
ոմանց	Ձ ոմանէ	Ձ ոմանս	Ձ ոմանէ
ոմանք	Յ ոմանէ	Յ ոմանս	Յ ոմանէ
ոմանց	Յ ոմանէ	Յ ոմանս	Յ ոմանէ
ոմանք	Ձ ոմանէ	Ձ ոմանս	Ձ ոմանէ
ոմանց	Ձ ոմանէ	Ձ ոմանս	Ձ ոմանէ
Ա՛մանք	Ա՛մի	Ա՛մանք	Ա՛մի

Եզակիան։ Ցգործական։

Ա՛ՄԻ , ինչ · պէ՛ս է։

Ցգործական	Եզակիան	Յոգնակիան	Եզակիան
Ա՛մանք	Յ ոմանէ , ինչ	Յ ոմանս , ինչ	Յ ոմանէ , ինչ
ոմանց	Ց ոմանէ , ինչ	Ց ոմանս , ինչ	Ց ոմանէ , ինչ
ոմանք	Ձ ոմանէ , ինչ	Ձ ոմանս , ինչ	Ձ ոմանէ , ինչ
ոմանց	Ձ ոմանէ , ինչ	Ձ ոմանս , ինչ	Ձ ոմանէ , ինչ
ոմանք	Յ ոմանէ , ինչ	Յ ոմանս , ինչ	Յ ոմանէ , ինչ
ոմանց	Յ ոմանէ , ինչ	Յ ոմանս , ինչ	Յ ոմանէ , ինչ
ոմանք	Ձ ոմանէ , ինչ	Ձ ոմանս , ինչ	Ձ ոմանէ , ինչ
ոմանց	Ձ ոմանէ , ինչ	Ձ ոմանս , ինչ	Ձ ոմանէ , ինչ
Ա՛մանք	Ա՛մի , ինչ	Ա՛մանք	Ա՛մի , ինչ

Եզակիան։ Ցգործական։

Digitized by Google

Պ. զխնքէ, զայլնէ խնքէ, կամ զայլ խնքէ.
Բ. յ խնքէ. յ այլնէ խնքէ, կամ յ այլ խնքէ.
Տ. խնքէ, յինչ. այլում խնքէ, կամ այլ խնքէ.
Ա. յ խնքէ. յ այլում խնքէ, կամ յ այլ խնքէ.

Նշան ինչ իբրև մասնական անուն՝ նախադրեա՛ ես ոչ հոլովի, այլ միշտ յետադաս դնի՛ անուանդ. իսկ իբրև հարցական անուն՝ նախադրեա՛ հոլովի. Ով, ինչ. Հոգ, զինչ. պա՛ս ևնէ, յ ինչ. և հայցականն առանց երբեմն իբրև ուղղական ևս վարի.

Ո՞ւմ. ի պէտ. Ո՞ւր. պիտ.

Եզական.		Եզական.	
Ով.	Ո՞ւմ.	Ո՞ւր.	
Ոչ.	միւսոյ.	այլոյ.	
Ոչ.	միւսով.	այլով.	
Ոչ.	զմիւսով.	զայլով.	
Ոչ.	զմիւս.	զայլ.	
Պատ.	զմիւսմէ, կամ զմիւսոյ.	զայլմէ, կամ զայլոյ.	
Բաց.	ի միւսմէ, էմ ի միւսոյ.	յ այլմէ, կամ յ այլոյ.	
Տրա.	միւսում, էմ ի միւս.	այլում, կամ յ այլ.	
Ներ.	ի միւսում.	յ այլում.	

Նշան Ումն՝ ստուգաբար միայն ըստ եզականին ի գործ ածի. իսկ ըստ յոգնականին հազիւ երբէք. վայ ոչ եղաւ աստէն. բայց բառս Ամ՛ հոլովի ըստ եզականին և ըստ յոգնականին որպէս գ՛եա, գ՛եայ. տե՛ս յերեսն՝ 19.

Ումն. ի՛մ. այլոյ. այլով. ևն.
Ոչ. այլ. այլոյ. այլովք. ևն.

Ա՛սա այսպէս հոլովին Ուրբաթնէիւր. Հէք պէտի. Երկուբաթնէիւր. Էչխոխ.

Digitized by Google

ԾՕԴՈՒԱԾ · Զ

Հանրական անուանք ·

Անուանք ինչ՝ որք զնիւթն ՚ի մասին նշանակեն, կոչին հանրական անուն · որոց ոմանք են Սատրաստական, որպէս՝ Ամէն · ամենայն · ամենեքեան, կամ ամենեքին · Բոլոր · բոլորեքեան, կամ բոլորեքին : Ամենայն որ · ամէն ինչ · որ որ · որ ինչ · ինչ : Ունայնք Բացատական, որպէս՝ Ոչ ոք · ոչ ինչ · ոչ մի ինչ · ոչ : Ի հոլովին այսպէս՝

Ամէն · ամենի · ամենիս · զ ամենիս · զ ամէն · զ ամենէ ·
յ ամենէ · ամենուս · յ ամենուս · հեղ :

Յորմանէ սեռականն որում Ամենից՝ յաճախ, ՚ի զրծած · սակաւ ուրեք՝ զրծիականն Ամենէք :

Առ ամենայն Հոլովքն հազիւ երբեք · այլ միանգամ Հոլովքն դնին յորմանէ Հոլովքն բուռն Ամենայն :

Ընչ · Ամենայն · ամի · ամիս · զ ամիս · զ ամ · զ ամէն ·
յ ամէն · ամենայնուս · յ ամենայնուս :

Յոչ · Ամենայնք · ամենայնց · կամ ամենայնից · ամենայնի՛ք , ևս · հեղխէ :

Անեզական :

Ո՞ ·	Ո՞վ ենքեան ,	կամ ո՞վ ենքին ·
Ո՞ ·	ո՞վ ենցուն ,	կամ ո՞վ ենցունց ·
Ո՞ ·	ո՞վ ենքուս մը ,	կամ ո՞վ ենքուս մըք ·
Ո՞ ·	զ ո՞վ ենքուս մը ,	կամ զ ո՞վ ենքուս մըք ·
Ո՞ ·	զ ո՞վ ենեսեան ,	կամ զ ո՞վ ենեսին ·
Ո՞ ·	զ ո՞վ ենցուն ·	
Ո՞ ·	յ ո՞վ ենցուն ·	
Ո՞ ·	յ ո՞վ ենեսեան ,	կամ յ ո՞վ ենեսին ·
Ո՞ ·	յ ո՞վ ենեսեան ,	կամ յ ո՞վ ենեսին ·

Հանրական անուանն Բոլոր՝ հոլովի ըստ առաջին օրինակին · որպէս՝ Արքայ , արքայի · ին , Բոլոր , բոլորի , բոլորին · Բոլորի · բոլորէ , բոլորից , բոլորիւ՛ք :

Digitized by Google

Իսկ Բոլորեքեան կամ Բոլորեքին՝ Հոլովին որպէս
Ամենեքեան. Հեփեսք. Խնէլէս։

Բ սա այսպէս Հոլովին և Թուականն անուանքն Երկոքեան կամ Երկոքին. Երեքեան կամ Երեքին. ևն։

Որ ոք. որոյ ուրուք. զոր ոք. որում ումեք. Հետիւ
Որ ինչ. որոյ իրիք. որով իւիք. զոր ինչ.
յորմէ իմեքէ. որում իմիք. Հետիւ
Ոչ ոք. ոչ ուրուք. ոչ զոք. ոչ յումեքէ. ոչ ումիք.
Հետ պէս պէս։
Ոչ ինչ, ոչ իրիք, ոչ իւիք. ոչ իմիք. ոչ մի ինչ. ոչ միոյ
իրիք, ոչ միով իւիք, ոչ միոյ իմիք. Հետ պէս նոյնպէս։

ՁՕԳՈՒԱԾ. Ե

Հարցական անուանք։

Ո՞վ. Հնուանք ամենք որք Հարցմամբ վարին զի քանիս, կամ
Հարցական անուն. և են առքին. Ո՞վ. ո՞ր. ինչ, կամ
զի՞նչ. քանի՞. որպիսի՞. որքան՞. որչա՞փ. ևն։
Նա և խոստովնակ Հոլովք ինչ Հարցական անուանս
Ո՞. որք են այսոքիկ։
Ե՞ր. ի՞նչ. զմի՞. ասո՞ւ իմի՞ Հի՞մ, կամ ի՞մ. առքա քաղեա՞մ
անգամ վարին և իբրև Հարցական մակբայ։
Հարցական անուանս Ո՞ր՝ Հոլովի ըստ օրինակի յատուկ
բերական դերանուանս Որ, ունելով միայն ի վերայ
զինչան Հարցական. զոր օրինակ։
Ո՞ր. որո՞յ. որո՞վ. զորո՞վ. զո՞ր. զոմի՞կ. յորմի՞կ. զորո՞մ,
առ որ. յորմէ՞մ, յո՞ր։ Ո՞րք, որոց, որովք, ևն։
Ո՞ւ, ո՞վ. հայ, զմի՞վ. փա, առ ո՞վ. նէ, յո՞վ։
Ո՞ւ, ի՞նչ. հայ, զի՞նչ. փա, առ ի՞նչ. նէ, յի՞նչ։
Հարցականս Ջինչ վարի երբեմն իբրև ուղղական, ըստ
Ջինչ ընտրէ՞ն ձեր. Ջինչ է այդ. Ջինչ շահ։

Digitized by Google

քանի՛ . քանո՛ւմ . քանով , ևք . տեա՛ յերեան՝ 21 :
ո՛րպիսի . ո՛րպիսո՛ւ . ո՛րպիսեա՛ , ևք . տե՛ս յերեան՝ 21 :
ո՛րչափ , ո՛րքան . նախադրեա՛ հոլովին :

Խոտորնակ հոլովք հարցական անուանն ո՛ , որք երբեմն իբրև զմակբայ վարին , այսպէս բացատրին :

Ո՞ր . ի սեռականն հարցականիս ո՛ . զի փոխանակ ըստ րեալ ո՛յր , փոխադրուի ինչ տառի ձևացեալ ի՞ր , վասն մնառուդ լինելոյ հնչման երկոցուն :

Ո՞ . ի գործիականն նորին , որ ձայնառուր հնչմամբ ազգակից է ա՛ ձայնիս :

Ջո՞ . ի պատմականն նորին , թեթևացեալ ի՛ սովորական հոլովիւք ջումո՞վ , կամ զումո՞վ :

Առ իմ՞ . ի բացատական նորին . յո՞ ի՝ յումո՞վ , կամ յումո՞վ . ուր նախադիրս ա՛՝ յաւելադրութեամբ յարեալ ի յառաջեալ առ՝ ի զարդ :

Էի՞ր , էի՞ր . ի սրտականն նորին , որ փոխադրութեամբ կերպացեալ ի՛ հոլովիս ո՞ւմ :

Ո՞ւմ ըստ այսմ՝ յատուկ երկրորդական դերանունս ո՞ ի վերին իւրաքանչիւր իրեւ հարցական անուն , ի հոլովիս ինչ երևի ունել նաև զանասունս կազմութիւն . ար :

Ցոյնական :		Եզական :
Ո՞յք .	.	Ո՞ . Ո-ւ
Ո՞ց .	.	ո՞յր , կամ ո՞ր . Ո՞ւ-ր
Ո՞ւմ .	.	ի՞նչ . Ի՞նչ-ու
Զո՞ւս .	.	ի՞նչ , կամ ո՞րում . Ի՞նչ-ու
Զո՞ւս .	.	ի՞նչ , կամ ո՞րում . Ի՞նչ-ու
Զո՞ւս .	.	ո՞ւմ . Ո՞ւ-մ
Զո՞ւս .	.	ո՞ւմմէ , կամ ո՞ւմ . Ո՞ւ-մ
Ո՞ւս .	.	ո՞ւմ , կամ ո՞ր , ո՞ւմ . ո՞ւ-մ , կամ ո՞ւ-ր

Հարցական անուանքն ինչ երբեմն ընդ երանեան ել մնանկանց ունին . Ա՞ք . ո՞ք . որ ինչ . ի՞նչ վերոյին հոլովին . ար :

Digitized by Google

Ե-ս	Ես ըմ, կամ ըմ ըմ	ըմ իմ
Դ-ա	դյը ուրուք	ուրոյ իւրիք
Գ-ու	քիշ իւիք	ուրում իւիք
Պ-ու	գիշ իւիք	գուրում իւիք
Ք-ոյ	գո ըմ, կամ գոմ ըմ	գոյը իմն
Ձ-ա	գ ուամիդ ուամբիկ	գ ոյդամ իմբիկ
Ւ-ոյ	յ ոյամիդ ուամբիկ	յ ոյդամ իմբիկ
Ջ-ա	ոյամ ուամբ, կամ յոյմ ըմ	ուրոյամ իմիք
Վ-ե	յ ոյամ ուամբ	յ ոյդուամ իմիք

ՑՕԴՈՒԱԾ • Ը

Թուական անուանք։

Անուանք ինչ՝ ոյք նշանակեն զքիւ, կոչին Թուական անուն • և քաժանին ՚ի հինգ տեսակս • այսինքն է՝ Բացարձակ • Դասական • Ջատական • Մակբայից, և կրկնական։

Բացարձակ ասին այնք՝ ոյք զհասկական Թիւն ուղղակի նշանակեն • որոց կարգ և հոլով են սոքին։

Եզակի։

Ա-զգէան	Ա՛յ	
Ա-ստէան	միոյ	
Գ-ործէական	միով	
Պ-ատճառէան	ց միով	
Ն-պատակէան	ց մի	
Պ-ատուական	զ միոյ, կամ զ միոջէ	
Բ-ացատական	՚ի միոյ, կամ ՚ի միոջէ	
Տ-րական	միում, միոջ, ց մի	
Հ-ոգեբոյական	՚ի միում, ՚ի միոջ, ՚ի մի	

Ի սա այսմ հոլովին և բարդեալք սորա։

Բան և մի, քան և միոյ • երեսուն և մի, սուն և միոյ։ Ա։

երկու · երկուց , երկումբք · երիք , երից , երիւք ։
չորք կամ չորս , չորից , չորիւք ։
հինգ , հնգի , հնգիւ կամ հնգաւ ։
հինգք , հնգից , հնգիւք կամ հնգօք ։
վեց , վեցի , վեցիւ · վեցք , վեցից , վեցիւք ։
եօթն , եօթան , եօթամբ ։
եօթանք , եօթանց կամ եօթնից , եօթամբք ։
ութ , ութի , ութիւ · ութք , ութից , ութիւք ։
ինն , ննի , ննիւ , ննից , ննիւք ։
կամ ինուանք , ինանց , ինամբք ։
տասն , տասին , տասամբք · տասուանք , տասանց , տասամբք ։
միւտասան · երկոտասան · երեքտասան · չորեքտասան ·
հնգետասան · վեշտասան · հոլովին ըստ առաջինի
օրինակին է , է- · էց , է-ս ։
եօթն և տասն , եօթն և տասին , եօթն և տասամբ ։
եօթն և տասանք կամ եօթն և տասինք , սանց , սամբք ։
կամ եօթանց և տասանց , եօթամբք և տասամբք ։
կամ եօթնուտասանք , եօթնուտասանից , սամբք ։
ութ և տասն · ինն և տասն · հոլովին ոպէ եօթն և տասն ։
քսան , քսանի , քսանիւ · քսանք , քսանից , քսանիւք ։
երեսուն , երեսնի , երեսնիւ · երեսնից , երեսնիւք ։
քառասուն , քառասնի , նիւ · քառասնից , նիւք ։
յիսուն , յիսնի կամ յիսանի , յիսնիւ · ։
յիսնից կամ յիսանից , յիսնիւք ։
վաթսուն , վաթսնի , վաթսնիւ · վաթսնից , նիւք ։
եօթանասուն , եօթանասնի , նիւ · եօթանասնից , նիւք ։
ութսուն , ութսնի , ութսնիւ · ութսնից , նիւք ։
ինիսուն , ինիսնի , ինիսնիւ · ինիսնից , նիւք ։
հարիւր , հարիւրդ , հարիւրով · հարիւրց , հարիւրօք ։
կամ հարիւրի , հարիւրիւ , հարիւրից ։
երկհարիւր · երեքհարիւր · հոլովին ոպէ հարիւր ։
հազար , հազարի , տասն · հազք · հազից · հազիւք ։

Digitized by Google

քիւրդ , քիւրտ . քիւրտու . քիւրտուց , քիւրտք .
կամ քիւրդ , քիւրդով . քիւրդց , քիւրդովք .

Դասական .

Վասականք են , որ զկարգ Թուական յիրացն ցուցանեն . և հազիւ ի բացարձակ Թուականացմանիցքն գտնի , կամ երբեմն . որպիսի են սորքին .

Առաջներորդ .				
Երկրորդ .	}	դե , դա- կամ դէ- .	դց , դօ- .	
Երրորդ , եւ .				

Ընդհան .

Ա-ջին .	Ա-ջնոյ .		
Ե-ւոքին .	ա-ւուրնոյ .		
Վ-ցիքին .	ա-ւուրնով .		
Պ-ատ-ուին .	ա-ւուրնով .		
Ն-ոյեմբ-ին .	ա-ւուրնոյ .		
Պ-ատ-ուին .	ա-ւուրնոյ .	կամ ա-ւուրնեմ .	
Ր-ուգ-ուին .	յ-ա-ւուրնոյ .	կամ յ-ա-ւուրնեմ .	
Ֆրուին .	ա-ւուրնով .	կամ յ-ա-ւուրին .	
Ի-ննդ-ուին .	յ-ա-ւուրնով .		

Ա-ւուրինք , ա-ւուրնոց , ա-ւուրնովք . եւ .

Ջասական .

Ջասականք են , որ նշանակին զԹուական իրն ունի զա-ւուրեալ յայլմէ , և հազիւ ի բացարձակէն մանկամբա-ւ , եթէ ունի Միակ . երկակ . քառեակ . հնգեակ . եւ .
Միակ , միակի , միակաւ . միակաց , միակօք .
Երկեակ . երկուկի , երկուկաւ . երկուկաց , երկուկօք .
Հնգեակ , հնգեկի , հնգեկաւ . հնգեկաց , հնգեկօք .
Քառեակ , քառեկի , քառեկաւ . քառեկաց , քառեկօք .
Հարիւրեակ , հարիւրեկի , կաւ . հարիւրեկաց , կօք .
ա-ւանեակ , ա-ւանեկի , կաւ . ա-ւանեկաց , կօք .

Digitized by Google

Պատասխանք՝ բազում անգամ խըրթև զբացարձակ Թուա-
կանս վարին ՚ի բանս։

Ա՛ակբաշխ։

Ակբաշխ կամ անձնեղրականք ժեն, որ ինչանակեն
ղԹուաբեալ իրան իբրև բաշխելով իմն, և վազելին ՚ի բա-
ցարձակեն մանկամբա ինն, կամ ին։
Երկրբեան, կամ երկրքին. երեքկան, կամ երեքքին.
եօթնեբեան, կամ եօթնեքքն. և։
Որբա հոլովին ըստ օրինակի հանդակեան ունուանս. Ամե-
նեբեան, կամ քքն. Երկրբեան, կամ երկրքին. երկու-
ցուն, կամ երկուցունց. բուվքբ, ինչ. տե՛ս յերեսն՝ 41։

Կրկնական։

Կրկնականք են, որ զինչանակեալ Թիւն կրկնապատկեն,
և վազելին ՚ի բացարձակեն մանկամբա պոռնկ։
Երկպատիկ, երկպատկի, կաս. երկպատկաց, կօք.
եռապատիկ, եռապատկի, կաս. եռապատկաց, կօք.
եօթնապատիկ, եօթնապատկի, կաս. եօթնապատկաց, կօք։

Պատգամ հոլովին և ասլք։

Ասնք ՚ի բացարձակ Թուականաց կարեն հնգամբ կրկնա-
կան նաև մանկամբա ինն. որպ՝ երեքկին, չորեքկին.
և որբա նախգրեալ մեայն հոլովին։

ԳԼՈՒԽ Ը.

ԴԻՐԱՆԱՒՆ

Ա՛, Ա երանաւնն է մեայն բանիւ որ վոխադակ ան-
ուան դնի, և առ որշեալ զեմն վերադրելի. և ՚ի բա-
ղադատիկ. երկուն. ձուցական. Սեռացական, և

Digitized by Google

Ցարտաբերական։

Լատական դերանունն է, որ գոյականական և որոշական նշանակէ զդէմս իրին. որպիսի են սոքա՝ Ես. դու. ինքն. իբր. իւրեան. ոք որս դասին և սոքին՝ Միմեանց, և Իրերաց. որք ոչ ունին ուղղական։

Յուցական դերանունն է, որ միոխանակ անուան դնել իբր յառնդ իման ցուցանէ զայն՝ զորմէ է բանն. որպիսի են սոքա՝ Սա, դա, նա. այս, այդ, այն. ասոյն, դոյն, նոյն։

Հարցական կամ Ընդհական դերանունն է, որ ածականի նման զնոյն ինքն զիմաստ ցուցանէ որոշեալ զիմաց. ունի են սոքին՝ ո՞վ. ի՞նչ. ո՞ր. ո՞ւմ. ո՞ւմեք. ո՞ւմ. ո՞ւմեք. ո՞ւմ. ո՞ւմեք

Ա՛ռաջին դէմքն յայտ առնէ զանձն՝ ցոլամէ է բանն, կամ որ խօսի. որպէս՝ Ես. մեք։
Երկրորդ դէմքն յայտ առնէ զայն՝ առ որ է բանն, կամ ընդ որում լինի խօսիլ. որպէս՝ Դու. դուք։
Երրորդ դէմքն յայտ առնէ զայն՝ զորմէ է բանն, կամ յորոյ վերայ լինի խօսիլ. որպէս՝ Նա. նոքա. խ.
Ա՛ս այս երրորդ դէմս վերաբերին և այլ ևս դերանունք՝ թէ առաջականք, իմ. մեր. քոյ. ձեր. խ. ոյ. և թէ ցուցականք՝ Սա, դա, նա. այս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն. զի սորա ամենեքին յայտ առնեն զայն ինչ, զորմէ լինի բան։

Լինի է երկու. Եզական, և Յոգնական։
Եզական. որպէս՝ Ես. դու. իմ. մեր. ձեր. ևլ.
Յոգնական. ոյք՝ Մեք. դուք. մերը. իմք. ևլ.
Հոլովի է քառ անուան. Ուղղական. Սեռական. ևլ.

Հոլովումն էական դերանուանց։

Ա՛ռաջին դէմ. Ես. պէս։

Եզակի։			Յոգնակի։		
Ո՛ւղ.	Ես	պէս	Մե՛ք	պիք	
Սե՛ռ.	իմ	պէսի	մե՛ր	պիչի	
Տ՛ր.	ինե՛ւ	պէսի՛ն էլէ	մե՛զ	պիչի՛ն էլէ	
Պա՛տ.	զ ինե՛ւ	պէսի՛ն էրէ՛ւաքի՛ւ	զ մե՛զ	պիչի՛ն էրէ՛ւա՛ւ	
Հա՛յց.	զիս	պէսի՛	զ մե՛զ	պիչի՛	
Գո՛ր.	զ ինէ՛ն	պէսի՛ն էչէ՛ն	զ մե՛նջ	պիչի՛ն էչէ՛ն	
Բա՛ց.	յ ինէ՛ն	պէսի՛ն էչէ՛ն	՚ի մե՛նջ	պիչի՛ն էչէ՛ն	
Ցո՛ւ.	ինձ, ցիս, առ իս	պանա. մե՛զ, առ մե՛զ	պիչի՛		
Նե՛ր.	յիս	պէսի՛ն	՚ի մե՛զ	պիչի՛ն	

Երկրորդ դէմ. Դու. աքէն։

Եզակի։			Յոգնակի։		
Ո՛ւղ.	Դո՛ւ	Սէ՛ն	Դո՛ւք	Սի՛ք	

դ

Digitized by Google

Այս	քո	ահնին	ձեր	ախչին
Գնա	քեզ	ահնին էլիր	ձեզ	ախչին էլիր
Պատ	զ-քեզ	ահնին էլիրա"	զ-ձեզ	ախչին էլիրա"
Չատ	զ-քեզ	ահնի	զ-ձեզ	ախչի
Պատ	զ-քէն	ահնին էլէն	զ-ձէնջ	ախչին էլէն
Խոց	՚ի քէն	ահնիցն	՚ի ձէնջ	ախչիցն
Տար	քեզ, ց-քեզ		ձեզ, ց-ձեզ	
	առ-քեզ	ահնա	առ-ձեզ	ախչի
Գնէք	՚ի քեզ	ահնիցէ	՚ի ձեզ	ախչիցէ
Այո	ժվդուս	էյ ահն	ժվդուք	էյ ախչ

Արտաքոյ դէպի • Ինքն • Ինիցէ։

	Եզական։		Յոգնական։	
Ես	Ինքն	Ինձանիցէ	Ինքեանք	Ինձանիցէք
Դու	Ինքեան	Ինձանիցդ	Ինքեանց	Ինձանիցէք
Գնա	Ինքեանիցդ	Ինձանիցէ էլիր	Ինքեանիցդ	Ինձանիցէք էլիր
Պատ	Զ-ինքեանիցդ	Ինձանիցէ էլիրա"	Զ-ինքեանիցդ	Ինձանիցէք էլիրանիցդ
Չատ	Զ-ինքն	Ինձանիցէ	Զ-ինքեանս	Ինձանիցէք
Պատ	Զ-ինքեանէ	Ինձանիցէ էլէն	Զ-ինքեանց	Ինձանիցէք էլէն
Խոց	Յ-ինքեանէ	Ինձանիցէնջ	Յ-ինքեանց	Ինձանիցէքնջ
Տար	Ինքեան, առ-ինքն	Ինձանիցէ	Ինքեանց, առ-ինքեանս	Ինձանիցէք
Նէք	Յ-ինքեան	Ինձանիցէնջ	Յ-ինքեանս	Ինձանիցէքնջ

Արտաքոյ դէպի • Իւր • Ինիցինն։

Եզական։

Ես	(ոչ ունի)		
Այս	իւր,	հայր իւրեան	Ինիցինն
Գնա	իւրմէ,	իւրեամբք, իւրեաւ	Ինձանիցէ էլիր
Պատ	զ-իւրմէ,	զ-իւրեամբք, զ-իւրեաւ	Ինձանիցէ էլիրանիցդ
Չատ	(ոչ ունի)		
Պատ	զ-իւրմէ		Ինձանիցէ էլէն

Digitized by Google

Բաց.	Յիւրմէ.	ի նոցանէն.
Տրա.	Իւր, իւրեան, առ իւր.	ի նոցանէ.
Ներ.	Յիւր, կամ յիւրեան.	ի նոցանէ.

Ցգոյական.

Ող.	(ոչ ունի)	
Սեռ.	իւրեանց.	ի նոցանէրինին.
Դոյ.	իւրեամբք.	ի նոցանէրէ եղէ.
Պաց.	զիւրեամբք.	ի նոցանէրինին էր ըսբաքէրնաց.
Յոյ.	(ոչ ունի)	
Ցաց.	զիւրեանց.	ի նոցանէրէ էլէն.
Բաց.	յիւրեանց.	ի նոցանէրինոփէն.
Տրա.	իւրեանց.	ի նոցանէրինէ.
Ներ.	յիւրեանէ.	ի նոցանէրինոփ.

Ա. յլ հակառակ դերանունք անեզականք.

Նոյնպէս ունի. Ամենայն, և իրեարց. պէրէպէրինին.

Ցգոյական.

Ող.	(ոչ ունի)	(ոչ ունի)	
Սեռ.	ամենայնի.	իրեարց.	պէրէպէրինին.
Դոյ.	ամենայնմբք.	իրեարօք.	պէրէպէրէ եղէ.
Պաց.	զամենայնմբք.	զիրեարօք.	պէրէպէրինին էր.
Յոյ.	զամենայնս.	զիրեարս.	պէրէպէրէնէ.
Ցաց.	զամենայնի.	զիրեարց.	պէրէպէրէ էլէն.
Բաց.	ի ամենայնի.	յիրեարց.	պէրէպէրինոփէն.
Տրա.	ամենայնի,	իրեարց,	
	առ ամենայնս.	ցիրեարս.	պէրէպէրինէ.
Ներ.	ի ամենայնս.	յիրեարս.	պէրէպէրինոփ.

Հոլովումն ցուցական դերանունց.

Ցուցական դերանունց ունինք նշանակեն զմօտակա-նագոյն, և են սոքին՝ Այս. դուն. նա.

Digitized by Google

Նա ոմանք ածականատիպ են, և են սոքին՝ Այս, այդ, այն, սոյն, դոյն, նոյն ողք և հոլովին ըստ այսմ օրինակի։

Սա · պո՛ · Դա · ղա՛ · Նա · օղ։

	Եզակի։		Յոգնակի։	
Ո՛	Սա	պո՛	Սոքա	պո՛նդ
Ս	սորա	պո՛նդ	սոցա	պո՛նդըն
Ի՛	սմա՛	պո՛նդ իղ	սոքօք	պո՛նդ իղ
Պ	զսմա՛	պո՛նդ իղ՛՛	զսոքօք	պո՛նդըն իղ՛՛
Ց	զսա	պո՛նդ	զսոսա	պո՛նդը
Գ	զսմանէ	պո՛նդ իչին	զսոցանէ	պո՛նդ իչին
Ր	՚ի սմանէ	պո՛նդան	՚ի սոցանէ	պո՛նդան
Ն՛	սմա, սո՛ սա	պո՛նդ	սոցա, սո՛ սոսա	պո՛նդա
Ն	՚ի սմա	պո՛նդա	՚ի սոսա	պո՛նդա ։

Ըստ այսմ հոլովին՝ Դա, դորա, զդովա՛, զդովա՛, զդա՛, զդմանէ, ՚ի դմանէ, դմա կամ ցդա, ՚ի դմա։ Դոքա, դոցա, զդոքօք, զդոսա, զդոցանէ, ՚ի դոցանէ, դոցա կամ սո՛ դոսա, ՚ի դոսա։

Նա, նորա, նովա՛, զնովա՛, զնա, զնմանէ, ՚ի նմանէ, նմա կամ ցնա, ՚ի նմա։

Նոքա, նոցա, նոքօք, զնոքօք, զնոսա, զնոցանէ, ՚ի նոցանէ, նոցա՝ ցնոսա՝ սո՛ նոսա, ՚ի նոսա։

Այս · պո՛ · Այդ · ղա՛ · Այն · օղ։

	Եզակի։	
Ո՛ւ	Այս	պո՛
Ա՛	սորա, կամ այսորիկ	պո՛նդ
Ի՛	սմա՛, կամ այսմիկ	պո՛նդ իղ
Պ	զսորա, կամ զայսորիկ	պո՛նդ իղ՛՛
Ց	զայս	պո՛նդ
Գ	զայսմանէ	պո՛նդ իչին
Ր	՚ի այսմանէ	պո՛նդան

Digitized by Google

Տր. այամ, կամ այամիկ, առ. այս. պտ. պտնա.
Նե. յ այամ, կամ յ այամիկ. պտնդա.

Ցրնական.

Ո-ր. Ա-յսրիկ, կամ այսը. պտնկը.
Ի-ս. այսոցիկ, կամ այսց. պտնցըն.
Դ-ր. այսրիս-ը, կամ այսրիմ-ը. պտնկ էլէ.
Գ-ր. զ այսրիս-ը, կամ զ այսրիմ-ը. պտնցրն էլ".
Հ-ց. զ այսոսիկ. պտնցը.
Պ-ս. զ այսոցանէ, կամ զ այսց. պտնցը էլէն.
Ի-ց. յ այսոցանէ, կամ յ այսց. պտնցրմն.
Տր. այսոցիկ, էմ այսց, կամ առ. այսոսիկ. պտնցա.
Նե. յ այսոսիկ. պտնցդա.

Ի սա այամ Հոլովին. Ա յդ. այդը, կամ այդ-ուրիկ. այդ-ու, կամ այդ-ուիկ. զ այդ-ու, կամ զ այդ-ուիկ. զ այդ. զ այդ-անէ. յ այդ-անէ. այդ-ի, կամ այդ-իկ, կամ առ. այդ. յ այդ-ի, կամ յ այդ-իկ։

Ա յդ-ուրիկ, կամ այդ-ը. այդ-ուիկ, կամ այդ-ց. այդ-ուրիս-ը, կամ այդ-ուրիմ-ը. զ այդ-ուրիս-ը, կամ զ այդ-ուրիմ-ը. զ այդ-ոսիկ. զ այդ-ցանէ, էմ զ այդ-ց. յ այդ-ցանէ, էմ յ այդ-ց. այդ-ուցիկ, կամ այդ-ց, կամ առ. այդ-ոսիկ. յ այդ-ոսիկ։

Ա յն. այնը, կամ այնուրիկ. այնու, կամ այնու-ուիկ. զ այնու, կամ զ այնու-ուիկ. զ այն. զ այնմանէ. յ այնմանէ. այնմ, կամ այնմիկ, կամ առ. այն. յ այնմ, կամ յ այնմիկ։

Ա յնուրիկ, կամ այնը. այնուցիկ, կամ այնց. այնուրիս-ը, կամ այնուրիմ-ը. զ այնուրիս-ը, կամ զ այնուրիմ-ը. զ այնու-սիկ, կամ զ այնս. զ այնուցիկ, կամ զ այնց. յ այնուցիկ, կամ յ այնց. այնուցիկ, կամ այնց, կամ առ. այնս. յ այնու-սիկ, կամ յ այնս։

Սյն, Դ-յն, Ն-յն. զ։

Եզական։ Ցրնական։

Ո-ր. Այն. Այնք, կամ սրքին.

Digitized by Google

Ես.	տալին,	կամ տացին,	կամ տացուն,
	տրուն.		կամ տացունց.
Դու.	տալին,	կամ տալիմք,	կամ տաքիմք,
	տալիմք.		կամ տացուք.
Դուք.	ձտալին,	կամ ձտալիմք,	կամ ձտաքիմք,
	ձտալիմք.		կամ ձտացուք.
Նա.	ձտայն.	ձտային,	կամ ձտան.
Մենք.	(ինձ տուն)	ձտացունց.	
Ձեզ.	(ինձ տուն)	ի տացունց.	
Նոքա.	տային,	կամ տացին,	կամ տան տային,
	տան տայն.		կամ տան տային.
Լինել.	ի տալին.	ի տային	կամ ի տալին.

Ա. յտալ. Հրամային. Դուն. դուրին. դուին, կամ դալիմք. Դունք, կամ դուրին. դուցին, կամ դացուն, կամ դացունց. դուիմք, կամ դուքիմք, կամ դուքումք. ևն.

Ընդունել. Ընդուրին. Ընդուին, կամ ընդալիմք. Ընդունք, կամ ընդուրին. ընդուցին, կամ ընդացուն, կամ ընդացունց. ընդուիմք, կամ ընդուքիմք, կամ ընդուքումք. ևն.

Հոլովումն ստացական դերանուանց.

Ստացական դերանուանք ձևանան յիւրական և ի ցուցական դերանուանց. որոց եղակի և յորնակի սեռականք լինին ուղղական հոլով ստացականաց, և նորոգ հոլովին. ևն.

Ո՞ւ,	Ես.	Ինձ.	Իմ.	Իւրական.	

Իբրև ուղղակին հոլովեալ, Իմ. իմոյ. իմով. լինի Ստացական.

Ո՞ւ,	Ինքն.	Ինձ,	ինքս.	Իւրական.	
	ինքս,	ինքսոյ,	ինքսով.	Ստացական.	
Ո՞ւ,	Դուն.	Քեզ,	քո.	Իւրական.	
	քո,	քոյ,	քով.	Ստացական.	
Ո՞ւ,	Դուք.	Ձեզ,	ձեր.	Իւրական.	
	ձեր,	ձերոյ,	ձերով.	Ստացական.	

Digitized by Google

Ո-ՉՑ, (ոչ ոանի) · Ոչ ոա , ոչ ոա · Եական ·
ոչ ոա , ոչ ոայ , ոչ ոավ · Սաացական ·
Ո-Չ , Սա · Սէա , սոյա · Ցուցական ·
Իբրև ուղղական Հոլովեալ · Սոյա , սոյայդ , սոյայվ ·
լինի Սաացական ·
Ո-Չ , Սոքա · Սէա , սոցա · Ցուցական ·
սոցայք , սոցայց Հմ ցայոց , ցայովք · Սաացական ·
Ո-Չ , Դ-ա · Սէա , դ-ոյա · Ցուցական ·
դ-ոյա , դ-ոյայդ , դ-ոյայվ · Սաացական ·
Ո-Չ , Դ-ոքա · Սէա , դ-ոցա · Ցուցական ·
դ-ոցայք , դ-ոցայց Հմ ցայոց , ցայովք · Սաացական ·
Ո-Չ , Ն-ա · Սէա , նոյա · Ցուցական ·
նոյա , նոյայդ , նոյայվ · Սաացական ·
Ո-Չ , Ն-ոքա · Սէա , նոցա · Ցուցական ·
նոքայք , նոցայց Հմ ցայոց , ցայովք · Սաացական ·

Ա՛ս այս ամենայն յայտնի առաւել յառաջիկայդ՝ ի
հոլովս իւրաքանչիւր նոցա ։

Ի՛մ · պէնիմ ։ Իմք · պէնիմքէր ։

	Եզական ։	Ցրնական ։
Ո ·	Իմ · պէնիմ	Իմք · պէնիմքէր
Ս ·	իմդ · պէնիմդինն	իմդ · պէնիմքէրդէն
Ի ·	իմով · պէնիմդ իլէ	իմովք · պէնիմքէր իլէ
Պ ·	ի իմով · պէնիմդինն իլէ՛՛ · ի իմովք · պէնիմքէրդինն իլէ՛՛ ·	
Ջ ·	ի իմ · պէնիմդինն	ի իմ · պէնիմքէրդէն
Պ ·	ի իմէն , ի իմդ · պէնիմդ իլէն · ի իմց · պէնիմքէր իլէն ·	
Ի՛ ·	յ իմէն , յ իմդ · պէնիմդոյէն · յ իմց · պէնիմքէրդոյն ·	
Տ ·	իմոյ , տո իմ · պէնիմդէյ · իմց , տո իմն · պէնիմքէրդէ ·	
Ն ·	յ իմոյ , յիմ · պէնիմդոյ · քիմն · պէնիմքէրդոյ ·	

Բա · ոչինչ ։ Բաղք · ոչինչքէր ։

Բո · քոյ · քով · ղ քով · ղ քո · ղ քոմմէ · ի՛ քոմմէ ·

Digitized by Google

քուս, կամ ՚ի քո · ՚ի քուս։

Բայք · քոց · քովք · զքովք · զքսա · զքոյս · ՚ի քոյ · ՚ի քոց · ՚ի քսա։

Ասեր · պէշնէլ։ Ասերք · պէշնէլէր։

Ասեր · մերոյ · մերուվ · զմերուվ · զմեր · զմերմէ, ՚ևմ զմերոյ, ՚ի մերմէ, կամ ՚ի մերոյ · մերուս, կամ առ մեր · ՚ի մերուս։ Ասերք · մերոց · մերովք · զմերովք · զմերս · զմերոց · ՚ի մերոց · մերոց, կամ առ մերս · ՚ի մերս։

Ձեր · ձէշնէլ։ Ձերք · ձէշնէլէր։

Ձեր · ձերոյ · ձերով · զձերով · զձեր · զձերմէ, ՚ևմ զձերոյ · ՚ի ձերմէ, կամ ՚ի ձերոյ · ձերուս, ՚ևմ առ ձեր · ՚ի ձերուս։ Ձերք · ձերոց · ձերովք · զձերովք · զձերս · զձերոց · ՚ի ձերոց · ձերոց, կամ առ ձերս · ՚ի ձերս։

Իւր · ծնունդէ։ Իւրք · ծնունդէներէ։

Իւր · իւրոյ · իւրով · զիւրով · զիւր · զիւրմէ, ՚ևմ զիւրոյ · ՚ի իւրմէ, կամ ՚ի իւրոյ · իւրում, կամ առ իւր · ՚ի իւրում։ Իւրք · իւրոց · իւրովք · զիւրովք · զիւրս · զիւրոց · ՚ի իւրոց · իւրոց, կամ առ իւրս · ՚ի իւրս։

Ա՛ռ սեռականն հոլով առաջականացս այսոցիկ յարեալ ՚ի վերջոյ մնանիկս ՚ի, անփոփոխ ունելով զնշանակութիւնն, ձևացուցանէ զնա որպէս այլ ինչ առաջական, որք և նախադրեալ միայն հոլովին · ար, Իմոյին · քոյին · մերոյին · ձերոյին · իւրոյին։

Յայսցանէ միայն բառս ՚ի ոյին, հոլովի ևս այսմ օրինակիս։

	Ցոքնական։	Եզական։
Ա՛ռ զպիտի	Արոյինք	Արոյին
Ձեռ ձիտի	քոյոց	քոյոյ
Վ՛ոչ ձիտի	քոյովք	քոյով

Digitized by Google

Պարտաւոյն	զ քոյով	զ քոյովք
Ինչպէսն	զ քոյին	զ քոյինս
Պատճառն	զ քոյէ	զ քոյոց
Բացառական	՚ի քոյէ	՚ի քոյոց
Տրական	քոյումդ	քոյոց
Հնդեպոյական	՚ի քոյումդ	՚ի քոյինս

Պատն և այլ առատականք, որք կցեալ ուննին ՚ի վերջ զմանուիկս ինչ՝ յօդիւս ա. և են առքին՝ Իմայինս. Քրայինս. Ձերայինս. Իւրայինս. և Հոլովին որպէս՝ Գետս, գետոյ ։ ըստ այսմ օրինակի։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ա	Իմայինս	Իմայինք
Ո	իմայոյ, կամ իմայնոյ	իմայոց, կամ իմայնոց
Կ	իմայով, կամ իմայնով	իմայովք, կամ իմայնովք
Ց	զ իմայով, կամ զ իմայնով	զ իմայովք, կամ զ իմայնովք
Ս	զ իմային	զ իմայինս
Պ	զ իմայոյ, կամ զ իմայնոյ	զ իմայոց, կամ զ իմայնոց
Ւ	յ իմայոյ, կամ յ իմայնոյ	յ իմայոց, կամ յ իմայնոց
Ջ	իմայնումդ-առ իմային	իմայոց, առ իմայինս
Ն	յ իմայնումդ, յ իմային	յ իմայինս

Իւրայ այսմ հոլովին, Ձերայինս. Քրայինս. Իւրայինս։

Այսացականն դերանունք ձևացեալք ՚ի ցուցականաց՝ նը մանաւանդ հոլովին ոմն՝ Գետս, գետոյ ։ ըստ այսմ օրինակի։

Սորա • պոռնոնդէ։ Սորայք • պոռնոնդէնք։

	Եզական։	Յոգնական։
Ասդանէն	Սորա	Սորայք
Ասանէն	սորայոյ	սորայոց, սորայոյց
Վարձիչէն	սորայով	սորայովք
Պատառէն	զ սորայով	զ սորայովք

Digitized by Google

Ես	Ինձ	Իմ
Դու	Քեզ	Քո
Նա	Նորան	Նորա
Մենք	Մեզ	Մեր
Դուք	Ձեզ	Ձեր
Նոքա	Նոցա	Նոցա

Հոլովումն յատուկ դերանունաց Ս.

Ցոքնական	Եզական
Ես	Ինձ, ինձի, ինձանէ, ինձ համար, ինձ պատճառ, ինձ վրայ, ինձանով, ինձանով, ինձանով

և հոլովի լատ օրինակի հարցականին այսպես։

	Ծոքնական։	Եզական։
Ո-ղջական	ով	ո
Աբաական	այր	այ
Հոգեկան	իւր	իւրք, կամ ոյրք
Պարագայական	զիւր	զիւրք, կամ զոյրք
Հայցական	զոր	զայր
Պատուական	զոյրմէ	զայց
Բացառական	յոյրմէ	յայց
Տրական	ոյր	այց
Ներգոյական	յոյր	յորս

Յարաբերական դերանունքս Որ և Ո, մինչ ուսումնական ի իր զհարցական նշանս՝ շէշտ կամ ստորակ, կոչին հարցական անուն. բայց մինչ սոսկապէս յառաջ քերեն զբառս ինչ, և դնին ի տեղի նոցա, կոչին Յարաբերական դերանուն։

ԿՈՂՄՈՎ։

ԲԱՑ

Բայ է մանն բանիւ, որ գլխնելոյն, կամ պատնելոյն թիւ, կամ գնդելոյն ինչ անակէ ժամանակաւ, թուով, և դիմօք։

Պարագայք բայից եօթն են. Սեռ. ժամանակ. Դէմք. Թիւ. Ձև. Տեսակ, և Եղանակ։

Սեռք բայից.

Սեռք են չորք. Ներգործական. Կրաւորական; և Չեզոքական։

Digitized by Google

Լատականն է, որ նշանակէ միայն զգալն և զլինելութիւն իրին յինքեան. և են չորեքին բայքս այսոքիկ՝ եմ, գամ, եղանիմ, լինիմ։

Ներգործականն է, որ նշանակէ զներգործութիւն ի վրայլոց, կամ առ այլ եղեալ. որպ՝ Ազատեմ, լուանամ, հեղում, ևլ։

Կրաւորականն է, որ նշանակէ զկրելուին յայլմէ, որպ՝ Ազատիմ, լուանիմ, հեղանիմ, ևլ։

Ձեզբականն է, որ նշանակէ զներգործուի գործողին՝ յինքեան՝ ի գործողն եղեալ. որպ՝ Ելանեմ, գնամ, քաղցնում, նստիմ, ևլ։

Ժամանակք բայից։

Ը. Ներգործուի, այ լինելութի, առնելուի, կրելութի՝ անկանին ընդ ժամանակաւս, և՛ի ժամանակի կատարին։ Ունի ժամանակին ե երեք. Ներկայ. Անցեալ. Ապառնի։

Ներկայն է, որ զներգործութին ցուցանէ ի նոյն կէտ ժամանակի լինել. որպ՝ Ազատեմ, ազատես, ազատէ։

Անցեալն է, որ զներգործուին ցուցանէ արդէն եղեալ, կամ սկսեալ. և է երկին. Անցեալ անկատար, որ զներգործուին ցուցանէ սկսեալ, այլ ոչ աւարտեալ. որպ՝ Ազատէի, ազատէիր, ազատէր. և Անցեալ կատարեալ, որ զներգործուին ցուցանէ եղեալ և կատարեալ. որպ՝ Ազատեցի, ազատեցեր, ազատեաց։

Ապառնին է, որ զներգործուին ցուցանէ դեռ լինելի կամ առնելի. որպէս՝ Ազատեցից, ազատեսցես, ազատեսցէ։

Դէմք բայից։

Դ. Դէմք բայից են երեք. Առաջին. Երկրորդ. Երրորդ։

Digitized by Google

Ընտրյալն դէմք է այն, յորմէ է բանն, կամ որ խօսի. որպէս՝ Ազատեմ, ազատեցի, ազատեցից։
Երկրորդ դէմք է այն, առ որ է բանն, կամ ընդ որում լինի խօսելն. որպէս՝ Ազատես, ազատեցեր, ազատեսցես։
Երրորդ դէմք է այն, զորմէ է բանն, կամ վասն որոյ լինի խօսել. որպէս՝ Ազատէ, ազատեաց, ազատեսցէ։

Ձևք բայից։

Ձ. Ձևք բայից ըմանուան են երկու. Պարզ և բարդ։ Ա. Այս պարզ ոչ է յատուկ բային. այլ առնու յանուանէ՝ յորմէ և ձևացեալ։
Պատճառական է, որ կազմեալ է ի պարզ անուանէ. որպէս՝ Գործ, գործեմ։ Սէր, սիրեմ։ Զայն, ձայնեմ։
Խարդ բայն է, որ կազմեալ է ի բարդ անուանէ. ունի՝ Բարեգործ, բարեգործեմ։ Պատուասէր, պատուասիրեմ։ Քաղցրաձայն, քաղցրաձայնեմ։
Այսպէս եթէ անունն բաղադրեալ լիցի, բայն ևս այսպէս բաղադրեալ։ որպէս՝ Տկար, տկարանամ։ Անիրաւ, անիրաւիմ։ Տժգոհ, տժգոհիմ։

Տեսակք բայից։

Դ. Տեսակն է երկու. Նախատիպ և Ածանցեալ։
Նախատիպ են, որ կան ի նախկին ինչ անուանէ իւրեանց, թէ պարզ լիցեն նոքին, թէ բարդ, և թէ բաղադրեալ. ունի՝ Ճեմեմ. Վերձենում. պէսպիսանամ. տկարանամ։
Ածանցեալ են, որ ի ձեռն ածանցանակերտ մասնիկանոցն՝ ածեալ են յանպիսի որպիսութիւն, որ ոչ միայն զպարզուզբարդն առնողին՝ այլև զգործելիսողին ի ներգործելոյ անտի արարողին նշանակէ. ունի՝ Ճեմեցուցանեմ. Վերձեցուցանեմ. զայրացուցանեմ. պէսպիսացուցանեմ. տկարացուցանեմ. և այսպիսի ածանցեալ բայք՝ հոչին Անցողական։

Digitized by Google

Անցողական բայք սովորաբար կազմին ի չէզոքականաց. և այն՝ ի կատարեալ ժամանակէ նոցին. յորոց ի բաց յապառնալ վերջին ձայնաւորս առած՝ է, կամ վանկս ոչ կամ եղոյ, յօդէ մանրիկ ու-ցանէ։ ՊՐ։

Ա՛մաչեմ, ամաչեցի. ամաչեցու-ցանէ։ Յ՛ամեմ, յամեցի. յամեցու-ցանէ։ Ա՛մրանամ, ամրացայ. ամրացու-ցանէ։ Ա՛րբենամ, արբեցայ. արբեցու-ցանէ։ Ա՛տելիմ, մատեայ. մատու-ցանէ։ Փախչիմ, փախեայ. փախու-ցանէ։ Յայսմ կանոնէ խոտորի՝ չէզոքական բայս երկնչիմ. որոյ կատարեալն է երկեայ. նաև անցողականն ոչ լինի երկու-ցանէ։ այլ՝ երկեցու-ցանէ։

Թուք բային։

Ի. Ան է երկու՝ եզական և ցոքնական։

Եզականն է, որ զներգործուն միոյ ուրուք ցուցանէ. որպէս՝ Ազատեմ, ազատես, ազատէ։

Ցոքնականն է, որ զներգործութիւն բազմաց ցուցանէ. որպէս՝ Ազատեմք, ազատէք, ազատեն։

Եղանակ բային։

Է. Ա՛ղանակն է ձայն. Սահմանական. Հրամայական. Ստորադասական, և Անեղեւոյթ։

Սահմանականն է, որ զներգործութիւնն ցուցանէ բացարձակ և որոշակի որպէս թէ Հաստատելով. որպէս՝ Ազատեմ, ազատեցի, ազատեցեալ։

Հրամայականն է, որ զներգործութիւնն ցուցանէ ըստ կերպի խնդրելոյ կամ արգելման. ոպէս՝ Ազատեա, մի ազատեր. ազատեցէք, մի ազատէք։

Ստորադասականն է, որ զներգործունն ցուցանէ պայմանաւ իւիք ունել զկախումն, և սպասել այլոց բային՝ ու՞ի կատարել ընդ նմա. որպէս՝ Ազատիցեմ, ազատիցես, ազատիցէ։

Digitized by Google

Ընդհանուր է, որ զնգրգոծունն առկատիս և անորոշական գուցանէ՝ առանց ժամանակի, Թուոյ, և դիմաց. որպէս՝ Աղաւաթ. լուանալ. հեղուլ:

Ը. Հայցականէ սահմանական եղանակին ունի ամբողջ զերիս ժամանակս, զդէմն, և զթիւս:

Հրամայական եղանակին ունի միայն զներկայ, և զապառնի ժամանակն. սա ոչ ունի զանցեալ ժամանակ, զի վանցեալ ներգործուն ոչ լինի հրամայել կամ արգելուլ: Ունի և զերկուսին թիւսն, բայց եզականն ոչ ունի զառաջին դէմն. վասն զի խօսողն ոչ կարէ հրամայել ինքեան, բայց եթէ լծրնդ ընդայլս խօսելով. իսկ յոքնականն ունի և զառաջին դէմն. զի գոյ ընդ խօսողին և այլոք, որում կարէ հրամայել:

Ապառնի եղանակին ունի ամբողջ զդէմսն և զերկ թիւսն. բայց ի ժամանակէն ունի միայն զներկայն և զապառնին:

Ընդհանուր եղանակն է ընդ ինքեան առանց ժամանակի, Թուոյ և դիմաց. վասն որոյ և ըստ եզականին հոլովի ներգործական զանուն ընդ երկդ օրինակին, և յայնժամ կոչի Դերբայ:

Եզական:

Ա-զգային	.	Ձ լուժել .
Աբ-ային	.	ձուրժելոյ .
Պ-ոլծ-ային	.	ձուրժելով .
Պատ-ային	.	զ ձուրժելով .
Ի-ոյցային	.	զ ձուրժել .
Պատ-ային	.	զ ձուրժելոյ .
Ր-ոյտ-ային	.	ի՛ ձուրժելոյ .
Տ-ուային	.	ի՛ ձուրժել .
Ներկայն	.	ի՛ ձուրժելն .

Թ. Վերնայն բայք լեզուին Վերոյ՝ յառաջին դէմն սահմանականն ներկային եզերին ի՛ մի ի՛ ձուրից վերջաւո-

Digitized by Google

լուծիցդ առեր, որք են. Է, ա, ու, ի։

Ա. Ինայն ներգործականք՝ և կէաք ՚ի չէզոքական բայից, որք կոչին ներգործակերպ չէզոքական, եզերին յերիս յայսոսիկ վերջաւորութիւնս. Է, ա, ու։

Ա. Ներգործականք, ոյք՝ Ազատիմ. լուանամ. հեղում. ևն։

Ա. Ներգործակերպ չէզոքականք, որպ՝ Ելանեմ. ընթանամ. զարթնում. ևն։

Իսկ ՚ի մէ կրաւորականք՝ և կէաք ՚ի չէզոքական բայից, որք կոչին Կրաւորակերպ չէզոքական, կամ մանաւանդ Ձայնակրական, եզերին ՚ի վերջաւորուն Ի։

Կրաւորականք, ոյք՝ Հարժիմ. լուանիմ. հեղանիմ. ևն։

Կրաւորակերպ չէզոքականք, կամ որ նոյն է Ձայնակրական. որպ՝ Նստիմ. կանգնիմ. փախչիմ. ևն։

Ի. Չորեքին վերջաւորունքս այսոքիկ. Է, ա, ու, ի, կոչին Ածականութիւնք բայից։

Ա. Կան և բայք ոմանք, որք յառաջին դէմն սահմանեալ կանի ներկային եզերին ՚ի վերջաւորուն Ի, որ սեպհական է կրաւորականաց. բայց նովին վերջաւորութիւք երբեմն իբրև ներգործական վարին, և երբեմն իբրև կրաւորական. ոյք են բայքս՝ Դատիմ. խօսիմ. ծնանիմ. կամիմ, ևն. և այսպիսի բայք կոչին Հասարակ։

Ժ. Ինայն ՚ի գործ դնէ զայսարգասյս իւր. այ՝ զժամանակ. զթիւ. զդէմս, և զեղանակս՝ փոփոխութիւք իւրով ՚ի զանազան կերպս. և այս փոփոխութիւնն՝ կոչի խոնարհումն։ Եւ որպ փոփոխութիւն ՚ի մէ և նոյն անուան յինքեան՝ կոչի Հոլով. նոյնպէս փոփոխութիւն ՚ի մէ և նոյն բայի յինքեան՝ կոչի Խոնարհումն։

Եւ զի այնչափ են հոլովք, որչափ ՚ի մէ և նոյն անուննն փոփոխի ՚ի սկիզբն կամ ՚ի վերջն, կամ յերկոսին. նոյնպէս այնչափ են խոնարհմունք, որչափ ՚ի մէ և նոյն բայն փոփոխի ՚ի զանազան դէմս և ՚ի ժամանակս և ՚ի թիւս։

Ի. Բայք՝ որք յառաջին դէմն սահմանականի ներկային ունին զնոյն և զմի վերջաւորութիւն, գրեթէ միօրինակ խոնար-

Digitized by Google

հին · զոր օրինակ՝ որք վերջասուրին ՚ի լծորդութիւն եմ , խոնարհին ընդ օրինակօք Ազատեմին · ունի են քայքս , Շարժեմ · գործեմ · դիմեմ · ասեմ · հանեմ · ղօրացուցանեմ · մատուցանեմ , և այլք բազումք ։

Եւ որք վերջասուրին ՚ի լծորդութիւն ա , խոնարհին ըստ օրինակօք Լուանամին · ունի են քայքս , Բառնամ · քանամ · խոստանամ · աղամ · արդարանամ · գթամ · ևն ։

Եւ որք վերջասուրին ՚ի լծորդութիւն ու , խոնարհին ըստ օրինակօք Հեղումին · որպիսի են քայքս , Թողում · առնում · լնում · ընկենում · ընթեռնում · զարթնում · թաքնում · ևն ։

Այսոքիկ և որք վերջասուրին ՚ի լծորդութիւն էմ , խոնարհին ընդ օրինակօք Ազատիմին · որպի են ամ կրաւորական քայք , և որք կրաւորական ձայնիւ երբեմն իբրև ներգործական վարին , որք հասարակ կոչին · ունի՝ ծնանիմ · սկանիմ · շահիմ · ևն ։ Եւ կրաւորակերպ չեզոքականք , որք Ձայնակրական անուանին · որպիսի են , Աշխատիմ · յօժարիմ · ցաւիմ · ևն ։

Ժ. Խոնարհումն քայից ի կրկին · Կանոնաւոր , և Անկանոն ։

Կանոնաւոր քայք են նոքին , որք ունին զամ ժամանակս , զԹիւս , զդ-էմն · և միանկերպ կանոնաւ խոնարհին · որպէս՝ Ազատեմ , ազատեցի , ազատեայ · լուանամ , լուացի , լուայ · հեղում , հեղի , հեղ · ուսանիմ , ուսայ , ուսիր ։

Անկանոն քայք են նոքին , որք ոչ միանկերպ կանոնաւ խոնարհին · այլ կամ պակասին ՚ի ժամանակս ինչ , և կամ չին Պակասաւոր · որպիսի են քայքս ։ Ուսեմ , կերայ , կեր · ըմպեմ , արբի , արբ · երթամ , չոգայ , երթ · ևն ։ Կամ եղանակք ինչ նոցա վերապահեն խոտորին ՚ի հասարակ կարգէ , և կոչին Աւրուղի · որպի՝ Առնեմ , արարի , արա · դնեմ , եդի , դիր · լսեմ , լուայ , լուր · ճանաչեմ , ծանեայ , ծանիր · յառնեմ , յարեայ , արի · ևն ։

Digitized by Google

Եւ կամ ըստ հասարակ գործածութեանն յառաջինն և յերկրորդ դէմսն պակասին, և միայն երրորդ դիմաք վերին, և կոչին Դիմակատուրկ, կամ Անդէմ. որպէս՝ Պարտ է. պատշաճ է. ՚ի դէպ է. բարւոք է. օրէնք են. պէտք են. ասի. լսի. Թուի. պիտի. ևն։

ՑՕԴՈՒԱԾ. Ս

Ընդունելութիւն։

Ընդունելութիւն ասին ձևացեալքն ՚ի բայից մանկամբք ըն օղ կամ ող, եալ, ել, ոյց. որք զգործողութիւն նշանակեն որպէս զբայ. բայց առանց Թուոյ և դիմաց՝ միայն ցուցանեն զժամանակ. և իբրև զանուն ունին զԹիւ և զՀոլով. ևր։

Ա՛ղբիւր. Ա՛զատօղ կամ ազատող, աւղիչ, ղաւ. ղաց, ղօք. ըստ երկրորդ օրինակի. որպէս՝ Կարգ, կարգի։

Ա՛նգեալ. Ա՛զատեալ, ազատելոյ, տեղով. տեղոց, տեղովք. ըստ երրորդ օրինակի. որպէս՝ Գեաղ, գեաղոյ։

Ա՛պառնի. Ա՛զատելոց. Նախդրիւ Հոլովի. Ա՛զատելի, ազատելոյ, տելեաւ. տելեաց. տելեօք. ըստ չորրորդ օրինակի. ոյն՝ Եկեղեցի, եկեղեցւոյ։

Ընդունելութեին՝ չորրորդ է ՚ի կարգս մասանց բանի, որպէս առացի ՚ի տեղւոջ իւրում. բայց յայն սակս հատմատօփու յիշեցաւ աստէն, զի դասատուն ՚ի տեսանելն ՚ի խոնարհմունս բայից զբայականսն ինչ ընդունելոյն անուամբ նշանակեալ, ունիցի սակաւամանաւեայ ծանօթութեամբ զնոցանէ։

ՑՕԴՈՒԱԾ. Բ

Խոնարհմունք բայից չորից ընդունելեաց՝ հանդերձ եղանակաւ և ժամանակաւ և Թուով և դիմաք։

Digitized by Google

խոնարհումն էական թայից։

Լատին թայք են միայն չորքս այսոքիկ. եմ. գամ. երթանիմ. լինիմ. և չորեքին ևս են սպասաւորք, կամ ըստ եղանակին, կամ ըստ ժամանակին, կամ ըստ դիմաց, կամ ըստ թուոց. որպէս երևի յաւուրիկայդ։

Եմ. պինիմ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Եզակի	եմ, ես, է	պինիմ, պինիս, պինի	ես
Յոգնակի	եմք, էք, են	պինիմք, պինիք, պինին	ես

Անցեալ անկատար։

Եզ	էի, էիր, էր	էիմ, էիս, էին	էի
Յոգ	էաք, էիք, էին	էիմք, էիք, էին	էին

Հրամայական, Ներկայ։

Եզ	եղիր	(որպիսի ինչ եղիր) ծ	(նիճիճ՝ ասչ ծ)
Յոգ	եղէ՛ք	(որպիսի ինչ եղէ՛ք) ծ՛ք	(նիճիճ՝ ասչ ծ՛ք)

Ապառնի անսահման։

Եզ	լինիցեմ, լինիցես, լինիցէ	ծլամ, ծլան, ծլաս	
Յոգ	լինիցեմք, լինիցէք, լինիցեն	ծլամք, ծլանիք, ծլանին	
Ընդունելոյն	Եմ, եղեալ, եղեալ	ծլիմ	
Ընդունելոյն	Ընկեալ. Եմեալ	ծլիմ	
	Ապառնի. Եմոց	ծլամաք	

Գամ. վարիմ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Եզ	գամ, գաս, գայ	վարիմ, վարիս, վար	
Յոգ	գամք, գայք, գան	վարիմք, վարիք, վարին	

Անցեալ անկատար։

Եզ	գայի, գայր	վարէի, վարէր	
Յոգ	" " գային	վարէաք	

Digitized by Google

Սահմանական։

Ես · Գնում · Վարձա · Մեք · Գնում եմ · Վարձում ենք ։
Դու · Գնում · Վարձ , գնայ , գնում · Վարձ օրմ ։
Ինքն · Գնում , գնայ , գնայող · գայողն , գալու · Վարձը ։

Ո՞վ պակասողին եղանակից իմացող գիտէ ասել ինչ մնաց էականը բայից ։

Հրամանական · Ցուցական ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Ես ։	Հրամանիմ ,	եղանիս ,	եղանի ,	
	Ցուցում ,	Ցուցումն ,	Ցուց ,	
Մեք ։	եղանիմք ,	եղանիք ,	եղանին ,	
	Ցուցումս ,	Ցուցումնիս ,	Ցուցուն ,	

Անցեալ անկատար ։

Ես ·	Հրամանէի ,	եղանէիր ,	եղանէր ,
	Ցուցանում ,	Ցուցանումն ,	Ցուցանու ,
Մեք ·	եղանէաք ,	եղանէիք ,	եղանէին ,
	Ցուցանումք ,	Ցուցանումնիս ,	Ցուցանուն ,

Անցեալ կատարեալ ։

Ես ·	Հրամեցի ,	եղեր ,	եղև ,
	Ցուցի ,	Ցուցեր ,	Ցուցե ,
Մեք ·	եղաք Կամ եղեալք ,	եղէք Կամ եղեալք ,	եղեն ,
	Ցուցաք ,	Ցուցէք ,	Ցուցին ,

Ապառնի ։

Ես ·	Հրեցից ,	եղիցիս ,	եղիցի ,
	Ցուցից ,	Ցուցցես ,	Ցուցցէ ,
Մեք ·	եղիցուք ,	եղիջիք ,	եղիցին ,
	Ցուցցուք ,	Ցուցանիջ ,	Ցուցանիցեն ,

Հրամայական , Ներկայ ։

Ես ·	Հրէ՛ր՝ Կամ եղանիր ,		եղիցի՛ր ,
	Ցո՛ւց ,	Ցո՛ւցանիր ,	Ցուցցի՛ ,

Digitized by Google

Հոգ.	Եղեկուսք՝ ակ՝ եղանիք	, եղեցին	.
	ծլնաուշ՝	ծլնայնըշ՝ , ծլնանլոյ՝	

Ապառնի.

Ես.	Կղինջիր՝ եղանինջիր՝ եղեցիմ	, եղեցի	.
	ծլնարն	, ծլնան	.
Հոգ.	Եղեցուք , եղենջիք՝ Կամ եղանինջիք՝	, եղեցին	.
	ծլնաշը՝	, ծլնարնըշ՝ , ծլնանլոյ՝	

Սովորական.

Ես.	Կղեցիմ՝ Կամ եղանիցիմ՝	, եղեցիս , եղեցի	.
	ծլնայ	, ծլնան , ծլնա	.
Հոգ.	Եղեցիմք՝ Կամ եղանիցիմք՝	, եղեցիք , եղեցին	.
	ծլնափ	, ծլնանըշ , ծլնաւոյ	
Ընդհանուր.	Կղանանել , եղանելոյ , եղանելով՝	ծլնափ	
Ընդունել.	Կընցեալ՝ Կղեալ՝	ծլնաղ	
	Կղանելոյ , եղանելի՝	ծլնափ	

Կ՚ենիմ՝ ծլնալ՝

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ.

Ես.	Կ՚ենիմ՝ , լենիս ,	լենի	.
	ծլնալայ՝ , ծլնալան ,	ծլնալ	.
Հոգ.	լենիմք , լենիք ,	լենին	.
	ծլնալաշ՝ , ծլնալանուշ ,	ծլնալայր	

Անցեալ անկատար.

Ես.	Կ՚ենէի , լենէիր ,	լենէր	.
	ծլնալայի՝ , ծլնալանի ,	ծլնալար	.
Հոգ.	լենէաք , լենէիք ,	լենէին	.
	ծլնալափ՝ , ծլնալանուշ ,	ծլնալայրըշ՝	

Ապառնի ընդ՝ ի քայլէն՝ եղանիմ՝

Ապառնի.

Ես.	Կ՚ելիմ՝ , լելիս ,	լելի	.
	ծլնալի՝ , ծլնալն ,	ծլնալ	.

Digitized by Google

Յոյ.	լեցուք	լեցիք կամ լինիք	լեցին
	ցլուրդ	ցլուրդդուր	ցլուրդդուր

Հրամայական, Ներկայ.

Ես.	[illegible]	լինիր	լեցի
	ց'ի	ցլիս	ցլա՛ն
Յոյ.	լերուք	լինիք	լեցին
	ց'լուրդ	ց'լիցիդուր	ցլուրդդուր

Ապառնի.

Ես.	[illegible] լինիմ կամ լինիցիմ	եմ լեցիս	լեցի
	ցլանիմ		ցլա՛ն
Յոյ.	լեցուք	լինիցիք կամ լինիմիք	լեցին
	ցլուրդ	ցլանիդուր	ցլուրդդուր

Աորոդաստական.

Ես.	[illegible] լինիցիմ	լինիցիս	լինիցի
	ցլամ	ցլանի	ցլաս
Յոյ.	լինիցիմիք	լինիցիք	լինիցին
	ցլամք	ցլանիդուր	ցլաստուր
Անեղական.	[illegible] լինել	լինելոյ	լինելով. ցլմագ
Բ հպատակ.	[illegible] ինել	[illegible]	ցլան
	[illegible] ինել	[illegible] իեալ, կամ լեալ	ցլմուշ
	[illegible] ինելի, լինելոց		ցլաճագ

Բ նդունելութիւնքս լինել կամ լինի ըստ եզականին եւ ըստ յոքնականին նախդիւս հոլովին։

ԳՕԴԻԱԾ. Գ.

Խոնարհմունք կանոնաւոր բայից ստացական եղանակաց եմ։

Այս լծորդութիւնս ունի զերիս օրինակս. զի բայք ամք ընդ սովաւ խոնարհին, վերջաւորութիւնք աւաջինն դիմաց կատարեալ ժամանակին իւրաքանչ յերիս որոշին։

Այն զի ոմանք ինոցանէ վերջանան երկ, որպէս՝ Ազա-

Digitized by Google

առեմ, ազատեցի • ունենք մեզանի է՝ որպէս՝ հաստատեմ, հաստատեցուցանեմ, հաստատեցուցի։

Ո՛ օրինակս, սոցա դիցուք կարգաւ առաջի՛ ինէնգործական բայից հանդերձ կրաւորականօք իւրեանց, նշանակեալ ընդ իւրաքանչիւր օրինակօք և զէզոքական բայսն՝ որք նման են սոցա, և ընդ սոքօք խոնարհին։

ՕՐԻՆԱԿ • Ա.

Ինքնագործական • Ազատեմ. գո՛րծաբայ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Ես •	Ազատեմ,	ազատես,	ազատէ •
	գո՛րծաբայ,	գո՛րծաբայդ,	գո՛րծաբայն •
Յոք •	ազատեմք,	ազատէք,	ազատեն •
	գո՛րծաբայք,	գո՛րծաբայդ,	գո՛րծաբայն։

Անցեալ անկատար։

Ես •	Ազատէի,	ազատէիր,	ազատէր •
	գո՛րծաբայէի,	գո՛րծաբայէիր,	գո՛րծաբայէր •
Յոք •	ազատէաք,	ազատէիք,	ազատէին •
	գո՛րծաբայէաք,	գո՛րծաբայէիք,	գո՛րծաբայէին։

Անցեալ կատարեալ։

Ես •	Ազատեցի,	ազատեցեր,	ազատեաց •
	գո՛րծեալ եմ,	գո՛րծեալ ես,	գո՛րծեալ է •
Յոք •	ազատեցաք,	ազատեցիք,	ազատեցին •
	գո՛րծեալ եմք,	գո՛րծեալ էք,	գո՛րծեալ են։

Ապառնի։

Ես •	Ազատեցից,	ազատեսցես,	ազատեսցէ •
	գո՛րծեալ իցեմ,	գո՛րծեալ իցես,	գո՛րծեալ իցէ •
Յոք •	ազատեսցուք,	ազատեսջիք,	ազատեսցեն •
	գո՛րծեալ իցեմք,	գո՛րծեալ իցէք,	գո՛րծեալ իցեն։

Digitized by Google

Հրամայական, Ներկայ։

Ես · Ա՛զատեա՛ մի՛ ազատեր	,	ազատեսցի՛	·
գո՛ւրկ՝	գո՛ւրկ իցի՛ս	,	գո՛ւրկ լիցի՛ս ·
Դուք · ազատեցէ՛ք՝ մի՛ ազատէք	,	ազատեսցե՛ն	,
գո՛ւրկք՝	գո՛ւրկ իցի՛ք	,	գո՛ւրկ լիցի՛ք ·

Ապառնի։

Ես · Ա՛զատեսցի՛ր կամ ազատեսցե՛ս	,	ազատեսցի՛	·
	գո՛ւրկ	,	գո՛ւրկ լինի՛ս ·
Դուք · ազատեսցո՛ւք	,	ազատեսցի՛ք	, ազատեսցե՛ն ·
	գո՛ւրկք	,	գո՛ւրկ լինի՛ք ·

Սովորական։

Ես · Ա՛զատիցեմ	, ազատիցես	, ազատիցէ	·
	գո՛ւրկ եմ	, գո՛ւրկ ես	, գո՛ւրկ է ·
Դուք · ազատիցեմք	, ազատիցէք	, ազատիցեն	·
	գո՛ւրկ եմք	, գո՛ւրկ էք	, գո՛ւրկ են ·

Անեղական · Ա՛զատել, ազատելոյ, լով · գո՛ւրկ լինել ·

Բնդունի · { Ներկայ · Ա՛զատօղ · գո՛ւրկ լինելոյ ·
Կատարեալ · Ա՛զատեալ · գո՛ւրկ լինելոյն ·
Պապանձ · Ա՛զատելոց · գո՛ւրկ լինելոցդ ·

Ա՛նհնիք զբազմակի հրամայականն Ազատեցէ՛ք, վասն ինն պիտանակ կատարելոյն Ազատեցիք · և առ որոշելոյ զի մեռանիցէ՝ զկատարելոն առանց շեշտի գրեմք · իսկ զի վեր հրամայականին յատելոյն և զշեշտանշան։ Այլոց որով հետև այժմ կատարեալն սորա սովորաբար զի կիր արկանի Ազատեցիք, ըստ այնմ եղաւ և՛ սմին։

Օ Ր Ի Ն Ա Կ · Ա

Այս-օրինակ · Ա՛զատիմ · գո՛ւրկ լինամ ·

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Ա՛զատիմ	, ազատիս	, ազատի	·
գո՛ւրկ լինամ	, գո՛ւրկ լինիս	, գո՛ւրկ լինի	·

Digitized by Google

ազատիմք , ազատիք , ազատին ։
գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք ։

Անցեալ անկատար ։

Ես ազատէի , ազատէիր , ազատէր ։
գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ ։
ազատէաք , ազատէիք , ազատէին ։
գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք ։

Անցեալ կատարեալ ։

Ես ազատեցայ , ազատեցար , ազատեցաւ ։
գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ ։
ազատեցաք , ազատեցայք , ազատեցան ։
գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք ։

Ապառնի ։

Ես ազատեցայց , ազատեցիս , ազատեցի ։
գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ ։
ազատեցուք , ազատեջիք , ազատեցին ։
գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Դու ազատեա՛ց՝ մի՛ ազատիր , ազատեցի՛ ։
գո՛րծո՛ , գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ ։
ազատեցարո՛ւք՝ մի՛ ազատիք , ազատեցէ՛ք ։
գո՛րծո՛ղք՝ , գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք ։

Ապառնի ։

Դու ազատեջի՛ր կամ ազատիջի՛ր կամ ազատեցիս , ազատեցի՛ ։
գո՛րծո՛ , գո՛րծո՛ղ ։
ազատեցուք , ազատեջիք , ազատեցին ։
գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք , գո՛րծո՛ղք ։

Ստորադասական ։

Որ ազատիցիմ , ազատիցիս , ազատիցի ։
գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ , գո՛րծո՛ղ ։

Digitized by Google

ազատեցինք	ազատեցիք	ազատեցին	
գո-ըլնա-ըզատած	գո-ըլնա-ըզատանըզ	գո-ըլնա-ըզատաբ	
Ի՞նչ ես-ոյն	Ի՞զատել եմ, տեւոց, լսվ	գո-ըլնա-ըզատ	
Ի՞նդա	Ի՞նչ-ել Ի՞զատաբ	գո-ըլնա-ըզա-շ	
	Ի՞պա-նի Ի՞զատըլ, տեւոց	գո-ըլնա-ըզաճած	

Այս օրինակի ներգործական բայիս Ազատեմ, խոնարհիմ և այլ բազում ներգործականք և ներգործակերպ չէզոքականք։ Այնպէս և ըստ օրինակի կրաւորականին նորին՝ որ է Ազատիմ, խոնարհիմ կրաւորականք այնոցիկ ներգործականաց, և բազում կրաւորակերպ չէզոքականք, ևս և հասարակ բայք, որք կրաւորական վերջաւորութեամբ իւր՝ երբեմն իբրև ներգործական և երբեմն իբրև կրաւորական վարին։

Ի՞զեմ	դեցի	դեաւ	խոպէք վէրջ
քաւեցեմ	ռեցի	ռեաւ	ինքնամած
գործեմ	ծեցի	ծեաւ	իշնէք
ըմբռնեմ	նեցի	նեաւ	նոր-նամած
ժողովեմ	վեցի	վեաւ	պէվնէրջ
կոտորեմ	րեցի	րեաւ	գերջամած
յարմարեմ	ցեցի	ցեաւ	ու-յոու-ջամած
ներքոզեմ	զեցի	զեաւ	ինհա էրջ
ջարժեմ	ժեցի	ժեաւ	գընըլոսնամած
քակեմ	կեցի	կեաւ	ուէօ-ջ
ասեմ	ասացի	ասաւ	պէջ
գիտեմ	տացի	տեաւ	պէնջ

Ներգործակերպ չէզոքականք։

Ի՞զօթեմ	թեցի	թեաւ	խոպոէնը էրջ
գոչեմ	չեցի	չեաւ	պոշըջամած
դիմեմ	մեցի	մեաւ	ըօգէ-չէ-շէրջ
զանգիտեմ	տեցի	տեաւ	գօգվամած
խուսեմ	սեցի	սեաւ	պէվէնջ

Digitized by Google

ձեմիմ	մեցի	մեաւ	չէ՛չինիք
յաամիմ	մեցի	մեաւ	չէ՛ճիւիք
նիրհեմ	հեցի	հեաւ	ուշացուիլ

Կրաւորական չէզոքական՝
որք ըստ օրինակի կրաւորականին խոնարհին։

Ա. չհասամիմ	առեցայ	առեաց	չլրընիլ
բանակիմ	կեցայ	կեաց	ծնունդ էնիք
դադարիմ	րեցայ	րեաց	պարպիլ
հաշտիմ	առեցայ	առեաց	պարբերիլ
հրաժարիմ	րեցայ	րեաց	վախ չէնիք
յագիմ	գեցայ	գեաց	ծոյիլ

Հասարակ բայք։

Բարբառիմ	ռեցայ	ռեաց	ախօյնէիք վէ ախօյնիւիք
դասիմ	առեցայ	առեաց	շէրտալ էիք, վէ շէրտիլը էխոնիք
խորհիմ	հեցայ	հեաց	փո՛ղնիւիք, փո՛ղնիւիլը
խօսիմ	սեցայ	սեաց	ախօյնիք, վէ ախօյնիւիք
կամիմ	մեցայ	մեաց	նախիք, վէ նախինիք
հաւանիմ	նեցայ	նեաց	պէյնիք, վէ պէյնիւիլը

Այս հասարակ բայք յաւէտ վարին իբրև ներգործական. ուստի՝ ի վարիլն կրաւորական նշանակութիւն ետան քայլու ընդին. ար. բարբառեալ լինիմ. դառեալ լինիմ. ծնեալ եղէ. ուսեալ եղէ. ևն։

ՕՐԻՆԱԿ Բ

Ներգործական. հաստատեմ. էհաստատիմ։

Սահմանական եղանակ, ներկայ ժամանակ։

Ես	հաստատեմ	հաստատեւս	հաստատէ
	էհաստատիմ	էհաստատին	էհաստատ

Digitized by Google

Ես	Հատանեմք	Հատանեաք	Հատանեն
	Հատանիմ	Հատանիցուք	Հատանիցեն

Անցեալ անկատար։

Ես	Հատանէի	Հատանէիր	Հատանէր
	Հատանիմի	Հատանիցուն	Հատանիցոյ
Դուք	Հատանէաք	Հատանէիք	Հատանէին
	Հատանիցուք	Հատանիցունք	Հատանիցէք

Անցեալ կատարեալ։

Ես	Հատի	Հատեր	Եհատ Կամ Հատ
	Հատիմ	Հատիցուն	Հատիցոյ
Դուք	Հատաք	Հատիք	Հատին
	Հատիցուք	Հատիցունք	Հատիցէք

Ապառնի։

Ես	Հատից	Հատցես	Հատցէ
	Հատիցիմ	Հատիցուն	Հատիցոյ
Դուք	Հատցուք	Հատջիք Կամ Հատանիջիք	Հատցեն
	Հատիցուք	Հատիցունք	Հատիցէք

Հրամայական, Ներկայ։

Ես	Հատ՝	Հատաներ	Հատցէ
	Հատիմ՝	Հատիմ	Հատիցուն
Դուք	Հատէք՝	Հատանէք	Հատցեն
	Հատիցուք՝	Հատիցունք	Հատիցէք

Ապառնի։

Ես	Հատջիր	Կամ Հատանիջիր	Հատցէ
	Հատիցիս		Հատիցուն
Դուք	Հատցուք	Հատջիք Կամ Հատանիջիք	Հատցեն
	Հատիցուք	Հատիցունք	Հատիցէք

Ստորադասական։

Ես	Հատանիցեմ	Հատանիցես	Հատանիցէ
	Հատիցիմ	Հատիցուն	Հատիցոյ

Digitized by Google

Յ՚	Հատանիցեմք	Հատանիցէք	Հատանիցեն
	՚Էհատէաք	՚Էհատէիք	՚Էհատէին
Ընդհատական՝	Հատանեմ	Հատանեայ	Լսվ՝ ՚Էհատ
Ընդհատեալ՝	Ես՝	Հատեալ	՚Էհատեալ
	Դու՝	Հատեալ	՚Էհատեալ
	Նա՝	Հատանեալ	՚Էհատեալ

ՕՐԻՆԱԿ ՐԱՅ

Ակտիվ՝ Հատանիմ՝ ՚Էհատէի՝

Սահմանական եղանակ՝ Ներկայ ժամանակ՝

Ես	Հատանիմ	Հատանիս	Հատանի
	՚Էհատէի՝	՚Էհատէիր	՚Էհատէր
Յ՚	Հատանիմք	Հատանիք	Հատանին
	՚Էհատէիմք	՚Էհատէիք	՚Էհատէին

Անցեալ անկատար՝

Ես	Հատանէի՝	Հատանէիր	Հատանէր կամ Հատանիւր
	՚Էհատէէի՝	՚Էհատէիր	՚Էհատէր
Յ՚	Հատանէաք	Հատանէիք	Հատանէին
	՚Էհատէէաք	՚Էհատէիք	՚Էհատէին

Անցեալ կատարեալ՝

Ես	Հատայ	Հատար	Հատաւ
	՚Էհատի՝	՚Էհատիր	՚Էհատ
Յ՚	Հատաք	Հատայք	Հատան
	՚Էհատիք	՚Էհատիք	՚Էհատին

Ապառնի՝

Ես	Հատայց	Հատցիս	Հատցի
	՚Էհատիցի՝	՚Էհատիցիր	՚Էհատիցէ
Յ՚	Հատցուք	Հատանիկիք	Հատցին
	՚Էհատիցի՝	՚Էհատիցիք	՚Էհատիցին

Digitized by Google

Հրամայական, Ներկայ.

Ես.	Հատնիր՝	մի՛ հատաներ	հատցի՛ր
	Հատի՛ր	Հատնե՛ք	Հատցի՛ր
Յս.	Հատարուր՝	մի՛ հատաներ	հատցի՛ր
	Հատարուրե՛ք	Հատանիք	Հատցի՛ր

Ապառնի.

Ես.	Հատցնե՛մ	կամ հատցի՛մ	հատցի՛ր
	Հատի՛ր		Հատցնե՛ն
Յս.	Հատցնե՛ս	Հատցնի՛ք	Հատցի՛ր
	Հատցնե՛ս	Հատցնի՛ք	Հատցնե՛ն

Սորոտական.

Ես.	Հատանիցեմ	Հատանիցիմ	Հատանիցի՛ր
	Հատնիր	Հատնիրուք	Հատնիրեք
Յս.	Հատանիցիմք	Հատանիցիք	Հատանիցին
	Հատնիրես	Հատնիրիք	Հատնիրելիր

Ընդհատական. Հատանիլ, Հատանելոյ, Լով. Հատնիր

Բնդոս. { Ներգործական. Հատեալ. Հատանելոց, ատանելի. Հատնիրեցի

Բնդ. այսոս. օրինակի. խոնարհին և այլ բազում ներգործական բայք՝ որք վերջանան ածեմ. ընդհին և կրաւորական նոցին. ևս և ներգործակերպ չէզոքականք ոմանք, և կրաւորակերպ չէզոքականք, և հատարակ բայք ինչ։

Ընդհանեմ, անդհի, անդհէր, անդհ. հր, անդհ. չանդհի ծգաւոյ։

արկանեմ, արկի, արկեր, էարկ կամ արկ. հր, արկ. պերպակոյ։

գտանեմ, գտի, գտեր, եգիտ. հր, գիտ. պուլոյ։

դիպանեմ, դիպի, դիպեր, եդիպ, դէպ. հր, դիպ. երկոյ։

եղծանեմ, եղծի, եղծեր, եղծ. հր, եղծ. պօշոյ։

զբծանեմ, զբծի, զբծեր, եզբծ կամ զբծ. հր, զբծ. գոսլեաբոյ։

լուծանեմ, լուծի, լուծեր, եղյուծ • հր, լծի • չէ՛ծղիւ •
խածանեմ, խածի, խածեր, եխած • հր, խածի • ըսըբմոփ •
կիզանեմ, կիզի, կիզեր, եկէզ • հր, կէզ • է՛ոփմոփ •
հանեմ, հանի, հաներ, եհան ԶԱ հան • հր, հան • չըփ՛ոյմոփ
մուծանեմ, մուծի, մուծեր, եմոյծ կամ մոյծ •
հր, մոյծ • ուզմոփ •
ապահանեմ, ապահի, ապահեր, ապան • հր, ապան •
է՛ոլոփ՛ըրիւ •
առնանեմ, առնի, առներ, եառն • հր, առն • չէ՛ոլրիւ •
ցուցանեմ, ցուցի, ցուցեր, եցոյց կամ ցոյց • հր, ցոյց •
չէ՛ոմիէ՛ըրիւ •
օծանեմ, օծի, օծեր, էօծ ԶԱ օծ • հր, ծծ • է՛ոգլուխոփ •

Ա մանք խոստոին ՚ի ժամանակս ինչ, և ոմանք պակասին։

Ա՛ըգիծանեմ, ըգիծի, ըգիծեր • է՛ոըրիւ ուճըրմոփ •
զատանեմ, զատի, զատեր • հր, զատեա՛ • ուշըրմոփ •
լիզանեմ, լիզի, լիզեր • հր, լիզեա՛, է՛ոլոփ •
հեղուսեմ, հեղուսի, ղուսեր • հր, ղուսեա՛ • ՚ըրիւոյմոփ •
առագանեմ, առագի, առագեր • ասագոյմոփ •
վարկանեմ, վարկի, վարկեր • հր, վարկեա՛ • ըսահինն էրիւ •
վերլուծանեմ, վերլուծի, վերլուծեր • հր, վերլուծեա՛ • ակօսիւ •

Ա մանք ՚ի բայից ասաի երբեմն ՚ի բաց թողել զմանրիկսն, խոնարհին ըստ օրինակի Ազատեմ բային • ար •

Ա՛ընիծեմ,	անիծեցի,	անիծեա՛ •
դիզեմ,	դիզեցի,	դիզեա՛ •
եղծեմ,	եղծեցի,	եղծեա՛ •
լուծեմ,	լուծեցի,	լուծեա՛ •
կիզեմ,	կիզեցի,	կիզեա՛ •

Ներգործականք չէզոքականք •

Ա՛ընցանեմ, անցի, անցեր, էանց ԶԱ անց • հր, անց • չէ՛ըրիւ •

Digitized by Google

ելանեմ , ելի . , ելեր , ել . հդ , ել . ջրփնափ .
իջանեմ , իջի . , իջեր , էջ . հդ , էջ . էնդ+ .
համբերեմ , համբերի , համբերեր , համբեր . հդ ,
համբեր . ապրիլ էլնդ+ :
մոռանեմ , մոռ , մոռեր , եմուռ ելմ մուռա . հդ , մուռա . իլէնդ+ .
հասանեմ , հասի , հասեր , եհաս կամ հայս . հդ , հաս .
էլէնիլդ+ .
հեծանեմ , հեծայ , հեծար , հեծաւ . հդ , հեծիր . պինդ+ .
յանցանեմ , յանցեայ , յանցեար , յանցեաւ . հդ ,
յանցիր . գոպոհալ էլնդ+ :

Կրաւորակերպ չէզրքականք :

ընկանիմ , անկայ , անկար , անկիր . փոշնդ+ .
բռնանիմ , բռնայ , բռնար , բռնիր . պինդ+ .
զբօսանիմ , զբօսայ , զբօսար , զբօսիր . ախքաչանոփ .
մոծանիմ , մոծայ , մոծար , մոծիր . եոփըշնոփ .
ջեռանիմ , ջեռայ , ջեռար , ջեռիր . ըսընոփ .
մնանիմ , անայ , անար , անիր . պէոլէնդ+ :

Ա. յապէս խոնարհին . և չէզրքական բայք , որք չեն վերջանան :

երկնչիմ , երկեայ , երկիր , երկուցեալ . գօրգնոփ .
թաքչիմ , թաքեայ , թաքիր , թաքուցեալ . չէղլէնդ+ .
թռչիմ և թռանիմ , թռեայ , թռիր , թռուցեալ . ոշնոփ .
կորնչիմ , կորեայ , կորիր , կորուսեալ . գոչշոյ օլնոփ .
մատչիմ , մատեայ , մատիր , մատուցեալ . եոփշնոփ .
մարտնչիմ , մարտեայ , մարտիր , մարտուցեալ . ճէնդլէշնդ+ .
հանգչիմ , հանգեայ , հանգիր , հանգուցեալ . քահրլանոփ .
փախչիմ , փախեայ , փախիր , փախուցեալ . գոչնոփ .

Ասորագասակեանք ոտքս վրկին հէրտեք լինին . ար :

երկեցեմ , և երկնչեցիմ , թաքեցեմ , և թաքչեցիմ .
թռեցեմ , և թռչեցիմ , կորեցեմ , և կորնչեցիմ .

Digitized by Google

մատիցեմ , և մատուիցիմ . մատրիցեմ , և մատրանիցիմ .
հանգիցեմ , և հանդչիցիմ . փախիցեմ , և փախչիցիմ ։

Հատարակ բայք ։

ծնանիմ , ծնայ , ծնիր . ոզբ-ըլնամ , ոզբ-ըմամ .
ուսանիմ , ուսայ , ուսիր . էօչէնամ , էօչէնիլիմ .
սկսանիմ Կամ սկսիմ , սկսայ , սկսիր . պաշլամամ , պաշլանամամ .
վարկանիմ , վարկայ , վարկիր կամ վարկեա , վարկեալ
կամ վարկուցեալ . առչամ , առչըլամ .
առանիմ , առայ , առ , առեալ . չէօլէ-բիմ , չէօ-
լէ-բի-լիմ ։

Աստրատ-առականք սոցա և լինին կրկին կերպիւ ։

ծնանիմ , և ծնանիցիմ . ուսցիմ , և ուսանիցիմ .
վարկիցեմ , և վարկանիցիմ . առցիմ , և առանիցիմ ։

ՑՕԴՈՒԱԾ · Դ

Անցողական բայք ։

ՕՐԻՆԱԿ · Գ

Հաշուեցուցանեմ . պարբերական ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Հաշուեցուցանեմ , հաշուեցուցանես , հաշուեցուցանէ .
պարբերեմ , պարբերես , պարբերէ .
հաշուեցուցանեմք , հաշուեցուցանէք , հաշուեցուցանեն .
պարբերիմք , պարբերիք , պարբերին ։

Անցեալ անկատար ։

Հաշուեցուցանէի , հաշուեցուցանէիր , հաշուեցուցանէր .
պարբերէի , պարբերէիր , պարբերէր .
հաշուեցուցանէաք , հաշուեցուցանէիք , հաշուեցուցանէին .
պարբերէաք , պարբերէիք , պարբերէին ։

Զ

Digitized by Google

Անցեալ կատարեալ.

Հաշտեցուցի	Հաշտեցուցեր	Հաշտեցոյց
պարտարկի	պարտարկեր	պարտարկեր
Հաշտեցուցաք	Հաշտեցուցիք	Հաշտեցուցին
պարտարկեք	պարտարկեր	պարտարկեր

Ապառնի.

Հաշտեցուցից	Հաշտեցուսցես	Հաշտեցուսցէ
պարտարկից	պարտարկես	պարտարկէ
Հաշտեցուսցուք	Հաշտեցուսջիք կամ ցուսցեն	
պարտարկիք	պարտարկեր	պարտարկեն

Հրամայական, Ներկայ.

Հաշտեցո՝	մի՛	Հաշտեցուցաներ
պարտարկե՝		պարտարկեն
Հաշտեցուցէք՝	մի՛	Հաշտեցուցանէք
պարտարկեք՝		պարտարկեն

Ապառնի.

Հաշտեցուսջիր	կամ ցուցանիջիր	կամ ցուսցես, ցուսցէ
պարտարկիր		պարտարկե՛ն
Հաշտեցուսջուք	Հաշտեցուցէք կամ ցուսջիք, ցուսցեն	
պարտարկիք	պարտարկեր	պարտարկեն

Սորադասական.

Հաշտեցուցանիցեմ	Հաշտեցուցանիցես	ցուցանիցէ
պարտարկիցեմ	պարտարկիցես	պարտարկիցէ
Հաշտեցուցանիցեմք	Հաշտեցուցանիցէք	ցուցանիցեն
պարտարկիցեմք	պարտարկիցեք	պարտարկիցեն

Անեղական. Հաշտեցուցանել, լալ, լիլ. պարտարկել

Բայական. Հաշտեցուցանող. պարտարկիչ

Հաշտեցուցեալ. պարտարկեալ

Հաշտեցուցանելոց. պարտարկելոց

Անպահ

Հրամայական սորա դուն ուրիք չի գործ ածի. ունի

Հաշտեցուցանիմ, Հաշտեցուցայց, Հաշտեցուցանիմք. ևլն.

Digitized by Google

Լ՚ոյլ փոխանակ նորա դնի չէզոքականն, որպէս՝ Հաշտիմ, Հաշտեցայ, Հաշտեցայց, Հաշտիցիմ. եւն։

Որպէս՝ Զօրանամ. փոխանակ ասելոյ՝ զօրացուցանիմ։ արդարանամ. փոխանակ ասելոյ՝ արդարացուցանիմ։ խոնարհիմ. փոխանակ ասելոյ՝ խոնարհեցուցանիմ. եւն։

Ընդհանուր բայք սովորաբար ի չէզոքականաց կազմին. զոր օրինակ։

Լրբենամ. արբեցուցանեմ, ցուցի, եցի. ապխօղպիմ։
ապրիմ. ապրեցուցանեմ, ցուցի, եցի. փոքրկիմ։
կեամ. կեցուցանեմ, ցուցի, եցի. երկնիմ։
յիմարիմ. յիմարեցուցանեմ, ցուցի, եցի. հրէտրկնիմ։

Որովհետեւ ընդհանուր եղեն վիմեանց առաջքս ց, ս, շ. սկիզբն իւրեմն ի կազմէ անցողականաց համարին եւ բայքս որ զնոսին։

Ելանեմ. անցող, ելուցանեմ, ելուցի, ելուցեալ.
փշաքաղ չբմփիմ.
ընկղնում. անցող, ընկղուցանեմ, ընկղուցի, ընկղի.
պաղբմիմ.
կորնչիմ. անցող, կորուսանեմ, կորուսի, կորի. ջնջել երկիր։
փլանիմ. անցող, փլուցանեմ, փլուցի, փլի. երկիմ.

Ընդհանուր բայք երբեմն ի ներգործականաց եւս կազմին. զոր օրինակ։

Ճենում. զգեցուցանեմ, ցուցի, եցի. չիւոքրկիմ.
լնում. լցուցանեմ, լցուցի, լցի. պղպջիմ.
լսեմ. լսեցուցանեմ, ցուցի, եցի. երկիւղիմ.
ծանեայ. ծանուցանեմ, ծանուցի, ծանայ. պարզիմ.
հատանեմ. հատուցանեմ, հատուցի, հատայ. էօթկիմ։

Ընդհանուր ոյժ ի ներգործականաց կազմին, երբեմն ոչ փոխանն զնշանակուելն նախատակից իւրեանց. ոյժ։

Լնում ; եւ լցուցանեմ . պղպջիմ.
ազատեմ , եւ ազատեցուցանեմ . փրկիմ.
փախստեմ , եւ փախստեցուցանեմ . պղծիմ։

Digitized by Google

Ի սա այսմ խոնարհին ամենայն անցողականն բայք, որք վերջանուրին՝ էցոյ-ցանէ, ացուցանէ, ուցանէ։ Պ։

Հաւժարեցուցանեմ,	եցուցի,	եցո	• խոհեմ կամիմ •
երևեցուցանեմ	, եցուցի,	եցո	• կամիմ երևիմ •
Հեռացուցանեմ	, ացուցի,	ացո	• պիղծ ոգիս •
Թուլացուցանեմ	, ացուցի,	ացո	• կամք երկիւղ •
դարձուցանեմ	, ուցի	, դարձո	• կամք երկիւղ •
զարթուցանեմ	, ուցի	, զարթո	• ծանրացոյց •

ՑՕԴՈՒԱԾ • Ե •

Խոնարհմունք հանոնաւոր բայից հնգերորդ դէպքի ՄԵ-ԱՆ

Ի սոյդ որք ել սովաւ խոնարհին՝ ըստ անդամակին յերկուս օրինակս։ Ա ի ոմանք յառաջին դէմն հայտարարեալ ժամանակին վերջանան յի • որպէս՝ Լուանայի, լուայի • և ոմանք ցայ • որպէս՝ խոստանայի, խոստացայ։

Ա օրինակս ստացա դիցուք աստանօր՝ ի ներգործականէ բայից, առ նոքօք նշանակեալ և զէզրաբականն, որք նմանիցեն խոնարհին։

ՕՐԻՆԱԿ • Ա

Ներգործական • Լուանալ • եցի • ցայ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Ես • Լուանամ	, լուանաս	, լուանայ	•
	եցի • եցիր	, եցին	• եցի •
Դուք • լուանամք	, լուանաք	, լուանան	•
	եցաք	, եցիք • եցին	• եցան •

Անցեալ անկատար։

Ես • Լուանայի	, լուանայիր	, լուանայր	•
	եցի • եցիր	, եցին	• եցաւ •
Դուք • լուանայաք	, լուանայիք	, լուանային	•
	եցաք • եցիք	, եցին	• եցան •

Անցեալ կատարեալ։

Ես	լուայ	լուայր	լուայ
	եայ	եայր	եաւ
Մեք	լուաքս	լուայք	լուան
	եաք	եայք	եան

Ապառնի։

Ես	լուայց	լուայցես	լուայցէ
	եայց	եայցես	եայցէ
Մեք	լուայցուք	լուայջիք	լուայցեն
	եայցուք	եայջիք	եայցեն

Հրամայական, Ներկայ։

Դու	լո՛ւ	լուանար	
	եա՛	եայո՛	
Մեք	լուա՛ք	լուանայք	
	եա՛ք	եայո՛ք	

Ապառնի։

Դու	լուայիր կամ լուացե՛ս	լուացի՛ր	
	եայիր,	եա՛ր	
Մեք	լուացո՛ւք	լուացէ՛ք	լուացի՛ն
	եայք	եա՛ք	եայցեն

Սահմանական։

Ես	լուանայիմ	լուանայիս	լուանայի
	եայի	եայիս	եայ
Մեք	լուանայիք	լուանայիք	լուանային
	եայիք	եայիք	եային

Անդրադարձական։

Ես	լուայ ինձ	լուայ քեզ	լուաւ իւր
	եայ ինձ	եայ քեզ	եաւ իւր
Մեք	լուաք մեզ	լուայք ձեզ	լուան իւրեանց
	եայք մեզ	եայք ձեզ	եան իւրեանց

Ապառնի։

Ես	լուայց ինձ	լուայցես քեզ	լուայցէ իւր
	եայց ինձ	եայցես քեզ	եայցէ իւր
Մեք	լուայցուք մեզ	լուայջիք ձեզ	լուայցեն իւրեանց
	եայցուք մեզ	եայջիք ձեզ	եայցեն իւրեանց

Ներգործական։

Ես	լուայ զիս	լուայ զքեզ	լուաւ զնա
	եայ զիս	եայ զքեզ	եաւ զնա
Մեք	լուաք զմեզ	լուայք զձեզ	լուան զնոսա
	եայք զմեզ	եայք զձեզ	եան զնոսա

Ապառնի։

Ես	լուայց զիս	լուայցես զքեզ	լուայցէ զնա
	եայց զիս	եայցես զքեզ	եայցէ զնա
Մեք	լուայցուք զմեզ	լուայջիք զձեզ	լուայցեն զնոսա
	եայցուք զմեզ	եայջիք զձեզ	եայցեն զնոսա

Digitized by Google

ՕՐԻՆԱԿ · Ա

Կատարյալ · Լուանիմ · Եայգանըրըմ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Լուանիմ	Լուանիս	Լուանի
Եայգանըրըմ	Եայգանըրսըն	Եայգանըր
Լուանիմիզ	Լուանիք	Լուանին
Եայգանըրըզ	Եայգանըրսընըզ	Եայգանըրլար

Անցեալ անկատար։

Լուանայիմ	Լուանայիր	Լուանայր
Եայգանըրըմըշ	Եայգանըրսըն	Եայգանըրըշ
Լուանայըզ	Լուանայիք	Լուանայինլ
Եայգանըրըզըշ	Եայգանըրսընըզ	Եայգանըրըշլար

Անցեալ կատարեալ։

Լուացայ	Լուացար	Լուացաւ
Եայգանաըմ	Եայգանաըն	Եայգանաը
Լուացանք	Լուացայք	Լուացան
Եայգանաըզ	Եայգանաընըզ	Եայգանաըլար

Ապառնի։

Լուացայց	Լուասցիս	Լուասցի
Եայգանայըմ	Եայգանասըն	Եայգանաջըն
Լուասցուք	Լուասջիք	Լուասցին
Եայգանայըզ	Եայգանասընըզ	Եայգանաջընլար

Հրամայական, Ներկայ։

Լուացիր	Եայգա՛ն · Լուացարուք	Եայգա՛նջըն

Ապառնի։

Լուասջիր	Լուասցիս	Լուասցի
Եայգա՛ն		Եայգանա՛ջ
Լուասցո՛ւք	Լուասջի՛ք	Լուասցի՛ն
Եայգանայը՛զ	Եայգա՛նըզ	Եայգանաջըլա՛ջ

Digitized by Google

լուսնայցիմ	լուսնայցիս	լուսնայցի
էջգիանըրտամ	էջգիանըրտան	էջգիանըրտա
լուսնայցիմք	լուսնայցիք	լուսնայցին
էջգիանըրտամք	էջգիանըրտանըղ	էջգիանըրտալոր

Լինելութիւն՝ լուսանալ, լոյս։ էջգիանմամբ։

Բայ՝ { ներգործական՝ լուսանալոց, լուսանալիս։ էջգիանացնամբ։
կրաւորական՝ լուսացեալ։ էջգիանմանըղ։

Լոյսդ որք ընդ այսու լծորդութեան են, ըստ կրաւորականին լաւ ևս ձևանան։ Ապա՝ մնացեալսն ի սահմանականի ներկայն։ որպէս՝

Լուացեալ լինիմ։ լուացեալ եղէ։ լուացեալ եղէց։ ևլն։

Եւ ի սմանէ ներգործականք ևս վարին ի տեղի կրաւորականին։

Ա. յաւե օրինակաւ խոնարհին և այլ ներգործականք։

Ալամ	ամայի	ամա՛
ին	ամայայ	ամայիր
Խառնամ	բացի	բա՛ց
ին	բանիմ	բացայ
Խառնամ	բարձի	բա՛րձ
ին	բառնիմ	բարձայ
Ջամ	զգացի	զգա՛
ին	զգացեալ լինիմ	ցեղեղէ
Խառնամ	թացի	թա՛ց
ին	թացեալ լինիմ	թացայ
Լամ	լացի	լա՛ց
ին	լացեալ լինիմ	ցեղեղէ
Խոկամ	խոկացի	խոկա՛
ին	։ (պէտանի)	

Digitized by Google

կարդամ,	կարդացի,	կարդա,	կարդացեմ.	կաղ ըլլամ.
դու,	կարդացար,	կարդացար,	կաղ ըլլաս.	
Աղբամ,	ողբացի,	ողբա,	էնվէնիմ.	
դու,	ողբացեր,	ցեր,	ցեր ըլլաս.	էնվէնիլիմ.

Ձեղբականք.

Լինամ,	անացի,	անա.	ինձ պինիմ.
գնամ,	գնացի,	գնա.	ինիմ.
ուտամ,	ուտացի,	ուտա.	կայնուտիմ.
հանամ,	հանացի,	հանց.	պոյտիմ.
ձգամ,	ձգացի,	ձգա.	գալիմ.
խաղամ,	խաղացի,	խաղա.	օյնամիմ.
խնդամ,	խնդացի,	խնդա.	ուրախիմ.
առկամ,	առկացի,	առկա.	պօյանիմ.

Լեամ. Եաղամ. առղբեր կերսիս խոնարհի.

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ.

Լեամ,	կեաս,	կեայ.	կեանք,	կեայք,	կեան.

Անցեալ անկատար.

Լէի,	կէիր,	կեայր.	կէաք,	կէիք,	կէին.

Անցեալ կատարեալ.

Լեցի,	կեցեր,	եկեաց.	կեցաք,	կեցիք,	կեցին.

Ապառնի.

Լեցիմ,	կեցցես,	կեցցէ.	կեցցուք,	կեցջիք,	կեցցեն.

Հրամայական, Ներկայ.

Լեաց՝ ով կեար,	կեցէք,	կեցէ.	կեցէք,	կեցէք.

Ստորադասական.

Լեցցեմ կամ կեայցեմ,	կեցցես,	կեցցէ.	
Լինելոյն.	Լեալ,	կեալ,	կեալ.
Ընդունելոյն.	Լեցօղ,	կեցեալ,	կեալ.

Digitized by Google

ՕՐԻՆԱԿ ԲԱՅ

Ներգործական ՝ խոստանալ ՝ պօշ վերել։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

խոստանամ	, խոստանաս	, խոստանայ
պօշ վերեմ	, պօշ վերես	, պօշ վերէ
խոստանանամք	, խոստանայք	, խոստանան
պօշ վերեմք	, պօշ վերեսէք	, պօշ վերեն

Անցեալ անկատար ։

խոստանայի	, խոստանայիր	, խոստանայր
պօշ վերէի	, պօշ վերէիր	, պօշ վերէր
խոստանայինք	, խոստանայիք	, խոստանային
պօշ վերէինք	, պօշ վերէիք	, պօշ վերէին

Անցեալ կատարեալ ։

խոստացայ	, խոստացար	, խոստացաւ
պօշ վերի	, պօշ վերիր	, պօշ վեր
խոստացանք	, խոստացայք	, խոստացան
պօշ վերինք	, պօշ վերիք	, պօշ վերին

Ապառնի ։

խոստանայցայց	, խոստանայցիս	, խոստանայցի
պօշ վերէցէ	, պօշ վերէսի	, պօշ վերի
խոստանայցուք	, խոստանայջիք	, խոստանայցին
պօշ վերէցէ	, պօշ վերիջիք	, պօշ վերիջիք

Հրամայական , Ներկայ ։

խոստացիր՝ ով խոստացող ՝ պօշ վեր՝ պօշ վերող

խոստանայցուք՝ ով խոստանայք ՝ պօշ վերէք՝ պօշ վերեցէք

Ապառնի ։

խոստանայջիր՝ ով խոստանալոց	, խոստանայցի
պօշ վերէիր	, պօշ վերի

Digitized by Google

խոստատացուք ,	խոստատացջիք ,	խոստատացին .
ած՛ոչ վէրէլի՛ ,	ած՛ոչ վէրէ՛ինիչ ,	ած՛ոչ վէրանիչ՛ :

Սաորադասական :

Խոստանայցեմ՛ ,	խոստանայցես ,	խոստանայցէ .
ած՛ոչ վէրսէ՛ ,	ած՛ոչ վէրսէն ,	ած՛ոչ վէրսէ .
խոստանայցեմք ,	խոստանայցէք ,	խոստանայցեն .
ած՛ոչ վէրսէ՛ ,	ած՛ոչ վէրսէինիչ ,	ած՛ոչ վէրսէիչ՛ :

Ընդհանուր . Խոստանալ , խոստանալոյ , լիւ . ած՛ոչ վէրսէ՛ :

Ընդհատ . { Ալէրիւ՛ . Խոստացօղ . ած՛ոչ վէրսէ՛ :
Ընդհատ . { Ընդհատ . Խոստացեալ . ած՛ոչ վէրսէլ :
Ընդհատ . { Ընդհատ . Խոստանալոց . ած՛ոչ վէրսէ՛ :

Կրաւորական սր սովորաբար հականն բայիս ձևանայ . որպէս երևի յառաջիկայդ :

ՕՐԻՆԱԿ . Բ

Ասհմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ :

Ես .	Խոստացեալ լինիմ՛ ,	լինիս ,	լինի .
Յոք .	խոստացեալ լինիմք ,	լինիք ,	լինին :

Անցեալ անկատար :

Ես .	Խոստացեալ լինէի ,	լինէիր ,	լինէր .
Յոք .	խոստացեալ լինէաք ,	լինէիք ,	լինէին :

Անցեալ կատարեալ :

Ես .	Խոստացեալ եղէ ,	եղեր ,	եղև .
Յոք .	խոստացեալ եղաք ,	եղէք ,	եղեն :

Ապառնի :

Ես .	Խոստացեալ եղէց ,	եղիցիս ,	եղիցի .
Յոք .	խոստացեալ եղիցուք ,	եղիջիք ,	եղիցին :

Հրամայական . Ներկայ :

Ես .	Խոստացեա՛լ լեր՝	ած՛ խոստացեալ լինիր .
Յոք .	խոստացեա՛լ լերուք՝	ած՛ խոստացեալ լինիք :

Digitized by Google

Ներգործական։

Ընդհատանում	,	զհատացայ	,	ացիր	.	պիտի՛ զհատ	.
զողանում	,	զողացայ	,	ացիր	.	կարմիր զողա	.
զլանում	,	զլացայ	,	ացիր	.	ինձ՝ է՛ զլի	.
զղջանում	,	զղջացայ	,	ացիր	.	քո՛ւ զղջա՛	.
իմանում	,	իմացայ	,	ացիր	.	ամենայն իմա՛	.
		իմանալիք	,	իմանալիս	,	իմանալի	.

Հոգում	,	հոգացայ	,	ացի՛ր	.	գործի՛ հոգա	.
մերկանում	,	մերկացայ	,	ացի՛ր	.	ասցո՛ւ մերկա	.
մոռանում	,	մոռացայ	,	ացի՛ր	.	ոտնո՛ւմ մոռա	.
		մոռանալիք	,	մոռացեալ լինիմ	.	

որսում	,	որսացայ	,	որսա՛	.	ավազի՛ որսա	.
ատամնում	,	ատացայ	,	ցի՛ր	.	երկի՛ ատա	.
		ատալիք	,	ատացանիմ	,	ատացանիս	,	ատացանի	.

Չեզոքականք։

Ընդունում	,	ամբացայ	,	ցի՛ր	.	ապրանքի՛ ամբա	.
ապրեցնում	,	ապրեցայ	,	ապրեցո՛ւր	.	ապիսով ապրի՛	.
անձկամ կամ անձկանում	,	կացայ	,	անձկա՛	.		
քաղձամ	,	քաղձացի՛ր	կամ	քաղձա՛	,	ապրանքի՛	.

Digitized by Google

գԹամ	գԹացայ	ցԻր՝ կամ գԹա՛	ըսկսի էլնել
պառնամ	պարձայ	ձիր՝ կամ պա՛րձ	ոչնչել
գողամ	գողացայ	կամ ցե	գողա՛	ինքնէնել
ընԹանամ	ընԹացայ	ցԻր՝ կամ ընԹա՛	գօլնա՛
ջանամ	ջանացայ	ցԻր՝ կամ ջանա՛	ջայլէնել էլնել
ցնծամ	ցնծացայ	ցնծա՛	ուրախ էլնել
փուԹամ	փուԹացայ	ցԻր՝ Ես փուԹա՛	ածխել էլնել

ՅՕԴԻԱԾ · Զ

Խոնարհմունք կանոնաւոր բայից երեսուն չորրորդ Ծոմ.

Լայք ոնք ը սովաւ խոնարհին՝ քուանդակին յերկուս օրինակս։ Ո՛ւ ոմանք յառաջին դէմս կատարեալ ժամանակին վերջանան է. ոյլ՝ Հեղուա՛, հեղէ՛. և ոմանք ա՛յ. որպ՝ ԸնԹերցա՛յ։ Ո՛ւ օրինակս ասցա դիցուք ի՛ ներգործական բայից, նշանակեալ ը նոքօք և զէ զոքականն՝ որք նոյնպէս խոնարհին։

ՕՐԻՆԱԿ · Ա.

Ա՛յերգործական · Հեղուա՛մ · պէտէրիւ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Ես	Հեղուա՛մ	Հեղուա՛ս	Հեղուա՛	
	պէտէրիւ՛	պէտէրիւ՛ն	պէտէ՛ր	
Յ՚	Հեղուա՛մք	Հեղուա՛ք	Հեղուա՛ն	
	պէտէրիւ՛մ	պէտէրիւ՛նիդ	պէտէրիւ՛ն	

Անցեալ անկատար։

Ես	Հեղուա՛ի	Հեղուա՛իր	Հեղո՛ւր
	պէտէրիւ՛էի	պէտէրիւ՛էին	պէտէրիւ՛ր
Յ՚	Հեղուա՛ք	Հեղուա՛ք	Հեղուա՛ն
	պէտէրիւ՛էինք	պէտէրիւ՛էինիդ	պէտէրիւ՛էին

Digitized by Google

Անցեալ կատարեալ։

Ես	էի	էիր	էր
	եմ էի	ես էիր	ես էր
Մենք	էինք	էիք	էին
	ենք էինք	եք էիք	են էին

Ապառնի։

Ես	էիմ	էիս	էի
	իմ էիմ	իս էիր	ի էր
Մենք	էինք	էիք	էին
	ինք էինք	իք էիք	ին էին

Հրամայական, Ներկայ։

Ես	էի՛ր	մի՛	էրուր
	իր՛	մի՛	իրուր
Մենք	էի՛նք	մի՛	էրուք
	ինք՛	մի՛	իրուք

Ապառնի։

Ես	էրիմ	էրիս	էրի
	իրիմ	իրիս	իրի
Մենք	էրինք	էրիք	էրին
	իրինք	իրիք	իրին

Սովորական։

Ես	էրուսցումիմ	էրուսցուիս	էրուսցուի
	իրուսցումիմ	իրուսցուիս	իրուսցուի
Մենք	էրուսցումինք	էրուսցուիք	էրուսցուին
	իրուսցումինք	իրուսցուիք	իրուսցուին

Անեղական՝ էրուլ, էրուլոց, էրուլով, էրուլում, էրուլո՛։

Անեղականք՝ { Ուղիղ՝ էրուլս, էրուլսով, էրուլսում, էրուլսո՛ Պատառ՝ էրուլց, էրուլցով, էրուլցում, էրուլցո՛

Digitized by Google

ՕՐԻՆԱԿ · Ա.

Արտասրական · Հեղանիմ · փեօխէլէրիմ ։

Սահմանական եղանակ · Ներկայ ժամանակ ։

Հեղանիմ	Հեղանիս	Հեղանի ·
փեօխէլէրիմ	փեօխէլէրսին	փեօխէլէր ·
Հեղանիմք	Հեղանիք	Հեղանին ·
փեօխէլէրիմիզ	փեօխէլէրսինիզ	փեօխէլէրլէր ։

Վաղ ըստ ներգործականին ։

Հեղուա՛մ, Հեղուա՛ս, Հեղուա՛ · Հեղուա՛մք, Հեղուա՛ք, Հեղուա՛ն ։

Անցեալ անկատար ։

Հեղանէի	Հեղանէիր	Հեղանէր ·
փեօխէլէրէիմ,	փեօխէլէրէիսն,	փեօխէլէրէ ·
Հեղանէինք	Հեղանէիք	Հեղանէին ·
փեօխէլէրէիմիզ,	փեօխէլէրէիսինիզ,	փեօխէլէրէլէր ։

Վաղ ըստ ներգործականին ։

Հեղուի՛, Հեղուի՛ր, Հեղույր · Հեղուի՛նք, Հեղուի՛ք, ուին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Հեղայ	Հեղար	Հեղաւ ·
փեօխէլէմիշ,	փեօխէլիմիշսին,	փեօխէլիմիշ ·
Հեղայք	Հեղայիք	Հեղան ·
փեօխէլիմիշիզ,	փեօխէլիմիշսինիզ,	փեօխէլիմիշլէր ։

Ապառնի ։

Հեղայց	Հեղցիս	Հեղցի ·
փեօխէլիջէյիմ,	փեօխէլիջէկսին,	փեօխէլիջէկ ·
Հեղցուք	Հեղջիք	Հեղցին ·
փեօխէլիջէյիզ,	փեօխէլիջէկսինիզ,	փեօխէլիջէկլէր ։

Հրամայական · Ներկայ ։

Հեղի՛ր՝ ասի՛ Հեղանիր · փեօխէլի՛՝ փեօխէլիր

Հեղարձո՛ւք՝ ասի՛ Հեղանիք · փեօխէլիդի՛՝ փեօխէլիյին ։

Digitized by Google

Ապառնի։

Ես	Ձեզնիր	կամ Հեղցնիս	Հեղցնի
	փեօխ-ուլ		փեօխ-ուլա
Յոք	Հեղցնուք	Հեղչիք	Հեղցնին
	փեօխ-ուլիյիմ	փեօխ-ուլիյիք	փեօխ-ուլիյիր

Ստորադասական։

Ես	Ձեղանիցիմ	Հեղանիցիս	Հեղանիցի
	փեօխ-ուլ-ուխ	փեօխ-ուլ-ուխ	փեօխ-ուլ-ուխ
Յոք	Հեղանիցիմք	Հեղանիցիք	Հեղանիցին
	փեօխ-ուլ-ուխ	փեօխ-ուլ-ուխնիչ	փեօխ-ուլ-ուխիչ

Կամ լսա ներգործականին։

Ձեղուցում, ցուս, ցու. Հեղուցումք, ցուք, ցուն։

Ընդունի. Ձեղանիլ, Հեղանելոյ, Հեղանելով.
կամ Հեղուլ, Հեղլոյ, Հեղլով. փեօխ-ուլ։
Ընդառնի. Ձեղեալ. փեօխ-ուլ։
Ձեղուլ, Ձեղի, Եմ Հեղլոց. փեօխ-ուլ։

Յսոս օրինակաւ խոնարհին և այլ ներգործական բայք. յորոց ոմանք ունին զնոտորուածն ինչ։

Ընդունում, առի, առեր, էառ, Եմ առ. հք, ան. ալ։
Ինք, առայ, առար, առաւ. ալ։
Ընդելում, գելի, գելեր, արգել. հք, արգել. ին։
Ինք, արգելայ, արգելիր. ին։
Ելում, գելի. հք, գել. ալ։
Լինում, դիպի, դիպեր, եղեզ, դիպեա. ալ։
Ջեղում, զեղի, զեղեր. հք, զել. պալ։
Ջենում, զենի, եզեն Եմ զեն. հք, զեն. պալ։
Ինք, զենանիմ, զենանիս, զենիր. պալ։
Ընկենում, կեցի, կեցեր, կեց Եմ կեաց, կեա. պ։
Ինք, ընկեցայ, ընկեցայր. պ։
Խոցում, Խոցի, եԽոց Եմ Խոց. հք, Խոց. գ։
Ինք, Խոցանիմ, Խոցանիս, Խոցիր. գ։

Digitized by Google

Լինում, լցի, լցեր, եւից կամ լից. հդ. լից, պղտոտ.
ից, ընանիմ, լցայ, ընանիցիմ. պղտոտ.
Լինում, խցի, խցեր, եխից կամ խից. հդ. խից. ընդոծոփ.
ից, խցանիմ, խցայ. ընդոծոփ.
Կիզում, կիզի, կիզեր, եկէզ. հդ. կէզ. եռփոփ.
Հերձում, հերձի, հերձեր, եհերձ. հերձ. եռփոփ.
ից, հերձանիմ, հերձայ. եռփոփ.
Յաւելում, յաւելի, յաւել. հդ. յաւել. ոչընդոծոփ.
ից, յաւելայ, յաւելայց. ոչընդոծոփ.
Կասում, կասի, կասեր, կասեաց. կաս. հոլովանդոծոփ.

Բայք՝ որք ընդ այսու օրինակաւ են, երբեմն վերջանան եւ յայնժամ խոնարհին որպէս Ազատեմ. պր.
Դիզեմ, դիզեցի, դիզեա. կասեմ, կասեցի, կասեա.
Եւ երբեմն վերջանան անդ. եւ յայնժամ խոնարհին որպէս Հաստատեմ. պր.
Կիզանեմ, կիզի, կէզ. հերձանեմ, հերձի, հերձ.

ՕՐԻՆԱԿ Բ

Ներգործական. Ընթեռնում. ոգոբոյ.

Սահմանական եղանակ, ներկայ ժամանակ.

Ես	Ընթեռնում	ընթեռնուս	ընթեռնու
	ոգոբոյ	ոգոբոյն	ոգոբ
Դուք	ընթեռնումք	ընթեռնուք	ընթեռնուն
	ոգոբոյչ	ոգոբոյնոյչ	ոգոբոյլոյ

Անցեալ անկատար.

Ես	Ընթեռնուի	ընթեռնուիր	ընթեռնոյր
	ոգոբոյոյ	ոգոբոյոյն	ոգոբոյո
Դուք	ընթեռնուաք	ընթեռնուիք	ընթեռնուին
	ոգոբոյոյոփ	ոգոբոյոյնոյչ	ոգոբոյոյլոյ

Digitized by Google

Անցեալ կատարեալ.

Ես	Ընթերցայ	ընթերցար	ընթերցաւ
	ոգոաոաս	ոգոաոան	ոգոաոա
Յոք	ընթերցաք	ընթերցայք	ընթերցան
	ոգոաոաե	ոգոաոանուշ	ոգոաոաշք

Ապառնի.

Ես	Ընթերցայց	ընթերցցիս	ընթերցցի
	ոգոայայս	ոգոայաշն	ոգոաաան
Յոք	ընթերցցուք	ընթերցջիք	ընթերցցին
	ոգոայալս	ոգոայաշնշշ	ոգոաաանշք

Հրամայական, Ներկայ.

Ես	Ընթերցիր՝ մի՛ ընթեռնուր		
	ոգժ՝	ոգոայ	
Յոք	ընթերցարուք՝ եմ՝ ընթերցիք, մի՛ ընթեռնուք		
	ոգոայան,		ոգժայշն

Ապառնի.

Ես	Ընթերցջիր՝ կամ ընթերցցիս	ընթերցցի	
	ոգոայաշն,	ոգոաաան	
Յոք	ընթերցցուք, ընթերցջիք	ընթերցցին	
	ոգոայալս, ոգոայաշնշշ	ոգոաաանշք	

Ստորադասական.

Ես	Ընթեռնուցում,	ընթեռնուցուս,	ընթեռնուցու
	ոգոբայ,	ոգոբան,	ոգոբա
Յոք	ընթեռնուցուք,	ընթեռնուցուք,	ընթեռնուցուն
	ոգոբաե,	ոգոբանշշ,	ոգոբաշք

Ընդհանուր. Ընթեռնուր, ընթեռնլոյ, լոր ոգոայե

Ընդունելութ. { Ընդհուպ. Ընթերցօղ. ոգոայան. Ընդեղ. Ընթերցեալ. ոգոայուշ. Ապառնի. Ընթեռնլոց. ոգոայցիե

Վրաստրական ստոյգ էական բայից չեւանայ.

Ընթերցեալ լինիմ, ընթերցեալ լինիս, և այլն.

Digitized by Google

Ընդ այսու օրինակաւ խոնարհին սակաւ բայք։

Ներգործական։

Ձգեմ	ձգեցայ	ձգեցեր	ձգեաւ	ձգեալ
Հանում	հանեայ	հան	հանեալ	հանեալ
սկանում	սկայ	սկեր	պաշլամոտ	
կենում	կեայ	կծեալ	եռամոտ	

Չեզոքական։

Լամ	այաեայ	այաեր	ընկեալ	
Երդնում	երդուայ	երդուեր	երդուեալ	երդնուցում։ երդեալ
զարթնում	զարթեայ	զարթեր	զարթուցեալ	օյանոտ
զբօսնում	զբօսայ	զբօսեր	զբօսեալ	զբօսնուցում։ ուքշաննոտ
թաքնում	թաքեայ	թաքեր	թաքուցեալ	ինկենոտ
հեծնում	հեծայ	հեծեր	հեծեալ	պենոտ
մանում	մանեայ	մաներ	մանեալ	եոպենոտ
լենում	լեցայ	լեցեր	լեցեալ	լենուցում։ պոյանոտ
ոսանում	ոսեայ	ոսեր	ոսուցեալ	աշկրոյոտ
պակնում	պակեայ	պակեր	պակուցեալ	պակնուցում։ ինչ ինչ օրէնոտ
ցասնում	ցասեայ	ցասեր	ցասուցեալ	ինչ ինչ օրէնոտ
քաղցնում	քաղցեայ	քաղցեր	քաղցեալ	ինչ ինչ օրէնոտ

ԳՕԴՈՒԱԾ · Ե

Անկանոն բայք։

Անկանոն բայք՝ կամ Արատաւոր են, կամ Պակասաւոր, և կամ Դիմաղուրկ։ զորոց զկոնարհմունան կարգեացուք յաւաջիկայդ ըստ իւրաքանչիւր լծորդութեանց։

Digitized by Google

Խոնարհմունք Ըստ-ղի բայից, առաջին լծորդութեան է։

Վերջաւորական. Լռենեմ. Կոչական։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Լռենեմ, առնես, առնէ. առնեմք, առնէք, առնեն։

Անցեալ անկատար։

Լռէի, առնէիր, առնէր. առնէաք, առնէիք, առնէին։

Անցեալ կատարեալ։

Լռեցի, արարիր, արար. արարաք, արարիք, արարին։

Ապառնի։

Լռեցից, արասցես, արասցէ. արասցուք, արջիք, արասցեն։

Հրամայական. Ներկայ։

Լռէ՝ մի՛ առներ. արարէք՝ մի՛ առնէք։

Ապառնի։

Լռասջիր՝ կամ առնիցիր կամ արասցես, արասցէ. արասցուք, արջիք կամ առնիցիք, արասցեն։

Ստորադասական։

Լռենիցեմ, նիցես, նիցէ. առնիցեմք, առնիցէք, նիցեն։

Անեղական. Լռնել, առնելոյ, առնելով. Էլինել։

Ներգործական. Լռէի՛ց. Լռատօղ կամ առնօղ. Էփիցի։
Կրաւորական. Լռուել. Էլինիլ։
Պատառական. Լռնելոց. Էփիշիլ։

Վարդապետական. Լռնիմ. Էփիշիմ կամ օգնշիմ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Լռնիմ, առնիս, առնի. առնիմք, առնիք, առնին։

Անցեալ անկատար։

Լռնէի, առնէիր, առնէր. առնէաք, առնէիք, առնէին։

Անցեալ կատարեալ։

Ես արարայ, արարար, արարաւ • արարաք, արարայք, արարան։

Ապառնի։

Ես արարայց, արարցիս, արարցի • արարցուք, առնիջիք, արարցին։

Հրամայական, Ներկայ։

Դու առնիջիր՝ մի՛ առնիր՝ արարացիս, արարացի •
առնիջիք՝ մի՛ առնիք , առնիցին։

Ստորադասական։

Ես առնիցիմ, նիցիս, նիցի • առնիցիմք, նիցիք, նիցին։
Անեղական • Անդրէ, առնելոյ , առնելով ։
Անդ • Անցեալ, արարեալ։ Ապառնի • առնելի, առնելոցս։

Ներգործական • Դնեմ • գօրաւ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ

Դնեմ , դնես , դնէ • դնեմք , դնէք , դնեն։

Անցեալ անկատար։

Դնէի , դնէիր , դնէր • դնէաք , դնէիք , դնէին։

Անցեալ կատարեալ։

Եդի , եդիր կամ եդեր , եդ • եդաք , եդիք , եդին։

Ապառնի։

Եդից , դիցես , դիցէ • դիցուք , դիջիք , դիցեն։

Հրամայական , Ներկայ։

Դիր՝ մի՛ դներ • դիք՝ մի՛ դնէք։

Ապառնի։

Դիջիր կամ դիցես , դիցէ • դիցուք , դիջիք , դիցեն։

Ստորադասական։

Դնիցեմ, դնիցես, դնիցէ • դնիցեմք , դնիցէք , դնիցեն։
Անեղական • Դնել , դնելոյ , դնելով ։
Անդ • Ներգոյ • դնօղ։ Անցեալ եդեալ։ Ապառնի • դնելոցս։

Digitized by Google

Ակտաւորական • Դնիմ • Գծնաւորութիւն։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Դնիմ, դնիս, դնի • դնիմք, դնիք, դնին։

Անցեալ անկատար։

Դնէի, դնէիր, դնէր • դնէաք, դնէիք, դնէին։

Անցեալ կատարեալ։

Եդայ, եդար, եդաւ • եդաք, եդայք, եդան։

Ապառնի։

Եդայց, դիցես, դիցէ • դիցուք, դիջիք, դիցեն։

Հրամայական, Ներկայ։

Դիջիր՝ կամ դնիջիր՝ կամ դիցես, դիցէ •
դիցուք, եղարուք՝ կամ դնիջիք, դիջին։

Ստորադասական։

Դնիցիմ, դնիցիս, դնիցէ • դնիցիմք, դնիցիք, դնիցին։
Ընդհանուր • Դնել, գնելոյ, դնելով։
Ընդ. • Ընկեալ. եղեալ։ Պատահի • դնելն, գնելոցդ։

Ներգործական • Լսեմ • Լսելութիւն։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Լսեմ, լսես, լսէ • լսեմք, լսէք, լսեն։

Անցեալ անկատար։

Լսէի, լսէիր, լսէր • լսէաք, լսէիք, լսէին։

Անցեալ կատարեալ։

Լուայ, լուար, լուաւ • լուաք, լուայք, լուան։

Ապառնի։

Լուայց, լուիցես, լուիցէ • լուիցուք, լուիջիք, լուիցեն։

Հրամայական, Ներկայ։

Լուր՝ մի՛ լսեր • լուարուք՝ մի՛ լսէք։

Digitized by Google

Ապառնի։

Լուիջիր կամ լուիցեա , լուիցէք ։
լուիցուք , լուիջիք , լուիցին ։

Յառորոշեալ։

Լուիցեմ , լուիցես , լուիցէ ։ Իմ լուիցեմ , լուիցես , լուիցէ ,
լուիցեմք , լուիցէք , լուիցեն ։ Իմ լուիցեմք , լուիցէք , լուիցեն ։
Անեղական ։ Լսել , լսելոյ , լսելով ։
Ընդունակ ։ Լսող ։ Լսելի ։ Լսելոց ։

Կրաւորական ։ Լսիմ ։ Եղէ լսեալ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Լսիմ , լսիս , լսէ ։ լսիմք , լսիք , լսին ։

Անցեալ անկատար ։

Լսէի , լսեիր , լսեր ։ լսէաք , լսէիք , լսէին ։

Ապառնի ։

Լուիցեմ , լուիցիս , լուիցէ ։ Իմ լուիցեմ , լուիցիս , լուիցէ ։
լուիցեմք , լուիցէք , լուիցեն ։ Իմ լուիցեմք , լուիցէք , լուիցեն ։
Անեղական ։ Լսել , լսելոյ , լսելով ։
Ընդունակ ։ Լսող , կամ լսեցեալ ։ Լսելի , կամ լսելոց ։

Այս Լսեմ՝ ունի և զհետևեալս իսոնարհումն ։ որպէս՝ Լսեմ. լսեցի ։ լսեմ ։ լսեալ , կամ լսեցեալ ։ եայց սովորաբար գործածի վարի ։ որպէս՝ Լսեմ. լուայ ։ լսէր ։ լուաւ , կամ ոտիք ընդ անկանոնս դասի , ունի և եղանակք

Digitized by Google

Բնդհանուր. Անանձին. Բանբայ.

Սահմանական եղանակ. Ներկայ ժամանակ.

Ես	Անառչեմ	Չանառչես	Չանառչէ
Մենք	Չանառչենք	Չանառչէք	Չանառչեն

Անցեալ անկատար.

Ես	Անառչէի	Չանառչէիր	Չանառչէր
Մենք	Չանառչէինք	Չանառչէիք	Չանառչէին

Անցեալ կատարեալ.

Ես	Ձանեցայ	Ձանեցար	Ձանեցաւ
Մենք	Ձանեցանք	Ձանեցայք	Ձանեցան

Ապառնի.

Ես	Ձանիցայց	Ձանիցիս	Ձանիցէ
Մենք	Ձանիցուք	Ձանիջիք	Ձանիցեն

Հրամայական, Ներկայ.

Ես	Ձանիր՝	մի՛ Չանառչեր՝
Մենք	Ձանեցուք՝	մի՛ Չանառչէք

Ապառնի.

Ես	Ձանիջիր՝	կամ Ձանիցես	Ձանիցէ
Մենք	Ձանիցուք	Ձանիջիք	Ձանիցեն

Ստորադասական.

Ես	Ձանիցեմ	Ձանիցես	Ձանիցէ
	կամ Չանառչիցեմ	Չանառչիցես	Չանառչիցէ
Մենք	Ձանիցեմք	Ձանիցէք	Ձանիցեն
	կամ Չանառչիցեմք	Չանառչիցէք	Չանառչիցեն

Ընդհանրական. Անառչել, Չանառչելոյ, Չանառչելով.

Ընդունելական. { Ներկայ. Անառչող. / Անցեալ. Անառչելոց. / Ապառնի. Անառչելոց.

Digitized by Google

Ներկայ • Անանչիմ • Ընդարձակ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Ես	Անանչիմ	Ճանաչիս	Ճանաչէ
Մեք	Ճանաչիմք	Ճանաչիք	Ճանաչին

Անցեալ անկատար։

Ես	Անանչէի	Ճանաչէիր	Ճանաչէր
Մեք	Ճանաչէաք	Ճանաչէիք	Ճանաչէին

Անցեալ կատարեալ։

Ես	Ծանուցայ	Ծանուցար	Ծանուցաւ
Մեք	Ծանուցաք	Ծանուցայք	Ծանուցան

Ապառնի։

Ես	Ծանուցայց	Ծանուսցիս	Ծանուսցի
Մեք	Ծանուսցուք	Ծանուսջիք	Ծանուսցին

Հրամայական, Ներկայ։

Ես	Ծանիջիր	Մեք	Ծանիջիք

Ստորադասական։

Ես	Ծանիցիմ	Ծանիցիս	Ծանիցի
կամ	Ճանաչիցիմ	Ճանաչիցիս	Ճանաչիցի
Մեք	Ծանիցիմք	Ծանիցիք	Ծանիցին
կամ	Ճանաչիցիմք	Ճանաչիցիք	Ճանաչիցին

Անդեմական • Անանչել, Ճանաչելոյ, Ճանաչելով։

Ընդունելական • { Անցեալ • Անանչեալ, կամ Ծանուցեալ
Ապառնի • Անանչելի, Ճանաչելոց։

Այսպես այս ունին զկանոնաւոր խոնարհումն, բայց խոտորին ի ժամանակս ինչ միոխելով զառաջի ձ՝ ի ծ, ի կատարեալ ժամանակին կրաւորականին. որպէս և ի սահմանականն ապառնին դնին անցեալականն ծանեայ բային. և ուրեքեք և ի ներկայն սահմանականին. որպէս ծանուցանեմ, ծանուցանես։ Իսկ մերթ ետակսն բայիւ վարին. որպէս՝ ծանուցանել լինիմ, ծանուցեալ եղէ։

Digitized by Google

Բ. բայերէ չէզոքական. Ա՛ղաղանչեմ. ՚ի՛նանալ խնդրել։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Ես.	Ա՛ղաղանչեմ,	ա՛ղաղանչես,	ա՛ղաղանչէ.
Յոյ.	ա՛ղաղանչեմք,	ա՛ղաղանչէք,	ա՛ղաղանչեն։

Անցեալ անկատար։

Ես.	Ա՛ղաղանչէի,	ա՛ղաղանչէիր,	ա՛ղաղանչէր.
Յոյ.	ա՛ղաղանչէաք,	ա՛ղաղանչէիք,	ա՛ղաղանչէին։

Անցեալ կատարեալ։

Ես.	Ա՛ղայ,	ա՛ղար,	ա՛ղաւ.
Յոյ.	ա՛ղաք,	ա՛ղայք,	ա՛ղան։

Ապառնի։

Ես.	Ա՛ղայց,	ա՛ղիցես,	ա՛ղիցէ.
Յոյ.	ա՛ղիցուք,	ա՛ղիջիք,	ա՛ղիցեն։

Հրամայական, Ներկայ։

Ես.	Ա՛ղիր կամ ա՛ղաղանչեա՛,	ա՛ղաղանչերը.
Յոյ.	ա՛ղարուք՝	ա՛ղաղանչէք.

Ապագայ։

Ես.	Ա՛ղիջիր կամ ա՛ղիցես,	ա՛ղիցէ՛	
Յոյ.	ա՛ղիցուք,	ա՛ղիջիք,	ա՛ղիցեն։

Ստորադասական։

Ես.	Ա՛ղիցեմ,	ա՛ղիցես,	ա՛ղիցէ.
	կամ ա՛ղաղանչիցեմ,	ա՛ղաղանչիցես,	ա՛ղաղանչիցէ.
Յոյ.	ա՛ղիցեմք,	ա՛ղիցէք,	ա՛ղիցեն.
	կամ ա՛ղաղանչիցեմք,	ա՛ղաղանչիցէք,	ա՛ղաղանչիցեն։

Անեղական. Ա՛ղաղանչել, ա՛ղաղանչելոյ, ա՛ղաղանչելով։

Անդեմ ածականք. Ա՛ղաղանչօղ. Ա՛ղաղանչօղաց. Ա՛ղաղանչելոց.

Նշան այս ունի զկանոնաւորսն խառնարհումն, բայց սովորաբար ածառողջքն վերի, որպէս և եղաւք։

Digitized by Google

Ներկայ ընդհատական. Յառնեմ. գալ, երթալ, տեսնել.

Սահմանական եղանակ. Ներկայ ժամանակ.

Ես.	Յառնեմ	յառնես	յառնէ
Յմ.	յառնեմք	յառնէք	յառնեն

Անցեալ անկատար.

Ես.	Յառնէի	յառնէիր	յառնէր
Յմ.	յառնէաք	յառնէիք	յառնէին

Անցեալ կատարեալ.

Ես.	Յարեայ	յարեար	յարեաւ
Յմ.	յարեաք	յարեայք	յարեան

Ապառնի.

Ես.	Յարիցայց	յարիցես	յարիցէ
Յմ.	յարիցուք	յարիցէք	յարիցեն

Հրամայական. Ներկայ.

Ես.	Ա՛րի	ա՛ր յառներ
Յմ.	արէք	կամ յարերուք, ա՛ր յառնէք

Ապառնի.

Ես.	Յարիցիր կամ յառնիցիր		յարիցէ
Յմ.	յարիցէք կամ յառնիցէք		յարիցեն

Ստորոգական.

Ես.	Յարիցեմ	յարիցես	յարիցէ
կամ	յառնիցեմ	յառնիցես	յառնիցէ
Յմ.	յարիցեմք	յարիցէք	յարիցեն
կամ	յառնիցեմք	յառնիցէք	յառնիցեն
Ընդ.	Յառնել	յառնելոյ	յառնելով

Ընդհանրական. { Ներկայ. Յարուցեալ. / Ապառնի. Յառնելոց.

Digitized by Google

Բրտաձի բայ երկրորդ խոնարհութեան ամ։

Անկատարական • Տամ • Վերադիր։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Տամ, առաս, առայ • առանք, առայք, առան։

Անցեալ անկատար։

Տայի, առայիր, առայր • առայինք, առայիք, առային։

Անցեալ կատարեալ։

Եառու, եառուր, եառ • առուաք, եառուք, եառուն։

Ապառնի։

Տայց, առայցես, առայցէ • առայցուք, առայջիք, առայցեն։

Հրամայական, Ներկայ։

Տո՛ւր՝ մի՛ առար • առո՛ւք՝ մի՛ առայք։

Ապառնի։

Տայջի՛ր կամ առայցե՛ս, առայցէ՛ • առայցո՛ւք, առայջի՛ք, առայցե՛ն։

Ստորադասական։

Տայցեմ, առայցես, առայցէ • առայցեմք, առայցէք, առայցեն։

Ընդհանուր • Տալ, առնլոյ, լոյծ։

Կրաւորական • Ընդունիլ • Ներկայ • Տուօղ
Անցեալ • Տուեալ
Ապառնի • Տալոց

Արտաքսիկ • Տուեալ լինիմ • Վերադիր։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Տուեալ լինիմ, առուեալ լինիս • ես

Անցեալ անկատար։

Տուեալ լինէի, առուեալ լինէիր, ես

Անցեալ կատարեալ։

Տուայ, առուար, առուաւ • առուաք, առուայք, առուան։

Digitized by Google

Ապառնի։

Տուայց , տացիս , տացի • տացուք , տայջիք , տացին ։

Սովորական։

Տայցիմ , տայցիս , տայցի • տայցիմք , տայցիք , տայցին ։
Ընդհատական • Տուեալ լինել , տուեալ լինելոյ , լուծ ։
Բնդունելութիւն • { Ընդունել • Տուեալ, կամ տուեցեալ։
Ընդունիմ • Տալի ։

Ընդունելի չէ պատճառն • Կամ • իբրեւ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Կամ , գաս , գայ • գամք , գայք , գան ։

Անցեալ անկատար ։

Կայի , գայիր , գայր • գայաք , գայիք , գային ։

Անցեալ կատարեալ ։

Եկի , եկիր , եկն • եկաք , եկիք , եկին ։

Ապառնի ։

Եկից , եկեսցես , եկեսցէ •
եկեսցուք , եկեսջիք , եկեսցեն ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Ե՛կ՝ ելի՛ գալ • եկա՛յք՝ ելի՛ գայք ։

Ապառնի ։

Եկեսջի՛ր՝ կամ եկեսցե՛ս , եկեսցի՛ •
եկեսցո՛ւք , եկեսջի՛ք , եկեսցի՛ն ։

Սովորական ։

Կայցեմ , գայցես , գայցէ • գայցեմք , գայցէք , ցեն ։
Ընդհատ • Կալ , գալոյ , գալով ։
Ընդունելութիւն • { Ընդունել • Եկեալ •
Ընդունիմ • Գալոց ։

Digitized by Google

խոնարհմունք պակասաւոր բայից։

Պակասաւոր բայք են, որք պակասին յերանակս կամ ի ժամանակս ինչ, և՛ի միմեանց փոխ առնուն և լրանան. ոյք՝ Ուառեմ, և կերի. Ունիմ, և կալայ. ի տղայուն սակս համարին և բայքս ըմպեմ, և տրբի. զի թէպէտ բայս ըմպեմ՝ ունի զամբողջ խոնարհումն, բայց քանզի ժամանակք ինչ նոր դուն ուրեք ի գործ ածին, թողեալ գնա ի բայ՝ լցուցանել զպակասեալ ժամանակն զայսոսիկ ի բայիս Արբի. որպիսիք էին և արտուղեալ բայքն ճանաչեմ, և մերձանչեմ. որք թէպէտ ունէին զկանոնաւոր խոնարհումն, բայց քանզի ժամանակք ինչ նոցա կամ եղանակք սակաւ երբեք ի գործ ածէին, սովորական արտուղութեանն նշանակեցան ի խոնարհմունս իւրեանց։

Անորոշական. Ուառեմ. Եթէ։ Կերի. Եթող։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Ուառեմ, ուառես, ուառէ. ուառեմք, ուառէք, ուառեն։

Անցեալ անկատար։

Ուառէի, ուառէիր, ուառէր. ուառէաք, ուառէիք, ուառէին։

Անցեալ կատարեալ։

Կերի, կերեր, եկեր. կերաք, կերիք, կերին.
կամ կերայ, կերար, կերաւ. կերաք, կերայք, կերան։

Ապառնի։

Կերայց կամ կերիցի, կերիցես, կերիցէ.
կերիցուք, կերիջիք, կերիցեն։

Հրամայական, Ներկայ։

Կե՛ր՝ մի՛ ուառեր. կերէ՛ք կամ կերայ՛ք՝ մի՛ ուառէք։

Ապառնի։

Կերիջի՛ր կամ ուառիջի՛ր կամ կերիցե՛ս, կերիցէ՛.
կերիցո՛ւք, կերիջի՛ք, կերիցե՛ն։

Digitized by Google

Սաոյադատական։

Ինչիցեմ , կերիցես , ցէ • կերիցեմք , կերիցէք , ցեն ։
Չմ ուտիցեմ , ուտիցես , ցէ • ուտիցեմք , ուտիցէք , ցեն ։
Ընդունելական • Ուտել , ուտելոյ , լով ։
Ընդունելական • Լերիլ • Կերօղ •
Ընդունելական • Ընդեալ • Կերեալ •
Ընդունելական • Պատանի • Ուտելոյց ։

Ապառնի • Ուտիմ • Եղէցի ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Ուտիմ , ուտիս , ուտի • ուտիմք , ուտիք , ուտին ։

Անցեալ անկատար ։

Ուտէի , ուտէիր , ուտէր • ուտէաք , ուտէիք , ուտէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Կերայ , կերար , կերաւ • կերաք , կերայք , կերան ։

Ապառնի ։

Կերայց , կերիցիս , կերիցի • կերիցուք , կերիջիք , ցին ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Կերիջիր • կերիջիք ։

Սաոյադատական ։

Ուտիցիմ , ուտիցիս , ուտիցի • ուտիցիմք , ցիք , ցին ։
Չմ կերիցիմ , կերիցիս , կերիցի • կերիցիմք , ցիք , ցին ։
Ընդունելական • Ուտիլ , ուտելոյ , ուտելով ։
Ընդունելական • Ընդեալ • Կերեալ •
Ընդունելական • Պատանի • Ուտելի , կամ կերլի ։

Ներկայական • Ընծայիմ • եղէցի ։ Ընծայ • էիր ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Ընծայիմ , ընծայիս , ընծայի • ընծայիմք , ընծայիք , ընծային ։

Անցեալ անկատար ։

Ընծայէի , ընծայէիր , ընծայէր • ընծայէաք , ընծայէիք , ընծայէին ։

Digitized by Google

Անցեալ կատարեալ։

Ա՛րբի, արբեր, էարբ. Ձմ արբ. արբաք, արբիք, արբին։

Ապառնի։

Ա՛րբից՝ արբցես, արբցէ. արբցու՛ք, արբջի՛ք, արբցեն։

Հրամայական, Ներկայ։

Ա՛րբ՝ մի՛ ըմպեր. արբի՛ք՝ մի՛ ըմպէք։

Ապառնի։

Ա՛րբջիր կամ արբցե՛ս, արբցի՛ր.
արբցո՛ւք, արբջի՛ք, արբցե՛ն։

Ստորադասական։

Ը մպիցեմ, ըմպիցես, ըմպիցէ. ըմպիցե՛ք, ցէք, ցեն։
Ը՞նէ ըմ՞ոյն. Ը մպել, ըմպելոյ, ըմպելով։

Ը նդունելութիւն. { Ը՞նդունիմ. Ը մպօղ. / Ը՞նդեալ. Ը մպեալ, արբեալ. / Ը՞պառնի. Ը մպելոց։

Կրաւորական տուա՛ձևանայ էական բայիւ. Արբեր լինեմ, արբեր եղէ, արբեալ եղեց, եա՛. կամ չէզրաբանական Արբեցանամ՝ ի՛ տեղի կրաւորականին վարի, որպ՝ Արբեցանամ, արբեցայ, արբեցայց, եա՛։

Հատուած. Ունիմ. Ընդունիմ։

Ե՞նէ ոք ածիւն. Կալայ. Ընդունու՛։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Ու՛նիմ, ունիս, ունի. ունիմք, ունիք, ունին։

Անցեալ անկատար։

Ու՛նէի, ունէիր, ունէր. ունէաք, ունէիք, ունէին։

Անցեալ կատարեալ։

Կա՛լայ, կալար, կալաւ. կա՛լաք, կալայք, կալան։

Ապառնի։

Կալայց, կալցուս կամ կալցես, կալցի կամ կալցէ.

կալցուք , կալջիք կամ ունիջիք , կալցին կամ կալցեն ։

Հրամայական , Ներկայ ։

կալ ՝ի՛մ կամ՝ մի՛ ունիր ։ կալէ՛ք ՝ի՛մ կալարուք՝ մի՛ ունիք ։
կալջիր ՝ի՛մ կալցի՛ւ ՝ի՛մ ունիջի՛ր , կալցի՛ ՝ի՛մ ունիցի՛ ։
կալցուք , կալջիք , կալցի՛ն ։

Սորագաստական ։

Ունիցիմ , ունիցիս , ունիցի ։ ունիցիմք , ունիցիք , ցին ։
Ընդհանրական ։ Ունիլ կամ ունել , ունելոյ , լով ։

Ընդունելական ։ { կէրէյ ։ յունօղ ։
նոյեալ ։ կալեալ ։
պոանի ։ ունելի , ունելոց ։

Ուրուականք քայս այս է հաստատակ , չունի կրաւորական ։
քայց կարէ լինել եական քայիւ ։ կալեալ լինիմ ,
կալեալ եղէ , կալեալ եղէց , ևն ։

Ընդհատ խոնարհին և քարդեալք սորա ։

Ընդունիմ , ընկալայ , ընկալ ։
Վերընդունիմ , վերընկալայ , վերընկալ ։ գոպոլերկիր ։
Ինունիմ , ակնկալայ , ակնկալ ։ սա կարէ և վերջանալ եւ ,
որպէ՝ Ակնկալեմ ։ և յայնժամ խոնարհի , Ակնկալեմ ,
ակնկալեցի , ակնկալեաք ։ այսպէս՝ Հիւրընկալեմ ,
հիւրընկալեցի , հիւրընկալեաք ։

Ընդհանրական ։ Ընթամ ։ չիպէրի ։ Ընդայ ։ չիլիր ։

Ամհամանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Ընթամ , ընթաս , ընթայ ։ ընթամք , ընթայք , ընթան ։

Անցեալ անկատար ։

Ընթայի , ընթայիր , ընթայր ։
ընթայաք , ընթայիք , ընթային ։

Անցեալ կատարեալ ։

Ընդայ , չոգար , չոգաւ ։ չոգաք , չոգայք , չոգան ։

Digitized by Google

Սպառնալ։

Երթայց , երթիցես , երթիցէ ։ ։
երթիցուք , երթիջիք , երթիցեն ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Երթ՝ ոմն՝ երթար ։ երթայք՝ ոմն՝ երթայք ։
կամ չոգ՝ ոմն՝ չոգեր ։ չոգէք՝ ոմն՝ չոգէք ։

Սպառնալ ։

Երթիջիր կամ երթիցես , երթիցէ ։
երթիցուք , երթիջիք , երթիցեն ։

Ստորադասական ։

Երթայցեմ , երթայցես , երթայցէ ։
Եմ երթիցեմ , երթիցես , երթիցէ ։
երթայցեմք , երթայջիք , երթայցեն ։
Եմք երթիցեմք , երթիցէք , երթիցեն ։

Անեղական ։ Երթալ , երթալոյ , լռ ։

Ընդունելական ։ { Ներկայ ։ Երթօղ ։
Անցեալ ։ Երթեալ ։
Պատանի ։ Երթալոց , երթալու ։

Ընդհանուր ։ Պարտիմ ։ ոչ ունիմ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Պարտիմ , պարտիս , պարտի ։ պարտիմք , տիք , տին ։

Անցեալ անկատար ։

Պարտէի , պարտէիր , տէր ։ պարտէաք , տէիք , տէին ։

Ստորադասական ։

Պարտիցեմ , ցիս , ցի ։ պարտիցեմք , ցիք , ցին ։

Ընդհանուր ։ Պարտիմ ։ Գտանիմ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Պարտիմ , պարտիս , պարտի ։ պարտիմք , տիք , տին ։

Digitized by Google

Ապառնի։

Ես մարթասցիմ , մարթասցիս , մարթասցի ։
մարթասցուք , մարթասջիք կամ մարթիջիք , մարթասցին ։

Սաղմոսական։

Ես մարթեցիմ , մարթեցիս , մարթեցի ։
մարթեցիմք , մարթեցիք , մարթեցին ։

Կերպոծական • Վաղ ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Վաղ (ասա՛) • Վաղի՛ք • (ասացի՛ք) ։

Ապառնի ։

Վաղջի՛ր կամ գոգցի՛ս ; գոգցի՛ • գոգցու՛ք , գոգջի՛ք ; գոգցե՛ն ։

Վ ախմաղուրկ բայք ։

Վախմաղուրկ կամ անդէմ բայք են , որք միայն երրորդ դիմօք վարին , և ասե՛ երիս դէմս վերածեալին ։ Ե՛ւ այսոքիկ մանաւանդ հազիւին յանուանոյ ումանց , որք յարե՛լ յերրորդ դէմսն էական բայիս եմ՝ վարին նո՛ւազ եզականաւորի՛կ և յոգնականաւորի՛կ ըստ սահմանելոյ բանին • որպիսի՛ են սոքին ։

Պատահ է	սպասաւոր է	անկ է	արժան է •
Քաղց պատ	ինամի պատ	տուչ է	լաւչէ պատ ։
Խնայր է	բաւական է	հարկ է	մարթ է •
Խոշոր պատ	էջի պէր	վճիռ պէր	գոպելոպէր ։
Ո՞ պիւ է	օգուտ է	լաւ է	շահ է •
Ե՛ֆեղիւր	Քաչաճ պատ	խօշոտ	Երկիր պէր ։
Հայհ է	հայր են	օրհնած է	օրհնած են •
		ապիկ պէս	
Պիտաք են	աղիւսաք են	փոյթ է	անհնար է •
Երեւոյ պատ	պաշտ պատ	շաքի պատ	ծո՛յէ՛նայի՛ պէս ։

Digitized by Google

Նա խոնարհին այսպես։

Ահիանոյեան, նէ ըլյոյ	Պիւրա է	
Ինչէալ անիւոպ	պիւրա էր	
Ինչէալ իւոպրէալ	պիւրա եղև	
Ինչանի	պիւրա լինի, կամ եղիցի	
Ապրագասեան	պիւրա էցե, կամ լինիցի	։

Պատանին ևս կրաւորական և չէզոքական բայք, որք թէպէտ ըստ սեպհական լծորդութեանն և խոնարհման իւրեանց կարեն ունիլ զատութին և զերծորդ դէմս և զայմ ժամանակս և զթիւս, բայց երծորդ դիմօք սովորաբար յայմ դէմս վարին իբրև դիմաղուրկ. որպիսիք են սոքին։

Կուի	երևի	կարծի	
պէտէտի	հէ օգնէնիւ	ներեին ելեւոյ	։
պատահի	հանդիպի	պիտոյ, ևիշ	
պահաւ էիէր	բոլո հէրէր	լաւ ելեւ	

Նա խոնարհումն ստոյգ ձևանայ այսպես։

Ահիանոյեան, նէ ըլյոյ	Կուի	պէտէտի	
Ինչէալ անիւոպ	Թուէր	պէտէտիրեալ	
Ինչէալ իւոպրէալ	Թուեցաւ	պէտէտի	
Ինչանի	Թուեսցի	պէտէտցաճգ	
Չրսոյեան	Թուեսցէ	պէտէտցին	
Սպագասեան	Թուիցի	պէտէտցաս	։

ԳԼՈՒԽ ՊԻ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ընդունելուին է մասն բանի կազմեալ ի բայէ, որ նշանակէ զներգործուի ընդ ժամանակաւ առնոյց զիմաց։ Նա ասացաւ ընդունելուի, զի ընդունի զպա-

Digitized by Google

թագաւոր իւր յանուանէ և ի գործէ. զի որովհետև նշանակէ գներգործութիւն ինչ ընդ ժամանակաւ, հաղորդէ բայի, և առնու ի նմանէ պարագայ, զԱեռ, զՏեսակ, և զժամանակ: Եւ զի ոչ ունի զդէմս և զխոնարհմունս, հաղորդի անուան, և առնու ի նմանէ պարագայ, զՁև, զԹիւ, և զՀոլով. և այսու օրինակաւ լինին պարագայք նորա վեց. Աեռ. Տեսակ. ժամանակ, Ձև. Թիւ. Հոլով.

Ի նգումնելութիւնք կազմին ի բայից չորիւք վերջաւորութեամբքս, որք են. ող. էալ. էլ. ոյց. որպէս առեալ ի խոնարհմունս բայից:

Աեռք ընդունելոյ չորք համարին լինել. Ներգործական. Կրաւորական. Չեզոքական, և հասարակ:

Ներգործական ասին, որք ի ներգործական բայից ձևանան վերջաւորութիւքս ող. էալ. ոյց. որպէս՝

Աղաւեմ	ազատօղ	ազատեալ	ազատելոց
շարժեմ	շարժօղ	շարժեալ	շարժելոց
լուանամ	լուացօղ	լուացեալ	լուանալոց
թողում	թողօղ	թողեալ	թողլոց

Կրաւորական ասին, որք ի կրաւորական բայից ձևանան վերջաւորութիւքս էալ. էլ. ոյց. որպէս՝

Աղատիմ	ազատեալ	ազատելի	ազատելոց
շարժիմ	շարժեալ	շարժելի	շարժելոց
լուանիմ	լուացեալ	լուանալի	լուանալոց
թողանիմ	թողեալ	թողլի	թողլոց

Չեզոքական ասին, որք ի չեզոքական բայից ձևանան վերջաւորութիւքս ող. էալ. էլ. ոյց. որպէս՝

Նիրհեմ	նիրհօղ	նիրհեալ	նիրհելոց
գնամ	գնացօղ	գնացեալ	գնալոց
փախչեմ	փախչօղ	փախուցեալ	փախչելոց

Digitized by Google

Հաստատուն ասին, որ ՚ի հաստատեալ բայից ձևանան վերջաւորութիւնքն եղ. եալ. ել. ելոց. որպէս՝

հաճիմ, հաճօղ, հաճեալ, հաճելի, հաճելոց։
խօսիմ, խօսօղ, խօսեալ, խօսելի, խօսելոց։
դաւանիմ, դաւանօղ, դաւանեալ, դաւանելի, դաւանելոց։

Իսկ արդ՝ Հաստատուկ կոչեցան այնոքիկ բայք, որք մի և նոյն ձայնիւն երբեմն իբրև ներգործական վարին, և երբեմն իբրև կրաւորական։ Այսպէս ըստ այսմ կարեն հնչել Հաստատուկ և այնոքիկ ընդունելութիւնք, որք միապէս ձեղինին ՚ի ներգործական և ՚ի կրաւորական բայից և մի և նոյն ձայնիւ երբեմն իբրև ներգործական վարին, և երբեմն իբրև կրաւորական. որպէս՝

գրեմ. գրեալ, գրելոց. գրիմ. գրեալ, գրելոց։
զգեմ. զգեալ, զգելոց. զգիմ. զգեալ, զգելոց։

Կարեն լինել Հաստատուկ ըստ սովորութեանն նախնեաց և ընդունելութիւնք ոմանք ձևացեալք ՚ի վերնաւորութենէ, որք ունին ձայնիւ մերձ ներգործական և մերձ կրաւորական նշանակութենէ վարին. որոյ ընդհերձանելիք, բերելիք, գոռչակելիք. իմացեալ լինին ևս՝ ընդհերձօղք, բերօղք, գոռչակօղք։ Այսպէս՝ էակելիք, առնելիք, գործելիք, ունելիք. իմացեալ լինին ևս՝ էօղք, առնօղք, գործօղք, ունօղք։

Ե. Տեսակն երկու ընտ օրինակի բայից. Նախատիպ և Ածողական։

Նախատիպ են՝ որ ՚ի նախատիպ բայից կազմին. որպէս՝

զօրանամ, զօրացօղ, զօրացեալ, զօրանալի, զօրանալոց։
բնակիմ. բնակօղ, բնակեալ, բնակելի, բնակելոց։

Ածողական են՝ որ յանցողական բայից կազմին, որք ածանցեալ են մանկամբն ոչոյն. որպէս՝

զօրացուցանեմ. զօրացուցանօղ, զօրացուցեալ, զօրացուցանելի, զօրացուցանելոց։

Digitized by Google

բնակեցուցանեմ. բնակեցուցանող, բնակեցուցեալ. բնակեցուցանելի, բնակեցուցանելոց:

Ձ. Յանանակն է երեք ել բայից. Ներկայ. Անցեալ. Ապառնի:

Ներկայ ասին, որք ունին վերջաւորութիւնս ձևանան. որպ՝ Աղաւող. լուացող. հեղող. ևն:

Անցեալ ասին, որք եաւ վերջաւորութիւնս ձևանան. որպ՝ Աղաւեալ. լուացեալ. հեղեալ. ևն:

Ապառնի ասին, որք ցոյ և ի վերջաւորութիւնս ձևանան. որպ՝ Աղաւելոց, և ազաւելի. լուանալոց, և լուանալի. հեղլոց, և հեղլի:

Ճ. Ձևք ընդունելութեան ըստ անուան են երկու. Պարզ, և բարդ:

Պարզ են նոքին, որ ի պարզ բայից ձևանան. որպէս՝

Գործեմ.	գործող,	գործեալ,	գործելի, գործելոց.
գրեմ.	գրօղ,	գրեալ,	գրելի, գրելոց.
խօսիմ.	խօսօղ,	խօսեալ,	խօսելի, խօսելոց:

Բարդ են, որք ի բարդ բայից ձևանան. որպէս՝

Կենագործեմ.	կենագործող,	կենագործեալ,	կենագործելի, կենագործելոց.
Տարագրեմ.	տարագրօղ,	տարագրեալ,	տարագրելի, տարագրելոց.
Բարեխօսեմ.	բարեխօսօղ,	բարեխօսեալ,	բարեխօսելի, բարեխօսելոց:

Ե. Ձևք ընդունելութեան երկու են ըստ անուան. Եզական, և Ցոքնական:

Եզական. Փրկօղ, փրկեալ, փրկելի, փրկելոց.
Ցոքնական. Փրկօղք, փրկեալք, փրկելիք, փրկելոց:

Է. Որք ըստ անուան են ասան. Ուղղական, Ածական, ևն, և հոլովին այսպէս:

Digitized by Google

Ոլն հոլովի որպէս՝ կարգ, կարգի. պր. ,
փրկօղ, փրկողի, փրկողաւ. փրկօղք, փրկողաց, փրկողաք.
Ալն, որպէս՝ գեաղ, գեղոց. պր.
փրկիչ, փրկչոյ, փրկչով. փրկիչք, փրկչոց, փրկչովք.
Ին, որպէս՝ եկեղեցի, եկեղեցւոյ. պր.
փրկելի, կելւոյ, կելեաւ. փրկելիք, փրկելեաց, կելեաք.
Այն նմանդրին հոլովի.

Է. Ընդունելութեց առաք ձեւացեալքն վերջաւորութեամբ ՚ղ կամ ՚ղ, միշտ իբրև ածականն անուն վարին. որպէս՝ Շարժօղ. լուացօղ. դիմօղ. եւն.

Ձեւացեալքն վերջաւորութեամբ էալ կամ էցէալ, երբեմն իբրև բայ վարին, և երբեմն իբրև անուն ածական.
Իբրև բայ. պր. Տեսեալ զնա ծանեան: Ասեցեալ զայր ինքն զտուղտատ: Թագուցեալ էր զՀուրն:
Իբրև անուն. պր. Անձն ՚ցագեալ վէրոք արհամարհէ:
Ոյ հոգւոց Հանգուցելոց աղաչեցուք: Հանդերձեալոցն բարութեց հասցուք: Ջկոխեալսն ոսկից ձերոց Շարակեն: Հայեաց ՚ի կործանեալքս:

Ձեւացեալքն վերջաւորութեամբ էն, վարին իբրև անուն ածական. որպէս՝ Շարժելի առուն. լուանալի հանդերձ. անփրկելի գերի. եւն.

Բայց երբեմն յարեալ յէական բայս է, վարին իբրև դիմաստուրկ բայ. որպէս՝ Խնդրելի է. պահանջելի է. արկանելի է. դառնալի է. մեռանելի է, եւն. այսինքն՝ Պարտ է խնդրել. պարտ է պահանջել. պարտ է արկանել. պարտ է դառնալ. պարտ է մեռանիլ. եւն.

Ձեւացեալքն վերջաւորութեամբ ուղ, ստուգաբանի իբրև բայ վարին. մանաւանդ յորժամ ունիցին զնշանակութի ներգործականն բայի. և խոնարհին էականն բայիւս է. որպէս՝ Շարժելոց եմ, շարժելոց ես, եւն. շարժելոց էի, շարժելոց իցեմ, եւն.

Digitized by Google

լակ ուր ունիցի ընչանակութիւն կրաւորականի կամ չեզոքականի, համարին լինել անուն, և խնդիր եական բային առ որ յարին. որպէս՝ տանջելոց են. դատապարտելոց են. արդարանալոց էին. տպրելոց լիցեմք. ևն. Եւ ուրեք նախադրիւ հոլովին. որպէս՝ զիւղոցան պատմեցէք ձեզ: Հայզմանէ հոգւոյն զլինելոցան նախատեսեալ պատրաստէր:

ԴԱՍՈՒՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. Նախադրութիւն է մասնիկ ինչ՝ որ եդեալ յառաջ հոլովական բառից՝ կազմէ զհոլովս նոցա. կամ է բառ՝ որ յարեալ յայլ հոլովական մասունս բանի իբրև յանուանա, ցուցանէ զպարագայս ինչ իրին՝ զոր անուանն նշանակէ:

Հայտնի է այս, թէ իրիին ազդ են նախադրութիւնք. միևն կազմող հոլովոյ, և կոչի հոլովակերտ. և մեւսն ցուցանող զպարագայս ինչ իրին՝ որ անուամբն նշանակի, և կոչի հոլովատու:

Բ. Հոլովակերտք՝ որ մասնաւոր անուամբ նախդիր կոչին, են սոքա՝ կամ միավանկ մասնիկք այսոքիկ.

ի, յ, ի, ի, ա, ա, ի, ց, շ, ընդ.

Այսոցանէ նախդիրքս ի, յ, ի, ա, ի, կազմեն զարտաքին, զբացատական, և զներգոյական հոլովն. որպէս՝ յաղթայ, ի քաղաք. յաղթայէ, ի քաղաքէ. ա աղթայ, ա քաղաք. ի երկինս. ի երկնից. ա խրատ. ա նոցանէ. յաղթայի, ի քաղաքի, ի երկրի. ի երկրի:

Նախդիրս ց, կազմէ զարական. յաղթայ, ինա, ց ինչ:

Digitized by Google

Վախտիթիա ։ Ժ ։ Ժամպասական , զաղտաբաժանական եւ զգուշական ։ Ժամպարտ ։ Ժամպարտել ։ Ժամպարտութիւն ։ Ժամպարտ ։ Ժամպարտել ։ Ժամպարտութիւն ։

Ալակ ընդ՝ իբրեւ նախդիր՝ ի ևս , կցելմէ զարական եւ զբացատական հոլովին ։ որպէս՝ ընդ նա ։ ընդ ամէն ։ այսինքն՝ ի նա ։ յամէն ։

Ընդ ։ հոլովառու նախադրութիւնք են , որք զանուն ինչ կամ զայլ հոլովական մասն բանի առնուն ինքեանց խընդիր , եւ զգաբաժանելոյն ինչ նորա յայտ առնեն ։

Ընդ ։ սոցանէ ոմանք են պարզ նախադրութիւնք ։ որպէս՝

Առ ։ ընդ ։ ըստ ։ իբր ։ վասն ։ մինչ ։ եւն ։

Ոմանք են անուանք իբրեւ նախադրութիւնք վարեալք ։ որպէս՝ գոնակ ։ դէմ ։ փոխան ։ կողմն ։ չափ ։ ի վեր ։ ի մէջ ։ ընդմէջ ։ ընդ ։ յաղագս ։ պատճառաւ ։ յանդէպ ։ ընդ ձախմէ ։ բաց ։ հեռի ։ հուպ ։ մերձ ։ մօտ ։ զաղտ ։ ի ձեռն ։ եւն ։

Ոմանք են բաղադրեալք ։ որպէս՝ ընդդէմ ։ յայտ յանդիման ։ յայս կողմ ։ գերի ի վերոյ ։ անդր քան ։ առաջ քան ։ եւն ։

Նախադրութեց աստի ոմանք առնուն զսեռականին , եւ են սրբին՝ վասն ։ սակս ։ յաղագս ։ աղագաւ ։ պատճառաւ ։ ի պատճառս ։ ի պէտս ։ առ ի պէտս ։ եւլին ։

Վասն սիրոյ	Յոհաթպէրը եւլին
Սակս մերձ	պէրէի եւլին
Յաղագս ընչից	Նալ եւլին
Աղագաւ աղագաւ	պաբէ եւլին
Ի պատճառս հաշուոյ	պապըշըմ եւլին
Ի պէտս ժողովրդեան	ճեհաթըն եւլին
Առ ի պէտս ուղղութեան	պօղրուշմէ եւլին

Փոխան ։ փոխանակ ։ վերանալ ։ ի տեղի ։ եւլինի ։ պէտէլ ։

Փոխան հացի	էվէզ եւլինի
Փոխանակ նեղութեան	սըզէլմէնի պէտէլ

Վերամարդ անձնասպանութիւն • ինքնասպանութիւն պիտի •
Վերակոչել նորոգել • անունը էջերին •

Օ՛ր-ը՝ն • ինպի ։

Օ՛րը՝ն ասելու • ինքնիշ ինպի •
Օ՛րը՝ն անասնոց • հայվանի ինպի ։

Ո՛ւռանց • աղբ • պարէ ։

Ո՛ւռանց տալ • պոռտոպ ։
Ո՛ւռանց մարդոց • ինանհպան պարէ ։

Ո՛ւղ ընթեր • էանընթա ։

Ո՛ւղ ընթեր նստողաց • օխտ-բանեցորդին էանընթա •
Ո՛ւղ ընթեր տալին • պանոն էանընթա ։

Օ՛ղի • յար • ածկապ ։

Օ՛ղի յաղթութիւն • քիլիսա-հալիպան ածկապ •
Յար զղջանալոց • փէշ-կանչ ընկուսն ածկապ ։

Յետոյ • ապընդա ։ Յետոյսան • ապընդան ։

Յետոյ խորանին • ընդանդը ապընդա •
Յետոյսան հովուին • ընդանդը ապընդան ։

Ո՛ւղիղ • յաւուղոյ • զաւուղեայս • էօնէ-նէօք ։

Ո՛ւղիղ դատաստանին • հաւրին էօնէ-նէօք •
Յաւուղոյ քանակին • օրթա-նոյն էօնէ-նէօք •
Օ՛ր ատուղեայս գազանին • ճանապարքը էօնէ-նէօք ։

Ո՛նդ ատուղ • էօնէ-նէ ։

Ո՛նդ ատուղ ապրելոյին • փապուշ-հրդը էօնէ-նէ ։

Յանդիման • ակն յանդիման • դէմ յանդիման • յայտ յանդիման • հանդէպ • գործը ։

Յանդիման քաղաքին • ընդհրդին գործ ընելնա •
Ո՛ւկն յանդիման ապարտապետին • ափտապէրդին գործ ընելնա •
Վերմ յանդիման մարդ • պինդ գործ ընելնա •

Digitized by Google

Հայտա յանդիմանո աչաց • չերօպնէրին կսրշըռիլը •
Հանդիպ աքսուց • խոխոչին կսրշըռիլը •

Հերքել • ի հերքել • ուխ ։

Ի հերքել դատաստանի • շէքյաթի ուխլինուխ •
Ի հերքել երկրի • էչխին ուխլինուխ ։

Լուտաք • լուտաքեց • փըշտըր ։

Լուտաք քերդին • գուլլինին փըշտըրըլիքը •
Լուտաք տուն • էվին փըշտըրըլիքը ։

Ի ներ մէջ • ներսը ։ ի մէջ • էչինուխ ։

Ի ներ մէջ աշակերտաց • շաչէրտլէրին էչինուխ •
Ի մէջ պատուհանին • պաղչինին էչինուխ ։

Ի մէջի • ներսը ։ ի մէջեայ • էչինուխին ։

Ի մէջի քաղաքին • շէհիրլիքը ներսը •
Ի մէջեայ մեղաւորաց • չերհոհէաթլիքլէրին էչինուխին ։

Ի ձեռն • էլի ։

Ի ձեռն սղալոյ • խաթէնի էլի ։

Հայել • ընդ աչս • ապշընուխ ։

Հայել ապերջանի • փոսթէշհլին ապշընուխ •
Ընդ աչս հատուցանել տուին • պինպաշընին ապշընուխ ։

Հայհոյել • ընդ առիւծ • ի ձախմէ ոզլանուխ ։

Հայհոյել հեծելոյն • ասլընին ոզլանուխ •
Ընդ առիւծ ապտակեցին • առյուծին ոզլանուխ •
Ի ձախմէ նիզակահարուց • խմպաշփէրլէրին ոզլանուխ ։

Հայկոյել • պո՞ խոթուխ ։

Հայկոյել զեռոյն • ըրնաշըն պո՞ խնթուխը ։

Հայհոյել • շո՞ խոթուխ ։ Հայնկոյել • ոշխուխ ։

Հայդկոյել ձորոյն • փէրչինին շո՞ խոթուխը •
Հայնկոյել էրուին • փաշըն ոշխուխը ։

Digitized by Google

Հաստ կտոր . . . . . Հաստ կտոր :
Հաստ գիւղին . . . . . Գիւղին հաստ կտորը :
Հաստ ամրոցին . . . . . Ամրոցին հաստ կտորը :

Ի վերևից . . . . . Վերևի կտորը : Ի վայրկեան . . . . . Վայրկեան :
Ի վերևից բլրոյն . . . . . Բլրոյն վերևի կտորը :
Ի վայրկեան աշտարակին . . . . . Աշտարակին վայրկեան :

Ե . Մանր առնուն զվերնահիւլէ արտիան , և ետն տրքին .
Մերձ . մատ . հիւսք . ետքն :

Մերձ աստուծոյ . . . . . Աստուծոյ ետքն . . .
Մօտ ամպոյ . . . . . Ամպոյ ետքն . . .
Հուսք աղբեր . . . . . Աղբեր ետքն :

Կնիք . պիտիէ : Ընդ ընթեր . ետնկատ :

Կնիք դանակին . . . . . Դանակին պիտիէ . . .
Ընդ ընթեր նմին . . . . . Նմին ետնկատ :

Վաճառ . կտոր :

Վաճառ արեգական . . . . . Արեգական կտորն է :

Ընդ դէմ . հանդէպ . . . . . Հանդիման . դէմ յանդիման .
ամէն յանդիման . . . . . Յամէն կողմանէ դարձ :

Ընդ դէմ աստեղաց . . . . . Աստեղաց դարձ .
Հանդէպ նաւին . . . . . Նաւին դարձ .
Հանդիման երկնի . . . . . Երկնի դարձ .
Դէմ յանդիման լերինն . . . . . Լերինն դարձնել .
Ընդ յանդիման ամենեցուն . . . . . Ամենեցուն դարձնել .
Հայր յանդիման նմին . . . . . Նմին դարձնել .

Դէմ ընդ դէմ . դարձ դէ դարձ :

Դէմ ընդ դէմ լիմանց . դարձ դէ դարձ դնել դարձնել :
Վերև . դեղ . ի վերոյ . դէպ ի վերոյ . ետնկոն :

Վերև հրեշտակաց . . . . . Հրեշտակաց ետնկոն .

Digitized by Google

Վաեր ի վերոյ ամ արտաքսեալ զմեզ ի դրախտէն
Վասն զի ի վերոյ մարդկային բնութիւն
Վասն զի ի վերոյ մարդկային բնութիւն
Ձ. Ամանք առնուն զնախադրիւ տրտկան, և են սոքին.
Հուպ. վիզն. մօտ. խոփն.

Հուպ ի վրանն . հարեալ խոփն .
Երթայ ի ճառն . ազատեալ խոփն .
Ասա ի հալն . հարկանող խոփն .

Ասինչ. հինգև. փի.

Ասինչ ի հիւղն . գալիպէն փի.
Ասինչև ի ամուրն . երկիլէն փի.

Վասուզ. գաղջ. կայտ. քաղցր.

Վասուզ յարմնուտաս . չիւն պարբերեալ գաղջ
Քաւին կայտ . հինոյ խաղաքիւռ
Ի թիկունս կայտ . պզտիկ խաղաքիւռ

Ձ. Ամանք առնուն գհայցական, և են սոքին. Խեղ.
խեղև. խեղու. տրտկ. հիւղ.

Խեղ զոստայն . հօրքիմէ հիւղ .
Խեղև զպղինձ . պահէր հիւղ .
Խեղու զաւն . հեծ հիւղ .
Տրտկ զգեաս . հեծցէ հիւղ .

Վեր. քան. գիշոփ.

Ամենակ գեր զձիւն . գոպան գիշոփ պիշոփ
Ծուռնաւոր քան զօձ . երկնցան գիշոփ գիհիրէ
Վեր քան. ի վեր քան. անդր քան. յաւէտ քան. ամա-
ւոր քան. պահ գիշոփ .
Պատուական գեր քան զոսկի . աչխուհան պահ
գիշոփ ապ հ

Digitized by Google

Պայծառ՝ ի վերք քան զլոյս • նոքօսն պահա զնշաւսք քրիստոսի •
Ընդ քան զկայն • գոպրկինսին պահա զնշաւսք •
Հաւատս քան զսրտի • գոպատան պահա զնշաւսք •
Ուսուցիչ քան զսաւ դասըննաց • սէգերցելոցն էօրհնակին
պահա զնշաւսք •

Ը • Ամանք առնուն զպարծխակիան , և են սոքքին •
Հանդերձ • պէլէ • պէրապէր •

Հանդերձ աշակերտացն • զոյնրաքանչիւր իւր պէրապէր •
Հանդերձ մարգն • անուաք իւր պէլէ •

Հերձ • հուպ • էապէլ •

Հերձ մտաք • քիւր իւր էաբէն •
Հուպ անձամբ • հէօվնէ իւր էաբէն •

Հեռի • մերկուսի • ուզակ •

Հեռի սրտիւ • էուրէյ իւր ուզակ •
Հերկուսի մարմնով • ինչ իւր ուզակ •

Հիւսած • էլէրի • Հիւսոյ • ածիրս •

Ո՛վ հոյ սոքք Հիւսած • ալքը էրլ էլէրի •
Երկուասան պուրվքք Հիւսոյ • ծնէրէ հինոքին ածիրս •

Հոսի • գոպատ •

Հոսումբ Հոսի • էօլմէյէ գոպատ •
Ընթացմբ Հոսի • գան պէօհմէյէ գոպատ •

Թ • Ամանք առնուն զպատուսակիան , և են սոքքին •
Շուրջ • շուրջանակի • էրէսաքը •

Շուրջ զսեղանով • ասաքանըն էրէսաքընտա •
Շուրջանակի զուսանիւ • այլն էրէսաքընտա •

Վեր • քան • պէյտէ •

Վերս զամենեքումբք • ճիւլէսինտէն պէյտէ •
Վրան զատմօք • գծէլտպան պէյտէ •

Digitized by Google

Ж. Համանք առնուն զբացատական, և են սոքքին.
Բաց. բայց. նոյն. այլ։

Բաց՝ ի բարեկամաց. պօսիլպան նոյն.
Բայց՝ ի թեառնէ. քաղպէսէն նոյն։

Ի բացեայ. հեռի. մեկուսի. զատ. ուշագ։

Ի բացեայ յանտառէն. օրմանդան ուշագ.
Հեռի՝ ի հօտէն. ալըրտէն ուշագ.
Մեկուսի յամբոխէն. գալաբալըջէդան ուշագ.
Զատ՝ ի նոցանէ. անկէրդէն ուշագ։

Վաղտ. Թաքուն. ծածուկ. ինչուէ։

Վաղտ՝ ի մօրէն. անուսկնդան ինչուէ.
Թաքուն՝ ի դաստիարակէն. ուսդուսկնդան ինչուէ.
Ծածուկ՝ ի քեզնէն. փողանդան ինչուէ։

Հետ. պէտ։

Ի մանկութենէ հետ. չօճաղլուղդան պէտ.
Ի բազում ամաց հետ. չօղ էրուլդան պէտ։

—

ԳՕԹՈՒԱԾ. Ա

Ախտադրութիւն՝ Ամ, ընդ, ըստ, առնելով զինդիմի ի զանազան հոլովս, զանազան նշանակութիւնս վարին։

Ամ. Ա՛ր՝ ի։

Ամ. Արբեմն առնու զսեռականն, և յայնժամ նշանակէ վասն. էշխին. ճար։

Ա՛ր ահին. գօրգոսաս էշխին.
Ա՛ր՝ ի բարեկացուցանելոյ. էօզէրէնկոխմէ՛ էշխին։

Ա՛ր երթի նշանակէ առաջի. էօնէնդան։

Ա՛ր աքսայի. փոսթալհըն էօնէնդան.
Ա՛ր դատաստանին. հայդընին էօնէնդան։

Digitized by Google

Խրթեմին առնու զաղտական, և յայնժամ նշանակէ
Ա՛ռ ընթեր • Էանընտա :

Ա՛ռ որուա գոցի • Էվին Էանընտա պուրնտա :
Ա՛ռ խաչին կայր • խաչըն Էանընտա տուրբէխէ :

Ա՛երթ նշանակէ վասն • Էչին :

Ա՛ռ սէր ընչէցն • Յալընը սէվիպէ Էչին
Ա՛ռ ի քահուէմն • սէօփէ Էչին :

Ա՛երթ նշանակէ Դէմ • գուշը :

Ա՛ռ թշնամիս սպասէրցիր • քէնտանտա գուշը Հիփէ կիտիր :
Ա՛ռ ձէռ վերան • ալըհա գուշը յէ՛նուհ էնէքէրիր :

Ա՛երթ նշանակէ ի՛ կիտգիր • սըրա :

Ա՛ռ գիտուէնա ուէնիցիր • ալիր սըպասընա կիտիլտանըը :
Ա՛ռ քարեկամս համարեսջիր • պօսկատ սըրտընա աւչընըը :

Խրթեմին առնու զգացուածոյն, և յայնժամ նշանակէ
Վասն • Էչին :

Ա՛ռ պատճառէ • Յոհնանաչ Էչին :
Ա՛ռ ի յացանաց • գոպոհլի Էչին :

Խրթեմին առնու զգործ իսկոյն, և նշանակէ Ա՛ռ ընթեր • Էանընտա • քաղցատերէրով ընդ նմա • գը :

Ա՛ռ ցորենով • պուղտայքն Էանընտա :
Ա՛ռ այլոյք քաջօք • ախէր Էյէլէրին Էանընտա :

Ա՛երթ նշանակէ զՀամանատին • վագրը :

Ա՛ռ մովսէսին • Յովսէփին վագրընտա :
Ա՛ռ տրէտատու • սըրտ-սրըն վագրընտա :

Ա՛երթ նշանակէ Սկզբ • Էագըն :

Ա՛ռ եղերբ գեաղն • ըրմաղըն էկնարըն Էագըն :
Ա՛ռ առուրառով Էրուին • պոյըն էրկէյինէ Էագըն :

Digitized by Google

Ընդ։

Հ. Այրեմին առնու զսեռական, և սովորաբար նշանակէ փոխանակ. Էդրինէ։

Կին Ընդ ականի. Հէօշ հէօշ էդրինէ.
Հաշտարարաց Ընդ նը. Լախտա օլուրտա ծնօւն էդրինէ։

Առերթ նշանակէ վասն. Էլին։

Ընդ ամ դատարկ բանի. Հեվ պօշ ակօշ էլին.
Ընդ անքաւելի մեղաց. Ավէ օլսունայ ինսահլար էլին.
Ընդ իմ և Ընդ քո. պէնիմ էլին, վէ սէնին էլին։

Այրեմին առնու զարական, և յայնժամ նշանակէ ի միասին. պէրապէր. ձր։

Ընդ իս. պէնիմ էլէ պէրապէր.
Ընդ քեզ. սէնին էլէ պէրապէր.
Ընդ թաղեալն. հէօղ-ըդ-ը էլէ պէրապէր.
Ընդ յարուցեալն. պէրկէդէ էլէ պէրապէր.

Առերթ նշանակէ ի միջի. օրթա։

Ընդ երկինս և Ընդ երկիր. հէօյ-ւն վէ էդրին օրթասընտա.
Ընդ քաղաքաւն իմ Ընդ ասկառս. շէհր-ւն էսկօտ ադըն օրթասընտա։

Առերթ նշանակէ ի վերայ. էօլ։

Աւրախանային Ընդ վտառս նորա. սէվինիրլէր էոի անըն էհլիեաճը էօղրինէ.
Հարմացան Ընդ քանին կամ Ընդ քանան. ինճէ-պ գալըշըր սէօզէ-ն էօղրինէ։

Առերթ նշանակէ կողմն. նարաճ։

Ընդ երկայնութին. ուզունլամասընա նարաճընա.
Ընդ արևելս. հէ-ն ճըխըշը նարաճընա.
Ընդ ծով. սէնիղ նարաճընա.
Ընդ ցամաք. գարա նարաճընա։

Digitized by Google

Երբեմն առնու զգործիականի, և սովորաբար նշանակէ
ի ներքոյ • ալէ։

Ընդ հողով • ծովափն ալիքնոտ •
Ընդ իշխանութեամբ • հիւսիսն ալիքնոտ ։

Ըստ։

Ե • Երբեմն առնու զտրականն, և յայնժամ նշանակէ
պէս • չէօրէ։

Ըստ բանիդ • ականին պէօչինէ չէօրէ •
Ըստ կարի իմում • գուպրէնիդ չէօրէ •
Ըստ գործս • էշչերինէ չէօրէ ։

Վերթ նշանակէ վասն • էչին։

Ըստ մեղացն ազատայ • ապուչն չէնահրը էչին ։

Վերթ նշանակէ Արտաքոյ • փըշըրը • ըր։

Ըստ երդումն • էդիճոփն փըշըրը •
Ըստ դաշն • գովվէրտին փըշըրը •
Ըստ չափ • էօչէնոփին փըշըրը ։

Երբեմն առնու զբացատական, և նշանակէ Զկնի •
ածնոտ • ապռըշըրա • ըր։

Ըստ նոցանէ • անէրոփին ածնոտ •
Իմ Ըստ ամէ • էրէն էրէրն ապռըշըրա •
Ո՞ր Ըստ օրէ • չէ՞ն՝ չէ՞նէն ապռըշըրա ։

ԳՕԴՈՒԱԾ • Բ

Ա՛խտադրութիւք ոմանք երբեմն առնուն զկրկին խնդիրը
յայլ և այլ հոլովս ։

Ա։ Ա՛խտադրութիւք Մինչ, մինչև, երբեմն առնուն
միանգամայն զբացատական և զնախդրիս տրականն ։

Ի դաւթէ Մինչ Ի քո •
Ի Ծննդենէ Մինչև ցմահն ։

Digitized by Google

Նախադրութիքս Ցառաջ քան, յետոյ քան, ի վեր քան, առնուն միանգամայն ղՀայցական և զգործիական։

Երիերիւր ամաւ Ցառաջ քան զվաղարշակ ։
Երթն աւուրբ Ցետոյ քան զմահն ։
Խազաւ մինչոցաւ Ի վեր քան զքրիստն ։

Նախադրութիքս Հետ, ի քացեայ, մերկութի, երբեմն առնուն զգործիական և զբացառական։

Ընկեր օթևանաւ Ի քացեայ էր ի քանակէն ։
Ա՞ստիմով Մերկութի եմ ի ձէնջ ։

Նախադրութիքս Մօտ, ժերձ, հուպ, առնուն երբեմն զինդիր նախադրութեաւն Առ. պր։

Ես կայր հրեշտակն Մօտ Առ նոյ ։
Ես պետրոս նստէր Մերձ Առ խաբուկին ։
Տեսանէր յակոբ Հուպ Առ նմին զնոյն ։

Ճ. Նախադրութիքս Իբր, իբրև, ոյզ, քան, թէպէտ ստուգաբար առնուն զինդիր ի հոլովիմ Հայցական, բայց երբեմն ևս ըստ պահանջմանն բանին ևի զօրութէ բային առնուն զինդիր ի պէսպէս հոլովս. պր։

ի Աեռականն և ի վերջահոլով արտականն։

Թև նորա էր Իբր թռչնոյ ։
Երդնի խաղաղութէի ի միջ մեր Որպէս հօր և որդւոյ ։
Տայր կեր Իբրև անասնոյ ։
Հնազանդիլ պարտ է նոյ քան մարդկան ։

ի Նախդրիւ արտականն։

Զգեցեր ի նա քարինս Իբր ի թշնամի ։
Ա՞տանէ ի հնոց Իբրև ի պատեզ ։
Երթայ յօտարութէն Որպէս ի հայրենիս ։
Փախչէք ի մահ քան ի կեանս ։

Digitized by Google

՚ի Կաթողիկեն. ՁՐ.

Պարձի զերեսս ՚ի բարկութէ իբր ՚ի կատաղի գազանէ.
Լմքռխէր ՚ի յուզմանէ խորհրդոց իբրև ՚ի աստիկ հողմոց.
Երկիր ՚ի կեղծաւորութէն Որպէս յանհաւատութէն.
Փախիր ՚ի չար ընկերաց քան ՚ի թուանաւոր կարձաց։

՚ի Պատմականն։

Պատահանդէ զանձնէ իբր զօտարէ
Խոստովանի զխորհրդոց իբրև զգործոց
Պոհանայ զնմանէ Որպէս զբարերար հօրէ
Պարտ է հոգալ զհոգւոյ քան զմարմնոյ։

՚ի Գործիականն։

Կատարեցաք սիրով աշխատիցիս իբր առաքեալք
Բանիւ կակղէր զհաստատէ մտացն իբրև քրիստոս
Խոցոտէ լեզուաւ Որպէս երկսայրի սրով
Ա յրեն գազանք սիրով ընտանենան մարդկան
քան բռնութէբ։

՚ի Պարտականն։

Լրկանէր զնուաստ ծխնանիս իբր զաբբայիւ
Փարէր զմտերիմ ծառայիւն իբրև զորդւով
Չնախատէ զնուաստ Որպէս զանմտաստ
Լռաւելուս փառաւք քան զբազմօք։

՚ի Ներգործականն։

Կայր ՚ի բանդի իբր յատարանս արքունի
Լինչէր ՚ի ժահահոտ գբի իբրև ՚ի փափուկ անկողնի
Գրէր զբանան ՚ի սրտի Որպէս ՚ի մատենէ
Լռաւել խաղաղութէն է ՚ի տունս շինականաց՝ քան ՚ի
տունս մեծամեծաց։

Կախադրութէբ. ՁՐ.

Եդ զանձն ՚ի վէր ձեր իբր ՚ի վէր սիրելեաց և բարեկամաց.
Ճ ՚ջեաց օգ քո քաղցրութէն իբրև առ նոյնն.

Digitized by Google

կատարել իմն յաղթութեամբ. Որպէս ընդ երկաթեայ
Աստեղեր պատիժք ոչ տուեալ կինին վն այլ յանցա-
նացն քան յաղագս մարդասպանութեան։

Ճ. Խափանութիւնք թէպէտ հաստատակօրէն յառաջ
դնին, եթէ ուրոյ և կոչեցան նախադրութիւ. քանզի քաղաքա-
անգամ ևս յետոյ դնին. ՊՐ։

Ջարին զկնի միւսոյ
Ետանց առաջի արկանել
Ոչդրտու Սակս կրեն

Նրբեամն ի մէջ նախադրութեանք և խնդրոյն անկանի այլ
մասն քանի. ՊՐ։

Ջարիս ի վերայ խրոխտացար հաստատանել Աղբայի
Ընդդատուիք զաղքատն վասն զցնցոտին զգեցուոյ

Ճ. Նրբեամն հոլովակերտ նախդիր նախադրութեանց,
զկնի, զհետ, կրկնի ի վէր խնդրոյն. ՊՐ։

Ոչ միամտոյց զկնի գայիմ
Ոչ օտարի զհետ ոչ երթիցեն

Նա և նրբեամն հոլովակերտ նախդիր նախադրութեանց,
զկնի, զհետ, ի վերայ, ի ձեռն, ի սակս, դնի ի վե-
րայ խնդրոյ նոցին. ՊՐ։

Ոչ միամտոյց կնի կարգեցան
Ոչ նորին անպիտանութեան վարեցաւ հետ
Ոչ այլ այնմիկ ցոյր ձեռն մատնեացի
Ոչ ապատուիրանազանցութեան Սակս պատժեցաւ։

Նրբեամն ոչ պիտոյ է կրկնիլ այսոցիկ նախադրութեանց
հոլովակերտ նախդիր նոյ միայն կրկնի ի տեղի նոյ. ՊՐ։

Ոչ զհետ արդարութեանդ, զնա զպատուհասդ
Ոչ զհետ արդարութեանդ, զհետ ողորմութեանդ, զհետ սիրոյ։

Digitized by Google

Ա՛ստ ի վերայ վիրաց՝ և ցաւս ի ցաւոց յաւելուն ։
այսինքն ցաւս ի վերայ ցաւոց ։

Ա՛ջ եղիցի ի միջի ձեր՝ որպէս չերիցէ մանկանցն . այս որպէս
ի միջի երիցէ մանկանցն ։

Ա՛ղքեր ոչ ի պէտս իւր, այլ՝ ի մերն . այս ի պէտս մեր ։

Ա՛մանք՝ ի նախատրութեանց աստի առանց խնդրոյ վարձ-
ւոյ՝ ի գործ ածին իբր մանկաց , որպիսի են սաքին .
Ջկնի . գՀեա . առաջի . յանդիման . Հանդէպ . ընդդէմ .
յետոյ . ի բացեայ . մինչև . իբրև . որպէս . մերկուսի . նէ ։

ՑՕԴՈՒԱԾ . Գ

Ա՛խտրութիւնք՝ թէ ըստ ինչանակութեանէ իւրեանց , և թէ
ըստ նշանակութեանէ անուանց զոր առնուն իբրև խնդիր ,
որպիսի՝ ի զանազան առանձն ։

Ա՛մանք ասին պատճառական , որպիսի են սաքին . Վասն .
սակս . յաղագս . պատճառաւ . նէ ։

Ա՛սան մեղայ Տեառդ եղեր առաքեալքեան ։

Ա՛մանք՝ ժամանակական , որպիսի են սաքին . Ցառաջ քան .
յետ . մինչ . մինչև . հետէ . զոր ։

Ցետ մահուանն արդեաւսյ խոստվեցաւ աշխարհն ։

Ա՛մանք՝ տեղական , որպիսի են սաքին . Ի վերայ . ներքոյ .
արտաքոյ . առաջի . ի միջոյ . շուրջանակի . յայմհ .
. յայնկէ . մինչ . մինչև . նէ ։

Ա՛ռաջի աՀեղ առնին կալոց եմք առնեբքին ։

Ա՛մանք՝ դասական , որպիսի են սաքին . Առաջի . զկնի .
մինչև . յառաջ քան . յետոյ քան ։

Հրամիւն Առաջի նորա երթայր , և պչխտրքն զՀեա նէր ։

Ա՛մանք՝ ընդանական , որպիսի են սաքին . Որպէս . գուանակ .
զօրէն . նման . իբր . իբրև . Հանգոյն . նէ ։

Ա՛ստղայն ոսկի իբրև սակառ մի առաջ Հայմրեացն ։

Digitized by Google

Ա մանք՝ Ներհակական , որպիսի են սոքին • Ներհակ • հակառակ • դեմ • ընդ դեմ • ևն ։

Ընդ դեմ ամբարտաւանաբեթ է խոնարհութիւնն ։

Ա մանք՝ Զատական , որպիսի են սոքին • Զատ • հեռի • մեկուսի • առանց • ևն ։

Հաւատք Առանց գործոց մեռեալ են ։

Ա մանք՝ փոխարինական , որպիսի են սոքին • փոխան • փոխանակ • փոխարէն • ի տեղի • ևն ։

Այ՝ ի չար փոխանակ չարի հատուցաներ ։

Ա մանք՝ կցորդական , որպիսի են սոքին • նոյ • միեւ • հանդերձ • ևն ։

Հոգին հանդերձ մարմնոյն տանջի ։

Ա մանք ասին Գերադասական , և են սոքին • Գոր ի վեր • գեր քան • աճեալ քան • առաջի քան ։

Գոր ի վեր երկնականացս ամբարձաւ նորին ։

Ա՛ն ասի Մնչնորդական , և է այս • ի ձեռն ։

Ի ձեռն քրիստոսի հաշտեցաք ընդ նմա հօր ։

Ա՛ն է բազդատական , և է այս • քան ։

Լաւ է անուն բարի՝ քան զմեծութիւն բազում ։

ԳԼՈՒԽ ԻԹ

ՄԱԿԲԱՅ

ՈՒ • Ա կբայն է մասն բանի , որ զպարագայս գործողութեանց նշանակէ ։ Ի յարեալ ի բայն՝ ցուցանէ ժամանակն , ըստեղնն , զքանակութիւն , և զայլ եղանակս ինչ նորա ։

Ի մակբայս երկու ինչ երևի • կազմուած և նշանակութիւն ։

Digitized by Google

Բ ա ս կ ա զ մ ո ւ թ ե ա ն՝ ա ն ա ն ք ե ն պ ա ր զ , ա ն ա ն ք Ա ծ ա ն ց ե ա լ ,
և ա ն ա ն ք Բ ա զ ա դ ր ե ա լ ։

Պ ա ր զ ա ն ա կ ք ա յ ք ե ն , ո ր յ ա ն ո ւ ա ն ց կ ա մ յ ա յ լ ա ս ա ա ն ց
ք ա ն ի ո չ ե ն Ձ և ա ց ե ա լ ի ւ ք , ա յ լ ե ն ք ն ա կ ա ն ։ ո ր պ ի ս ի
ե ն ա ռ ջ ի ն ։ Ա ս ա ։ ա ն դ ։ դ ե ռ ։ մ ի ն չ ։ ո ւ ր ։ մ ե ր ք ։
մ ի շ տ ։ ա յ ժ ։ ո չ ։ ևլ ։

Ա Ծ ա ն ց ե ա լ ա ն ա կ ք ա յ ք ե ն , ո ր ք յ ա ն ո ւ ա ն ց կ ա մ յ ա յ լ ա ս ա ա ն ց
ք ա ն ի Ձ և ա ն ա ն ա ն վ ե ր ջ ա ւ ո ր ո ւ ք Ք ա ն ա կ ա յ ա կ ե ր ս ա ս ա ա ն ա ց ։ է ն ։ է ն ։ է ւ ։ է ։ յ ի ։ չ ի ։ է ց ո ։ ե ն է ն ։ ա յ ն ։ ա յ ն ։ է ն ք ։
ո ր պ ե ս ՝ ի ն Ձ է ն ։ ք ե ղ ո ր ո ւ վ է ն ։ ո ւ ա տ է ւ ։ խ ե ր ո վ է ։ ո ւ ղ ղ ա յ է ։ Ն շ ա ն ա յ է ։ ե ր կ ի ց ա ։ Հ ա յ ե ր է ն ։ խ ա կ ո յ ն ։ գ ի շ ե ր ա յ ն ։ ա զ գ ո ւ վ ի ք ։

Բ ա զ ա դ ր ե ա լ ա ն ա կ ք ա յ ք ե ն , ո ր ք յ ա ն ո ւ ա ն ց կ ա մ յ ա յ լ
ա ս ա ա ն ց ք ա ն ի ն Ձ և ա ց ե ա լ ք ե ն ք ա զ դ ո ւ ք Ք ե կ ա մ յ ա ր ա դ ր ո ւ ք Ք ե ա ռ ի ՝ Ա ր զ ի կ օ ր է ն ։ Ծ ա ո ւ ա յ ա ք ա ր ։ ք ա ջ ա պ է ս ։ մ ի ա ն գ ա մ ։ ա յ ս օ ր ։ յ ո ր ժ ա մ ։ ա յ լ ը ն դ ա յ լ ։ մ ի ը ն մ ի օ ջ ։
և ա ք ա ն զ և ա ։ ի ս կ և ի ս կ ։ զ ը ր օ ր ի ն ա կ ։

Ք ։ Պ ա տ ա ն ի ն և ա ն ո ւ ա ն ք ք ա զ ո ւ մ Ք ՝ Ո ւ ղ ղ ա կ ա ն ք ։ կ ա մ
Հ ո ղ ո վ ե ա լ ք ։ կ ա մ Բ ա ր զ ե ա լ ք ։ կ ա մ Ց ա ր ա դ ր ե ա լ ք ։ ո ր ք
ե ր ք ե ւ ի ն ի ք ր և զ մ ա կ ք ա յ վ ա ր ի ն ։ Ռ Ր ։

Ո ւ ղ ղ ա կ ա ն ք ։ ո ր ո ւ Ք ՝ Ց ա յ ա ն ի ։ Ծ ա Ծ ո ւ կ ։ Հ ա ւ ա տ ա կ ։ ա ն շ ո ւ շ տ ։ մ օ ա ։ Հ ե ռ ի ։ կ ա ն ո ւ խ ։ ա ն ա գ ա ն ։ և ն ։

Հ ո ղ ո վ ե ա լ ք ։ ո ր ո ւ Ք ՝ Հ ա ւ ա տ ա ե ւ ս ։ մ ե ղ մ ո վ ։ ի ի մ Ջ ո յ ։ ի ի Հ ա ր կ ե ։ ի ի Ծ ն ե ։ ի ի ք ե ն ե ։ ի ի Ծ ա Ծ ո ւ կ ։ ի ի ն ա ն ի ր ։ և ն ։

Բ ա ր զ ե ա լ ք ։ ո ր ո ւ Ք ՝ Ի ն ք ն ա յ օ ժ ա ր ։ Հ ա կ ո ւ ա կ ։ տ ա ր ա պ ա ր տ ։ ը ն դ ո ւ ն ա յ ն ։ Հ ա մ ա պ ի ւ ռ ։ ք ա ր ձ ր ա ք ե ր ձ ։ ա ր ա գ ա թ ռ ի չ ։ պ ա ր զ ե ր ե ս ։ և ն ։

Ց ա ր ա դ ր ե ա լ ք ։ ո ր պ ե ս ՝ Ե ր ա մ Ե ր ա մ ։ փ ո ղ Ք ը ն դ փ ո ղ Ք ։ ա մ ի ա մ ի ։ Հ ո ղ ի պ լ ո ւ խ ։ ա փ ի ք ե ր ա ն ։ ս ր տ ի մ տ օ ք ։ ա ն ձ ա մ ք ա ն ձ ի ն ։ և ն ։

Digitized by Google

ԾՕԳԻԱԾ · Ա

Վանկբայն՝ ըստ նշանակութեանն բաժանի ՚ի զանազան տեսակս, որոց գլխաւորքն են այսոքիկ։

Որակական մակբայ։

ա · Որակական մակբայն է, որ նշանակէ զորակութիւնն գործողաց։ Լինի զի յայտ առնէ զգործողսն լինել այսպիսի՝ կամ այնպիսի, նման՝ կամ անմման, բարւոյ՝ կամ չարութեան, յայտնի՝ կամ ծածուկ, կամաւկար՝ կամ բռնի · որպիսիք են սոքին։

Ո՞յպէս, այնպէս · այդպէս, գոյնպէս · այնոյպ, նոյնոյպ ·
պա՜ կնոջ · ղա՜ կնոջ · օ՜ կնոջ ·
Որպէս, զնարդ · ըստորութ՚ · զոր օրինակ · բարեաբար ·
նաստըւ՚ի · նիշեմ ՚ի · ՚ի՞նչ · էյի ·
Յարաբար · յայտնի, յայտնապէս · լու՚ ՚ի լու ·
՚էօվկի՜ · աշխ՚էարէ · ա՜ըմ ·
Ծածուկ, ՚ի ծածուկ, զանխաբար, գաղտնի ·
ինչպէս, գոփուը ·
Ահաբեկաբար, լուիկ իմն · գիւրաբար, հեշտաւս ·
ակոսկնէ · գօլայնա ·
Բռնի, բռնաբար · ՚ի հարկէ, յանկամայս ·
ջըրտ՚ի · նաչարի ·
Կամակար, կամակարութ՚ · զուր, առանցապատճառ ·
ճանիկնեն-չիկեն · նոաքիլե ·
Ա՚այրապատ, ընդ վայր · ՚ի նանիր · յանդիման ·
պօշ էդըինէ · հագըրչա · գինոսկիկնէ ·
Յանգիստս · հետ, հետիոտս · ՚ի մերկութ՚ ·
պէքոպէր · էօյան · էլըպագ ·
Ինքնին, ինձէն · ակղէն · ձեզէն ·
չէնոպ՚նէն · չէնոպ՚ղըպէն · չէնոպ՚նէղըպէն ·
Յունարէն · լատիներէն · հերբայեցի, ևայ ·
պօռնճա · քրկնիճէ · ֆահռ՚պէճէ ·

Digitized by Google

Ա. Յայտնե ուսումդ . պու լեսէլ էօչքիմէ .
Ա սա որուա՞մ ասացեալ էր . ինձի՞ թէ ինձի՞ ասէ .
Ո՞ր օրինակ գնացիք որ յօտարուն . ինձա՞ չիլեան պէր
ինձի զա՞րմիմէ .
Խարուք հրահանգիք . էյէ ընդպէյէ էօփէ .
Ի՞նչ ճանճուկ աղօթէր . չինչէ իպոփէ էօփէ էօ՞ .
Ո՞ւիկ իմն էսայս եաս . ախափէնէ ասվա՞ղ՞ա՞ .
Կոնի առուան . չօրսէ չէօղլե՞ղօ՞ղէ .
Ասանկուր աշխատի . ճանի չէօղլ՞ղին չ՞ուշըշըր .
Զեզին լուայք . էնեղինիզին իշիտիմինիզ .
Ծերասացին քարտասէր . եահո՞ղէ ախօշէր էօ՞ .

քանակական մակբայ .

Ք. Քանակական մակբայն է , որ զքանիութիւն գործողութեն ցուցանէ : Իբր զի յայս առնէ զգործողութիւն լինել յաճախ՝ ևմ ասկա՞ս , հանդուկան՝ կամ մանանական :

Ա. Յաչէսի , ամենքեան . ամէնչէսի , ամէնքեան . ոլքեան
պու գէօրօ . շու գէօրօ . նէ գէօրօ :
Ծամօրէն . հասնանգամայն , առ հասարակ , ի միասին .
հէփէկ . հէփ պիրլէն :
Խնաս առնելին . շատ , յաւէտ , առաւել .
պէ՞տ՞ղ՞ի՞ն . չէյօպէ :
Ա՞ռաւել եաս . եա՞ս քան զևս . քա՞ռասկանապէս .
պահա չէյօպէ . չէյօպէնինճէ . ըսըրնըճա :
Ասկա՞ս . ասկա՞ս մի , ասկա՞ս իսկ . միայն զի շատ .
ալ . ալաճըգ . ալանըն չօգանըն :
Խո՞ւն մի , դ՞ադըն իսկ . ասկա՞ս միա՞ս եաս . ևս .
ճի՞ս չի . պիր ալաճըգ պահա :
Ա. Յաչէսի խրատեցի . պու գէօրօ նասահաթ էրնէ՞ .
Ոլքան կարացի . նէ գէօրօ չի՞ճի՞ էրնէ՞ .
Ծամօրէն ջնջեցան . հէփէկ նապէ՞նա օլմա՞ղ՞ .
Ա՞ռ հասարակ զերծաց . հէփ պիրլէն էրնէ՞ .

Digitized by Google

Ճ ատ խօսեցայ . չգ ափեզքիս . .
Ա՛ռաւել վա քօրքարքեր . պահա չէյատ ալէքլէնէր էտէ .
փոքր ՚ի շատէ գիտունքէ . ապրան չգատան պէլէրէն .
խուն մը երևի . պատճըճ չէօրնէ՛ր .

Ժամանակական մակբայ .

Է . Ժամանակական մակբայն է , որ ցուցանէ ժամանակն գործողութեանց . Կրնայ զի յայտ առնէ ժամանակն գործոյն , և ժամանակն , երագ՝ կամ յառաջ , նախ՝ կամ յետոյ . ոսկիսի են՝ արքին .

Ա՛յժմ , այժմու , արդ , ճարդիս . այժմէն , արդէն .
ճինտէ . ճինտէքէն .
Ա՛յսօր , ՚ի սերկեանս . վաղիւ . երեկ , յերեկն .
պո՛ չին՛ . էօրքն . քէնտ .
Առանդ , յետանդէն . այգուն , այգուց .
քէն քէչէլ ծպէլ չին՛ն . ասպահչէյէն .
Մինչուռուբ . ընդ երեկս . երբեմն , մերթ .
էօրքը չին՛նէ՛ . ափզամ էնէլէ՛ . պազը տէրէհ .
Վաղուրեմն , վաղու ևս , ՚ի վաղուց . ասպա , զկնի .
չգ քան . ասնդա .
Յայսմ հետէ , այսուհետև . յորմէ հետէ .
պունտան ասնդա . նէչէ տէ .
Երբև , երբ , յորժամ , մինչ . գօռ , առկայնին .
հաչան . պահա .
Ա՛ջս , յայր , յայսմժամ . յետ ժ , յպետս , հանապազ .
պայնա . հէր պէր .
Ա՛յնչգեան , այն ինչ , մինչև . յայնժամ .
նէ չէնան . նա տէ . օր վէրէն .
Զև , չև ևս , մինչչև . զայնժամ . հազիւ .
փէչէլ էչէն . օր անէ տէ . չի՛ գէլէ .
Ա՛ժանդին , նայն հետայն , յանկարծ , յեղակարծ .
հէնան օր անդէ . ճաքէլ .

Digitized by Google

փայք , արագ • ձեռով , շատախաւ • հուռդ • հագիւ •
ընդհէն • ածէլը էլիք • էտէլնաս • ինճիք •
իսկոյն , իսկ և իսկ • անագանն ուրեմն • ուր ուրեմն •
օձ աստի • ինձանէն ինձ • ինհոգս պիր •
Տակաւ • առ առկաւ առկաւ • ևշ •
էտէ • պլոշ •
Ա. յԺամ առեղկացաւ • ընկնէ վրայքս օգոստ •
Բնդ երեկս եկիւն • ափշի ելանէս ինէտնէր •
Գորմէ հետէ պատուիրեցի • նոյնէ՛ն ընկալէ ինքնիմ •
Տակաւին տարակուսիս • պոհա ընդհէնինէրին •
Ո՛րինչէ հասեալէր • էրկնէղիչ փէյէ էրէն •
Գեղակարծ կործանեցաւ • զաքիր ընէտէրը •
Հազիւ ազատեցին • ինճիք գոլորշուրեր •
Ա. նագան ուրեմն զարթոյց • ինճանէն ինճ օյանորեր •

Տեղական մակբայ :

Է. Տեղական մակբայն է , որ ցուցանէ զտեղին գործողութեանց : Իբր զի յայտ առնէ զգործողութիւնն լինել աստ՝ ԻՄ անդ , մօտ՝ կամ հեռի , ի վեր՝ ԻՄ ի սատրև , ի ներքս՝ ԻՄ արտաքս , յաջմէ՝ ԻՄ յետոյ • ունի են սոքին :

Ա. յս , աստանօր • աստէնէ • աստի , աստուստ •
պոնտոյտ • պոհոյան •
Ա. յր , այրէն • այդի • այդը , այդրէն •
պէնտոյտ • ընհոյան • ընտոյտ •
Ն. դ , անդր , անդանօր • անտի , անդաստին •
օրտոյտ • օրտոյան •
Հայսկոյս • յայնկոյս • արտաքս , ի դուրս •
պո ընտոքտ • ց ընտոքտ • դրսէդէ •
Ի ներքս , ի ներքուստ • հեռի , ի բաց , ի բացեայ •
էնդոխ • ոչխէ •
Ի բացաստ , ի հեռաստ • մօտ , ի մօտոյ • առատև •
ոչխէդան • էտէն • ալնդա •

Digitized by Google

Ի վայր • Ի վեր • Ի վերուստ • ուր • ուրանօր •
ալաչա • էօգոլը • էօգոլոան • հէրթէ ։
Հուր ուրեք • ուստեք • յառաջագ • յառաջ կուսէ •
հէրէթէ ոէ • պէր էրդէն • էօնէ-նէկէն ։
Հետոյ • յետուստ • յետ կուսէ • Ի թիկանց •
ապրան • ապգոլան ։
Հա • ընդ-որ • յոր կոյս • այլուր • այլուստ • ևս •
հանդէր նաթաֆէ • զայրը էդէր • զայրը էդէրէն ։

Ընտանօր Համերեցին • պո-ղոլոա գէշլանըլըգ •
Ընդ-յարէն դարձցիս • պո-ղայա պէօնէկին •
Ընդուստ իջանէ՛ին • օրոլան հնէրլէր խոէ •
Հայն կոյս անցին • օ ներգաֆա իհէնէրէք •
Ընտաքս միախչէիր • պըշրը գէշլրըլըն •
Ի՞նչ ներքս մուծին • իչէրէ սօգոլ-լոգ •
Ի՞նչ քացեայ լինէր • ոլշագ օլո՞ր խոէ •
Ի՞նչ մօտոյ եկիր • էոգըլոա իչէլ-ճէդիմ •
Հուր ուրեք գտանիցի • նէրէկոէ պո-ղոնո՞ր խոէ •
Հաստեք ոչ եգիա • պէր էդէրէն պո-ղնոգը ։

Թուական մակբայ։

Շ • Թուական մակբայն է, որ ցուցանէ զքիւ գործողութեանն։ Որը զի յայտ առնէ զհամարը գործոցն, հայ զկարգ ինչ յառաջնութիւն՝ կամ յետնութիւն, կրկնութիւն՝ կամ հետզհետէ լինելութիւն • ոմանք են սոքին ։

Ա՝իանգամ • առ անգամ մի, առ մի նուագ •
պէր էդէրէ • պէր էդէրէն
Երկրորդ • երկոցս • նախ, նախ առաջինն, զառաջինն •
էօ՛է էդէրէ • էօ՛էդէրէ • էնն էվվէլ ։
Երկրորդ • նախ • տալա • մի • միւս •
էօ՛էնճի • էնկիրա • ասնօ • պէրէ՛ • պէր պահա՛ •
Բանիցս, քանիցս անգամ • յոլովակի, յաճախակի •
տո՛ էդէրէ • չօգ էդէրէ •

Digitized by Google

Ա՛յլ ըն միօջէ · մի քան զմի · · · կրկին , կրկնակի ·
պէտէ պէտէ · պէտէ պէտինակն չէյապէ · էտէ գաբ ·
Յարձեալ , անդրէն , վերստին · ի վերջէ , ի վերջոյ ·
չինէ , ընդ-դէմ · ասնընդա ·
Ա՛յնպիսի լուսոյ · պէտ էդդէ էչէլինէի ·
Յաղթ սրտի , Ազա ուսոյց · էվէչ էնէ , ասնդա էօչէնէ ·
Յղովակի մեղանչելէ · չգէ էդդէ չէնուսո էգէդէչ ·
Ա՛յ ըստ միօջէ պատմէ · պէտէդ պէտէդ լուսէնէ էտէդ ·
Խոհանակաւ աշխատելին · պէչէչէդէ չտէդէդուր էտէ ·
Յարձեալ եկեսցէ · չինէ չէչէնէ ·
Յի վերջոյ հաւատացէ · ասնընդա էնանդա ·

Հայցական մակբայ ·

Հայցական մակբայն է , որ զպարագայս գործողութեան հարցանէ · Եթէ զի խնդրէ կամ քննէ զպատճառն գործոյն , կամ զորպիսութիւնն , կամ զաեղին · կամ ժամանակն · որպիսի են այքին ·

Ո՞ր , զմի՞ , հի՞մ · աւ խմի՞ , ընդէ՞ր , յո՞ր առիս ·
նէ՞չէն · նէ՞ ակոպոպէն ·
Ո՞չ · ինչ · զինչո՞ւ , ինչո՞ւ , ո՞րչափ · ո՞չ ապաքէն ·
նէ՞ · նանըչ · պէչէ՞ն · պէօչէ պէչէ՞ն ·
Վանի՞օն · ի՞ւ , ի՞ւ իւ՞ւք · մէ՞թէ · ո՞ւստ · երբ · ևս ·
նէ՞գաբոբ · նէ՞ էչէ · ասնդա · նէ՞չէ՞ն · նէ՞ չէ՞նան ·

Ո՞ր հիւանդացաւ · նէ՞չէն խոսէչէ՞նոբ ·
Ո՞ր սակս սրգէլ · նէ՞ ակոպոպէն դէն էչոբ ·
Ո՞չ ապաքէն ինձ · նաբըչ ուշուշոբուր ·
Ո՞չ ոգուոյ ես · փէյէչ ի նէյոպէհ էչոբ ·
Ո՞ւր իւիք համոզեաց · նէ՞ էչէ էշչաւ էչոբ ·
Ո՞րբ իմասանասցէ · նէ՞ չէյան ալէյ ալաձգ ·

Պատրաստական մակբայ ·

Է · Պատրաստական մակբայն է , որ զգործողութիւնն

Digitized by Google

հաստատել։ Իբր զի յայտ առնէ զառաւելութիւն իմ գյանձառութեի գործոցդ քեզ, կամ զառիպութիւն ինչ ի խօսս ըստ կերպի երդմանն. որպիսի են սոքին։

Ա. յո. արդարև, յիրաւի. հաստատեաւ.
պէտ. ոչ ոչինչ. հապէհապ։
Ընչուշտ, կարի՛ քաջ. ապաքէն, արդեօք.
Նոյնպէս. փոշրուսու։
Գրեթէ, գոգ, գոգցեա. օն և օն
աւ՛չ է. չէ՛ պէ՛ պէ՛։

Ա. յո՛ քամբասէր. պէ՛ք քաւէ՛ք է՛ք.
Կարի՛ քաջ զգօնացաւ. նոյնպէս է՛ք ուանդք.
Եւ գոցէ Արդեօք. փոշրուսու պուլ՛յաշտ.
Գոգ ոչ զոք առնանէր. աւ՛չ է՛ ինձէ չէ՛ օրմէ է՛ք.
Օ՛ն և օն արտացէ. չէ՛ պէ՛ պէ՛ էշխան։

Երկբայական մակբայ։

Ը. Երկբայական մակբայն է, որ ցուցանէ զառարկայս ինչ զգործողութ։ Իբր զի կասկածի զհաւաստուէ գործոյն, կամ յուսայ, կամ երկնչի. ոյք են սոքին։

Գուցէ, գուցէ թէ, գուցէ երբէք, գուցէ արդեօք.
Թերևս, արդեօք. իմի՛ թէ. մի՛ թէ, մի՛ արդեօք. նէ.
պէ՛ք. ցաւ՛ք. աշխատ։
Գուցէ հարցանիցէ. ցաւ՛ք ազգատո՛ն.
Թերևս լուեալ իցէք. պէ՛ք էլ՛ինդլանի՛ք.
Միգ թէ հնազանդեսցի. ցաւ՛ք փ-ին ցաւ.
Ա՞ի թէ կարօտացայք. աշխատ ինձմէ ցաւ՛ատո՛ք։

Բացասական մակբայ։

Թ. Բացասական մակբայն է, որ ցուցանէ զբացատուէն կամ զարգելումն գործոցդ քեզ. ոյք են սոքին։

Digitized by Google

Ա՛յ, է . ա՛յ և ա , ա՛յ քնաւ , ամենևին ա՛յ , ա՛յ երբեք .
ե՛օգ . ասլա ե՛օգ .
Ա՛յ ոչ և ա . ա՛ի՛ , ա՛ի՛ քնաւ , ա՛ի՛ երբեք , ա՛ի՛ լեցի .
հէչ պէր տահա . ասլըմ՛ն .
Ա՛ի և ա՛ի՛ իւիք , ամենևին ա՛ի՛ . օ՛ն անդր . քա՛ւ .
ասլըմ՛ն վէ ասլըմ՛ն . ա՛ւչագ օլա . հա՛լա .

Ա՛յ երկինք յա՛ստիքէ . էյնախբէն գօրգիտանըմ .
Ա՛յ այլ և ա ասացից . հէչ պէր տահա փէյդէ՛ձէյի .
Ա՛մենևին ա՛ի՛ պարծիր . ասլըմ՛ն վէ ասլըմ՛ն է՛օյէնի՛ .
Գ՛նա՛՝ ա՛յ ասեմ զայդ . հա՛լա՛ փէյդի՛ ըս՛նա՛ .

Զատկան մակբայ .

Ժ . Զատկան մակբայն է , որ ցուցանէ զորոշումն ինչ՚ի գործողութենն . ունի են սոքին .

Ա՛իայն , և եթ , սոսկ , լոկ . միայնընդմիայն .
ասլը . եալընըզ .
Ա՛յ ա՛ի՛ . ա՛ի՛կուսի . առանձինն , առանձնակի , ևիզ .
պէր պէր . պաղէ՛ճէ . էկնոի պաշընա .
Ա՛իայն ասէր զայս . ասլը պունո՛ փէր իոի .
Ո՛չ քաւրէշմն եւ եթ սիրեն . ասլը պօսլըրընը սէվէրլէր .
Ա՛յի ա՛ի՛ յո՛ւշ արարից ձեզ . պէր պէր խօսլըրընըզա՛ չէնիէյէյի՛ .
Ա՛ռանձինն խոստացաւ . էկնոի պաշընա վա՛ռ էնոի .

Հաւաքական մակբայ .

Ժ՛ . Հաւաքական մակբայն է , որ զգործողութիւն հաւաքական ինչ՚ի միանգամայն լինել ցուցանէ . ունի են սոքին .

Ընդա՛մ երդա՛մ . գո՛ւնդազո՛ւնդ . միաժողով . ապատապո՛ռ .
պէ՛ր պէ՛ր . էյնի էյնի . էյնի էյնի . պէ՛պէ՛նէ՛ն .
Խումանդակ . միանգամայն . հաւաքնէն , առ հասարակ .
պէ՛նէ՛ն . պէրպէ՛նճէ . ալէ՛մ վէյէ .
Ընդ ամենայն . ըստ ամենայնի . ա՛մ էյդը , ամենևիմբ .
հէ՛ր պէրպէ՛ն . հէր չէօնէ . հէր քոռատո՛ւ էլէ .

Digitized by Google

Ի բաժակ երամ քաջքեն • պիրկ պիրկ տակաբար
Ա՛խ ժամանակ դիմեցիկ • վերջ եկէ հեծութեանդ
Պատասխան հոտորեաց • պետպետն ելաւ
Ա՛նհագամայն շարժեցաւ • պիրկնկէտ ելլելտարը
Բաս ասէ յայլմէացան • հեր ինծի ալ տալ

Ծուցական մակբայ։

Ժէ. Ցուցական մակբայն է, որ զգործողութիւնն ցուցանէ նշանակէ, կամ առարկի առնէ զներկայ լինելն գործողութեան որպիսին են սոքին։

Ա՛հա • ահաւասիկ, տեսէք • ահաւադիկ • տեսանիկ
Ելոյծ • ելոյծ պոնտա • ելոյծ ըսպա • ելոյծ ծա
Ա՛հա առնամեմ • ելոյծ ինձ • ելոյծ
Ա՛հաւասիկ եմ • ելոյծ պոնտոյ
Ա՛սանիկ կործանեալ կայ • ելոյծ ելելոյծ պատրաստ

Ընդհատական մակբայ։

Ժէ. Ընդհատական մակբայն է, որ ցուցանէ զգործողութիւնն ինչ առաւել ընդհատիլն։ Իբր զի յայտ առնէ թէ զոյն գործ ընդհատիլ է առնել կամ չառնել. որպիսի են սոքին։

Ըլա, մանաւանդ • նա մանաւանդ, այլն զի
Ելլէ • ելլէ՛ • ելլէ՛ • ելլէ՛
Յաւէտ, առաւել • առաւել ևս • ալ, ալ նա • ևս
Պէյտ • պահ պէյտ • հապա
Ա՛նանաւանդ սիրէ առալ • ելլէ վերի՛ս ալ
Յաւէտ ի վարան հայիլն • պէյտ ալ ելլէն պատասխանել
Ա՛ղօթիկ ըներանոյ Առաւել ևս հոգալով
Պատ ֆոյէ նոյ ալ ելլէ՛ պէյտ պէյտ ձանը ելլէ

Ա՛ստիճանաւորական մակբայ։

Ժէ. Ստիճանաւորական մակբայն է, որ զգործողութիւնն ցուցանէ ստիճանաւորութեամբ նախադասելի եղելի, որպիսի են սոքին։

Digitized by Google

Այլեալ ուսանիմ, և՛ի գիտուէ ձեմարտուէ ոչ հատանիմ.
Սուղ լինէ քաջալերիմ, և աստուածպաշտ լքանիմ։

Աղօթ երգեցին կիսատաստին։ ՊՐ։

Ցերեկութիւն լեր բժշկապէտ, և մի՛ ի խղճ ընտրութիւն
կոչեր դատաստրաբար։

Ն. երգեցին ընդ միջ մակբայի և բայի այլ մասն բան
նի առնիմի։ ՊՐ։ Ն. ոտ Մի զանբանիցն կենդա-
նութիւն լինէ ի գեմս Բերբեր։

Ածկաբայք ոչ միայն դնին ի վերայ բայից, այլ և
ընդունելութեանց։ ՊՐ։

Ընձառելի դատաւին Աստն Տիսօղ։
Ընձենից Տիսօղ հատատարապես։

Երգեցին ի վերայ բայանութեանց և։ ՊՐ։
Ընտանեբար Սահեցմամբ ընդ երկիր մածաք։
Ա էրատին Ատուածն բանին՝ զհատատարմութիւն երկին
ցուցանէ։

Երգեցին դնին յայնպիսի բանս, յորս զօրութիւն կայ
բայն։ ՊՐ։ Ա՛յսօր ի կատ, վաղիւն ի դատաստ։
այսինքն այսօր նստել կայ ի կատ, վաղիւն նստել
ցի ի դատաստ։

Հանապազ յաշխատութիւն, միշտ ի տատապանս։ այսինքն
Հանապազ ի յաշխատութիւն, միշտ ե ի տատապանս։

ԴԱՍ ԻՆԳ

ՀԱՆԳԱՆԱԳ

Տաղիսան է մանր բանիւ, որ կարգաւ կապի զայլ
մասունս բանի, և ինքն զբանն ըստ բանի։ Կատա-
րեալ է ի պէս պէս տեսակս, որոց գլխաւորքն են այսոքիկ։

Digitized by Google

Բաղհիւատական շաղկապ։

ա։ Բաղհիւատական շաղկապն է, որ զբանեզական բառս կամ զբանս առ միմեանս յարէ և կապէ։ և են սոքին։

Եւ, ևս։ Վէ։ Եւս և, և ևս, այլ, այլև, նաև, նաևս, իսկ, դարձեալ, կամ, և կամ, կամ թէ, նա իսկ։ Հէն, պոխ, պէ։ Քան, եթէ։ Ընդէ։

Ընդ զերկինս եւ զերկիր յոչնչէ գոյացոյց
աւրհն ինծոյդուն վի երդն ծագման վար հոյնիսկ
Տէրն մեր ոչ միայն բանիւ՝ Այլև գործով աւետից մեզ
բառնարարել։ || բապտիզել պէտել աալ սիոց իլէ, պոխ ասիլ
իլէ հոյժիկոխ պիկէ հոյնէ հկիգ։
Ընդաստան լեր յոյծ յոյմն՝ ի յոյժորուն կամ ի ձանսուր-
դումն։ || աւրհն ինվկն հէր խոստացաւ՝ էրկն ընաալ ծա-
պաւեց վի ոգոխ ինկոխնոխ։
Պարտ է զօրացս հնազանդ լինել ամբայրն՝ քան ի հատա-
ղուն։ Եւ ըմբ ի պատասխանի։ || վաչիպոխ ասուցանէ գործն
ծնօգ փոխերահ՝ էրկէ ընահրաւիրպա վի էրկէ ճկնոխ։

Տրտհական շաղկապ։

բ։ Տրտհական շաղկապն է, որ ի կապել զբառս կամ
զբանս՝ ցուցանէ զարտհումն ինչ կամ զպատասխանուն
ի միմեանց։ սոքքն են սոքին։ Կամ, և կամ, կամ թէ,
թէ, եթէ։ եա, եօգաա։
Կամ լեր խոնատուն, եւ կամ խմնատնոցն բանից ան-
ատացօղ։ || եա ալ՝ ծ, վի եա ալ՝ ինչ ինչ ա՛ծգնիկ փշնիգնէ։
Ալ՝ իսկ և կամք մարդոյն ի հոգւոյն յատակ գայ եթէ
ի մարմնոյն։ || էնատնէն փէ՛ էն վի ընաալ՝ ձանսոնիլ՝ էրկ-
ոչ ինչ՝ ծագման լինիսկ։

Բացատացական շաղկապ։

գ։ Բացատացական շաղկապն է, որ կապէ զբան ընդ
նմի ի բաց ընդդիմակ նմին։ կամ ընդ առաջինն բանն յարէ

զայլ լինի քան իբրև ուղիչ առաջնոյն. ոչի են սոքին։
Ա՛յլ բայց, սակայն. էնոյ, անճոռ, լուին։ Ա՛յլ սակայն, բայց սակայն. վէմ լուին։ Բայց միայն, բայց եթէ. անճոռ, հնին։ Ա՛ինայն, միայն թէ, քան թէ. քաղաքն։

Եթէ ոչ. եօթան։

Յոհաննէսեան հայրապատութեանէ, Ա՛յլ սէր չինէ
աչխարհս նաշխարհութեան, էնոյ նահապետն Եափեթ
Ա՛ինգն անցանեն, բայց պատուիժքն միան
չհանուի չինչեր, լուին եղապը գալոյն
Եւ այլով իւրք կարծիք արդարանալ՝ քան թէ շնորհօքն քովի. || զայրը չէր նէ գոռալը պէտիկէ աղիկ օլնագ՝
քաղաքն հոլն լրիվ հաս էլէ։

Ընկատարական շաղկապ։

Ընկատարական շաղկապն է, որ թերի թողու զբանն, և այնպէս կապէ ընդ այլոմ բանի իբրև ընդ կատարողի. ոչի են սոքին։ Ինչ և, թէպէտ, թէպէտ և. քաղաքս։
Ինչ և ոչ, ոչ եթէ, իբր ոչ եթէ. եօթ ։ Եւ միայն.
պէտէլ։ եաղմուր։
Ինչ և մեռանիմք մարմնով, այլ հոգիս մեր միայ անմահ.
քաղաքս ընկեն էլէ էօլէ։ էնոյ ճանըմըզ էօլմիշ։
Եթէ չի առուրսուն հայր աճ, այլ չի սիրտ և չի կամք
առողջին. || եօթ ։ վէրկէնէ պաքաճ ալըմ, եա վէրմէնէն
եօրմէյինէ վի քաղմըմինէ։
Տէրն մեր Ես միայն խոստացաւ առաքել մեզ զնեք հոգին, այլև առաքեց. || քաղպունըզ պէտէլ։ եաղըմըզ վաս էլը
ա աղիկ քարհա պիլը չէօնմէմէ։ եա չէօնմէմէ ա։

Ա՛եւնական շաղկապ։

Ա՛եւնական շաղկապն է, որ զհետևեալ բանն կատարէ զբաւն՝ իբրև մեկնութիւն կապէ ընդ նախընթացին. ոչպիսի են սոքին։ Ա՛յս է, այն է, նա՛ է, այսինքն, այսինքն է, ոչինչ, իբր, իբրև թէ, ոչինչ այն թէ, իբր ասէն

Քե • Եանի, չէօշտ էն։ Օրինակ իմն, զոր օրինակ։ Գոքլա։
Ա՛յ տլատ զերկուս լուսատուս ունիմ, Ա՛յս է՝ զա-
րեզակն և զլուսին • || ալլահ վալ էխթե էրէ ալէյհ նուրանի-
յէրէ, Եանի՝ չկոնիզլէ վէ այլ։

Եէ կարիք երկուց առերանց ճառագայթ, Իբր ԹԵ՝ այս և
մամոնայի • || էրէ ալլահ խըմիզի կոգիզլէյնէզ, Եանի՝
ալլահ վէ նալա։

Ա՛յ Հրեաստ ես մարգոյն զայրասիկ գերազգեցիկ պատ-
գամ, Օրինակ իմն՝ զանձրուքիւն և զանմտութիւն •
ալլահ պուդիհ վէնբուդ վէնբուդ պուդ պուդ պուդ էյլէյէն։
Գոքլա՝ չկոնահդալարդ վէ գօնախաղդոյ։

Ակզնաւորական շաղկապ։

Ջ • Ակզնաւորական շաղկապն է, որ սովորաբար դնի ի
սկիզբն բանից • որպիսին են սոքքան։ Ա՛յդ և արդ, այլ
արդ, բայց արդ, իսկ արդ • փէնտէ, էյ։ Ա՛յսաքէն։
այն զի, նա աւանիկ • հոգբէնէլ։
Ա՛յդ՝ ուրմ նմանեցուցից զայդ զայր
Գէնտէ՝ էնէ պէնէքէյի պու գէլէնէ
Ա՛յսաքէն որ սովոր է խօսիլ աստ • ոչ լինչ օտար է ի
նմանել երդնուլ աստուածք • || հոգբէնէլ ց գէ ալլահ
պէր գօլան ախօյլէնէն, ա՛յսաք պէյդէ անոգան գօլան ճէր-
պէ էնէնն գլնգէ։

Ա՛ա աւանիկ վասն անհնազանդութեանն սորոյ ճառագայ-
գաք սորայց • || հոգբէնէլ էլնահդարդըդըդըդ էյնէն գոտ
օղոտգ չկոնահդալար։

Պատճառական շաղկապ։

Ջ • Պատճառական շաղկապն է, որ զմի բան ցուցանէ պատ-
ճառ միւսոյն կողմէ ընդ իրեարս • որպիսին են սոքքան
է՝ ի, քանզի, վասն զի • գէրէ։ Լուտկէ զի, որովհետև,
զիսնանակ զի, այնու զի, այն զի, նա զի, միոյն չէ-
Լու, որ • գէ։

Digitized by Google

Ա՛յ կամ ահ զմահ մերձաւորին , զի ողորմած է . ոչ-նահատելոցն էօլէ-պուռնէ ալլահ էսիհիդ , վէրա միւհանիլէ պէր ։

Ալուհէտաև Համաշէտ զբաւորին և զբաւորն , պատրաստ խորշիլ ի՛ չարէն և առնել զբարին . || վէրնուդ էօյէ վէ չէօլէ-չէլէնտըրըն , պօրճլատան չէօլէ-պէն ձէրէ պուրնուդ , վէ էօյէ իշլէտի ։

Ի՛ազուագ կորուսին զիաւս իւրեանց և զպատիւ , փոխանակ զի ոչ լուան խրատու . || էվէ չէձիրդի ջաշըդ էվ-նուդըլըբ վէ էրդօր , չէնուդ նադըհան գպաղալ էվիդուլէր ։

Ա՛ի ամօթ հասանելոյ զաղքատութիւն , Ա՛ինչ ակն քո որ վերատանիս էր՝ յանձն էառ զաղքատութիւն ։ Քուվարէ էյէդ աչըդ աչա , չէնուդ ակնին փէվէքլիյէ բաղ-պան՝ Քուվըլըբդը գպաղալ էլնի ։

Ա՛ակաբերական շաղկապ ։

Շ. Ա՛ակաբերական շաղկապն է , որ զհետեւեալ բանն յառաջ ածէ ի՛ նախընթացին , և իբրև հետեւութի կապէ ընդ նմա . որպիսի են առքին ։ Ա՛պա , ուրեմն , ապաքէն , ապա ուրեմն , նա ուրեմն . էօյլէ խոկ , իմիք ։ || Ա՛սաի , վասն որոյ , այսր առաջս , սակն իրի , դէմն իրի . պատճառն էլնի , ձէ ակպէպին ։

Հաւատացէք սիրոյ զՅիծ , Ա՛պա պահեցուք զպատուիրանս նորա . || ահա էվիդիր ալլահը ակվիդէ , իմիք ըսա-լուդ անըն ըմիդիրլէրինի ։

Ա՛րիստոնեայ անուանեցաք ի՛ ծննդեան պէտ առազա-նին , Ուրեմն զկնի երթիցուք քրիստ . || իսէրիսդիէան անըն-պէտ պէյդ գուրնասան , էօյլէ խոկ չէրիս-դիանլըգա ։ Ա՛պա ուրեմն ապաքէն չիմիլէյի ։

Ա՛յ տղերմեցաւ ընկերին , Վասն որոյ և ոչ եգիտ զտղերմութիւն , || գէչիմիլի էրինիդ ակբանըսա , անըն էչին գէչիմիլի պուլմադը ։

Digitized by Google

Եթէ. Հանդիսատական շաղկապն է, որ զերկուս բանս հանդիսատակաւ ընդ միմեանս, ցուցանէ զառաջինէն ի վերուստ բանին, ուր միանգամ կոչեցին ի միասում, և այնուհետև կոչէ զնոսա. ոմանք են տարբին։ Ընդ. Ասէ Թէ, քանզի Թէ. Նոյնպէս, մանաւանդ, յատկապէս, վասն որոյ, վասն զի, ապա. Ենդ. Ինչ, մինչև, մինչ զի, անգամ. զի, զի և. Ելական, պիտի։ Ժամանակ Թէ. փոխէնէ։ Ի սա ես քեզ ծառայ լինիմ բայց ոչ, քան ի շիրիան չորեցի և առաջնորդեաց. ‖ Խօշոբը առնա գու-ղալիտ էդելիդի, Ընդ դեղ գիւղ ծառայ պիտի լինիմ ես քեզ։ Ժամանակի ես պատառոյ և գովելոյ ամբարտաւանդ, որ առնելոյ զընկերս լինել բարեկեցիկ։ Ենդ. Ասէ Թէ, զի և. Ելական պիտի։ Ինչ, մինչև, մինչ զի, անգամ. Ենդ. Ասէ Թէ, քանզի Թէ. Նոյնպէս, մանաւանդ, յատկապէս, վասն որոյ, վասն զի, ապա

զեա յաճախակի քո ։ || Եւ ինձ ևս ընկեր եւ ուղեցոյց պիտի լինիս ։
պատուական շաղկապ ։

Ա ստուածային շաղկապն է, որ յերկուց բանից ընտրեալ հատանէ ինչ զինչ ուրումն ցուցանէ ընտրել իբրև ախտիայ կամօք եւ ի չարիկ ։ Եւ են տրիւք ։ Կոն է, զոնեայ ։ զի ես ։ պատուական շաղկապ ։

Ա ստուածային շաղկապն է, որ ոչ միայն զանազանութիւն ցուցանէ եւ չէարտերէ բաժանելոյն ուժիք, գոնեայ մի՛ արտացոյց եւ չէաքիս ։ || Քաղաքական ինչ կարգ պահէին ի ժողովս եւ ի պատերազմի ։ պատճ ։ ուրեք ։ ոչ եղիցի ։

Ընդ չունելիք բաժանական նշանաւորութեան լինել ընդհանուր ացեալ ։ գնի բանիւ օգնել մի դանդաղեսցուք ։ ոչ միայն ։ պատ ։ ոչ եղիցի ։ ոչ եղիցի ։

Թուականական շաղկապն է, որ ոչ միայն հարկաւորութեան այլ մի յարմարութեան կարգի բանին, ինչ առ ի զարդ ի զարդ ։ ոմն են տրիւք ։ Կոն, եթէ, ի թէ, զի, քանզի, որ ։ ի ։ պատուական շաղկապն է, որ ոչ միայն հարկաւորութեան

Պարագայական շաղկապն է, որ ոչ միայն հարկաւորութեան

Ա ստուածային շաղկապն է, որ յերկուց բանից ընտրեալ հատանէ ինչ զինչ ուրումն ցուցանէ ընտրել իբրև ախտիայ կամօք եւ ի չարիկ ։ Եւ են տրիւք ։ Կոն է, զոնեայ ։ զի ես ։ պատուական շաղկապ ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

ՄԻՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ա ղիւրկուածին եւ մեան բանիւ, որ յընթացս խօսից ցուցանէ զկիրս եւ զշարժմունս հոգւոյն ։ Յիւ պատճէ, զուգականա ։ զուգահեռիւքն, զպատմուն ։ զկրկատիւն ։ զերբ-

Digitized by Google

հիւղ, ևն։ Եւ ընդհանրապէս կրկնել զորս յայտ առնէ, առաժամանի յ՚ զամառան առեալս, որոց գլխաւորքն են այսոքիկ։

Ընդհանուր միջակութիւն։

ա. Ի ղեկտեմբեր միջակութիւնն է ո. նոր գիշեր և գ յօրէ տարուն՝ ցուցցանէ ։ տղոյիսի հետ ասելին ։ Կրնանի ։ երա-նի քեզ ։ նի նուիրած ։ Յանկարծ ։ հոգի քեզ ։ հոգիս ։ քոյ ։ օշ ։ օշ քեզ ։ զքո ։ ի ։ ի ։

Կրնանի մարմնով սակաւուց ։ ևս հոգւով զօրացեալ ։ նի նուիրած ինձն իւր ցաւոցն, վէմ ծանր իւր գթովն կրկի օրհնէին ։ ոչ քեզ առեալ ձեռամբ գիշերայնոյս մեր միաւորելոյդ ։ օր ի երիցս իւրեանց պահանջէր զերծանել ի մեռելոցն կին ։ Յանկարծ՝ երկիր փոխուի զառաքեալ հարեալ ձեռնոցն իմոց ։ օր ի չիմասցի՝ ասահանի փեսայ ուրախութեան առաջնորդելոյն ։ զիմիկ ։

Զամբողջական միջակութիւնն։

ա. ։ ասելոցդ սակաւ միջակութիւնն է ։ զոր ցուցցանէ զառա-ջիկայ ։ ։ ։

Աստղական միջարկութիւն։

Ա. Աստղական միջարկութիւն է, որ զգայ սրտին՝ զհատուցանան և զերկիւղն ցուցանէ. ունի են սոքին։ Ա՛վ, ա՛ի, ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ ա՛հ, է՛հ, ա՛ա, ա՛հ։ Ա՛յ, վա՛յ վա՛յ, ախ, աւա՛ղ, եղո՛ւկ, թաւա՛լ. վա՛խ, է՛ապէ՛ղ, հայհա՛ճ։

Ա՛ղ՝ անկեալ կամ ի վիշաս, և ոչ կարեմ ինքնին ելանել. հայհա՛ճ՝ պատուիրէ իւրում, վէ՛ զատէ փեյուն փեյուն չըմբռնա։

Ա՛խտին՝ մեր սերմնանեցաք, և այլք հնձեցին և շտեմարանեցին ինքեանց. ‖ հայհա՛ճ՝ պէղ է՛ղէ, վէ՛ ախէրնէրն պէղ պուն, վէ՛ ինծինէրինէ պէրմադ էլխէրէ։

Ա՛հ՝ անկեալն ի գերուածին անձրճ-պնելի. ‖ վա՛խ գոյ-ղնաւյայտագ եղսէրէյէն պու-ղէնդէրէ։

Ախ՝ որոց խաւարեալ են մեռք, և ոչ առնանեն զուղեղն. ‖ եապէ՛ անդէրն ի՛ գոյսուրէրդ քիւրէրէրն, վէ՛ պազբաշա-պա չէօգիլդէր։

Խնդական միջարկութիւն։

Խ. Խնդական միջարկութիւն է, որ զցնծութիւն սրտին յայտ առնէ. սրտիկին են սոքին։ Ա՛յշ, վա՛յշ վա՛յշ, ա՛հ, ա՛հ ա՛հ. հայ, օ՛ֆ օ՛ֆ։

Ա՛յշ՝ զի անխրատեալք ընկալան զհատուցումն անիրաւութեան. ‖ օ՛ֆ՝ չարչիդէ ալտըդ ինծին չարչիդէ-րինն պէֆէրինէ։

Ա՛ի՝ աստուցէ ընչաւորին՝ ի վերոյ ձեր. վա՛յշ վա՛յշ. պո-չինն տիգինն խաչէրնէրէ օ՛ֆ օ՛ֆ։

Ա՛հ՝ ատակիանեցան և կորեան որք առատատարած հալածէին զմեզ. ‖ օ՛ֆ օ՛ֆ տօնա-լատա-լատ վէ՛ գոյէ օլատ-լուք պո-ղամ։

Ղ. Ղեղնական միջարկութիւն։

Ղ. Ղեղնական միջարկութիւն է, որ կատականօք ցուցա-

Digitized by Google

ՆՀ զարհամարհութիւն . որպիսի են տղքեր ի՞նչ , վա՛շ , ո՛հ , ա՛յ , ի՛մ . խո՛ք , փեսո՛ք :

Ի այ՛ն որ կարծէիր զայմ երկիր ի՞նչ ուսոյ կղանել . փե՛սք՝ ի՛ չանն հոգիքին փեսիկան ինձիհիշէրէ պիւ ծաղոտա խոսիսա՛ք :

Ի այ՛ն անպատուելի զօրաց ձերոց , որք առաւել ուժով սովոր են փախչել քան կռուել . ‖ փե՛սք նենկութեամբ առնելոյ՝ ի ոչնչութենէ գործոյ վերակացեալ գործոցն՝ զի՞ նոքա ի ճիակ էլիգէլ :

Ի՛՛ ո՛ւր միացեալ զարմանք քո , որ երդնուիր զաստ ի՛ ծառայուն ածել . ‖ փե՛սք նենգեալ գոլոր պէսին էօչիւնգէն , ի էգին հոգիքին պիւլէ էնսէ չէօլիւրգէլ :

Ի՛՛ զհամրէ վաղվաղակի բառնայցար յայդ գերագոյն աստիճան պատառուածոյ լինելոյդ . ‖ փե՛սք նոսա էսիքէ էսիքին հոգիքին , ի՛ չէ՛ն՝ զհամրէ վաղվաղակի բառնայցար յայդ գերագոյն աստիճան պատառուածոյ լինելոյդ :

Ծորդուական հիշարիւթիւն :

Ծորդուական՝ միջարիւթիւն կ , որ ցուցանէ զայնպիսի բան որ յետ ժամանակի լինի կամ յորդուրդ . որպէս են տղքերն՝ վա՛շ , հայտա , ա՛ռ , բառ , հա՛ , հայտե , պիչիմա :

Ի՛՛ ածէք զմատաղ զքաղաքէն նախնեացդ ձերոց . ‖ պիչիմա խոսիրա չէլիւրիկն էնցոտաւրնըշէն էուէլիդէ չէ՛ն՝ զհամրէ վաղվաղակի բառնայցար յայդ գերագոյն աստիճան պատառուածոյ լինելոյդ . ‖ պիչիմա զօրացայրուք , զի վա՛ հասանեմք մեղանչելոյ՝ ի ոչնչութենէ գործոյ վերակացեալ գործոցն՝ զի՞ նոքա ի ճիակ էլիգէլ :

Ի՛՛ զի՞ ոչ ասէ երկայնութիւն ի տունն ՀՅ , և ընկալցուք զաղաւթս՝ զոր ասացեալ ես առ նա . ‖ հայտե չէլէն չիսէլիւ տալտըն խոնդոնէն , վէ ի՛ չէ՛ն՝ զհամրէ վաղվաղակի բառնայցար յայդ գերագոյն աստիճան պատառուածոյ լինելոյդ :

Ի՛՛ ո՛ւր՝ ուրախ լիցուք ի յայնժամ՝ չէ՛ն՝ զհամրէ վաղվաղակի բառնայցար յայդ գերագոյն աստիճան պատառուածոյ լինելոյդ . ‖ հայտե չէլէն չիսէլիւ տալտըն խոնդոնէն , վէ ի՛ չէ՛ն՝ զհամրէ վաղվաղակի բառնայցար յայդ գերագոյն աստիճան պատառուածոյ լինելոյդ :

Digitized by Google

Ա՛պաքէն առնէր, զի մի՛ և նոցա միջնորդութիւնք վերստին
առ այլ այլ առնակս, ըստ ցուցանելոյ զայլ և այլ կիրս
հոգւոյ։ Վասն այսորիկ երին և համակեցաք ընդ
մարդկան, զի ընդ նոսին ուսցուք զմարդկայինսն։

Ա՛յլ ինձ մարմին եղբեմն դնին քաջարձակապէս, և եր-
թամբ ընդ անուն կամ ընդ այլ հրամանս մատանց ար։

Ընդ առաքեանն . Էրանի մարդոյ ։
Ընդ պատուականի . Աստ զինև ։
Ընդ հպցկեանի . Եղե՛ զիս ։
Ընդ նախատրուէ . Ա՛ռ՛ի վերայ չարչարելոցդ ։

Ա՛յս ամենայնքն հանդերձ մնդիւր միջնորդութեաց՝ վասն
քաւչին, որ զջրուէքն գտանէ անդ ։ ոտիկս և երեսեմն դնէի
ներգործութիւն . զի ասի, Էրանի՝ ի մարդոյ ։ Վա՛յ կար-
դամ զինև ։ Եղե՛ւ ասեմ զիս ։

Ունի և երեք դնէր ընդ ուղղականի . այլ Եղե՛ւ ես . յայտ-
նիւր միջնորդութիւնն վասն ։ Համարիլ խնդիր Հակա-
քաւչին ու զջրուէքն գտանէ . այսինքն՝ Եղե՛ւ եմ ես ։
Ունի և երեք դնէր ընդ ուղղականի . այլ Եղե՛ւ ես ։

Այսպէս ինչ քաւականացի՛ւ ասելոցն ու թիւն
մատանց բանի ։

Digitized by Google

Ա Ն Ա Ն Ի Ր Կ Ի Ո Ր Դ

Հ Մ Տ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Հ Ա Մ Ա Ձ Ա Յ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

ՄԱՍԱՆՑ ԲԱՆԻ

Համաձայնութիւն կամ բազդատութիւն կրնայ պատճառ կապակցութիւն մասանց բանի ընդ միմեանս՝ առ՛ի կազմել զբան։ Այս կապակցութիւն կարէ լինել ուղիղ եղանակաւ ըստ ուղիղ մասանց բանի. բայց քանզի գլխաւոր և էական մասունք յօրոց կազմի բանն՝ են ենթակայ և բայ. ապա յաւէտ կարևոր է ունել զհմտութիւն պատշաճաւոր կապակցութեանց նոցին։

Ենթակայն կապակցի, կամ որ նոյն է՝ համաձայնի ընդ անուան և ընդ բայի պէսպէս օրինակաւ. զորոց խօսեցարուք մի լսոտ միտքէ։ Այլ նախ՝ զհամաձայնութիւն անուան ընդ անուան. ընդ որով պարունակին և դերբանունն և ընդունելութիւն և անեղութեամբ բայն, և այլք ևս՝ յորժամ իբրև անուն վարին ի բանի. և ապա զհամաձայնութիւն անուան ընդ բայի. ընդ որով է և ընդունելութիւն, յորժամ իբրև բայ նշանակէ։

Եւս զհամաձայնութիւն անուան ընդ նախադրութիւն, նոյնպէս և զայլոց անհոլով և անխոնարհելի մասանց բանին, որք են մակբայ, շաղկապ, և միջարկութիւն, առաջաւ յառաջինն մասին. և առաւցուք այլևս՝ եթէ ո՞րպէ՛ք լինի լինելոյն ենթադրութիւն։

ԳԼՈՒԽ · Ե.

Համառօտութիւն անուանի ընդ անուան։

Անունն համառօտի ընդ անուան քառակի. ա՝ իբրև Բացայայտիչ · երկրորդ՝ իբրև Ցառկացուցիչ · երրորդ՝ իբրև Խնդիր · չորրորդ՝ իբրև Ածական։

ՑՕԴՈՒԱԾ · Ա

Համառօտութիւն գոյական անուանց իբրև բացայայտիչ և բացայայտեալ։

ա · Բացայայտիչ ասի անունն, որ զայլ անորոշ անուն որոշաբար ծանուցանէ։ Պարզի ի բանի յորժամ գոյական անուն ինչ չիցէ յայտնի՝ թէ ո՛ է, կամ ի՛նչ միայն դնի, կամ փոխանակ որոյ նշանակէ, յորմէ ի՛նա այլ միւս գոյական անուն՝ առ ի յայտ առնել և որոշել · և այն կոչի Բացայայտիչ։

Ալրակս յաւելն · Ընդայն հայոց խոսրով չինեաց զքաղաքըն դաւրէժ ։ ‖ Ա՛հա ի սմին բանի ոչ ինչ է որոշակի յայտնի · բայց միայն եղելն նմա անունդ խոսրով, յայտնի լինի՝ թէ չէ արշակ կամ վաղարշակ կամ տիրան, կամ այլ ոք ի թագաւորաց հայոց, այլ խոսրով · նոյնպէս և փաստիր չէ բացորոշ, բայց յորմէ ի՛նա անունդ դաւրէժ, որոշի և յայտնի լինի։

բ · Բացայայտիչն սովորաբար դնի զինչ բացայայտելի անուան · որովհետև յայն ասկ յորմէ բացայայտիչն, զի զանորոշն և զանյայտն որոշեացէ, և յայտնի արասցէ · Որ։ Ա՛յսօր բուսաւ յանկայէ մորենին մարիամ ։ ‖ Ասէ ֆոչիոն է բացայայտիչ · զի յորմէ՝ ի ծոցենին՝ յայտնի հայտնացանէ զայն, թէ փոխանակ որոյ դնի։

Ա՛ի թէ ամէն ինչ ոք իցես քան զՀայր մեր աբրահամ։

Ա՛ն էին երկոքեան մերկ, ադամ և կին նորա։

Digitized by Google

Ընծայ երբեմն դնի նախադաս . ՚ր : Ա՛ռավել հինից
մարգարէից ասաց : ‖ Ո՛ւր յովնէս է բացայայտէ բա-
ռիս հինն յոգեպէսէից :

Ա՛ռաւ էր չիտա՝ խաղաղութիւնն երկերեցից
: ‖ Ո՛ւր յովնէս է բացայայտէ զայն ընկերացուք զէրիխո՝ զմայրն անհաւատութեան :
Լ՚էրահամ հայր ձեր ցանկացաւ առեսանել զօրն իմ :

Ա՛ն զի ընկերացուք զէրիխո՝ զմայրն անհաւատութեան
կանխի բայ . ՚ր : ՚Ցրկնակ ժողովուրդն ընդ իւրեանս
ունէին զմեծն յովնէս :

Եթէ զչար փսիան ապանանելոյ ի մէզ դցանէ՞ինն
միաւորութիւն հայր : Ա՛ստուծոյ նմանեցէք հօրն ձերոյ :
Ա՛ն զի ասէ՝ ի՞նչ ես դու ո՛վ մեծ լերինդ առաջի Զրո-
բաբելի՝ եւ դարձուսցէ զնա ի հարթութիւն . ՚ր :

ԿԱՆՈՆ . Ա

Ա՛ն զի Աստուածայինն սովորաբար հատուածովն ընդ բացա-
յայտելոյն թուում և հոլովում . ՚ր :

Ա՛ռ եթէ անեզականն ինչ բացայայտելին : կարծ գնել
ոգորմուելին : Ա՛ն զի զչէզոքն իւրովք՝ զանձովն իւրեք
: ‖ Ո՛վ եղբա՛ր մի առաքինութեց պէտն բովանդակեալ ունի
անհամաձայն ըստ թուոյ . ՚ր :

Ա՛ռաւօրեանեաց մեղ զկերանքն յաւիտենական զհոգին
առնէ : ‖ Ո՛ւր եզական անուն պիտի ոչ , և բացա-
յայտէ անեզականին պիտի շաւիղնոյն :

Ո՛ր ներհակ այսմ՝ անեզական անուն կարծ լինել
բացայայտէ եզական անուամբ . ՚ր :

Ա՛ն զի ասէ՝ ես եմ Աստուած հայրապետին փառաց : ‖ Ո՛ւր անեզական անուն հայրական
փառաբ : Տէրանելով զերկնաւոր փեսայն զաւդարութեան
բացայայտէ եզական անուամբ . ՚ր :

Ա՛ն զի ասէ՝ ես եմ Աստուած հայրապետին քո՝ ասէ՝ եզական անուամբ զնա ի
մարգարէից ասաց : ‖ Ո՛ւր յովնէս է բացայայտէ բա-
ռիս հինն յոգեպէսէից :

Ա՛ռաւ էր չիտա՝ խաղաղութիւնն երկերեցից
: ‖ Ո՛ւր յովնէս է բացայայտէ զայն ընկերացուք զէրիխո՝ զմայրն անհաւատութեան :
Լ՚էրահամ հայր ձեր ցանկացաւ առեսանել զօրն իմ :

Ա՛ն զի ընկերացուք զէրիխո՝ զմայրն անհաւատութեան
կանխի բայ . ՚ր : ՚Ցրկնակ ժողովուրդն ընդ իւրեանս
ունէին զմեծն յովնէս :

Եթէ զչար փսիան ապանանելոյ ի մէզ դցանէ՞ինն
միաւորութիւն հայր : Ա՛ստուածոյ նմանեցէք հօրն ձերոյ :
Ա՛ն զի ասէ՝ ի՞նչ ես դու ո՛վ մեծ լերինդ առաջի Զրո-
բաբելի՝ եւ դարձուսցէ զնա ի հարթութիւն . ՚ր :

ԿԱՆՈՆ . Ա

Ա՛ն զի Աստուածայինն սովորաբար հատուածովն ընդ բացա-
յայտելոյն թուում և հոլովում . ՚ր :

Ա՛ռ եթէ անեզականն ինչ բացայայտելին : կարծ գնել
ոգորմուելին : Ա՛ն զի զչէզոքն իւրովք՝ զանձովն իւրեք
: ‖ Ո՛վ եղբա՛ր մի առաքինութեց պէտն բովանդակեալ ունի
անհամաձայն ըստ թուոյ . ՚ր :

Ա՛ռաւօրեանեաց մեղ զկերանքն յաւիտենական զհոգին
առնէ : ‖ Ո՛ւր եզական անուն պիտի ոչ , և բացա-
յայտէ անեզականին պիտի շաւիղնոյն :

Ո՛ր ներհակ այսմ՝ անեզական անուն կարծ լինել
բացայայտէ եզական անուամբ . ՚ր :

Ա՛ն զի ասէ՝ ես եմ Աստուած հայրապետին քո՝ ասէ՝ եզական անուամբ զնա ի

Digitized by Google

Լայց սակաւ ուրիք համառօտիւն • ՚ի՚ Հրամայեցին ՚ի վերոյ ՚ի ներքոյ
՚ի լեռնէն վտքաւոր • ։

Յ. Յաւուր մանուանէ մարդոյ ՚ի նախադասս լինելն զատ-
զուած անգամ համառօտիւն ՚ի հոլովին • ՚ի՚
Տուաւ հրամայեալ ՚ի տանէն ասելով
Վերացաւ ՚ի ձեռն եպաշեաց մարգարէին
Լայց սակաւ ուրիք զ՚ համառօտիւն • ՚ի՚ Հրա-
ման յօգուտս կայսերին։
Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։ Ա-
ղաչեցաւ ՚ի երբեմն յառաքեալն ՚ի զատ անուն՝ ոս-
կեղէն յօգուտս կայսերին։

Լայց սակաւ ուրիք զ՚ համառօտիւն • ՚ի՚ ։ Ա՚ Հրա-
մայեցին ՚ի վերոյ ՚ի ներքոյ
Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Ա. Յրբեմն զատացայտիչն անուանէն լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Բ. Յրբեմն զատացայտիչն ածականէ լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Գ. Յրբեմն զատացայտիչն յարակայէ լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Դ. Յրբեմն զատացայտիչն ՚ի բայէ

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Ե. Յրբեմն զատացայտիչն ՚ի բայէ ածականէ լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Զ. Յրբեմն զատացայտիչն ՚ի բայէ յարակայէ լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Է. Յրբեմն զատացայտիչն ՚ի բայէ ածականէ յարակայէ
լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Ը. Յրբեմն զատացայտիչն ՚ի բայէ յարակայէ ածականէ
լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Թ. Յրբեմն զատացայտիչն ՚ի բայէ յարակայէ ածականէ
յարակայէ լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Ժ. Յրբեմն զատացայտիչն ՚ի բայէ յարակայէ ածականէ
յարակայէ ածականէ լինելն

Ընդ երեսս իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Ընդ երկիր իշխանին ընդ ամենայն աղգին
Տայ զանգուրան ցպատասխան ոսկի վաթսուն ոսկւոյ
վասն հանդերձ վարձի իւրում մի զատացայտիչ • ՚ի՚ ։

Digitized by Google

ՀԱՅՈՑ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԱՐԱՆ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

ԿԱՆՈՆ . Ե

Ա. Եպիսկոպոսն ունի զօրութիւն զմեկնողական շաղկապ ինչ կամ բայ, որպիսի են սոքին . այս է, այսինքն, այսինքն է, որ է, ինն, ասէ, ես . ուստի ուր ուրեք կայ բացայայտիչ, անդ կայ և մեկնողական շաղկապ ինչ . ՁՐ :

Ո. Հիրական մարդն՝ զհոգին թշնամանեցին :

Ա. Ահա աստ՝ ի մէջ բացայայտչին և բացայայտելոյն կայ մեկնողական շաղկապ . ոյք թէ ասէր , Հիրական մարդն՝ այսինքն զհոգին թշնամանեցին :

Ա. Յապէս իմանալի է ի վերադրեալ օրինակաւդ , ոյք և ի սակին : Ա. Մեռեալն մարմին ի տուս տարերաց է խառնեալ . այսինքն ի հողոյ , ի ջրոյ , ի յօդոյ , և ի հրոյ :

Ա. Ուր որովհետև յայտ բացայայտիչս միշտ զօրութիւն կայ մեկնողական շաղկապ , վասն այսորիկ բազում անգամ հանդերձ նովաւ դնի ի բանի . ՁՐ :

Յամաքեացին պատոյտք գետոց , այսինքն մեղաց յորդութիւք : Ի ձեռն վարագուրին , այսինքն է մարմնոյ խորհուրդ :

Զշշ լերուն ի խմորոյ փարիսեցւոյ , ոյ է կեղծաւորութիւն : Երկուցն զիս ի քաց տարեալ , ի սեմոյ առեալ : Նահապետութեանց ի քգային :

Ժա

զմաքրութիւն էիմ և զարթութիւն :

Ելբև զքարինս էր ոսկի և արծաթ ի յերկրի մերում , զմաքրութիւն էիմ և զարթութիւն :

Digitized by Google

ԽԵ • Բացայայտիչ և բացայայտեալ մօտ աւելորդ կա-
լալ նախադիր նոցա կամ նախադրութիւն ըստ սովորական կա-
նոնի դնի կամ առանձնայն միայն, կամ երկուցն ևս։
Առանձնայն միայն • ՈՐ։ ԶԱռաւօտս խաղաղութեն քո
սիրով՛ ի մեզ ընկալցուք։
Ա՛ աճառեցին զյովսէփ եղբայր իւրեանց։
Ո՛ւր է որդի անակայ որ սպան զհայր քո խոսրով։
Երկուցն ևս • ՈՐ։ ԶԱ՛յրն ամ բարեաց զխոնար-
հութիւնն ի նեղութ մուծանէ։
Ի՛ չատարակաց ծնողէս յերկրէ անանին կենդանիք։
Ա՛ի վնահաբեր գազանն գաստանայ հրեշտակ լուսոյ
համարեսցուք։
Սակաւ ուրեք ի հայցական հոլովս՝ նախդիրն առ յե-
տադասն միայն դնի • ՈՐ։ Արկին թևս պարտ է մեզ
զգենուլ, զհատուտ և զսրբութիւն վարուց։
Արկուս գահեկանս աւանդեաց ասրն, զհին և զնոր կատա-
կարտնս։ Լացից գեաս ի վերայ լերանց՝ զվաւակս մար-
գարէութե՛ն, և՛ի մէջ դաշտաց աղբիւրս՝ զհոսանս ա-
ւաքելութեան։

ՃԶ • Այս է ի վերադրեալ օրինակսդ, զի բացայայտիչն
և բացայայտեալն գազարս ուրեք եղեալ են հանդերձ
յատկացուցչաւ կամ ածականաւ • որպէս երևի և յայսմ
ալ յոգեր յարենէ անմեղաց գազանն մարդախառնէ՛
թագաւորն պատրից։ || Ուր բացայայտիչ անունն ըն-
գաւառ՝ եղեալ է հանդերձ յատկացուցչաւ, որ է բառս
պատիւ • և բացայայտեալ անունս գաւչն՝ եղեալ է հան-
դերձ ածականաւ, որ է բառս նպատակի։

ՃԷ • Պատահէ բազում անգամ, զի գոյական անուանեալք
համաձայն դնին ի բանի, բայց ոչ են միմեանց բացա-
յայտիչ և բացայայտեալ • ՈՐ։ Ընդ հնդիր բայն

Արևեցաւ ձեզ մովսէսի՝ ի մորենւոջն յանապատին: || Ու՞ր գոյական անուանքս ի նոքենւոջն, յանապատին, ոչ են քացայայէք և քացայայեալ, այլ խնդիրը քայիս էրնեցաւ: Ա՛ստ այամ են և՛ի սոսին:

Աղև գրիգորիոս՝ ի քերդի՛ ի քանդի՛ ի խոր վիրապին: Ա՛ն ինքն Թագաւորն խաղայր գնայր յայրարատ գաւառ՝ ի վաղարշապատ քաղաք:

ՑՕԴԻԱԾ · Բ

Համաձայնութիւն գոյական անուանց իբրև յատկացուցիչ և յատկացեալ:

Ա՛ն՝ Ա՛ր՝ի յայտ առնել՝ի քանի՛ Թէ նշանակեալն գոյական անուան իրիք այր իցէ, կամ պրուա պատշաճիցէ, դնեմք առնին գոյական անուն ինչ՝ ի հոլովին սեռական, որ զնշանակեալն միւս անուան իւրացուցանէ. և այն սեռական հոլով ասի Ցատկացուցիչ, և միւսն Ցատկացեալ:

Ո՞ր օրինակ՝ յասելն Գլուխ, չէ յայտ Թէ որոյ գլուխ իցէ. քայց յաւելեալ՝ի նա մարդոյ, կամ առիւծու, կամ լերին, ևն, յատկանայ և որոշի:

Ա՛ստի մինչ ասեմք. Երանեալքն լուսով փառաց տեսանեն զերեսս նոյ: || Սեռական հոլովս փառաց՝ որոշեալ յայտ առնէ Թէ չէ լոյս արևու կամ լուսնի. և ոչն ցուցանէ, Թէ չէ երեսք հրեշտակի կամ մարդոյ:

Ա՛ստ այամ է և՛ի սոսին: Ա՛րդի քարի լեռ խրատու հոգ:

Ա՛ստուղ պատերազմայ՝ կործանումն է և մահ:

Ա՛հրատ ափհին ոչ յագի՛ ի քազմութիւն ընչից:

Ց՛ատկացուցիչն ըստնական կարգին պարտ է դնիլ անմիջապէս զինի յատկացեալն. որպ՝ յայտ:

( ) ՝ Ընդն ժխտական զհերն ընդէրն ուսուցանէ մեզ:

՞ Ինոնին հարցական մարտիր ըստ դէմ հնարից առաքանչի:

Digitized by Google

Ա. Հոգի մարմնոյ սեռական զլոյս պղխարհի , և սակն հոգւոյ զլոյան փառաց ։

Խոյց բազում անգամ դնի նախադաս . պր ։

Խելքանայն խօսք պիտոյն բան ածէ ի յայտնութիւն ։ ի հոգւոյն ընդհանուր առնուն զօրութիւն էիւզեցոյ խորհուրդք ։ Հրամայ շատ առաւ գիտութիւն իմաստ , շատ խնդրեացն ի նմանէ առատութիւն սեռակ ։

Ա. Հրեշտակ երբեմն բազում գոյական անուանք լինին միմեանց յատկացուցիչ . պր ։ Ուր հայրենին ասի , են յատկացուցիչ բառիս անուամբ ։ Ուր հայրենին ասի , են յատկացուցիչ բառիս պղծոյ անուամբ ։ Ուր ինաստութիւն և հանճարոյ ասի , են յատկացուցիչ բառիս պղծին ։ Ուր հանճարոյ և խորհրդոյ և զօրութեան և գիտութեան , և երկիւղի և ահ-պաշտութեան ։ Ուր հանճարոյ և խորհրդոյ և զօրութեան և գիտութեան , և երկիւղի և ահ-պաշտութեան ։ Ուր ինաստութիւն և հանճարոյ ասի , են յատկացուցիչ բառիս պղծին ։ Ուր հայրենին ասի , են յատկացուցիչ բառիս անուամբ ։ Ուր հայրենին ասի , են յատկացուցիչ բառիս պղծոյ անուամբ ։

Ա. Հրեշտակ երբեմն բազում գոյական անուանք լինին միմեանց յատկացուցիչ . պր ։ Հուժկին ալիք ծփանաց խորհրդոյն յայնմանու ի տրտմութենէ խղճի մտացն ։ Հրեշտակապետացն ուժգնական հնչեալ լինին փողոցն ձայնք ։ Ո՞ դատումնիք պարտեաց նախամօրն եղեմ ։

Ա. Հրեշտակ երբեմն ի մէջ յատկացուցչին և յատկացելոյն այլ ինչ բարի անկանի . պր ։ Ա՛պրնոյ վիճակեցան աղցաւոր էին ։ Ա՛պուէլոյն հեռանալեան լուսահետ շաբաթոյ ։ Ա՛նդ վայելուչ ծագիկնոյն բուրեր անուշահոտութիւն ։ Պատահի երբեմն , զի ամբողջ բան մնանի ի միջի . պր ։ Ո՞ի պճղոյն՝ որով առաջ բամբասեցեր զարդարն , ընկալցիս պատասխան ։ Ո՞ինչ էր բանին՝ զոր լուայ՝ զգջութիւն ։

Ա. Հրեշտակ երբեմն ի նկատել և զայս , զի երբեմն միոյ անուան լինին բազում յատկացուցիչք . պր ։ Ա՛թերս ոսկւոյ և արծաթոյ և քարանց պատուականաց և զգեստուց բազմացոյց ։ || Ուր ադաւոյ և ապծակոյ ասի , են յատկացուցիչ անուանս մնէ ։ Ա՛ստ այսմ է և՛ ստեղն ։ Ա՛ստաբեալքն ընկալան ի քրիստոսէ զհոգին իմաստութեան , և հանճարոյ և խորհրդոյ և զօրութեան և գիտութեան , և երկիւղի և ահ-պաշտութեան ։ || Ուր իմաստութեան և հանճարոյ ասի , են յատկացուցիչ բառիս պղծին ։

Ա. Հոգեալ զանուանն քէ , հայկիւնն և արամայ՝ հռումոյ և ելլենացւոց անուամբքն մեծաբանեմք ի վերայ իրերացն ։ || Ուր հայրենին ասի , են յատկացուցիչ բառիս անուամբն ։

Ա. Հրեշտակ երբեմն բազում գոյական անուանք լինին միմեանց յատկացուցիչ . պր ։ Ուր հայրենին ասի , են յատկացուցիչ բառիս անուամբն ։ Ուր հայրենին ասի , են յատկացուցիչ բառիս պղծոյ անուամբ ։

Digitized by Google

ա · Յատկացուցիչն ըստ քնական ոճոյ պահանջի լինել ի հոլովել սեռական , որպէս յայտ է ի նախընթաց օրինակ , և ի սոսին ։

Ընդհանուր անդունիք զկրաւոր հոդ ։
Յոնարհութենն Ց · հինն ամ բարեփոխութենէն ։

բ · Վայգ լինի երբեմն , զի դնի ըստ հոլովի յատկացեալն՝ ի գործիականն և ի բացառականն · ար ։
Հաստատեա զսիրտ քո պատառով մխով հացի · || փոխանակ դնելոյ , հացի ։
Ձիմեաց գալ ի վերայ նորա մարտիւ պոռնկաւոյ · || փոխանակ , պատերազմի ։
Ո՞ճնեալն յորովայնէ յանարատ ի նոսին օրհնեցիք · || փոխանակ , անարատ կուսին ։
Ի գլխոյ լեռնին առեալ վէմս · || փոխանակ , լերին ։

ԿԱՆՈՆ · Բ

ա · Յատկացեալն յորժամ լիցի ի նախդրիւ հոլով , նախդիրն դնի սովորաբար ի վերայ նախընթացին՝ թէ յատկացեալն լիցի , և թէ յատկացուցիչն , և կամ այլ անուն պատշաճեալ միւմ ի նոցանէ · ար ։
Քաւ լիցի մեզ թողուլ զբնաւ այլ և ի հրամանս դատաւորին ։ || Ուր նախադաս յատկացեալքն՝ ունք են անուանքս զբնաւ և ի հրամանս , առեալ են զնախադիր · իսկ յետադաս յատկացուցիչքն՝ ունք են զատեցեալ ապաճառ և ի գոփաւորին , կամ առանց նախադրի ։
Ընդհանրականակեաց սովորութիւ զբնութեանս առնու զբազմաթիւն ։ || Ուր նախադիրդ չ՝ եղեալ է ի վերայ նախադասեալ յատկացուցչին , որ է բառս բնութ · իսկ վերջադաս յատկացեալն՝ որ է անուանս զբաղեալ , դնի առանց նախադրի ։
Ընդունիլիք զանթառամ փառսդն պատկ ։ || Աստ նախադիրն չ՝ եղեալ է ի վերայ նախադասեալ ածականին՝ որ է

Digitized by Google

բառս անկնաւոյ • իսկ յառակացեալն՝ որ է անուն պըտոյ , դնի առանց նախդրի : Ա ստ այսոցիկ է տեսանել և այլ անհամար տեղիս :

Ա. Նախդրն դնի երբեմն և յետ բայից , ի նշանակել զհետեւանս գործոյն , կամ զկրկնութիւն գործոյն : Ա. Նախդրն դնի երբեմն և յետ գոյականաց , ի նշանակել զհետեւանս գործոյն , կամ զկրկնութիւն գործոյն : Ա. Նախդրն դնի երբեմն և յետ ածականաց , ի նշանակել զհետեւանս գործոյն , կամ զկրկնութիւն գործոյն :

Ա. Նախդրն դնի երբեմն և յետ թուականաց , ի նշանակել զհետեւանս գործոյն , կամ զկրկնութիւն գործոյն :

Ա. Նախդրն դնի երբեմն և յետ յարակցութեանց , ի նշանակել զհետեւանս գործոյն , կամ զկրկնութիւն գործոյն :

Ա. Նախդրն դնի երբեմն և յետ ածականա

կան քաղաքն զորս հնար էր չդնել, և կարգել այսպես՝
ի ձայն հնչման տօնելով այսօր զհանդէս առաքինութեանն
կարապետին և մկրտչին յովհաննու՝ մեծին ի ծնունդս
կանանց։ Բ ստ այսմ է և ի տոմին։
Լմնաստունք. ճանապէն ցամ գոյից զառ յայլ վկնելութենն
և վկախուսին։
Ա՛ստիճացելոյ գանին այլ վարդապետեաց մեզ պաշտել
պկենդանագրել մարդկային ձևով զպատկեր • || այ պաշ-
տել զկենդանագրեալ պատկեր մարմնացելոյ գանին։

ԿԱՆՈՆ • Գ

Յատկացեալն զօրութիւն եդեալ ի գանի, եթէ ինչ ի
նախադրիւ հոլով, սովորաբար դնի նախադիրն ի վերայ
յատկացուցչին՝ իբրև նշանակ յատկացելոյն • և քա-
զում անգամ դիմորոշ յօդ ևս դնի • ՊՐ։
Ա՛ի լեզի ապրեալ ի նեղութ երկնից տուն նը, այլ ի
նորայն կացցեն օտարք • || այ ի տան նորա։
Ա՛յսպիսի էին ոգիք սբց • քան յանձանց քարիս՝ յընկ-
կերացն աւետել ինն գոհանային • || այ ի քարիս ընկերաց։
Տուք կայսերն՝ կայսեր, և պետին՝ այ • || այ զպատ-
կերն կայսեր, և զպատկերն այ։
Հիւրեանց առանձնական գործս սրի և ատթուն լի-
նելով, և ի հասարակացն հեղգ և պղերգ • || այ ի գոր-
ծոց հասարակացն։

ՑՕԴՈՒԱԾ • Գ

Համաձայնութիւն գոյական անուանց իբրև խնդիր և խնդրառու։

Գոյական անունն լինի խնդրառու այլոյ անուան
գոյականի կամ ածականի, կամ դերանուան, և կամ
այլ հոլովելի մասանց բանի, վասն ունելոյ զհատկութիւն
ընդ բայի • իբր զի՝ կամ՝ ուրախ բայի, որպէս՝ պատ-
ճառ, քարոզ, վիշտ, բարեաւտ, ուր, և կամ ածանցեալ

յ՝ ի գայլ , որպէս՝ ձաշակուաց , սեսուքի , ծնունդ , ասացուած , ևն ։

Յանուանց ասոնք ոմանք ներգործաբար նշանակեն , ոմանք կրաւորաբար , և ոմանք ունին զնշանակուքի չէզրքականի ։ Այս այսմ իմն և զանձական անուանց , զորոց ունիմք խօսիլ ուրոյն յօդուածով ։

Անուանք՝ որք ներգործաբար նշանակեն , և որք կրաւորաբար , առնուն զկրկնատեսակ խնդիրս . մի՝ խնդիր սեռի , և մի և՝ խնդիր բնութ . իսկ որք ունին զնշանակուքի չէզրքականի , առնուն միայն զխնդիր բնութեան ։

ԿԱՆՈՆ . Ա

Ա . Գոյական անուանք նշանակօղք իբրև ներգործականի անեղեալի՝ սովորաբար առնուն խնդիր սեռի յ՝ սեռական հոլովի . ՊՐ ։

Ցախաստեղծքն ձաշակմամբ պտղոյն ձաշակեցին զմահ ։ || Ի՛ր սեռական հոլովս պոզոյն՝ և խնդիր սեռի գոյական անուանս ձաշակմամբ . որպէս թէ ասէր . Նախաստեղծքն ձաշակելով զպտուղն՝ ձաշակեցին զմահ ։

Այս այսմ և յ՛ի սոսին ։

Հետ ընդունելոյ գիտուքեն ձշմարտուքեն . || այ յետ ընդունելոյ զգիտուքի ձշմարտուքեն ։

Հեղմամբ արեան իւրեանց նորոգեցին զաշխարհս . || այ հեղլով զարիւն իւրեանց ։

Պատուեաց ձեզ զաբրահամ փոփոխմամբ անուանն . || այ փոփոխելով զանուն ։ Ի՛ր դժոխոյն ձաոսկափուխ . || այ առ՛ի ժառանգել զդժոխս ։

Նոցա անգամ ակարանայ մեղք առ ձշմարտուքեն ընդունել . || այ առ՛ի ընտրել զձշմարտուքին ։

Ե . Հայց երբեմն առնու զհայցական հոլով . ՊՐ ։ Ներդանացուցեր զնա փչմամբ քո՛ի նա զհոգի բանական . || այ կենդանացուցեր փչելով զհոգի բանական ։

ի ձեռն ծննդեան Աստի զինքեան ։ ՚ի ձնանելոյն զԱյսմիկ
Աստուած քան պատրաստեաց յոյնէ զպաշխարհս ։ ՚ի
ամս զարտեզագործելն զպաշխարհս ։
Այր և ոչ ըմբռնան զխորացս կօշկացն զինչն արժանի վար-
կաւ ։ ՚ի լուծանելոյ զխորացս ։

ԿԱՆՈՆ ։ Ե ։

ա ։ Պատկան անուանեալ՝ ոչք ներդործաբար նշանակեն
իբր ոգ և ինչ, սովորաբար առնուն միայն զներաւական իբ-
րև խնդիր սեռի ։ ՚ի ՚Կիմրոյ ես ընդունելի ։ ՚ի
ընդունօղ ակարաց կամ զտիպաս ։
Այր փղոխէ ես անձանց ։ ՚ի փրկիչ անձանց Կամ զանձինս ։
Պատուական վկաւորեաց, բարեկամ պատուեաց, հանդարտու-
մերկաց, խոպանալի ծփանաց ։ ՚ի ապատօղ զվկաւոր-
թիւն, բարձօղ զպարտիս, հանդարտեցուցիչ զմրրիկս,
խաղաղեցուցիչ զծփանս ։

Ա ։ Ասկ առ՚ի ոյսշել զսեռական խնդիրն գոյական ան-
ուան ՚ի յատկացուցչէ, պայս կանոն աւանդի ։ իբր զի
՚ի բանի եթէ սեռական հոլովիլ ցուցցէ զսէր գործո-
ղութեն, կամ յատկացուացէ զնշանակեալն անուան, և
չկարէ փոխիլ ՚ի հայցական, անդ տէր կամ յատկացու-
ցիչ է համարելի ։ ալ ։
Աստ ոչ հոգւոյն յանապատ կոչեցար ։ ՚ի ամ
սեռական հոլովս ոչ հոգւոյն՝ է ոչ գործողութեն ։ զի
նշանակէ ասել, թէ յառաքելն սուրբ հոգւոյն զքեզ,
կոչեցար յանապատ ՚ի պատիւ եպիսկոպոսութե ։
ընդ ձեզ՝ առաքելոյ զհոգին ոչ ։

Ա ։ Ասկ եթէ ցուցցէ զենթակայն գործողն, և կարի-
ցէ փոխիլ ՚ի հայցական, անդ խնդիր է համարելի ։ ալ ։
Աստ ես սեռական հոլովս հոգւոյն ոչ՝ դնի իբր
համար ։ ՚ի ՚Ընդ քո խաղաղութիւն ընդ ձեզ՝ հոգւոյն ոչ
ընդ ձեզ՝ առաքելոյ զհոգին ոչ ։

Digitized by Google

Լատց եթէ դժուարին երևեսցի որոշել ի միմեանց, ոչ
ինչ վնասէ յատկացուցիչ առել զնշին. քանզի ամբին ըստ
եղանակի իւրաքանչ յատկացուցականն զգոյական անուանն։

ԿԱՆՈՆ . Գ

Գոյական անուանք՝ որք ներգործաբար նշանա-
կեն, զայս ի խնդրոյ սեռի՝ կամ առանց նորա, առնուն
ած զինդիր բնութեանց յայնպիսեաց հոլովս՝ զորպիսի պահան-
ջեն զայդ ընդ որով ունին զհատորդութիւն։

Աղղական . ար։ Աղբեայր յորմորմամբ զնուա՝ լու-
ծանէ զհակառակութենին։ || Ասր եղբայրն ի ուղղական
խնդիր պնուանս յոլմորմէ։

Ա հոլմահոլով տրական . ար։ Ցուսատարեցեր զմեզ
մարմնով քո և արեամն՝ պատրաստեալ հօր ի հոտ անու-
շից զմարմինդ առ ի մէնջ։ || Այ պատրաստելով հօր
զմարմինդ որ առ ի մէնջ։

Ե հոլմահոլով տրական . ար։ Տուր մեզ զհաղորդութիւն քո,
զոր շնորհեցեր սեզ քով առաքելոյդ փրկիչ քո ի նուաս
զկենդանացուցիչ և զամենաշօր հոգիդ քո սուրբ
։ || Այ փչելով ի նուաս զհոգիդ։

Լատցատական . ար։ Արցեայց զինանմ մեղսասիրութ իւրոյ՝
պատուիրէ բնութեա ի ծառայուն աստիանուն։ || Այ առա-
տելով զբնութիւնս ի ծառայութիւն ապականութիւն։

Ա մանր հոլովս առնուն իւրաքանչիւր պահանջ-
մանն . որք երկու հոլովս առնուն իւրաքանչիւր սահմանից։

ԿԱՆՈՆ . Դ

Գոյական անուանք՝ որք կրաւորաբար նշանակեն,
առնուն զինդիր սեռի ի թացատական հոլովն . ար։
Ա ր գոյական անուանք՝ որք ներգործաբար նշանակեն,
առնուն զինդիր սեռի ի թացատական հոլովն . ար։

Digitized by Google

Հրաշափառ Ծնունդդ քո՛ ի միջ կուսին՝ ապացո ցուցաւ
աղգիդ մարդկան ։ || Ով ի՞նչ ի՞նչ ։ խնդիր սեռի
անուանս Ծնողդ, որ կրաւորաբար իմանին ։

Ք. Ա. Յայնիսի քայանուանց երէք մերձ կայցէ սեռա-
կան անուն ինչ, համարի նոցա ուր քայի. որպէս երևի ի՛
վերագրեալ օրինակսդ ։ Ո՞ի յառաջնում ասի սե-
ռական անունս քանին՝ ի տէր քայանուանս պատ-
ճառն ։ և յերկրորդում ասի սեռական դերանունս տ՛՝
ի տէր քայանուանս Ծնողդ ։

Ջ. Ա. Յայնիսի անուանիք ուրիք ուրիք առնուն զայլ
խնդիր՝ իբր զխնդիր գնումբեն. պր ։
Համանալի արեգականն յառաջընթաց առ՛ի յերկիր ծագ-
մանն ի՛ կոչեսցէ ։ || ցր Ծագեալ ի յերկիր ։
Ծագիմբ ի նոր գերեզմանի՝ զթագեալս ի մեզս վերա-
ծեալ ։ || ցր Թագեալ զո՛ ի նոր գերեզմանի ։

Ալ ըստ մարմնոյ չտեսանեսցեն քզ եղեն կամաւ չարչա-
րանիցդ ։ || ցր Չարչարելոյդ քո՛ ըստ մարմնոյ ։

ԿԱՂՈՆ . Ե

Վոյականն անուանիք՝ որք առնին զէգզրական նշա-
նակութիւն, առնուն խնդիր զանազան հոլովս՝ ըստ սու-
հանելոյ բայիցն որոց հաղորդին ։

Ա. Ա. Երկրորդ տրական . պր ։ Յորմէնէ պատիւ վերա-
ցայդ՝ ներգործեցին հայիցդ-մէ-ից ։
Ա. Երկայնդ տրական . պր ։ Յորմէնէ պատիւ վերա-
ցայդ՝ ներգործեցին հայիցդ-մէ-ից ։
Ա. Խնդրիս տրական . պր ։ Ձամանակ գտցէ խոց ո-
հոտ ի՛ յերկիր ։
Պատուական . պր ։ Ձագաւորեսցին մեզք ի ժամանակի
առաքելոցն ադամոյ զպատուիրանաւն ։
Պատուական . պր ։ Ա՝ սան ամ այնպատուական հրեից
զինեն՝ ունիմ առ պատասխանի ։
Ծառաւական . պր ։ Ծառաւոց տէրդ են նախ քան
զիմեն ։
Ա. Երկրորդական . պր ։ Կատարեցաւ զերանութիւն և զհան-
գիստ ։

Digitized by Google

Ա՛խտ յաղթական Քեռն իւրում։
Նախադրութիւն ՝ եր ։ Տա՛ ի վեր մեղաց ապաշխարելն։

ԿԱՆՈՆ . Զ

Հազում գոյական անուանք ուր և իցէ նշանակութեան՝ առնուն խնդիր ինչ ոչ այնչափ ըստ իւրեանց պահանջման , քան թէ զօրութեամբ յարաբերականին և հականն բայն՝ որ լուծեցայն խնամի . եր ։

Ցո՛ւ տեր գիտացեր զնամ խորհուրդս նոցա զինէն ՝ի մահ . || ցի զխորհուրդս նոցա որ լինին զինէն առ ՝ի սպանանել || ցի հայցք զհոգւոյն հայհոյութիւնն մի թողցի . || ցի հայհոյութիւնն որ լինի զհոգւոյն ։

Հատանել զնախատինս իմ ՝ի մարդկանէ . || ցի զնախատինս իմ որ լինին ՝ի մարդկանէ ։

Ըրինաւոր լուացմունք քահանայիցն և արկմունք ձժողովրդեամբն . || ցի արկմունք որ լինիցին ձժողովրդեամբն ։

Լսել այսմ խմանի ասելն . կեանք ՝ի կենաց . լոյս ՝ի լուսոյ . || ցի կեանք որ է ՝ի կենաց . լոյս որ է ՝ի լուսոյ ։

ՅՕԴՈՒԱԾ . Դ

Համաձայնութիւն գոյական անուանց ընդ ածականաց՝ իբր խընդիր ածականաց ։

Որպէս գոյական անուանք ունելով զհաղորդութիւն բայից՝ առնուն զխնդիր ՝ի պէսպէս հոլովս . այսպէս և ածական անուանք եթէ արմատք և նախատիպք , և եթէ բաղադրեալք և ածանցեալք՝ ունելով զհաղորդութիւն ինչ և զվերաբերութիւն առ բայս , առնուն զխընդիր . որ սովորաբար է անուն գոյական , կամ ածական իբր գոյական եդեալ . բայց երբեմն առնուն նաև զբերանուն , զընդունելութիւն , և զբայ անելոյթ ։

Ա՛ստ պէսպէս ածականաց լինին խնդրառութիւն նոցա ՝ի պէսպէս հոլովս . և կանոնք նոցա ըստ առաւել մասին նոցանք են , զոր վասն գոյականաց եդաք ։

Digitized by Google

Ա֊ՃԱԿԱՆՔ՝ որք ունին զներգործական նշանակութի, որպիսի են եզերեալքն ոգ, էն, ոյ, ւհ֊ւհ֊ւհ֊

Ա . Ձ՝ակաւնք նշանակօղք հրաւորաբար՝ ըստ օրինակի հրաւորական ընդունելոցն եալ, էի, առնուն սովորաբար զխնդիր սեռի՝ ի հոլովիս բացառական . ար ։ Կղէգն շարժան՝ ի հողմոյ . || այսինքն շարժեալ կամ շարժելի՝ ի հողմոյ ։ Վասանաբեկք կ՝երթան՝ ի գայլոց . || այ վիրաւորեալք՝ ի գայլոց ։

Բ . Ասկայն բազում անգամ փոխանակ բացառականի դնի սեռական՝ թէ ածականաց և թէ ընդունելոցն . որ երևի իբր յաւելուցիչ, բայց ըստ մասին է խնդիր սեռի . ար ։ Ա՝երաւոր սուսերոյց . || այ՝ի սուսերոյց ։ Յերաւոր զէրէնեալ սրոյ . || այ՝ի սրոյ ։ Յոհան ոսկեբերան՝ Հերոյ Հարակիրին . || այսինքն զկռիեալն յոսկոյ ։ Կապեալ խաւարի, և հալածանդեալ գիշերոյ . || այ կապեալք՝ ի խաւարի, և հալածանդեալք՝ ի գիշերոյ ։ Կռէյեալ պաշտպանողիդ, դաւէյեալ հնարաւորիդ, բծիլեալ անախտականիդ, ըսոսոբեալ նորոգողիդ . || այսինքն կռէցեալք՝ ի պաշտպանողէդ , եւն ։

ԿԱՆՈՆ . Գ

Ա . Ձ՝ակաւնք նշանակօղք իբրև չէզոքական, ոյք ցուցանեն զմերձաւորութիւն, զնմանութիւն, զյարմարութիւն, և զվերաբերութիւն ինչ առ այլ, առնուն զխնդիր՝ ի վերջաւորիս՝ կամ՝ ի նախդրեալ տրականն . ար ։ Կթէ զվայելչականն ոչ խնդրես ուղիղ մտօք, անհնար կ՝ թէ չսանուցուս . || Ուր ոչ՝ է խնդիր վայելչականին ։ Ի սա այսմ է՝ ի սոսին։ Ի՝ժիշկք նշ՝ են կոչեալ բժշկուէ ։ Ի՝նախդրեալ աստուածոյ , և վնասակար ընկերին ։ Ի՝նհնալոյնդ օրինաց ; և դիմակոյ թագաւորին ։ Չանգուածոյդն եղևայր ; հաւատարիմն սեաւն ։ Ոու քաղքեր և երկայնամիտ առ՝ ամ՝ մարդիկ ։ || Ուր առ՝ ոչ՝ է խնդիր էլիշնաւորին։ Ի սա այսմ է՝ ի սոսին։

Digitized by Google

պատրաստ են առ ընտանեսար փոխիոխելիս, և անկոնելի առ վերացեալս։ Երրորդ դիտողութիւն՝ ի չարիս, և ի փոխն յառաքինութիւնս։

Ճ. Յոպիսի ածականք՝ մանաւանդ բաղադրեալքն ան և մ անանկաս, նոյնպես և ընդունելութիւք եղերելի՝ ի չէ, կարեն առնուլ զտրականն և զբացատականն։ Ասի, անհնազանդ, ձշմարտասէր, և ի ձշմարտասէ։ Ոչ ես արդարասէր, և ոչ ես ընտիրասէր, և ոչ ես ի գլուխ։ Ընտիրագոյն, և ի գլխոյ։ Ասի, կարեն առնուլ զտրականն և զբացատականն։ Ասի, անհնազանդ, ձշմարտասէր, և ի ձշմարտասէ։ Ոչ ես արդարասէր, և ոչ ես ընտիրասէր, և ոչ ես ի գլուխ։ Ընտիրագոյն, և ի գլխոյ։

ԿԱՆՈՆ. Դ

Ճ. Ածականք որք նշանակեն հեռաւորութիւն, ազատութիւն, հարազատութիւն, խորշումն, առնուն զինդիր ի հոլովին բացատական։ Ոչ՝ հնար լսատ ոչ կեալ, քայց եթէ փախստեայ լինելով ի չարեաց։ || Ուր ի չարէացն՝ և խընդիր անուանն փոխանակ։ Ասա այսմ և ի սոսին։ Աղատգոյն ի քաղաքէ. ազատ ի մեղադրանաց։ Հեռի յարդարութենէ. օտար ի բարեաց։ Պարապ ի մարդկանէ։ անպակաս ի մարդկանէ։ Ճ. Ածականք նշանակիչք որքանութեան, պէսպիսութեան։ Ճ. Քանակական խնդիր առնուն սովորաբար և առանց նախդրի՝ բաղում, սակաւ, սուղ։ Պ։

Պակասեալ են առ ընտանեսար փոխիոխելիս, և անկոնելի առ վերացեալս։ Երրորդ դիտողութիւն՝ ի չարիս, և ի փոխն յառաքինութիւնս։

Digitized by Google

Հաստ ինչ ի ինձնէ . || այսինքն կայր եղեալ ի ինձնէ ։
Կաղ յորովայնէ մօր իւրոյ . || այսինքն կաղ եղեալ յորովայնէ մօր իւրոյ ։

ԿԱՆՈՆ . Ե

Ա . Ի՞նչ է անկանիլ կալեալն առնուլ խնդիր եւ ի գործիական հոլովին . քայց առաւել զայնպիսին անուն , որ յայտ առնէ զպատճառ ընդ , զգործին , կամ զենթակային . որ ։
Ի քրահամ մեծացաւն էր յոյժ անասնով եւ արծաթով եւ ոսկւով ։ || Ուր գործիականդ յայտ առնեն զպատճառն ընդ որում մեծացաւն ։ Ի սա այսմ է առանձնել եւ ի սոսին ։
Նոքա էր առելեամբ . եւ գնդեցին երեսաց իմասպոն խորհրդով , եւ հանճարեղ հոգւով . առողջ անդամք , եւ ջղաձաք զինու . պատրաստեցին սիւթ , եւ չինաղ կերպարանաւ ։

Բ . Յայսպիսի երեքեան դնի տրական կամ ներգոյական հոլով , քայց իբր գործիական նշանակէ . որ ։
Ոչխարս ի հաւատս , ի սէր , ի համբերութիւն . || այսինքն հաւատով , սիրով , համբերութեամբ ։
Պնաձեռ յողորմութեան . . || այսինքն ողորմութեամբ ։

ԿԱՆՈՆ . Զ

Ա . Ի՞նչ է անկանիլ ոմն նշանակէն զպնդութիւն , զառատութիւն , եւ զյարուսումն ինչ կամ զյօժարութիւն , առնուն զիմն ընդ որում ի հոլովին ներգոյական . որ ։
Տեսի անդ տրտ՝ մշտամնութիւն յաղօթս ։ Ուր ներգոյական հոլովին չազգին՝ ե խնդիր անուանս դիմաստանդ ։
Ի սա այսմ է եւ ի սոսին ։ Ալ էր այր ընդ ա զէտն ի գործս իւր ։ Յաստատիկի ձգնութիւն հաստատուր ։
Վարձատիպ ի հատատութիւն , եւ պատրոյգի ։
Ընդ էին ի կրօնս , եւ անհոգնատ ի քրիստոնէութեան ։

Գ . Ընդ ներգոյական հոլովին լուծելոյն փակէ զնախադասեալն . որպէս յայս բան ։ Ի սքանչութիւն անուանելոյ , ի ժա

հուսուէ անմաքուր, յարդարուէ ամբարիշտ • || այսինքն
ի սրբութեան եմ անասուրբ • ևն։

է • Ճականք հարեն առնուլ զինդիր նահ ի ձեռն նա-
խադրութեան • ար։ Ոսկեայ են չարք խառնակ ընդ
բարիս յաշխարհի աստ։ || Ուր ընդ բարիս է խնդիր
խոտանին։ Ստ այսմ է ևի ստին։

Չատաստարափառ գոփանիս ընդ հօր ։
Ընտրից թագաւոր ընդ հօր գիտող ։
Ինքն ի ամենայն դատաստանի ։
Աղքն դատաստ առ ինր, գատանես զնա ի վէր քո գլուխ։
Աղքան է սատանայ ի վերայ օդոյ ։

Խնդրատութիւն բազդատական անուանց։

է • Բազդատական անուանք չորեքկին առնուն խնդիր։
Ասեական • ար։ Հայրապետին առաքինութեց է ողոր-
մութին։ || Ուր սեռական ոչ ինչ ազդեաց է խնդիր ծոյ-
գապանին։ Ստ այսմ է ևի ստին։
Ընծեռնեցուն թագաւորացն մերոց հպատակքն ։
Ա էհագին սերովբէից և քառմաչեայ քերովբէից։
Բացատական • ար։ Ո՞ դաժանագոյնն ի կենդանեաց
գօշն դնէ օրինակ իշխանին մեհու։ || Ուր բացատականն
ի չէնդանեաց՝ է խնդիր դաժանագոյնին։ Ստ այսմ է
ևի ստին։ Ախողում զոչ ինքնագպանն ի քանից։
Ընտագպանդ ի չէնջ • ծերագպանդն ի նոցանէ։
Երգոյական • ար։ Ո՞ մնաց նման որդի, քայց տգոզիտա
միայն կրտսերագոյնն յորդիս նր։ || Ուր ներգոյականն
յոգդէ՝ է խնդիր իգպաերգանին։ Ստ այսմ է ևի ստին։
Չանուցար վէհագոյն ի սիրոյդ իմասատութեան։
Որ հապարձագոյնն էր ի նոսա ոլմկիատրուն անուն։
Ախտադրութիւ • ար։ Կարի զօրաւորագոյն քան զմեզ
եղեր։ || Ուր դան գէ՝ է խնդիր չգաւորագոյնին։
Ստ այսմ է ևի ստին։ Ախ է ևքան զգազանն հպատա-
գոյն լոգ, քան զոչխարան հանդագոյն լինիցի։

Digitized by Google

Ես քան զկրասերս Ձեր խոնարհագոյն եմ, և քան զփո-
քունս յաշակերտաց Ձերոց փղոգոյն ։
Ողորմագոյն է լեզու քան զսուր երկայնյիր ։
Ես էր պատուհանագոյնն ի մէջ իշխանաց ։
Ջ. Խաղողաձք յաճախանաց ուրեք ուրեք իբր բաղդատա-
կան վարելով առնուն զինդիր ըստ բաղդատականաց. Ար ։
Քիմար է որ ընդ վէգ քան զինքն հակառակ է. || Այր
ընդ վէպագոյնս ։ Ո՞վ միամտաս լա՞ քան զանձինն հա-
մարեացուք. || այսինքն լաւագոյն ։
Ա՞ն քան զյոյնիան է ասա. || այսինքն մեծագոյն ։
Ո՞նդ է քան զաւազ ծովու. || այսինքն ծանրագոյն ։
Կ՚խոնա՛ ով զծծդ դիւցազանց. || Այր մեծագոյնդ դիւ-
ցազանց. որ խնայի՛ ի մէջ դիւցազանց ։
Ո՞ ընծդ ընծդա սպատազինաց յատաջ կոչէր || Այր
զընտրելագոյնս ի՛ մէջ սպատազինաց ։
Ալ վէգդ դատաստուրց. || Այր ի՛ մէջ դատաստուրց ։
Երկանիկն ազքայից. || Այր երջանկագոյնն ի՛ մէջ ազքայից ։

Խնդրատուքիւն՝ Ասականաւ, Հանրականաւ, Հարցականաւ և Թուա-
կանաւ անուանց ։

Ազքս ըստ մեծի մասին ածականք են, և առ հասա-
րակ առնուն խնդիր ըստ կանոնի ածականաց. բայց
կան ի նոսա ինչ ինչ մասնաւոր զիտելիք ։
Ա. Ասականն Թուականքն Միակ, երկեակ, ևջ,
քննա՛ առնուն զինդիր. բայց միայն ընդ դէպ կանխի վարին ։
Ջ. Հրինականն Թուականքն Երկպատիկ, եռապատիկ,
ևջ, կարեն ունել խնդիր ըստ բաղդատականաց նախա-
դրութեան քան. Ար ։ Ա՛եծացաւ մանն թեհմուրքն
քան զմասունս ամենեցուն՝ հնգապատիկ քան զնոցայն.
|| այսինքն քան զմանն նոցա ։
Ջ. Ա՛նացեալ Թուականքն, և առ հասարակ մասնա-
կանք և հանրականք և հարցականք՝ սովորաբար առնուն

ղբատաւոր ականն . որ ։ Ո՞հ այդ ամէն եղեւ իբրև պի՛ի մինչ։
Ո՞րբամբեաց էլիսա յաշակերտաց իւրոց ։
Ո՞ւրգարնեացաւ վա՛ր նոցա և եօթնեքսանն յաղագայ ենովք ։
Կոստար ինձ ոսկւոյն ՚ի մի՛ճ ամի՛ճաց քանանացւոց ։
Օ՛ն ի՛ ինցանեք յառաջ մատուցանել ։
Ո՞չ հետ խակ է չէ՞ փոխանէ՞ ուր ՚ի մինչ ։
Ո՞այ ոք յառաքելոց անտի ոչ սեռի ։
Ընկնուի՛ ՚ի ժամանակագրաց նշանակին ։
Ո՞չ ինչ զանգիտեցի յօգտակարացն չպատմե՛լ ։
Ո՞ յաղագս ոսկւոյ այնպէս պատուհաս ա՛ծ ունի գքեզ ։
Ո՞չ սրբեացն զանձն իւր ՚ի կանանցածնոց ։ ‖ այսինքն
ոմ ՚ի կանանցածնոց ։
Ո՞չ ոք ՚ի մարդկանէ մեղաւ , և ժ՛ղջացաւ ։
Ո՞ւ ասի ոչն գործդ ՚ի նոցանէ քարկոծ առնէք զնա ։
Ո՞անդիր ՚ի մարդկանէ ըղձան գտանել զԹողոմէի ։
Ո՞ յա անուանք բազում անգամ առնուն զսեռա-
կան . որ ։ Ո՞ւրգ ՚ի մէ՛ն ինոյ լերանց ինձ արիեալ զնա ։
Կարգէ զկատարս՝ և զայլ եղիսա ոգւոց ՚ի ձախմէ ։
Ո՞ր ՚ի տան ոսկւոյն իշխանացն փարիսեցւոց ։
Ո՞ւ ինչ և ձեռնարկիցէ ոք վարժելոցն՝ կատարէ ։
Ո՞ւրբեալ ինձ սոյն հրամայիւն զկնի իւր կարգեաց ։
Ո՞ր ՚ի տան ոսկւոյն իշխանացն փարիսեցւոց ։
Կարգէ զկատարս՝ և զայլ եղիսա ոգւոց ՚ի ձախմէ ։
Ո՞ւ . Ո՞յս անուանք բազում անգամ առնուն զսեռա-
կան . որ ։ Ո՞ւրգ ՚ի մէ՛ն ինոյ լերանց ինձ արիեալ զնա ։
Ո՞անդիր ՚ի մարդկանէ ըղձան գտանել զԹողոմէի ։
Ո՞ւ ասի ոչն գործդ ՚ի նոցանէ քարկոծ առնէք զնա ։
Ո՞չ ոք ՚ի մարդկանէ մեղաւ , և ժ՛ղջացաւ ։
Ո՞չ սրբեացն զանձն իւր ՚ի կանանցածնոց ։ ‖ այսինքն
ոմ ՚ի կանանցածնոց ։
Ո՞չ ոք յաղագս այնպէս պատուհաս ա՛ծ ունի գքեզ ։
Ո՞չ ինչ զանգիտեցի յօգտակարացն չպատմե՛լ ։
Ո՞ընկնուի՛ ՚ի ժամանակագրաց նշանակին ։
Ո՞այ ոք յառաքելոց անտի ոչ սեռի ։
Ո՞չ հետ խակ է չէ՞ փոխանէ՞ ուր ՚ի մինչ ։
Ո՞ ՚ի ինոցանեք յառաջ մատուցանել ։
Ո՞ւ ինչ է յաղագայն ախտս չար քան զսրբութի՛ն ։
Ո՞՚ի նոսա հարուա՛ծ ոչ ծաւայեաց ախտի ։
Ո՞ՀՀ նմանիցի սեռան յորդիս ասատուծոյ ։
Ո՞ւ . Ո՞ւսկան անուանք ինչ սրբեա՛ն առնուն և զգոր-
ծիսկան հոլովիւն . որ ։
Ո՞ընկնուի՛ ՚ի ժամանակագրաց նշանակին ։
Ո՞այ ոք յառաքելոց անտի ոչ սեռի ։
Ո՞չ հետ խակ է չէ՞ փոխանէ՞ ուր ՚ի մինչ ։
Ո՞ ՚ի ինոցանեք յառաջ մատուցանել ։
Ո՞ւրգարնեացաւ վա՛ր նոցա և եօթնեքսանն յաղագայ ենովք ։
Կոստար ինձ ոսկւոյն ՚ի մի՛ճ ամի՛ճաց քանանացւոց ։
Ո՞ յաղագս ոսկւոյ այնպէս պատուհաս ա՛ծ ունի գքեզ ։
Ո՞չ ինչ զանգիտեցի յօգտակարացն չպատմե՛լ

ՑՕԴՈՒԱԾ · Ե

Համաձայնութիւն ածականաց ընդ գոյականի։

Ա. Ածական անուանն յարեալ ՚ի գոյականն՝ յայտ առնէ զորակութիւն իրին զոր գոյականն նշանակէ։ Ասա դրութեն՝ ածականն կարէ դասել յառաջ կամ ՚ի վեր գոյականին իւրոց, կից այնմ՝ կամ հեռի ՚ի նմանէ։ Ունի ըստ համաձայնութեն՝ ածականն կարէ ունել զնոյն թիւ և զհոլով ընդ գոյականին՝ կամ ոչ ունել։ Վերոյ ասացեալ կանոնք համաձայնութեն նոցին։

ԿԱՆՈՆ · Ա

Ա. Ածականն մի կամ բազում նախադաս եղեալ գոյականին՝ սովորաբար ոչ համաձայնի ընդ նմա՝ ոչ թուով և ոչ հոլովով, այլ դնի ուղղական։ Ար։

Ընդհակառակն պատկեր արժանի եղեն։ || Ուր նախադաս ածականն անորոշի՝ դնի եզակի ուղղական, և գոյականս պահի՝ յորում կարգի տրականն։

Ընդ զին հրեից՝ օգնական նիզակակից ուխտեալ բազմահամբոյր մերոց։ || Ուր երեք ածականքդ՝ օգնական և դնին եզակի ուղղական, և գոյականն բազմիցս՝ յորում կարգի տրական։ Ըստ այսմ է և ՚ի սոսին։

Ուրախութեամբ բազմական զուարճացոյց զմեզ։

Ընտեալք ՚ի ծնդանէ և ՚ի պանծնեալն բանիւն առաւծոյ։

Բ. Ասացեալ երեք նախադաս ածականք լոցեն բազումք, հեռաւորն դնի համաձայն, և մերձաւորն անհամաձայն։ Ար։ Այնուամենայնիւ ամենեքեան կատարեցան։ || Ուր դիմի՝ համաձայն գոյականին իւրոց՝ որ ՚ի բառս շրջի, իսկ խոստովանին՝ անհամաձայն։ Ըստ այսմ է և ՚ի սոսին։

Աչեան և նոքօքն և անձեռագործ խորանաւն։

Հանդերձեալ և յաւիտենական բարեացն հասցուք։

Digitized by Google

է. Այ խելացի ածականք, ոյք՝ մեծ, փոքր, աղ, նոր, հար, մի, այլ, ոչ, ինչ. նմանապես երկայնական բազում, սակաւ, բազում, բազում, ինչ. ի նախադասին վայելչապէս համաձայնին. պր։ Աղբիւրին ջուրն անուշ է քան զծով։ Խել նա չգիտէ թէ ի՞նդ հեռիէ զգօրեն։ Ի՞նչ ձէր միաբանութիւն ժողովեցէք զոգիս նոցա սիօնի։ Ո՞ր այս քաղցր բանից կարօտանայր։ Ընդդէմ արտաքս եկիր ասա ասա քեզ։

է. Լաւագիտական ածականք՝ որք ածանցեալ են մասնիկամբք. հան, ին, ոտ, գոյն, ակ, ղէն, նախադասս եղեալ վայելչապէս համաձայնին, մանաւանդ երբ ուրուք ինչին զգիմորոշ յօդ. պր։

Ա՞ր նահանջանայն ախտից ծառայեր անմտութեամբ։ Յանկայ գերագունի՝ և ասացին զպատճառն հասանել։ Ա՞յդոցածոյն ընտրեցայ արժանացա լինել օթևարան։ Ա՞ր նահապետ, բանիւք անհնարին ի պատմել։

է. Երէք գոյականն ինչ անուն անեզական, նախադասս ածականն երբեմն հոլովիւ միայն համաձայնի, և թուով դնի անհամաձայն. պր։

Ա՞ր ծնեալ աւետաց՝ եղև ազգնորդ և միջնորդ։ Ա՞ր ծնեալ պատուական՝ ի՞նչ ոչ տայցէ քեզ։ Ա՞ր ծնեալ յաշխատ հոգոց՝ ի՞նչ ոչ հոգայ մեզ։

է. Ախտաւոր ածականն երէք ինչ ընդունելոյ անցեալ կամ ներկայ, առաւել համաձայնութեամբ վայել. պր։ Անկեալ անցիցին ընդ առաս անչիշատակութեամբ ի միտս արկանելին, զի վնասէ ազգն անդամոց լցցեն զպատիժս։ Ա՞ր ոչ ապրեալ սուտ եղբարցն քոնդատացուցաւ։ Ա՞ր ոչ եղբեալ անհամաձայն դնի. պր։

Վատնեան չերուսաղէմ յանոսանէ՝ լեռնէն չիլեհնեաց։ Ա՞ր ի լեռնէն անուանելոյ չիլեհնեաց։

է. Համաձայնութեամբ նախադասս ածականին լինի ի վերջաւորութիւն, այր ի սեռականն և ի գործականն եզակի

կամ յաքնափի. լսացող ոչ՝ ի նախադրիւ հոլովմն, յորմէ առ-
ածականն անմիջապէս յառաջագոյ դնի գոյականին։
Ա՝ տան ըմբռնէ վերջնադարձ ասի՝ առ-ածականոց իրաց. ստուգաբա-
պրակտիկ. անցեալոց ժամանց։ || Ապագայ անվախճանելի է ասէր
զնա-ծայինս իրա. յան-ծայինս լսանս. զանցեալսն ասի։ ||
Ա՝ Ապագայ ի՝ ին՝ ի՝ ի՝ ի

րեա • || փոխանակ , զանազանելոց : Ընդունակութեան ձեռացս պղծելոյ մեզ օր • || փոխանակ , աղաղելոց մեզ օր : Ե • Ծակաղք եզերեալք եան , եաց , ունի , և այլք ո-րոց հնչումն չէ աւրինական կամ վայելուչ , յանձին անհամաձայն վարին ի յետադասին • ՊՐ :

Ի ցեղէն իսրայէլեան : Պահօք փառաւորեաց : Ի սա հրամանին ապրանի : Տանն պծրոնի :

Բայց կան սակաւ ուրեք համաձայնեալք • ՊՐ :

Վանեօք փղոյնէրէ : Ի տաճարաց փղոյնէրէց :

Կապանացն հալածմունէց : Սահակայ եպիսկոպոսաց :

Ընդեմն ածականն յետադաս կամ նախադասն և՝ ոչ ինչ հայեցեալ ի հնում գոյականին , դնի սեռական հնում որպես թէ յատկացուցիչ գոյականին իցէ :

Եւ ներհակ այսմ՝ երբեմն գոյականն դնի ի սեռական հնում իբր յատկացուցիչ ածականին • և սա անցանէ ի հնում գոյականին ոլորէ յատկացեալ :

Ձ • Ծական եղեալ ի հնումն սեռական իբրև յատկացուցիչ գոյականին : Եւ շինեցին զամրակողմնն զգետոյ քաղաքին ի մարմնոյս սմուռա , յաշատակս հզօրաց • || փոխանակ սեռոյ , յաշատակս հզօրս :

Լեզու մարդկան ոչ ոք կարէ հնազանդել , զլի թունաւոր ճահաբերին • || փոխանակ , լի մահաբեր թունաւոր :

փառաբանչօքն անճառից • || փոխանակ , անճառ փառաբանչօք :

Ձեռամբդ նոքափոշի , մատամբդ չինոաքաղեսի , յարտկայութեդ անեզիի , երեսօքդ զսպաքնդանի • || այսինքն նոքօղ ձեռամբդ , ընկնադաշին մատամբդ , և :

Ա յս դրուի յատկեալ սեռական յունցէ ընդունելոյն • ՊՐ :

Ծիրն խաղալ ի մէրոյ պոլսէցւոյ • || այսինքն պարզելով : Ոմով արեամբ վասն ձեր հեղցի • || այսինքն հեղլով : Ի տարուս ածք դարձելոյն ի թողուլ մեզաց լինին պատուհասքն ի վերայ երկրին ի սեռական • || այսինքն պատուհասքն ի վերայ եկելոյ :

Digitized by Google

Ա՛ստուածային ուսումնասէր ապիկորոս ի Ծով ‖ այսինքն ուսումնասէր արիստոտել ։

Է ։ Պատկան եղեալ ի հոլովել սեռական իբրև յատկացուցիչ ածականին ։ Ընդհակառակն հոսանուց ի կուսաստանաց անտի ի դրունս և ի պարիսպս ընթանային ։ փոխանակ ասելոյ , արդեւնական կուսանք ։ Իբրև թէ բաշխեր ընծա զտիէնաց տարուրն ։ ‖ փոխանակ զառարուր դահեկանն ։

Ա՛ստ աստէն զՀագիսան յազգի ազգի տրտմութեանց գիշերայնով ։ ‖ փոխանակ , գիշերային քնով ։

ԿԱՆՈՆ ։ Գ

Եթէ ածականն ինչ նախադաս և եթէ գոյականն , սովորաբար նախդիրն դնի ի վերայ նախադասին ։ ա ։ Ածականն նախադաս եղեալ առնու զնախդիրն ։ ար ։ Ի՛ ինչ մնացեալսն ի հոգևոր գործս խառնեցուք ‖ Ո՛ր նախդիրզ ի՛ նդեալ ի վե՛ր նախադաս ածականին , որ ե՛ բառդ հոգևոր ։ Ա՛ստ այամ ե՛ և՛ առին ։ Ալ ծոլորեցուցանեն զայլս յուղիղ հաւատոց և՛ ի սուրբ վարուց , զի՛ւսան զնոսին ։

Ա՛ուսուցանէ՛ ի մեզ զգեղեցիկ ջանս առաքինութե՛ ։ Ա՛ջանչանային ընդ անհաս խորհուրդն աստուծոյ ։ է ։ Եթէ նախադաս ածականքն իցեն բառս , և ունիցին զայդակապդ ե՛ , նախդիրն սովորաբար դնի ի՛ վերայ ամենայն ածականաց ։ ար ։

Ընկալաք ի ցաւալից և ի բազմածո՛ւփ կենցաղս ։ Պարտ է մեզ կորսուանել ի սրտե՛ զընդունայն և զպատիր ախտից և զնոսոսի խորհուրդսն ։

Ի՛նչ չանգաւ և չանկոխ և չանշուր և չանպատուղ երկիրն ։ Ա՛ռաջ սակաւ առեալ նախդիրն ի վերայ առաջնոյն միայն դնի և չկրկնի ոչ կրկնի ։ զոր օրինակ ։ Ա՛ստուածային և մարդկային բնութիւնս ։ Ա՛ստուածային և մարդկային բնութիւնս ։

Ա՛ստուածային և մարդկային բնութիւնս ։

Digitized by Google

ՁԷ. Արթէ նախադաս ածականք իցեն առանց շաղկապի, նախդիրն սովորաբար դնի՛ ի վեր առաջնոյն միայն. ՎՐ.

Ուրաժարեցոյց՝ ի հեթանոսական անկարգ շահախնդրէն։ Ամ խոտորեալքիք չարքրունական՝ անհնազանդ պղտոտչէն։ Համացեալ ամահատիճ նենգաւոր շունչ պատրանաց նոցա։

Բայց երբեմն՝ ի վերայ ամենեցուն եւս դնի. ՎՐ. Ընկան չածախիւր՝ ի լուսեղէն սպասաւորութենէն։ Ի քաց ընկեցին ամարնաւոր պիժնդակ մեծութենանն։ Ի սատուածախօս պատուածապատում պաճուճապրգել վարդապետութիւն միածնին այլ կարգեցին ամ ազգաց։

ՁԷ. Երբեմն նախդիրն ոչ միայն դնի՛ ի վեր նախադաս ածականին, այլեւ կրկնի՛ ի վեր յետադաս գոյականին. ՎՐ. Ընդէր՝ ի վերայ նոցա պանհնարին զմեզ։

Տեսանեմ զգաւրանշան պհոչակաւոր եւ պայծառածհաս ամուրս հոգւոյն սրբոյ։

Ընդաւոր՝ ի կեանս սակաւ աշխատեալով՝ յերկինս յաւիտեանս յաւիտենից թագաւորեսցուք։

ԿԱՆՈՆ. Դ

Արթէ յետադաս գոյականք իցեն բազումք յօդեալք շաղկապաւ ե՛, նախդիրն դնի՛ ոչ միայն ի վեր ածականին, այլ՝ ի վեր երկրորդ գոյականին, եւ յետադասից նոցա. ՎՐ. Ի բրշտական կուրծս եւ զվարս յանձին բերին քեզի։ Ածամած պարգեւս եւ պպատիս ընդունին յաղթեալքն։ Ի երկեան յահագին սպառնալեաց եւ ի տանջանաց։

Բայց սակաւ ուրեք նախդիրն դնի՛ ի վեր նախընթաց ածականին միայն. ՎՐ. Ուրոյ զօրուն այն է, զանպիտան եղեալ եւ ժանկ խաւնեալ ընդ ոսկւոյ եւ արծաթոյ սրբել։

Ա՛ր խոտորեալքիք չարքրունական՝ անհնազանդ պղտոտչէն։ Ամ խոտորեալքիք չարքրունական՝ անհնազանդ պղտոտչէն։ Համացեալ ամահատիճ նենգաւոր շունչ պատրանաց նոցա։

Բայց երբեմն՝ ի վերայ ամենեցուն եւս դնի. ՎՐ. Ընկան չածախիւր՝ ի լուսեղէն սպասաւորութենէն։ Ի քաց ընկեցին ամարնաւոր պիժնդակ մեծութենանն։ Ի սատուածախօս պատուածապատում պաճուճապրգել վարդապետութիւն միածնին այլ կարգեցին ամ ազգաց։

Digitized by Google

Ընտանական տուրք վճառել օրհնեցուք ։
Յորմէ ստրեալ դողայիւն վայելչակնացայտ ի լուսոյն ։
Ահաստատ հետևեցան լուսաշուխիղ ընդ ստղոտայն ։

Ճ. Աղթք ի միջ նախադաս ածականի և յետադաս գոյականի անկցի բայ, նախդիրն տակնուրա դնի ի վերայ երկուց կամ ։ ՊՐ ։ Պահիեզերականն հանդերձեալ կը կատարել պիրկութիւն ։

Ի ուսերէնն ասանի յաւագսաց զհատանացեալն խոր ։
Ի Յորվեհականի և յանապատում հանգուցեալ յաթոռս ։
Ասաց սակաւ ուրնք դնի միայն ի վերայ յետադասին ։
և այն ի հայցականի հոլովիւ ։ ՊՐ ։
Ոսքերական տուեր ղպատիս և պիշխանութիւն ի քէն ։
Ծարցանելն երկչաւիղ ունէր պիտոյիցդ ։
Ածամեծս ևս յուցանէ նման պզտիս ։

Ճ. Գոյականն նախադաս եղեալ առնու զնախդիրն ։ ՊՐ ։
Այր հաւատարիմ գործ է գտանել ‖ Ասր նախդիրն
ի եղեալ ի վեր նախադաս գոյականին, որ է բառս այլ ։
Աեղօք կորուսանք պիտոյ յաւէժականս ։
Ընկան ի բերդս ամուրս և ի բանտս անելս ։
Ազնուիս երէկ յետադաս ածականք ինչն բազումք ։ ՊՐ ։
Ալ իւր պատուականան և պիտանիս հաստատեր ։
Ունի զօրեղս խաղաղականս և փրկականս ։
Ե այլն անկաւ յերկիր բառի և պարարտ ։

Ճ. Աղթեալն դնի նախդիրն նաև ի վերայ յետադաս ածականին, եթէ մի իցէ և եթէ բազում. ՊՐ ։
Ծեղին պարիւն պատդար շուրջ զբերդութեանցն ։
Ընդել զնա ի հաշակերայ ի տնկոյ խնձոր ի մահաբերս ։
Շ ընձեցաք ընդ ամ անապատան ընդ վար և ընդ տագին ։
Ճ. Աղթեալն դնի ի վերայ նախադաս գոյականին, և ի վերայ երկուցն յետադաս ածականին ։ ՊՐ ։
Ձ. Յոր զբաղ և յոր ամենայնի ընդ վար և ընդ տագին ։
Ընդել զնա ի հաշակերայ ի տնկոյ խնձոր ի մահաբերս ։
Ծեղին պարիւն պատդար շուրջ զբերդութեանցն ։
Ճ. Աղթեալն դնի նախդիրն նաև ի վերայ յետադաս ածականին, եթէ մի իցէ և եթէ բազում. ՊՐ ։
Ալոխաբար հետևեցան լուսաշուխիղ ընդ ստղոտայն ։
Յորմէ ստրեալ դողայիւն վայելչակնացայտ ի լուսոյն ։
Ընտանական տուրք վճառել օրհնեցուք ։

Digitized by Google

Տանջին ի ձգտունս զանապատս և ի քաղաքատեղիս
չեմունն այնպէս և յօտարոտեացն մի՛ դանդաղէք
չ. Ա՛ երբեմն վայելուչ ևս կրկնի յերկոսին, յոմանս
ժամ՛ ի մէջ նոցա կայցէ այլ բառ. ՚ր:
Ընկէց զնա ի վիհ մի յանտառին ի խորին յայժ
Ուռուն եչար զհանդերձեն իւրմէ զնորոգ
Ա՛ հասեալ նոցա, պրուանան առին պարտաքինս
չ՚Նապատակ եկեալ յերկրէ
չ. Ա՛ երբեմն նախդիրն զանց եղեալ ի նախադասեն ըմ
գոյական եցե և թէ ածական, գնի ի վերջոյ յետա-
դասին, յաւետ ի հայցականն հոլովին՝ որ սովոր է աննախ
դիր վարել. ՚ր:
Ա՛նապատն զարհուրելի գնացուք. || փոխանակ ասե-
լոյ, զանապատն արհուրելի:
Կերան հաց ներքինեան զէտրաբեկն. || փոխանակ,
զհաց ներքինեան:
Կրկին զհոգին ու՛ր ի նմա՝ ինդրեալ ընկալաւ. || փո-
խանակ, զկրկին հոգին:

ԿԱՆՈՆ. Ե

Ա՛ծականն նախադասս կամ յետադասս՝ յորժամ հո-
լովով համաձայնի ընդ գոյականին, պարտի համա-
ձայնիլ և թուով. ՚ր: Ա՛ծա՝ զօրութիւն. քնարախ
զօրութիւնմէ. ի նոյն իշխանէ. ի բազում իմաստնոց
լերանս տուր, ներգործող. զարմանքի պատահանիցդ. զար
ի զօրս պատերազմողաց:
Ածականն գոյական ածականն հոլովով
համաձայնեալ՝ չէ պարտական համաձայնիլ և թուով.
ուսուր ասէ, ածա՝ առանձնաւոր. փառս բազում
գոլով՝ գոլ ի մէջ նոցա կայցէ այլ բառ. ՚ր:
Գո՞նէ երբեմն վայելուչ ևս կրկնի յերկոսին, յոր-
չ. Ա՛ երբեմն նախդիրն զանց եղեալ ի նախադասեն ըմ
գոյական եցե և թէ ածական, գնի ի վերջոյ յետա-
դասին, յաւետ ի հայցականն հոլովին՝ որ սովոր է աննախ
դիր վարել. ՚ր:
Ա՛նապատն զարհուրելի գնացուք. || փոխանակ ասե-
լոյ, զանապատն արհուրելի:
Կերան հաց ներքինեան զէտրաբեկն. || փոխանակ,
զհաց ներքինեան:
Կրկին զհոգին ու՛ր ի նմա՝ ինդրեալ ընկալաւ. || փո-
խանակ, զկրկին հոգին:

ԿԱՆՈՆ. Ե

Ա՛ծականն նախադասս կամ յետադասս՝ յորժամ հո-
լովով համաձայնի ընդ գոյականին, պարտի համա-
ձայնիլ և թուով. ՚ր: Ա՛ծա՝ զօրութիւն. քնարախ
զօրութիւնմէ. ի նոյն իշխանէ. ի բազում իմաստնոց
լերանս տուր, ներգործող. զարմանքի պատահանիցդ. զար
ի զօրս պատերազմողաց:
Ածականն գոյական ածականն հոլովով
համաձայնեալ՝ չէ պարտական համաձայնիլ և թուով.
ուսուր ասէ, ածա՝ առանձնաւոր. փառս բազում
գոլով՝ գոլ ի մէջ նոցա կայցէ այլ բառ. ՚ր:
Գո՞նէ երբեմն վայելուչ ևս կրկնի յերկոսին, յոր-

Digitized by Google

հաւաքականք . Թուականք ; և բազդատականք , երբեմն
ըստ Թուոյն երկին անհամաձայն , այլ ըստ միտացն են
համաձայն . ար : Վենայն ժողովրդեանն երեսոց յեզիպ-
առած : || Ուր յոքնակի ածականս էլլոց՝ եդեալ է
առ եզակի հաւաքականն՝ ամենայն ժողովրդեանն :
Այլ եղիազար քահանայ ցարս ղօրուն եկեղց՝ ի ձա-
կատ պատերազմին : || Ուր զօրուն է հաւաքական ե-
զակի , իսկ ածականն նորա էլլոց՝ յոքնակի :
Այատակեացն ամենայն մարդ երկնչեալ թագաւորի
Ի մէջ համբերութեան քում տացար քեզ ժողովուրդ անպիտանոյ
և ընթերցուած Ի ընդ իւր օրէն հարուածայր ոտեբանիկս :
Ձ . Ի սա այսմ դնին և բազդատականք որք զնասակուի
նշանակեն . ար : Անդրադառնի բերանց նեղբոց անկեալ
Ի ջաղջդոնի համարձակեալ ձեռնարկութեն :
Ի ռճազդոնին երկրագեալ ի դատաստանացն :
Ի ջաղջդոնի համարձակեալ ձեռնարկութեն :
Ձ . Առանին ուրեք կապել հնազանդակ ածականք , որք
հարկաւոր համաձայն են ընդ զոյականին , բայց Թուոյ
ան համաձայն . ար : Առնելով զպղծեալսն լսողաց բան :
Ձ . Առանին ուրեք կապել հնազանդակ ածականք , որք
Ի ռճազդոնին երկրագեալ ի դատաստանացն :
Ի ջաղջդոնի համարձակեալ ձեռնարկութեն :
Ի յառջին պատկերի անհամաձայնութեան ածականաց ի զբաղաշարի :
Ի յառջին բանի եղեն հեղինակք :
Ի ռճազդոնին երկրագեալ ի դատաստանացն :
Ի ջաղջդոնի համարձակեալ ձեռնարկութեն :

կանոն . ջ .

Ձ . Ի ածականն յոյժ սիրեացք զհոլովին՝ և ոչ ըստ կա-
ոնի ածականաց հայրեցուցի առ զոյականն , յայնժամ
համաձայնութիւն ոչ ընդ կանոնի ածականաց ի դառնայ :
Ի մէջ ածական անուանն դնի երբեմն թացատական
հոլովով երբեմն զոյականին հոլովով զոյականին , կամ
ընդ ածականացն հայրեցուցի առ զոյականն , յայնժամ
համաձայնութիւն ոչ ընդ կանոնի ածականաց ի դառնայ :
Ձ . Ի ածականն յոյժ սիրեացք զհոլովին՝ և ոչ ըստ կա-
ոնի ածականաց հայրեցուցի առ զոյականն , յայնժամ
Ի յառջին պատկերի անհամաձայնութեան ածականաց ի զբաղաշարի :
Ի յառջին բանի եղեն հեղինակք :
Ի ռճազդոնին երկրագեալ ի դատաստանացն :
Ի ջաղջդոնի համարձակեալ ձեռնարկութեն :

Digitized by Google

ինչ և ի կամս ղօրաւորացն իցէ եղեն և ի պատասխան ։ փոխանակ առելոյ, թէ և յայլ զօրաւորս և պարտաւոր։ Յայսպիսի ոչս՝ ածականն խնդիր է ունիլ զայլն ի համարելոյ ։

ՃԻ. Վարժական հոլով գոյականին, կամ նախադրութիւն. ար ։ ճոխ-ութիւն կեանս, և չափաւոր ի փիլիսոփայութիւն ։ այսինքն զճոխ կեանս, և զանկարգ գործս ։ ոգւոյն ։ այսինքն զոգի կեանս, և զանկարգ գործս ։ Յայսպիսի ոչս՝ ածականն եզբեալ ի վերացեալ գոյականին ի համարելոյ ։

զանազանեալ ի ճանապարհէն ։ ՃԻԱ. ունի զբաժանայարթիւն ։ Վասն անցանելոյ ճանապարհն նորա ։ այսինքն անցանելի ճանապարհն ։ Վասն ցնծալոյ սրտի ։ այսինքն ցնծալի սրտի ։

ՃԻԲ. Ունի զհոլով գոյականին ։ ար ։ ոգւոյ ։ այսինքն զոգի ։ ոգւոյ ։ այսինքն զոգի ։ Յայսպիսի ոչս՝ ածականն եզբեալ ի վերացեալ գոյականին ի համարելոյ ։

ՃԻԳ. Ունի զհոլով գոյականին, որ ածականն իցէ ։ ար ։ ոգւոյ ։ այսինքն զոգի ։ ոգւոյ ։ այսինքն զոգի ։ Յայսպիսի ոչս՝ ածականն եզբեալ ի վերացեալ գոյականին ի համարելոյ ։

ՃԻԴ. Ունի զհոլով գոյականին, որ ածականն իցէ ։ ար ։ ոգւոյ ։ այսինքն զոգի ։ ոգւոյ ։ այսինքն զոգի ։ Յայսպիսի ոչս՝ ածականն եզբեալ ի վերացեալ գոյականին ի համարելոյ ։

Digitized by Google

ասելոյ, օրինակաւ կամ ըստ օրինակին պերճրոսին։ Ո՞ զգաստասական եւ զսուրբ Հոգւոյնի անուանդ ՚ի վերայ մեր կոչել։ || փոխանակ, զսուրբ անուանդ հօր։ Յայտնապէսն ոչն՝ ածականն ոչ թէ յատկացուցիչ այլ հատարելի է ածականն իւրում գոյականի։

ՑՕԳՈՒԱԾ · Զ

Համաձայնութիւն Մասնական, Հանրական, Հարցական, և Թուական անուանց։

Այս անուանք՝ որպիսի յատուկագոյն առարկաք, ըստ մերձ մասին ածականք են, և վերին ըստ կանոնաց հատարձայնութեան այլոց անուանց, որք եդան ՚ի նախընթաց գլուխն. բայց ունին ևս զատորոգեր եղանակս կիրառութեան զոր կարեւոր է առաջն նշանակել առաձինն։

Համաձայնութիւն մասնական անուանց։

Այն · ոք։

ա. Որքա՛ ըստ բնութեանց իւրեանց ածական են. և յատկապէս ասին ղանձանց և զկենդանեաց · բայց ուրեք զանազան իրաց ևս ասին՝ մինաւանդ յոյնական։ Եթէ վերայնակ վերին՝ գոյականանալոյս նշանակեն · ոք։

Այն ոգւոյն օր ըստ օրէ · ոմն ոգւոյն զօրհնանապատ։

Այ՛ ո՞վ յաւիտ մօրուաց փառս արասցէ

Այ՛ է ոմի՛ հանդիսատ գառանեղ յաշխարհիս

Ընդհատարար դնին յատուկ կամ զկնի գոյականին. և ժա՛մ և իցեն համաձայնին առնորատար ՚ի հոլովիլ և՛ ի թիւ · որ։

Այն երիտասարդ · որդի ոսկան ինչիանի · ոսկան ծառայի · յոսկնէ ղևնուորէ · առք ոմնի · ոմնան Հարտատար։ Ո՛վ այդ այր · ոսկոյ մերձաւան · խոնատանդ ոսկոյ։ Երբեմն միոհատրութեամբ հոլովի վերին · որ։

Այ՛ ՚ի ձեռն կոչեցեալք, կամ յոսկոյ ՚ի մարգիանէ · || փոխանակ առնոյ, յոսկոյ։

Ձէ մեռելոյ սաքաւ հաւանեացին լսել || փոխանակ, ուամբք
Ի հրեշտակաց օտար է նախանձել ընդ սուբ փրկու-
թիւն • || փոխանակ, ուրուք ։

Ճ • Ախդիրն ըստ կանոնաց դնելի է ի վերայ նախա-
գաս անուանն • զայլց երբեմն դնի կամ ի յետադաս
մանանականն միայն, և կամ երկինի և ։

Շատ ղաք ընդ միմեանս չիտեցաց • || այս զշատ ոք ։
Ագիտ հրէայ ղումն • || այսինքն զհրէայ ումն ։
Աղջեա զսիմոն ղումն • || այսինքն զսիմոն ումն ։

Ղ • Ան՝ երբեմն իբրև յոքնական վարի, որպէս թէ
ասաս՝ յոքնականացուցիչ ինէ իւր • և ։
Աթէ ինչեն ա՛ր ասը անօրէնութ փախուցեալք յերկրէն Ե-
ասոյնէ ի՛ ձեռս շմատնի • || փոխանակ, ոմանք ասը անօրէնութ ։
Ասազմաց սուր ի՛ ձէնջ յանձն արարեալ • || փոխա-
նակ, բազմաց ոմանց ։
Աթէ զսր գտցէ զայնը ճանապարհա ասս կամ կա-
նայս • || փոխանակ, զոմանս ասս կամ կանայս գտցէ ։
Ասրսիսի սր երբեմն էին • || այսինքն որպիսի ոմանք ։
Աւր երկու սր ի միասին էին • || այս երկու ոմանք ։

Ա։

Ճ • Ասաս ի՛ վարի և իբրև լրկ մանանական • դնի յա-
ռաջ և զինի գոյականին միշտ համաձայն հոլովով • և ։
Աշն գիշ, կամ գիշ • արամբ գիշ • յաւուր գիշ, կամ
ի գիշ աւուր • գիշ քանիս • ի զինուորսն գիշէ ։
Փոխադրութիւն հոլովոյ վարի քազում անգամ • և ։
Աշ ծովեզերք գիշ • || այսինքն միոյ ։
Ան ոչ ի գիշ կողմանէ • || այս ի միոջէ կողմանէ ։

Ան • ինչ։

Ճ • Ասքս իբրև մանանական ածականք սովորաբար առին
զնրոց, իսկ անձանց՝ դուն ուրեք • և ։

Digitized by Google

Ի՞նչ ոտանաւորութիւն կայ ասոր մէջ որ ուրիշ խօսքերու մէջ չկայ։ Ի՞նչ ոտանաւորութիւն կայ ասոր մէջ որ ուրիշ խօսքերու մէջ չկայ։ Ինչո՞ւ ոտանաւոր կ՚ըսենք այս խօսքերուն, եւ ոչ ուրիշ խօսքերուն։ Ինչո՞ւ ոտանաւոր կ՚ըսենք այս խօսքերուն, եւ ոչ ուրիշ խօսքերուն։

Ի՞նչ է ոտանաւոր։ Ի՞նչ է ոտանաւոր։

Ոտանաւոր է խօսք մը որ ունի չափ եւ կշիռ։ Ոտանաւոր է խօսք մը որ ունի չափ եւ կշիռ։

Ի՞նչ է չափ եւ կշիռ։ Ի՞նչ է չափ եւ կշիռ։

Չափ եւ կշիռ է՝ երբ խօսքերուն մէջ կայ որոշեալ թիւ վանկերու, եւ որոշեալ տեղ շեշտերու։ Չափ եւ կշիռ է՝ երբ խօսքերուն մէջ կայ որոշեալ թիւ վանկերու, եւ որոշեալ տեղ շեշտերու։

Ինչպէ՞ս գիտենանք թէ խօսքերուն մէջ որոշեալ թիւ վանկեր կայ, եւ որոշեալ տեղ շեշտեր կայ։ Ինչպէ՞ս գիտենանք թէ խօսքերուն մէջ որոշեալ թիւ վանկեր կայ, եւ որոշեալ տեղ շեշտեր կայ։

Կը գիտենանք՝ երբ ոտանաւորը կարդանք, կամ երգենք։ Կը գիտենանք՝ երբ ոտանաւորը կարդանք, կամ երգենք։

Ինչո՞ւ ոտանաւորը կարդալ կամ երգել կը գիտենանք թէ ունի որոշեալ թիւ վանկեր, եւ որոշեալ տեղ շեշտեր։ Ինչո՞ւ ոտանաւորը կարդալ կամ երգել կը գիտենանք թէ ունի որոշեալ թիւ վանկեր, եւ որոշեալ տեղ շեշտեր։

Ինչո՞ւ ոտանաւորը կարդալ կամ երգել կը գիտենանք թէ ունի որոշեալ թիւ վանկեր, եւ որոշեալ տեղ շեշտեր։ Ինչո՞ւ ոտանաւորը կարդալ կամ երգել կը գիտենանք թէ ունի որոշեալ թիւ վանկեր, եւ որոշեալ տեղ շեշտեր։

Ոտանաւորը կարդալ կամ երգել կը գիտենանք՝ որովհետեւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն թիւ վանկերն ունին, եւ նոյն տեղ շեշտերն ունին։ Ոտանաւորը կարդալ կամ երգել կը գիտենանք՝ որովհետեւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն թիւ վանկերն ունին, եւ նոյն տեղ շեշտերն ունին։

Ինչո՞ւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն թիւ վանկերն ունին, եւ նոյն տեղ շեշտերն ունին։ Ինչո՞ւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն թիւ վանկերն ունին, եւ նոյն տեղ շեշտերն ունին։

Ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն թիւ վանկերն ունին, եւ նոյն տեղ շեշտերն ունին՝ որովհետեւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն չափ եւ կշիռ ունին։ Ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն թիւ վանկերն ունին, եւ նոյն տեղ շեշտերն ունին՝ որովհետեւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն չափ եւ կշիռ ունին։

Ինչո՞ւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն չափ եւ կշիռ ունին։ Ինչո՞ւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն չափ եւ կշիռ ունին։

Ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն չափ եւ կշիռ ունին՝ որովհետեւ ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն թիւ վանկերն ունին, եւ նոյն տեղ շեշտերն ունին։ Ոտանաւորին մէջ ամէն տողերը նոյն չափ եւ կշիռ ունին

Ղուն ուրբք երևի յետադաս կամ անհամաձայն. ՎՐ։
Ի գալ ամին գ-ասց. Ի գո՞ կոտմանե զեռայն։

Ա.յլ։

Ը. Աովորաբար նախադասի գոյականին. երբեմն հա-
մաձայնի. ՎՐ։ Ա.յլոյ քահանայի. յայնմ ազգէ.
յայնոյ ազգաց. յայնոց քաղաքաց. այլովք բանիւք։
Երբեմն անհամաձայն դնի. ՎՐ։ Ա.յլ յօրինուածով.
յայլ մարգարիւն. առ այլ երկնովք։
Ա.այց ուրեք դնի յետադաս. զոր օրինակ։
Չոգի այլ առն այլոյ. ազգի այլոյ. յայր յայլ. զսիրտ այլ։

Ի-փոփանչիւ. Երկփանչիւ։

Ք. Աովորաբար նախադաս լինին գոյականին. ը որում
երբեմն անհամաձայն դնելին, և երբեմն համաձայն. ՎՐ։
Չեռացեալ ի յի-փոփանչիւ մատց
Չովուէին յի-փոփանչիւ ժամանակի
Չ առեմարան ի սիրան երկփանչիւոյ կրից

Ի-փոփանչիւ՝ ուղղական ձայնիւ վարի միհատանակ
սեռականի և տրականի՝ թէ եզակի և թէ յոգնակի. ՎՐ։
Ի գաստս երփոփանչիւ ցուցին քաղուածիւնս || այսինքն
յիւրաքանչիւր գաստս։
Ի գառնալ ձեզ երփոփանչիւ ի ձերեաց ձերոց. || ՃՀ
ձեզ իւրաքանչիւրոց։
Ղուշից անգամ իւրաքանչիւր տեղեկանայր ի նմանէ
|| այսինքն դուշից իւրաքանչիւրոց։

Ժգ

Digitized by Google

Համաձայնութիւն հանդարտական անուանց։

Ընդհանրական • քոլորէական, կամ տիեզերական։

ա • Որքա համաձայնին ընդ յոքնակի գոյականի նախադաս կամ յետադաս • պր։

Ընդհանուն քրիստոնէից լինել՝ քրիստոս մի ազգ ։
Արգարութիւնք ամենայնի ծանօթս ասէ ։
Ինձ հաւատոյ քոլորեցունց հաւատացեալոցն ։
Յորժամ նախադաս լինին դերանունքն, ի նախադրեալ հոլովն կրկնի նախադիրն • պր։

Ինձ ինձանէ ասեն ։ ձեզ ձեզանէ ։ ինձ • ձեզ ինձանէ, ձեզանէ ։
Ինչ կամ ոչ դերանունքն՝ կարէ կրկնիլ, կամ ոչ • պր։
Ոմն ինչ ոմանէ ասեն, կամ ոմն ինչ ոմանէ ասեն ։
Ի ձէնջ ասեն ցս, կամ ձեզանէ ցս։

Ընդ • ասկոյն։

ա • Որքա միօրինակ ասին անձանց և իրաց։
Ընդ, ընդ յոքնակի գոյականի վերայ համաձայն ի սեռական և ի բացառական հոլովս. իսկ յայլ հոլովս միայն եզակիան • պր։ Ընդդէմ հոգւոց • յանկից մնասանց։
Ընդնայն, ընդհանուր ոք, ամենայն ինչ • զյատուկ յոքնական առաջ միայնակ կամ ընդ յոքնականի վարեն հեղինակք • պր։ Ընդնայնդ ի ժամանակագրաց գրեն։
Ընդ իւր ածելով զհամատարածնդունդն ։
Դէպ վերայ ամենայնց լինել մարդկան ։
Ցամենայնէն դադարել չարեաց ։

Ամենայն ի հատորակ սովորութեամբ յաճախեալ ի տարեզգականն թէ միայնակ և թէ ընդ գոյականի • որ նախադաս կամ յետադաս եղեալ՝ միայ եզական • զի ընդհանրութիւն գոլով բառիս տարական, համաձայն համարին ըստ թուոյն • պր։ Ամենայն քան զամենայն եղեալ ։ Յառաջ քան զնա ։ ցքան զամենեսին եղեալ ։

Digitized by Google

Ո՛ օրհնեալ ամենայնիւ • լեռնականօքն ամենայնիւ ։
Ո՛ ամենայնիւ՝ զանց առար զմարդկիզէնն կարծեաք ։
Ո՛ այս անհամաձայնութիւն Թուոյ պահէ միշտ
յուղղական և՛ի նախդրիւ հոլովս • զոր օրինակ ։
Ընդ-նայն կենդանիք • կենդանիք ամենայն • յամենայն քա-
ղաքս • ի քաղաքս ամենայն • ընդ ամենայն առ-ըստ • ընդ
առ-ըստ ամենայն • ևն ։

Ջ • Այս համաձայնութիւն հոլովի , եթէ յետադաս իցէ
գոյականին միշտ համաձայնի • ար ։

Ընդ ամենայնի գլուխ քրիստոս է ։
Պատճառ բարեաց ամենայնի աստուած է ։
Ասէ նախադաս եղեալ առոլորաբար համաձայնի՝ ե-
թէ անկեալ իցէ ի միջի այլ բառ • զոր օրինակ ։
Ընդ այր ամենայնի խառնեալ պէտուց ոչ է մի բարիք ։
Ընդունեցին յայտ ամենայնի ընտրեալքն գոպեանց ։
Ջ • Որժամ նախադաս է գոյականին , նախդիրն ոչ
զանց առնի • իսկ յետադաս եղեալ՝ կրկնի նախդիրն
առ երկոսին ևս • ար ։
Ընդ ինձ զարդարութիւն չամենայն ի կեանս քո ։
Ընդ ինձ ի զուր բանիւ լուեցի զերազս քո ։
Ընդ ամենայն ի գործ ընկեցուք ։
Ընդ քաղաքն ընդ ամենայն առաքեցաւ բոցն ։

Ալ ոչ • ոչ ի ոչ ։

Ջ • Որպա սովորաբար իբրև գոյական վարին և եզակի ,
և առին զանձանց • սակաւ ուրեք դնին իբրև ածականն • ար ։
— Ալ ոչ ծառայ կարէ երկուց տերանց ծառայել ։
՛ի նախդրիւ հոլովս՝ նախդիրն դնի սովորաբար ի վր
ոչ կամ ի մանանկանաց , և ոչ ի վր բացառականին • ար ։
Ալ ծոք բացօք ոչ ըստ առաքեր ։
Ալ ըստ եղծաք , և ոչ ըստ ղրկեցաք ։
Սակաւ ուրեք նախդիրն ի վր բացառականին դնի • ար ։

Digitized by Google

Ցաղ ա՛ տալուքինեցան ՚ի նեղութէ իւրեանց ։
Ցո՛ղ զոյ պարտեալ հակառակամարտէ ։

Ալ ինչ ։

Ալ . ՚Ի վերայ իրաց միայն ասի . և ըստ յառուկ նշանակութեան ածական է . բայց միայնակ եդեալ՚ի բանի՝ իբրև գոյական վարի , և ոչ առնու զնախադրին հայցականի . ար ։ Ալ ինչ գիտեմ զանձին իմոյ . առեանէին և ալ ինչ . յորս օտար է ասել . զալ ինչ գիտեմ , առեանէին և զալ ինչ ։

Ընդ գոյականի եդեալ՝ ՚ի նախադրիւ արտականն առնու զնախադիր . ար ։ Ալ՞ի բանակութ լինիք չալ ինչ ոչ ։

Համաձայնութիւն հարցական անուանց ։

Ալ՞զ . ո՞ ։

ար . Որքա ըստ յառուկ նշանակութեան գոյական են , և զնախադիրն ասին . յառնախ վարին ընդ մանականիս ո՞ ։

՚Ի նախադրիս հոլովմ՝ առաջինն միայն առնու զնախադիրն . իսկ յայլ հոլովս երկաքանչիւրքն հոլովին . ար ։

Ցո՞ ո՞ ասեն զինէն ։ Ընդ ո՞ ո՞վ ո՞ւ համարեացին ։
Ցոյ ո՞ւ ո՞ւմ ՚ի ձէնջ էշ կամ եզն անկանիցի ։

ՀՀ . Որբք իբրև ածական և՛ վարին , վոհմանակ ասելոյ ո՞ւ . ար ։ Ալ՞ ո՞ իբրև զիս այր . || ցո՞ ո՞վ որ այր ։ ցո՞ ո՞ւմ ՚ի ձէնջ հայր խնդրիցէ որդի իւր . || ցո՞ ցո՞ որ հայր ։ Խազում ուրեք եզակի ձայնիւ վոհմանակ յոքնակի վարին . ար ։ Ալ այնոքիսիկ իցեն . ո՞ այն իցեն . Ալ են . ո՞վ իցեն . || ցո՞ ոյք են . ոյք ոմանք իցեն ։ այսինքն ոյք այնոքիսիկ ։ Ալ էիք . || ցո՞ ոյք էիք ։

Ալ ։

ՀՀ . Ածական է , և ասի ՚ի վերայ անձանց և իրաց . նախադասի միշտ գոյականին , և համաձայնի ընդ նմա թուով և հոլովով . ար ։ Ալ՞ի այսոքիւք հաշտեցայց ընդ քեզ ։

Digitized by Google

Յիմի աշխարհն ես , կամ յիմի ժողովրդենէ ։
Ընդ որմէ ծառայ հասեր առ դուռս ։
Ասակաւ ուրեք անհամաձայն վարմն • զոր օրինակ ։
Յոր մահուանէ յորպիսի կենդանութէն փոխեցայք ։
Ասրմն ևս առանց հաղցման՝ փոխանակ բառիս պա-
պիսի • և եղանակ համաձայնութէնէ նոյն է • զոր օրինակ ։
Ասրմն դատաստանաս դատիք , դատերոց էք ։
Ասան որոյ յուսոյ ամբաստանիմ՝ ի հրեից ։
Ասրմն կամօք և մեռք սրբեցաք ։
Ասրմն ուսիցէ ոք ի սմանէ ։ փոխանակ , որ ոք ուսիցէ ։
Ասր կամիցի ոք դասել ։ փխնկ , որ ոք կամիցի ։
Ասր ուսիցէ ոք ի սմանէ ։ փոխանակ , որ ոք ուսիցէ ։

Ինչ • չինչ ։

Ասրմն ընդունիմ զայդ ոչ ինչ , այլ զայս ինչ ։
Ասրմն ոչինչ չունի զայդ հոլով • և վարի ուղղական և հայցականին ։
Ասուղղական • Ոչինչ է չարութիւնդ այդ ։
Հայցական • Ոչինչ գաւեր յամենայն ընչից քոց ։
Ասրմն ախտադաս եղեալ գոյականի , համաձայնին ի նախ-
դրեալ հոլովն եզակի ձայնիւ • և նշանակեն ոչ • վ ։
Ասրմն ինչ ինձատ ես իմ , կամ ինչ յանցանք են իմ • ‖ յն
որ ինձատ , որ յանցանք ։
Ասրմն ինչ օրէնս , ինչ կամս , ինչ խորհուրդս կան ընդ
մեզ հեռացեալքդ ։
Ասրմն գործոյ ասելոյ անուանք յորժամ հականն գայիւ և շաղ-
կապաւ յօդին , նշանակեն իրեւ զհանրական անուն • վ ։
Ասրմն • ոչ ինչ • ոչ ոք ։

Digitized by Google

Ալ և իցէ , ոչ ոք և իցէ ։ որ և իցէ , ոչ ոք և իցէ ։
զինչ և է , զինչ և իցէ ։

Այր զշնաս իւր ձգէ յատնուլ զինչ ի՞նչ էցէ իրա ։
Կին ընդառնացի ոչ՝ ի ձէնջ ձէ՞ն էցէ յանցանս ։
Վասնին ցորդ ո՞ էցէ գուանոց՝ ընդունելի ։

Համաձայնութիւն Թուական անուանց ։

Արք առ հասարակ ածականն են , և ըստ մեծի մասին ըստ կանոնի ածականաց համաձայնին ։ բայց իւրաքանչիւր տեսակքն ունին և զատանձին եղանակս կիրառութեանց , որպէս յօրինակացն տեսցէ ։

—

Բացարձակ Թուականք ։

Ա ։ Ոյս համաձայնութեանց հոլովեալ՝ բացարձակ Թուականք՝ նախադասեալք գոյականին երբեմն համաձայնին , և երբեմն անհամաձայն դնին ։

Համաձայն ։ Ար ։ Ի հոգէ մարդոյ մեղք չը մտին ։
Ի փոս մարմնի են անդամք բազուք ։
Ամէն պատարագաս ամենեքին սրբեցան ։
Յերէս և ի չորս աղգս խնդրեցից զվերծ ։
Ի քերանոց էրկուց և էրկոց վկայից հաստատեսցի ։

Անհամաձայն ։ Ար ։ Ո՞վ կնի էրեսուն ամաց սպան գՀաբէլ ։
Ոտքս ձեռն արամբք երթեալ դադարէր ։
Ուր հոպար հեծեալ սպառազինաս եկն ։

Բ ։ Ոյս յետադաս եղեալ գոյականին՝ սովորաբար համաձայնին ի հոլովն ։ և երբէք կից կայցեն մեծ և փոքր Թիւք , յետինն հոլովի սովորաբար ։ Ար ։

Ամաց վէց հարիւրոց էր ի մեռանանելն իւրում ։
Ի մեծամեծ ձկամբք հարիւր ձեռն և էրէք ։
Որ անդ բազմուն անուանց իբրև հարիւր և տասնից ։
Բայց երբեմն ոչ պահի այս համաձայնութիւն , որպէս և յայլ ածականս , զոր օրինակ ։

Digitized by Google

Ո՞ր էր առաքել առանց ելման ։
Կամ էր այլոն առնոյց հարկաւ և փոխն և առնլ ։

ՃԻ. Ասա համաձայնուհի Թուոյ՝ զտցասլաձիկ Թուաւկանք յորժամ նախատաս լինիցին եզակիք կամ յոքնակիք, յետադաս գոյականն նոցա սովորաբար դնի եզակի ։ Պ։

Երիւղասան եղբայրք եմք ծառայք քո ։
Ճեմ ընէ հարկաւ և էրէսան ամէն եղև ։
Ընկան ոգիք իբրև էրէս հալարս այլոց ։
Ո՞ էրէս հարկաւ այլոն և եթէ կալաս ։

ՃԼ. Ասկ եթէ գոյականն իցէ նախադաս, նոյն գոյականն միշտ դնի յոքնակի, եթէ յետադաս Թուականն յոքնակի իցէ և եթէ եզակի ։ Պ։

Ամաց փառասան և ինգ էր ի Թագաւորելն ։
Ղրուանք էրիփասան՝ յաւնիս մարգարտոց ։
Պատրաստեցէք զօրականս էրիէրս, հեծեալս էրկնասան, ոտիզաւորս էրիէրս ։

Դասական Թուականք ։

ՃԱ. Ոքա յորժամ յետադասին գոյականաց, միշտ համաձայնին ի հոլովս ։ Պ։

Հանգեաւ աստուած յաւուրն եօթներորդի ։
Յաւին էրկրորդի յամսեանն էրիւրդի Թագաւորելոյ նր։
Ասկ յորժամ նախադասին, երբեմն համաձայնին ։ Պ։
Ի էրկրորդում պահու գիշերոյն զայ առ նոսա յիսուս ։
Հետեւ ընդ նմին ղբանաս չեանէրորդի աղամոսին ։
Ո՞ երբեմն անհամաձայն դնին ։ Պ։
Հերոդէս ժամուն առեջաւ այդմ ։
Ի փառանէրորդ ինէներորդ տարւոյն հռոմայ ։
Ուր եթէ գտանի մեծ և փոքր Թիւ, իւրաքանչիւրն հոլովի սովորաբար ։ Պ։ Ոչ եղև յամին էրէս հարիւրերորդի և փառանէրորդի եղանելոյ որպէսզի ինձէր հրեղիսատակ ։
Ոչ եօթանասներորդ էրկրորդի տարւոյն, ազգ ։

Digitized by Google

Մակբայից Թուականք։

Առջա վիշտ յայնին ի յոքնակի գոյականի, և համաձայ
նին ընդ նմա թէ՛ ի նախադասին և թէ՛ ի յետադասին. որ։
Ոչ զերծ ընծայանայ, որ էջիսոնէ ոսկեքն կազ էին։
Յերկրորդ՝ ընդ անուան, և լինի կամ քառասնակէ և
երկրորդ՝ ընդ նախադրութեանէ, և լինի կամ հնդիկ նորա
նի տէր կամ հանդիր։
Ի սա տասնջնդան, ևսախ՝ համաձայնի ըստ թուի, և լի
նի տէր կամ հանդիր։

Ի սա տասնջնդան, ևսախ՝ համաձայնի ըստ թուի, և լի
նի տէր կամ հանդիր։

Յերկրորդ՝ ընդ անուան, և լինի կամ քառասնակէ և
երկրորդ՝ ընդ նախադրութեանէ, և լինի հնդիկ նորա
նի տէր կամ հանդիր։
Ոչ զերծ ընծայանայ, որ էջիսոնէ ոսկեքն կազ էին։
Յայնչափ քաջութեանէ սրտի մանկանցն եօթանէ-յոնց
Յերկրորդ՝ ընդ անուան, և լինի կամ քառասնակէ և
Ոչ զերծ ընծայանայ, որ էջիսոնէ ոսկեքն կազ էին։

Բ. Ա. Երկրորդին՝ համաձայնի ընդ այլ դեպանութեան իբրև
լծակից նորին ի բանի, և կամ իբր ածական։

ԳԼ. Ա. Երանութեան յորժամ համաձայնի ընդ այլ մասանց
բանի, վարի իբրև անուն, և պահէ զկանոնս համաձայ-
նութեանն անուան։ Ասասի ընդ բայի համաձայնեալ լի-
նի սէր կամ խնդիր, եթէ միայնակ լիցի եղեալ, և
եթէ լծակցութեամբ այլոց դերանութեան։

Տէր բայի. պր։ Ա ասաւ զմեզ, և մեք ոչ հաւք ։
Ա ինձ է սէր քո երկիւղ պագցես սմա ։
Խնդիր բայի. պր։ Ձիշտ զինն ոչ ունի զաւազակն ։
Ո՞չ ինձ կացուցի ինձ դատաւոր ։

Ը. Ընդ նախադրութեամբ համաձայնեալ լինի խնդիր. պր։
Ա՛ն գնաւմ զոչ ընդ ոգով օրհնութիւնք զնծան։
Ասիրեացի վն ի այսու մատենիւք ոչ ոգին։

Ե. Ընդ անուամբ համաձայնեալ լինի քացայայտիչ և
քացայայտեալ։

Քացայայտիչ. պր։ Երկու կողմանցդ լինիցին մեղք ։
(ցր) նոցա և ձեզ։
Քացայայտեալ. պր։ Ա՛ն (ցր) հովիւս յանցեալ. զոչ
(ցր) ոչխարիդ զի արասին։
Ցառակացուցիչ. պր։ Տէր ի և աստուած ի ։
Խնդիր. պր։ Ընծաին ի ձեզ աստուածք ։
Ա՛ան ջշնամանացն քոց չիս եղեալ այդ ։

Ա՛յս աւրէնս ընտ քաւականին սեռանի՛ ի կանանս հա-
մաձայնութեանն անուան, միայ ըշանաւրէն ածականն և դերական
նութեան նոր ընդ անուան իբրև ածական և դերական։ Եւ
տալա զհամաձայնութեան նորա ընդ այլ դերանութեան։

ՑՕԳՈՒԱԾ Ա

Հանան դերանութեանք ես. պրս. ինձ։

Ա. Արքա միշտ գոյականատիպ վարին, և առնուն ածա-
կան իւրեանց զանուն կամ զընդունելութիւն։

Digitized by Google

Եախտադատ կամ յետադատ լինելով նոցա , հաւանձայն
ի հոլով և ի թիւ . զոր օրինակ ։

Աւե՛ւ անմիտք զվարս դորա մոլորութիւն հաւանիլեաք ։
Ցնծացաւ սրտիկն ի գտանելն զկորուսեալս վշեղ ։
Ո՞վ տէն աեր հայցեմ ի մարդասիրէդ ինձ ժամկոտութիւն ։

Ե . Ինքն՝ թաց ի լինելոյ երկտրդ դէմ , վասն իւս անտարբեր դիմաց , և նշանակէ իսկական , քանն . և իբրև ածականի յարի ի գոյական անուն յատուկ կամ զինի . զոր ։
Տէրէկն ինքն էր անբնակ . ինքն տապուկն խախտեցաւ ։
Սովին նշանակութեամբ յարի յայլ էական դերանուանս , յետադատս միշտ և հաւանձայն ի հոլով և ի թիւ . զոր ։

Ինչ ինձեան ծողովեմ զինչս ։
Ո՞այլ խրատեմ , և ես ինքն ափորձ եմ ։
Ո՞նա ինքն շալակաւ շրջեցուցանիցին ։

Ցուցական դերանուանց . Սա . դա . նա ։

Ա . Սոքա զերծրորդ դէմն ցուցանեն կարգաւ . և յետադասին ի վերայ անձանց ասին , թէպէտ զոյ և ի վերայ անանձն իրաց ևս . զոր ։ Այն ինչ , և ոչինչ երբեմն ի նա ։

Հայրենքն ի թզենին ։

Բ . Վերադրականք են յատկապէս , առնուն զածականն անուանս և զընդունելութիւնս յատուկ կամ զինի , հաւանձայնեալք ի հոլով և ի թիւ . զոր օրինակ ։

Վերադրեա յետինքդ մի ժամ զործեցին ։
Հոգոյ յետինքդ մի ժամ զործեցին ։

Հոգոյն յարին ընդ ինքն դերանուանն իբրև ընդ ածական . զոր ։ Սա ինքն ասաց . դա ինքն լուաւ . նա ինքն ուսոյց ։ Կամ ընդ այսմ ինքն կարէ յատուկ դնիլ . զոր ։ Ինքնանձն սրբոց աստուածն ։

Գ . Ծակցեալ ընդ դերանուանս ոչ , ոչն , ուր , ուրէք , ի միասին՝ իբրև նոյն գերանուն յարին յոյլ գոյականս , որպէս թէ իցեն ածական նոցին . զոր օրինակ ։

Ա՛ոչ ոք արար , ոչին ոս տիգրան , ոչն ոս վահան . ուր ։

Խայց յայտ ոճ մնրթէ և ևս զգայական անունն զացգա-
յայտիչ համարել դերբանուան։

Ցուցականքն՝ Սոյն • դոյն • նոյն։

ՃԱ • Պրբա ածական են, և սովորաբար նախադասին զոյա
կանաց • է զի անհամաձայն դնին ըստ հոլովի կամ ըստ
թուոյ, և է զի համաձայնին • ուսոի միօրինակ ասին,
ի սոյն տեղւոջ, կամ ի սմին տեղւոջ • նոյն իրաց,
կամ նոցին իրաց։

Խայց յաճախ և վայելչապէս համաձայնին ըստ հոլովի,
և դուն ուրիք ըստ թուոյ • ԵՐ։ Ըստ նկին քանից • վասն
նոքին մեղաց • ըստ դին օրինակի • վասն դոցին իրաց •
նովքին հոգւով • նովքին շուքօք։

ՃԲ • Պակաս ուրեք յետադասին անուանց, և այն ևս ի
նախդրեա հոլովս, և նախդիրն կրկնի միշտ • ԵՐ։
Ի յիւ ղտեր ինոյն զքո տուրբ առնիցիք ի սիրտս ձեր։
Ո՛անապարհ ընդ որ էին ընդ նոյն դարձցի։
Յիսուսայի ի նոյն անկցին։

ՃԳ • Փոխադրութի հոլովիչ յաճախ երեսի յայտնիկ • ԵՐ։
Սին նմանութիք • || փոխանակ ասելոյ, սուին։
Նովքին ախտից ծառայէր • || փոխանակ, նոցին։

ՃԴ • Խազմամանգամ չծակցին ընդ ցուցականն, այս,
այդ, այն, առ ի սասակացուցանել զինչանակութիւնն։
Քեառաջ կամ զկնի դնին հայմաձայն հոլովով և թուով
սովորաբար, առ որս կրկնի նախդիրն • ԵՐ։
Ո՛ան ասէին այսպէսի յայտնի նշանակեաց։
Սին այսիւ զամենայն միայն ի սէջ առեալ։
Ի սին յայսմ ժամանակի վրդովեցաւ աշխարհն։
Խայց սակաւ ուրեք անհամաձայն ևս դնին • ԵՐ։
Սոյն ասա առաջնորդք եղեն չարեացն։
Սոյն այս հակառակ կացին կամակորութիք։

Digitized by Google

Ե. Արբեանի յորի՝ ի տոտա. և գերանուն ինչն՝ յետադաս լինելով. Այն ինչն. դայն ինչն. նայն ինչն. և միայնակ առանց գոյականի վարեալ՝ նշանակեն իբր գոյական. զր։

Այն ինչն որ զայս ըսան տպատարեաց. || այր նա ինքն։
Այն ինչն մոռացումն առնէ. || այր սա ինքն։

Ձ. Այլ եթէ յարեսցին յայլ գոյական անուն՝ կամ՝ ի գերանուն էական, նշանակեն ածականապէս. և նախադրէրն կրկնի՝ ի նախադաս գերանունն և՝ ի յետադաս գոյականն կամ՝ ի գերանունն. զոր օրինակ։

Այն ինչն զգրիգոր կարգեացես Հովիս։
Նայն ինչն յաղամ երևեցաւ հոգի մարգարէութեան։
Նայն ինչն ի մեզ հաստատեցաւ աւետիքն։
Նայն ինչն ի նա գալուստեանդ գլանդիմանութիւն։

—

ՑՕԴՈՒԱԻԾ. Բ

Ցուցականք. Այս. այդ. այն։

Որք յատկապէս ածականք են. ասին անձանց և իրաց. ի վերայ անձնաւորաց ասացեալ՝ կարեն նշանակել իբր գոյական. զոր օրինակ։

Այս են ծննդեանդ ոդուոցն նոյն. || այր սոքա են։
Այդ ամենեքեան էին ի կալանս. || այր սոքա ամենեքեան։
Այդ և աս ամաչեցեալք դարձին. || այսինքն դոքա։

Ի նդ գոյականի կարեն նախադաս կամ վերջադաս կարգիլ այսու որոշմամբ, զի ուր նախադաս են՝ սովորաբար ունին զՀոլովն. Այսր, այսմ, այսց, ևն. իսկ ուր յետադաս են, դնին՝ Այսրիկ, այսմիկ, այսոցիկ, ևն։ Իսկ եղանակք համաձայնութեան սոցա են ըստ յաջորդ կանոնացդ։

ԿԱՆՈՆ. Ա

Որք նախադաս են գոյականին, սովորաբար համաձայնին՝ ի Հոլովն և՝ ի Թիւն, միանալով ընդ

մէջ լինելով այլոց բառի ։ և նախադիրն դնի առաջինին միայն ։ ուսաի ասի ։ Ա յոր իրի ։ այդու բանիւ ։ այնց գործոց ։ յայդց քաղաքաց ։ եւն ։

Բայց ի նախադրիւ հոլովս յոքնականին ոչ ասի բնաւ , Ցայս գործս ։ յայդս բանս ։ այլ եզակի դնին , կամ ըստ միոյ հոլովման , այսպէս ։ Ցայն գործս ։ յայն առեղս կամ յայնոսիկ գործս , յայնոսիկ առեղս ։

Բազում անգամ անհամաձայն հոլովուի դնին այս յուցականքն , կամ վոխադրութիւն հոլովից եզակեան կամ յոքնականն ի տեղի միմեանց ։ զոր օրինակ ։

Ա յս քանիւք ևս բանայ զիեաս կուրին ։
Ա նդիր և կորուստ այդ խաղդ ։
Յ այնմ ժամանակաց հետէ ։ || փխենկ , յայնց ժամանակց ։
Ո այն ժամու զմեռեալ մարդն ։ || փոխանակ , զայսոսիկ ։
Յ առաջ քան պայս աւուրս ։ || փոխանակ , զայսոսիկ ։
Ո այս աւուրցք եկն իշխանն ։ || փխենկ , զայսոքիւք ։
Ա յս խորհրդով ասէր մարգարէն ։ || փոխանակ , այսու ։
Ա նդերձեալ էր աստուած առականել պայնց ժամանակի ծնեալս ։ || փոխանակ , զայնոսիկ ։
Յ որժամ ի մէջ նախատուպ ցուցականին և վերջադաս գոյականին անկանին այլ բառք , նախադիրն կարէ դնիլ առաջինին միայն , կամ երկուցն ևս ։ օր ։
Ո՞ այն որ յառաջ քան զսակաւիկ մի պատեալ էր մարդն ։ այսինքն զայն մարդն ։
Ո՞ այս ընդ միմեանս երդմնեան արարեալ էր ։ || զայս երդմնեան ։
Ո՞ այս մեծ և փրկագործ աւարտեալ ի մահուն իւր քո չխորհուրդ ։ || զայս մեծ խորհուրդ աւարտեալ ։
Յ այն զնոսա ետրիր ի մարդս ։ || զայն մարդս ։

ԿԱՆՈՆ ։ Ը

Յ ուցականք յետադաս եղեալ գոյականին՝ ըստ կանոնի ածականաց համաձայնին ի հոլով և ի թիւ ։

Digitized by Google

Ա՛յլ այսօր առաջնորդէ՛ զի նախադիմն կրկնել ի
առաւօտս ի յետասա՛ս ցուցականն . և ի գոյականն
յաւելու յօդ ըստ ցուցականին . ՚Ր : Պատեալ ես չերդմա-
նէդ յայդմանէ : || Ո՛ր յերկոսին եղակի թացատականն
կրկնի նախադիմն . և յօդն ե եղեալ կայ ՚ի գոյականն՝
համեմատ ցուցականին այդ : Ի սա այսմ են և ՚ի սոսին
Ի՛նդ այդր ընդ այդ . ՚ի առաւօտին յայնմիկ . ՚ի միւսում
ցայգ-ցանէ . ՚ի մեսիմբ յայդմիկ . ամենայն այսուհիկ
ցայգ-ցանէ . ՚ի մեսիմբ յայդմիկ . ամենայն այսուհիկ
: Թղթովք այդուհիկ . ևն :

Ա՛յց զատանին խոտորումն ՚ի կանոնէ յայսմանէ փո-
խադրելով զհոլովն , կամ եղական փոխանակ յոքնա-
կանի դնելով . մանաւանդ յուղղական հոլովս ՚ր :

Ա՛ստղքն այս անցին խառնուածք . || փոխանակ , այսոքիկ :
Ա՛ստղքն այս եղեն ընդունայն . || փոխանակ , այսոքիկ :
Ա՛ստղքն այս ոչ ունին խառնուածք . || փոխանակ , այսոքիկ :
Ա՛ստղքն այս անկան ի ծով . || փոխանակ , այսոքիկ :
Ա՛ստղքն այս ոչ ունին

Լայց սակաւ ուրիք սեսանի կրկնեալ, կամ փոխեալ
ի նախադիրդ ց. ՚ար ։ Լթէ հանդերձեալ եմք մտանել առ
աստուած՝ հակառակօքն վարեցուք սա կատարչուհիս
առ այսուհի ։ Ասուիր առ թշուառականդ յայդսիկ
է. Լսէ եթէ ընդ, ըստ, նախադրութիւն էջէ, կրկնի բա-
ղումանգամ, թայց մնրթի և ևս զանց առնել. ՚ար ։
Լնդ առնս ընդ այսիկ. ընդ ժողովրդեանդ ընդ այդ-
պիսի ։ Լնդ արձանս ընդ այս. ըստ ամենայն բանից այսոցիկ ։
Լ՚ա ամենայն սեսլեանս այսորիկ. ևն ։
Չ. Լպաքէն որպէս երևի յօրինակդ, զի յորժամ նա-
խադաս էջէ զդայականն, առեալ ունի զյօդս ո, ե, ն.
թայց գառանի ևս, զի չէ առեալ զյօդ. ՚ար ։
Լ՚ա ժամանակի յայսիկ. յորոգայթէ յայսմանէ. յաւուր
յայնիկ. յօրէ յայնմանէ. ևն ։
Ջ. Լսկայն երբեմն անյօդ թողեալ նախադաս գդայ-
կանն, դնի փոխանակ յօդի դերանուն ստացական ։
կամ բառդ ասպէ, այսպէ, անպէ, ևն. ՚ար ։
Լ՚ողովուրդ ս՚ այս. զաւակի ս՚այս ։
Լուրախ եղիցին անձինք ձառայից ս՚այսոցիկ ։
Վոխեցաւ ի սեղուձէ ասպէ յայսմանէ ։
Տացես զնիւթութիւն ժողովրդեան ս՚այս ։
Լ՚ժշկեաւ ի հիւանդութենէ ասպէ իմէ յայսմանէ ։
Լ՚ժամանակի ասս յայսիկ հաստատանելոց իցես ։
Ա՚պրեցարուք յայգէ ասպէ խոստացելոյ յայսմանէ ։
Ջ. Լխոելի լինի և այս, զի երբեմն մի և նոյն ցուցա-
կան՝ կամ նման նորա կրկնի ի միում բանի. ՚ար ։
Ա՚յն մովսէս զոր ուրացան, զնա աստուած իշխան
և փրկիչ առաքեաց ։
Ա՚յն ամենայն որ լինէ միանգամ ի ձեռն յաստնեայ
ցուցեալ է, զայս ամենայն Ջամասցուք ի մէջ բերել ։
Ա՚յն ամենայն զոր ինչ միանգամ ի ձեռն յաստնեայ
ցուցեալ է և փրկիչ առաքեաց ։
Ա՚յն մովսէս զոր ուրացան, զնա աստուած իշխան
և փրկիչ առաքեաց ։
Ջ. Լրբեմն ցուցականն կրկնի ընդ իւրում ցուցե-
լեալն. ՚ար ։ Ջէղբ եղև և զձէղմարտեն՝ զայն ի նոյն թողաք,

Digitized by Google

և զկարճառօտս զանձն ՚ի համառօտս կացուցանել՝ զայն մեք ոչ դանդաղեցաք ։ ‖ Ուր յերկուս առեղծած հայցականն պատճառելի դնի՝ խնդիր բայիցն կոչեսցէ , դոնդաղեցաք ։ որք արդէն ունէին խնդիր զբղէ՛ն , և զ՚ացուցանէ՛ն ։ Պղնապէս է և այս ։ Լ՚ըծնել և նկարել՝ այն ՚ի զարդարիչ անդր հայի ։

—

ՑՕԴՈՒԱԾ ։ Գ

Առացական դերանուանք ։

Որք ածականք են , և վերին ՚ի բանի կամ միայնակ , և կամ ընդ գոյականի իւրեանց՝ այսպիսի կանոնօք ։

ԿԱՆՕՆ ։ Ա

Ես ։ Առացական դերանունն միայնակ առանց գոյականի գտեալ , ունի կից սովորաբար զդիմորոշ յօդ , կամ զՀամազօր ՆՒՆ՝ ասէ , անէ , ածէ ։ ՎՐ ։ Վ՚ո՛ւ է ամենայն ինչ , և ՚ի քոյոզ առաւ քեզ ։ ‖ Ուր առացականն ՚ի գոյոզէ դիմորոշ յօդիւ կայ , զօրութիւն ունելով զգոյականն ։ այլ ՚ի քոյոց ալարածոց ։ Լ՚ատ այսմ է և՚ի սոսին ։

Ա՚երայնովք զքեզնէ՛ծ անուանացնօղ հրաշապէս ։
Հոլձամ սուտ խօսի , յիւրոց անոթ խօսի ։
Լ՚ղձալի Համարիմ առեր ՚ի քոյոց ոգոյն ։

Ձ ։ Ամառ ասրեք երևին առանց յօդի կամ նմանի բառոյց ։ ՎՐ ։ Նիթ է՝ ոյ և ամանաւանդ ընտանեաց խնամոյ ասանիցի ։ Չ՚համրդ որ զայլոց ունիս , ինքդ ՚ի գոյոյ մեծարիս ։

ԿԱՆՕՆ ։ Բ

Ոյ ։ Լ՚ծանցեալ առացականք՝ ինձոյին , ձերոյին ։ կամ ինձոյին , ձերոյին , և՝ սուրս , դուրս , միշտ նախադաս լինին գոյականին , և ոչ երբեք յետադաս ։

Ձ ։ Հետացեալքն այն վերջաւորութիւն՝ անհամաձայն ըստ հնոյ գնին առ գոյականն , ՎՐ ։

Digitized by Google

Ինոյինա Համաձայնութիւն • Խոստին Համաձայն • Խոստին Համաձայն մարմնով • Վերստին բնութեամբ։

Ձ • Ասկ կազմեալքն այն կամ այլն վերջաւորութեբ, համաձայնին սովորաբար ընդ գոյականին ի հոլովին և ի թիւն • ՈՐ։ Խոստնոյ միաւորեալ • Չխոստոյն Համացեղոյց • ընտ ասքաշոնա քանի • դասաշովէ տեսութեբ • խոստովէն ՀՈՐՔ • նոցայցն կրկին։

ԿԱՆՈՆ • Գ

Ա • Ա, ախատախոյ և քուն սառցականքն՝ Իմ, քո, մեր, ձեր, իւր, յարին ի գոյական անուն կամ յընդունելութի՝ յատկոյց կամ զկնի, համաձայնելով ընդ նմա ի թիւ և ի հոլով • ուր նախադասն միայն առնու զնախադիր՝ թէ դերանուն իցէ այն և եթէ անուն • ՈՐ։

Ձնունէ էրմէ • չերկրէ փոմէ • յամենայն գործոց էքոյ • յոսկերաց էնոյ • ի փայ ընչից • ի փոմէ բերութեբ • ի փոմ ակամբ • յակատէ փոմէ • ընտ ազգ էրամ • ընտ սրատիերի Վրան։

Ե • Ասկ ի յոքնակի ուղղականն, և ի նախադրիւ հոլովս յերասդաս ստացականն ոչ համաձայնի • զի օտարութեամբ և ասել • Բանք իմք • գնացք ձերք • որդիք քոյք • թշնամիք իւրք • կամ ի բանս իմս • զգործս քոյս • զիշնամիս իւրս • այլ ասել է • Բանք իմ • ի բանս փո • զգնացս ձեր • ի թշնամիս իւր։ Այր դերանունն կամ համարի ստացական իբրև ածական յարեալ յանունն անհամաձայն թուով և կամ սեռական հոլով եակնին իբրև յատկացուցիչ եղեալ։

Է • Այլոց սեռական բազում ուրեք արտաքոյ սովորականն անունի՝ անհամաձայնութեբ հոլովոյ կամ թուոյ • ՈՐ։ Ինոյ խնամատութեբ անսա • || փոխանակ ասելոյ, խնամ։ Ինոյս ձեռաք կոչեցի կորուստ • || փոխանակ, իմով։ Ինոյս ՀՅերոյ խորանէ առաքեաց • || փոխանակ, իմ։ Ինոյ Ամէն սպասեալ փայծ զարգացաց || փոխանակ, քոյ։

ԺԴ

ՀԱՏ • Ա, Դու ողջմիտ վախճանակ տեսանելիքդ զաղտնի ասելդ ան
ուսական հոգով Եկեղեցական դերանուան դնել, այնպէս փեսանի
Եկեղեցական դերանուան զատացականն վերջին հեղինակը, զնոր
աներևոյթ գային փոխելով ի սատացական ածական • ՀՐ ։

Լսել ենուի • ‖ փոխանակ տեսլոյ, իմ ։
Յանդգնել ասել • ‖ փոխանակ, քո ։
Խոնարհիլ ինձ • ‖ փոխանակ, ինձ ։
Ուր դերանունքն՝ տեր աներևոյթ գային Ճանաչին,
քան թէ ածական նոցին ։

ՑՕԴԻԱԾ • Դ

Հնամաձայնութիւն յարաբերական դերանուանս ։

ՀԱՏ • Պարտ է որոշել զյարաբերական պէս ի հարցական
նելն • զի հարցական պէս ածական է, և ըստ կանոնի ա
ծականաց վերի • և ոչ բնաւ զանցեալ բառ ինչ կամ
զբան յառաջ բերէ • այլ ցուցանէ զտրակուսի մնառուր
գոյականին առ որ յորի • ՀՐ ։ Ալիով չափով չափիք • ասաց
Տէր • ոչ ասաց թէ դուք • յորում ժամու գայ • ևն ։ Հոգւով էք դուք • յորում ժամու գայ • ևն ։ Ալ
ակ յարաբերականն ոչ կամ կրճատեալն • զիշեր
խոր գոյական նշանակէ, և ունի առանձին կանոնս հա
մաձայնութեամբ • և կարէ յառաջ բերել ի բանի անդ. զնամ
մասունս բանի • այլ զանուն, զդերանուն, զբայ, այլ
զբազում բառս, կամ զնմանեղ իսկ բան ։

Դու և բազում անգամ յարաբերեալ անունն կամ
դերանունն զօրութեամբ լինի ի բանին, և փոխանակ
նոր գնի յարաբերականն • և լինի ասր կամ ինդիր բայի,
յատկացուցիչ, ինդիր անուան կամ նախադրութեան, ևն ։
Ի՛ս ամենայն տեսանի ի յայտնի օրինակաւ ։

ԿԱՆՈՆ • Ա

Յարաբերականն ներգործութեամբ ունելով զիւր
յարաբերեալն • ըստ բնական շարին պահանջէ յետադաս

Digitized by Google

ընել • քանզի յայն ատկս դնի , զի ի մէջ բերցէ զշա-
ռաջ ասացեալն • ՚ի ։ Եւ նոցա աստուածն հոգի յի-
մաստութեան , այլ՝ որովք ոչ տեսանիցեն , և ականջս՝
որովք ոչ լսիցեն ։ || Ուր յարտաբերութիւնն այս , ա-
չխանքն , են նախընթացս • և յարտաբերականն պով՝ և-
որովք ոչ լսիցեն ։ Ի սա այսմ կ և այս ։
դեռ կայ յետադաս ։ Ի սա այսմ կ և այս ։

Հայց ոչ ունիս , պով՝ բուծանես զաղքատն • այլ լինիս
ունիս , պով՝ զհոգևորականն հացն ընձ քաղցրացուցանես ։

է • Ականչն բառիւք անգամ յառաջ կ յարտաբերականն
քան զնուր յարտաբերեալ , ընդ միջ անկանելով այլոց եւս
բառից • ՚ի ։ Արդև գիտացին այ՝ ի թեատրոնիկէ հնչեալն
է ին • || փիլոն , գիտացին հրեայքն՝ որ ի թեատրոնիկէ էին ։
Լուաւ ի նմանէ վասն հաւատոցն , որ կ ի քրիս յիս ։
Լուաւ ի նմանէ այս վէ՝ ի քրիս յիս հաւատոցն • || փոխանակ ։
Ակ այ ի լուացն հրաւիրեցաւ հոգևն ածազգեաց , շնո-
ջեցէք զնայեցոց մահու • || փոխանակ , հարսն ածազգեաց՝
որ ի լուացն հրաւիրեցաւ , շնջեցէք , են ։
Ո՞ ի եթէ այ ի ձեռն հրեշտակաց խօսեցաւ բանն՝ հաս-
տատուն եղև • || փոխանակ , զի թէ հաստատուն եղև
բանն , որ խօսեցաւ ի ձեռն հրեշտակաց ։
Ընդ քեզ բուսանին՝ այն ընդ քեզ թաղեցեր՝ այդ-
դարուն թիւնքն կամ մեղքն , զորս ընդ քեզ թաղեցեր ։

ԿԱՆՈՆ • Ե

Ընդ քեզ բուսանին՝ այն ընդ քեզ թաղեցեր՝ այդ-
դարուն թիւնքն կամ մեղքն , զորս ընդ քեզ թաղեցեր ։

Digitized by Google

Ա՛ի ինչ եկեսցէ ի վերայ իմ ձուսց զուքդ առացիքդ ։
փխանակ , զի եկեսցէ ինչ յայդցանէ զորս առացիքդ ։
Աղիցիս վկայ առ ամարդկան՝ սուտ առեալն և լուտ ։
փոխանակ , եղիցիս վկայ այնց իրաց զորս առեար ։
Ա՛ռայց երբեմն այս կանոն ոչ պահէ . իբր զի յաբաբերականն դնի ըստ պահանջելոյ բային իւրոյ , առանց հայելոյ ի հոլով յարաբերելոյն . զր ։
Ո՞վ ոք ի՛ն ներքս անդ էիս , ընկնիս յուզա զէն և նետ մատուցանէր ։ || փոխանակ , որոց ի՛ն ներքս էին մատուցանէր . բայց դնի ոչ՝ զի ե առեր բայիս էին ։
Ա՛ռում խնդրէ ի քէն առնուլ , և որ կամի փոխ առնուլ ի քէն , մի՛ դարձուցաներ զերեսս ։ || Ուր յառաջին մանին ըստ կանոնի եզեալ ե արական սպառ . և իմանի , այնմ՝ որ խնդրէ ի քէն , առնլ ։
Ուսակ յերկրորդ մասին պահի ուղղական՝ որ բային չափ ։ փինդ դնելոյ , յորմէ կամի փոխ՝ մի դարձուցաներ զերեսս ։ Ո՛չ սպասաւորք կարեն զեմ ժամանակս երեսաց իւրեանց ։ || Ո՛չ վասն այնորիկ ոչք սաղմոսիք , ոչ հեթանոս իւրեանց ։ Ո՛չ սպասաւորք կարեն զեմ ժամանակս երեսաց իւրեանց , և զօրուշք իմանի յարաբերականն . զր ։ Ունակ երբեմն ներհակ ասեմ՝ ներգործութեանն դնի ։ Ե՛ այժմ փառաւորեա զիս հայր՝ առ ի քէն փառօք ։ || Ո՛չ փառաքն որ ե ի քեն ։
Ցուցանելով զառ ի խոնարհութենն օգուտն , և զառ ի հպարտութենն վնասս ։ || Ո՛չ զինասս որ ե ի հպարտութենն ։
Ընցաւորք են և թագաւորքն , և ի նոցանէ սպասաւորքն էին ։ || Ո՛չ սպասնալիքն ոչք են ի նոցանէ ։

ԿԱՆՈՆ ։ Գ

Ո՛չ ։ Յարաբերականն ներգործութեամբ ունելով զինւր յարաբերեալ՝ ըստ կարգի հոլով դնելի ե , զոր պահանջէ բայն հոլով դնելի ե , զոր պահանջէ բայն կամ այլ բառ՝ որոց ե խնդիր , կամ առնէ ։

Digitized by Google

Ա՛ն ինչ ինձ ոչ ինչ է ։ Ա՛յլ ոչ

ՃԼ. Այսպիսի օրէնք երբեմն ընդ միջ մտանէ թէ մարդ
մեռանի եւ ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։
Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։ Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԱ. Այսպիսի օրէնք երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԲ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԳ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԴ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԵ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԶ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԷ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԸ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃԼԹ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԱ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԲ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԳ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԴ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԵ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԶ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԷ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԸ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՄԹ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԱ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԲ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԳ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԴ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԵ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԶ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԷ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԸ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՆԹ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԱ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԲ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԳ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԴ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԵ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԶ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԷ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԸ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՇԹ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԱ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԲ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԳ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԴ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԵ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԶ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԷ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԸ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՈԹ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԱ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԲ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԳ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԴ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԵ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԶ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԷ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԸ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՊԹ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԱ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԲ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԳ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԴ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԵ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԶ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԷ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԸ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

ՃՋԹ. Այսպէս երբեմն յարատեւականն դնէ եզակի առ յոր-
նակի յարատեւեալն ։ զոր օրինակ։

Ոչ ունի զոր տայ ի պարտիս կատարել զանոնք։

Digitized by Google

Ա՞մեր իմ և եղբարդը իմ սոքա են, որ զբանն ածառածիդ լսեն և առնեն. || փոխանակ, որը լսեն։

Ո՞ի ուսանիցին որդիքն քո, զի դու սիրեցեր. || փոխանակ, զորս դու սիրեցեր։

Ա՞ղվեսաց սէրն սրբուհին և այլ մատուռնք առաքինուհեցն, որոց փայլեցին մարդիկ. || փոխանակ, որոց փայլեցին։

Ա՞ստ սակն օրինակի՝ եթէ յարաբերականն ինչ ունի անեզական, հանրական, հատաքական, կամ բազում եզականք, յարաբերականն բազում անգամ դնի եզակի. զորս օրինակ։

Ա՞ղնէին են որ բարձրացուցանեն զմարդիկ առաջ։

Ա՞ղնէին որ կամիցին առառաջ պաշտօնեութեամբք կալ՝ քրիստոս յիսուս, ՚ի հալածանս կացցեն։

Ա՞ղվեսդ որ գնայր ընդ նաւսն, եռես զայս մեծ։

Ա՞ղնայն ինչ որ աչեցական է, չէ կատարեալ։

Ա՞յսոյիսիկ թէթև առ հասուսչեաք քաղցրանայ և թեթևանայ չաշն և բէեան՝ որ վասն քրիստոսի։

Ա՞այց երբեմն դնի յոքնակի. զորս օրինակ։

Ա՞ղնայնիկ որոց ոչ իցէն թեթև և թեթի՝ պիղծ իցէ չեզայն։

Ա՞ուաւ ծանանալն և փեսին, որում չէրծանիցին ի չարեցեալ։

Ա՞այց երբեմն դնի յոքնակի. զորս օրինակ։

Ա՞յսոյիսիկ մանգամ ածէ զանուն ի ստորոգեալ՝ զի ոչ կամիցեմ հայկայ հնազանդ լինել բեզայ։ Ա՞ստ այսմ է և ի սոսին։

Ա՞ս անուանս բէլայ՝ դնի իբր բացայայտիչ յարաբերականս որոյ։ Ա՞ստ այսմ է և ի սոսին։

Ա՞ստ այսմ է և ի սոսին։

Ա՞ստ այսմ է և ի սոսին։

զուսն առեր ։ փոխանակ , քօրն յուսամ եսուր ։
Ի սուրբ ծառայութիւն Աստուծոյ ի նմանէ շնաւոր
լինիմ ։ փոխանակ , ի նոցանէ ի նոցանէ ի նոցանէ
առաքեալ առաքեալ առաքեալ ։ փոխանակ , առաքեալ
առաքեալ ։ Ի նոցանէ ի նոցանէ ի նոցանէ ի նոցանէ
առաքեալ ։ փոխանակ , առաքեալ առաքեալ ։ Ա-
ղէքսանդր ոմն անուն , ազգաւ հրեայ , որ ի Վեսպա-
սիանոսէ առաքեալ ի վէրին կենդանի ։ աւ ոմն , որ
ի մարգարէն առաքեալ վնաս անուանի ։
Ի՞նչ ոմն մարգարէ առաքեալ ի վէրին կենդանի ։
Ոմն ի նոցանէ ։
Ոմն ի նոցանէ ։
Ոմն ի նոցանէ

Ա՛րթեմի առանց հաճախելոյ եղեալ ի քաղքն ։ ար ։ առաւել թարմասուր կայ քան թէ յարաբերական ։ ար ։
Ալ ոչ արդեամբ առ ի քէն և ոչ ինչ ։
Ալ ի ծագել անատուեր նշուլից հալին մեղք ։
Ես յոյս խոստովանիմ յաչախել ի շարականս վասն լռանալոյ չափոյ ոտից ։
Ա՛ա բաղում անգամ ի վայելուչ շարադասիկ կերակուր հնեաւ, ունի զգօնութիւն մասնական բաւս ։ այ ոմն ։ ար ։
ոմանք, մասն ինչ, ոչ ։
Ա՛ր երկայնէր ձակատն, զերեզմն ա՛ր զբաղձամբք ներելոյ ոմանք արտասուս ։
ներելոյ ա՛ր արտասուս ։ այ ոմանք ի վերայ թօթափիցին ։ այ ոմանք ի որ զօրն ապրատասխան ի վեր անդ կայցին, ա՛ր ի որ ։
ոմանք, մասն ինչ, ոչ ։ ար ։
Ա՛ր երկայնէր ձակատն, զերեզմն ա՛ր զբաղձամբք ներելոյ ոմանք արտասուս ։ այ ոմանք ի վերայ թօթափիցին ։ այ ոմն ։ ար ։
Ա՛ր երկայնէր ձակատն, զերեզմն ա՛ր զբաղձամբք ներելոյ ոմանք արտասուս ։ այ ոմանք ի վերայ թօթափիցին ։ այ ոմն ։ ար ։
Ա՛ր երկայնէր ձակատն, զերեզմն ա՛ր զբաղձամբք ներելոյ ոմանք արտասուս ։ այ ոմանք ի վերայ թօթափիցին ։ այ ոմն ։ ար ։

ՃՕՒՈՒԱԾ · Զ

Դիմորդ յօդ ։ ։ ։ ։

Ա՛ր ։ ընդհանուր առ՝ ։ ։ ։ ։ կցեալ ի վերջ բառից, ա՛ր ։ ընդհանուր առ՝ ։ ։ ։ ։ կցեալ ի վերջ բառից ։
Ա՛ր երկայնէր ձակատն, զերեզմն ա՛ր զբաղձամբք ներելոյ ոմանք արտասուս ։ այ ոմանք ի վերայ թօթափիցին ։ այ ոմն ։ ար

Ի՛ լոզէն։ Յայտ առնեն դարձեալ զկրա պատասխանել
իւրաքանչիւր երից դիմաց։

Ե. Ա ստ գործածութեամբ ոչ յաճենային մնասուն բանի
յարին՝ այս յօդք։ Ալախադրութիւն, շաղկապ, միջարկու-
այլև հարցականքս՝ Ով, ո՛, ինչ։ և մանաւանդ՝ Ամե,
ոք, իմն, ոչ են ընդունակ դիմորոշ յօդից։

Ե՛ի դերանունց յատկերականն միայն չառնու յօդ։
իսկ մնացեալ մասունքն՝ Անուն, դերանուն, թուա,
ընդունելութիւն, և մակբայ՝ ընդունին զյօդ զա-
նազան օրինակաւ և նշանակութեամբ։

Ընդհանրապէս երկրեակ օրինակաւ ի գործածին յօդք։

Ձ. Ա յախ՝ յորժամ՝ ի բանի զջորութիւն կայ դերանուն
ինչ՝ զոր պահանջէր անուն կամ թայն, դնի յօդ։ Ալ
Ա ընթայէ խոսայելի։ || ու ր խանի դու պրծայ։
Այ մեծ թագաւոր ինքնիշխան ե։ || այ այդ թագա-
ւոր ով կայ աստ։

Ձեղի անտպատ ե, և օրս առաւօտ ասել։ || այսինքն
այս տեղի, այս օր։

Ե՛ր ինչ իրք են վան որոյ եկիդ։ || այ եկիք դուք։
Ընկալ զիմբոյս ի ակարտե, և շնորհեա զմեծ ու ի
հզօրէդ։ || այսինքն ընկալ զայս փոքր ինչն ի ակարտ
և շնորհեա զայդ մեծ ի քէն հզօրէ։

Ե. Ա րկրորդ՝ ուր զջորութիւն կայ յատկացեալ անունն,
կամ գոյականն, կամ այլ ու անուն, դնի յօդ մանա-
ւանդ ն՝ ի յատկացուցիչն, յոգնականն, կամ ի խնդիրն
նախադրութեամբ վան անուանն ուր զջորութիւն կայ։ Ալ
Ե՛ի ծերութիւնն պատուական՝ ոչ բռնամարտանա-
հեայն է։ || Ուր զջորութիւն խնդրի գոյականն, այ ոչ ծե-
րութիւն բռնամարտանահեայ։ Ա ստ այսմ և այս
Ա՛ի ընդ վայս գալոյ զայս առնեն, ընդ նոյն զինչ գոր
ծեացեն։ || Ուր զջորութիւն խնդրի գոյականն, այ ընդ վայս չգոր
Ա՛ի ընդ վայս գալոյ յարտերականն միայն չառնու յօդ։
իսկ մնացեալ մասունքն՝ Անուն, դերանուն, թուա,
ընդունելութիւն, և մակբայ՝ ընդունին զյօդ զա-
նազան օրինակաւ և նշանակութեամբ։

Ընդհանրապէս երկրեակ օրինակաւ ի գործածին յօդք։

Ձ. Ա յախ՝ յորժամ՝ ի բանի զջորութիւն կայ դերանուն
ինչ՝ զոր պահանջէր անուն կամ թայն, դնի յօդ։ Ալ
Ա ընթայէ խոսայելի։ || ու ր խանի դու պրծայ։
Այ մեծ թագաւոր ինքնիշխան ե։ || այ այդ թագա-
ւոր ով կայ աստ։

Ձեղի անտպատ ե, և օրս առաւօտ ասել։ || այսինքն
այս տեղի, այս օր։

Ե՛ր ինչ իրք են վան որոյ եկիդ։ || այ եկիք դուք։
Ընկալ զիմբոյս ի ակարտե, և շնորհեա զմեծ ու ի
հզօրէդ։ || այսինքն ընկալ զայս փոքր ինչն ի ակարտ
և շնորհեա զայդ մեծ ի քէն հզօրէ։

Ե. Ա րկրորդ՝ ուր զջորութիւն կայ յատկացեալ անունն,
կամ գոյականն, կամ այլ ու անուն, դնի յօդ մանա-
ւանդ ն՝ ի յատկացուցիչն, յոգնականն, կամ ի խնդիրն
նախադրութեամբ վան անուանն ուր զջորութիւն կայ։ Ալ
Ե՛ի ծերութիւնն պատուական՝ ոչ բռնամարտանա-
հեայն է։ || Ուր զջորութիւն խնդրի գոյականն, այ ոչ ծե-
րութիւն բռնամարտանահեայ։ Ա ստ այսմ և այս
Ա՛ի ընդ վայս գալոյ զայս առնեն, ընդ նոյն զինչ գոր

Digitized by Google

Դիմարտ յօդք ի վերայ դերանունից։

Անձնական դերանունք ասին են, զոր ի վերայ ասացաք, զի ցուցանեն զանձինս խնդրոյն զոր յիշեցաք, զոր են թէ ասի ի գործ, կամ առաջի եղեալ առանց իւրաքանչիւր, զոր ասացաք զանձինս խնդրոյն զդիմարտ յօդս՝ ոչ այլեւայլ վասն ուխտիցն ընդունին զդիմարտ յօդս՝ զոր ասացաք վասն դերանունքն ասին։

Ձ. Վերանունք ասին՝ որ ցուցանեն զանձինս խնդրոյն զոր յիշեցաք, զոր են թէ ասի ի գործ, կամ առաջի եղեալ առանց իւրաքանչիւր, զոր ասացաք զանձինս խնդրոյն զդիմարտ յօդս՝ ոչ այլեւայլ վասն ուխտիցն ընդունին զդիմարտ յօդս՝ զոր ասացաք վասն դերանունքն ասին։

կացուցանել զնշանակութիւնն իւրաքանչիւր ուսմանի նոցին զեր-
անուն կարճ առնուլ զայլ ուսմ. դիմորոշ, որպէս առ-
ասելի յաստուածկապէտ։

Եակաս առաջին դէմք. Ես։

Ես որ եամ լիշատեմ. տպագիս մեռանիմ. ոս ի միջնի
պատուհասեցան. որ լինիմ պատասխանի զոր լինիս եաս գործեմ.
ուր եան լիցեմ։

Երկրորդ դէմք. Դու։

Ո՞ որ դուզ առնես. որսամ դուն վիայեցեր. զոր
դուքն ոչ գիտէք. ընդ որ դուքզ զարմանայք. միջ
առ ձեզս եմ. լքեալ ձեզզ էի։

Երրորդ դէմք. Ինք, նոքա։

Ա՞ երանութիւնն ինչ լքեալ եակաս առնու միայն զյոգ-
ն. ար։ Ա՞ոյ իւրն է հանդերձեալքն. որ զիւրեաւն էին
Ա՞ակ եակասն ինչ. միայն զերկիս ևս յօգուս առնուլ. ար։
Ա՞ունքս, ինքնէ, ինքնին։ Ա՞ պատճառս դիմորոշին երբեմն
ի բաց ձգի ն առաւն, որպէս ի պատասխանմատցին
ա՞ուն զի ինձէ չ բաշխօղ, և նոյն ինձէ բաշխէի
ի միջի մերում միշտ անդադարեսցի։ Ա՞ոյնպէս և յամբ-
ռաւորին։ * Ա՞ոյն ինձէ կարգաւ պատուիր։ Ա՞ասց առանց
յօդի ևս դրեալ ինչ, չէ ուղիղ։

Ա՞այսիսիւ ցուցականքն սա, զա, նա, ընդհանրին
զյօդ. իւրաքանչիւրք զանմատս իւրեանց յօրոց կազ-
մեալ էն. և ի հոլով վերջացեալս ս, ընդ մէջ յօդին
դնի առաւս՝ առ ի քաղցրացուցանել զձայնն. զի վա-
տաձայն է ասել. Սաս, դոքաս, նոքան. ուսաւ ասի
Սաս, դոքաց, նոքաւն։ ար

Digitized by Google

Ք. Ցուցական ցուցականքն՝ սոյն, դոյն, նոյն, միայնակ եդեալք՝ կարեն առնուլ յօդ. ՚ի: Այնո, դ-այնէ, նոյնն. բայց ընդ գոյականի գտեալ՝ նմա դնի յօդն. ՚ի: Օ այն Թուղթս. զդ-այն բանէ. զնոյն գործն:

Իսկ ցուցականքն՝ այս, այդ, այն, միայնակ կամ ընդ գոյականի ոչ վարին յՅդ-ից առոլորաբար:

Ճ. Փոփոխական դերանունքն՝ ես, ես, մեք, ձեք, եմք, ենք, նախադաս եղեալք գոյականին՝ վայելչապէս առնուն յօդ. ՚ի: Իմոց բանից. քոյովք Թղթով. ՚ի մերում աշխարհի. ձերումէ առեալք. իւրոցն պարգևաց: Իսկ յետադաս գտեալք գոյականին՝ ոչ են ընդունակ յօդից. զի ոչ լինի ասել բանից իմոց. Թղթով քոյովք. յաշխարհի մերում. առեալք ձերումէ. պարգևաց իւրոցն. այլ առադրի յօդն ՚ի նախադաս գոյականն. ՚ի: Բանից իմոց. Թղթովք քոյով. յաշխարհին մերում, եւ:

Դիմորոշ յօդք ՚ի վերայ բայից՝

Ժ. Ի բայից՝ միայն հրամայական եղանակն ոչ առնու յօդ. իսկ այլքն ըստ ամենայն սեռի և եղանակի և ժամանակի և թուոյ և դիմաց՝ վայելչաբար և յաճախ ընդունին զյօդ. ՚ի:

Տիւր այբուդս զօրութիւն՝ զոր խորհեցայս առնել
Ես զդ բարի լինէ մարդ, բայց զոր ուսին և լմնկէն
Այս այլ առաւելեալ՝ զհարդ կամն հիացեալ
Այ դուցա որ մարգարէանանք ՚ի սիրոյս իւրեանց
Ուրակ է այդ որ ասիր: Ասիլ է որ ասէր ցքեզ
Նա եմ որ խօսիմ ընդ քեզ: Այր խօսիր ընդ քեզ՝ նա է
Նա զոր տեսանէքդ: Ընժանի տղոց գործեացն
Այսու չեմն արժանի: Վ-խոեք զիրենչ ասացիր չեզ
Վ-խասցե զոր գրեցիր: Այոյ եղեսուքն դուք ոսդիք
Այ նզովեցոյն է զօրն զայն: Այս զգեստքն ածելոյն է
զմեծ վիշապն:

Digitized by Google

Դիմումն յօդէ ի վերայ ընդունելութեանց։

ԺԲ. Ընդունելութիւն անցեալ կամ ապառնի՝ յորժամ իբրև ածական անուն վարի, սովորաբար առնու զայն յօդ՝ զոր պահանջէ անունն կամ դերանունն կից նմին. ՚ր։ Ի՛նչպէս աշխարհիս այսորիկ զնափանելեցս։ || Ուր դնի յօդ ս՝ համեմատ դերանուանն այսորիկ։ Այնպէս ասէ, փրկեցոցս մեզ. ձեզ ներեցողդ. նոցին խակ կոչեցեալոցն։

Դիմումն յօդէ ի վերայ մակբայից։

ԺԳ. Մակբայն նախադաս եղեալ բային՝ վայելչաբար առնու յօդ. զոր օրինակ։

Ի՛ր մատուցն ծառայեաց։ Ո՛ր յանդիմանն առեալ։
Ի՛նդ ապիկ առեանէ։ Ի՛ր այժմ կեալ
Ի՛րպէս և կանխաւն ասէին։ Ի՛ր այնպէսն գնայցեն
Ի՛ր ոչն ուներին։ Ի՛նր ոչն էցեն սուքս մերձ
Ի՛ր ոչէ երկնեիր։ Ի՛ր չէիր էք սրբեալ

ԴԻԼՈՒՍ · Դ

ՀԱՄԱՁԱՑՆՈՒԹԻՒՆ ԲԱՑԻ

Համաձայնութիւն բայի մտածի ըստ կապակցութեան առ այլ հոլովական մասունս բանի. այլ ընդ անուան, դերանուան, ընդունելութեանց, անկրկնից եղմանաց կի, և այլոց ևս՝ յորժամ իբրև անուն վարին։

Digitized by Google

ՃՕԴՈՒԱԾ · Ա

Տէր բայ։

Տէր կամ Անուն բայն ասի, որ նշանակէ զիր գործողութեան. այլ զայն՝ որ առնէ ինչ, կամ կրէ, կամ լինի։ Ասի ի ներգործական և ի չեզքական բայս՝ որ բայն և առնօղն, իսկ կրաւորական և եական բայն՝ կրօղն։ Տէր բայն լինին՝ Անուանք, դերանուանք, ևս և ընդունելութիւնք և անեղեալք բայք՝ յորժամ իբրև անուն վարին. որպէս երևի ի հետևեալ օրինակաց։

Տէր բայնն համաձայնի ընդ բային ըստ հոլովոյ, ըստ թուոյ, և ըստ դիմի. և առ քաջ հմտութիւն երիցս այսոցիկ՝ առհմանին այս կանոնք։

ԿԱՆՈՆ · Ա

Ոչխարս բայն պահանջէ զիր յոլովականն հոլով. ըստ խոհուրդք թիւրք անջատեն յաստուածոյ։ || Ուր ուզղականն խոչդ-ըդ+ է իր ներգործական բային անքակէն։ Անուանս միր մուսացի ժամանակաւ։ || Ուր անուանս՝ է տէր կրաւորական բային ծառայի։

Ի՞մ այն է բաժին միր։ || Ուր դերանուանս այն՝ է տէր եական բային։

Շանր է միզ և տեսանելն զնա։ || Ուր անեղեալ բայս պետանէն՝ է տէր եական բային։

ԿԱՆՈՆ · Բ

Ընդեմ բայն, որպիսի է ընդունելութիւն, անեղեալն եղանակն, հասարակօրէն առնու զտէր բայէ ի հոլովն սեռական. զիր։ Խորագիտի տեսեալ զաշակերտս ծուծն պատժեալ հաստատութիւն խրատէ զանձն։ || Ուր սեռականս խոչափէ է տէր ընդունելութեան պետել։

Digitized by Google

խոկ ասել թէ մեռաւ ։ || Որ սեռականն բացմոց՝ է
տէր աներեւութիս տալ ։
Կանալ էլինել և իջանել հոգեւոյն սրբոյ ։

Ե · Արեգ առնու զտէր բային յուղղական հոլովն · որ
Ոյնոյն օրինակ ծառայք հանդերձ տերամբք առնջեալ,
և առաքին թագաւորաւսն զնոյն չալչարել ։ || Որ ուղղականքն ծառայ և առաքին են որ անցեալ ընդունելոյեցն ։
Ուրծեալ չծէ ոսկին և ձեռացն ։
Ընդրուծ եղեալ դատաստիկ այսոքիկ ։
Մի ևս լինել ի նմա քննակիչ ի մարդոյ մինչև ցանաստուն ։
|| Որ ուղղականս բնաւիկ՝ է տէր աներեւոյթին լինել ։
Ծառայ հնազանդ լինել յամենայնի տերանց ։
Ներձենալով ի սա ճշմարիտ ։ Ցինպէս ահագին էր շարժումն ,
փոխեաց զօրութիւն ։ Ցինչ ոչ պատ մնալ ընդ յարկաւ ։

Ե · Ելիք տէր աներեւոյթ բայիս ինձ դերանուն , և
աներեւոյթն է յուղղական և ի նախադրիս հոլով , դերանունն դնի սեռական · զոր օրինակ ։
Ելիք եթէ աներեւոյթն է գործիական , դերանունն
դնի սեռական · զոր օրինակ ։
Ցանել եթէ աներեւոյթն է գործիական , դերանունն դնի սեռական · զոր օրինակ ։
Ցանել է ինձ և ինձանէ հոգեւոյն սրբոյ ։
Ցանալ էլինել և իջանել

(Ո՞րչ՛ն է ծննդական և մահկանացու բնութեանս փոխանակիլ զմիմեանս։ || Ուր բնութիւնս է տրական խընդիր դիմազուրկ բայիս օրչ՛ն է , միանգամայն և առ աներևութիս գոհանալիլ։

ՀԱՆՈՆ • Գ

Ա՛որ է ինչ սակաւ ինչ ասել , և ոչ մեծաձայն ընդունել։ Ձ՛ի պատա ուղ յուսահատ լինել վշտմունք մեզաց։

Ա՛նցեալ ընդունելութիւն ունելով զսեռական առ բայն , նաև չի ձեռնն էական բային , յերկրորդ դէմ եզակի անձին վարի սեռական անուամբ յիմ դէմս և՛ի թիւս • յայն բայն դնի յերկրորդ դէմ եզակի , բայց առ բային հարկ լինել յառաջին և յերկրորդ դէմ , այլև եզական և յոքնական • ար ։

Տեսեալ է ին , տեսեալ է ս , տեսեալ է նոցա •
տեսեալ էր ին , տեսեալ էր ս , տեսեալ էր նոցա ։
Տեսեալ ի ցեմ ին , տեսեալ ի ցեմ ս , տեսեալ ի ցեմ նոցա •
տեսեալ էր ցեմ ին , տեսեալ էր ցեմ ս , տեսեալ էր նոցա ։
Տեսեալ ի ցես ին , տեսեալ ի ցես ս , տեսեալ ի ցես նոցա •
տեսեալ էր ցես ին , տեսեալ էր ցես ս , տեսեալ էր նոցա ։

Ա՛յսմ ոճոյ հետևողութիւն լինչ երևի ուրեք , յորժամ ընդունելութիւն ընդ էական բային՝ ոչ իբրև անցեալ ժամա նակ նշանակէ , այլ իբրև անկատար ատհմանականին • ար ։ Ա՛նդ ապանեալ լինիմ նոցա զսիմիթուս || փոխանակ ասելոյ , անդ ապանանիմին նոքա զսիմիթուս ։

ՀԱՆՈՆ • Դ

Ա՛յցական հոլովին ոչ լինի առ բային ։

Ա՛ևն երևի ուրեք հայցականին առ բային , բայց ոչ ի զի բայ ինչ , այլ ի ներգործականն բայ ինչ , որում իսկ ներգործեալն հայցականն • ար ։ Ա՛ևն ուրեք հայցականին առ բային , բայց ոչ ի զի բայ ինչ , այլ ի ներգործականն բայ ինչ , որում իսկ ներգործեալն հայցականն • ար ։

Digitized by Google

ինչ՝ ի նմանէ կամ՝ ի հրէից անտի զայրն ելնասեալ։
|| Ուր գայցէ՝ ոչ է որ անցեալ ընդունելոցն վնասէլ. զի
ջուրց փայլ՝ իբր ներգործական իմանի առա. այլ գուցէ
կարծեացէ թագաւորն զայրն ելնասեալ գաւուվ՝ ի հրէից։
|| Է պարտիմք համարել ոսկւոյ կամ արծաթոյ զնծականն
լինել նմանօղ. || այլ ոչ պարտիմք համարիլ զաստուածա-
կանն՝ լինել նմանօղ ոսկւոյ կամ արծաթոյ։
Ի խորժելի է ինձ զէնել ըստ մարմնոյ ազգականս՝ լի-
նել ինձ մաերիմ ազգականս և ըստ հոգւոյ. || այլ ախոր-
ժեմ զէնել ազգականս՝ լինել ինձ մաերիմս։

Է. Երկրորդ՝ երևի ուրեք հայցականն եդեալ իբր ար
հրաւորական գայի, գայցէ ըստ նշանակութեանն ոչ է հրա-
ւորական՝ այլ ներգործական. որում՝ խնդիր լինի հայ-
ցականն և ոչ ասէր. պիտ։ Ի տասանորդէ զմարքս ձեզ
թողեալ լիցի. || այլ թողումք ձեզ զմարքսն։
Ը. Ինչհանուի զամրիդ՝ ի ներքս առեալ լիցի գբահանայա-
պետդ. || այլ առնք զինչհանուի ամրիդ գբահանայապետդ։
Ահա շնորհեալ է քեզ յայլ զամենեսեան՝ որ են ընդ-
քեզ՝ ի նահատիդ. || այլ շնորհեաց քեզ ած զամենեսեան։
Այայս ոճ վերաբերի և առաքեալն. Զգունդն երկրորդ
ընդ իմով ձեռամբ է. || այլ ընդ իմով ձեռամբ ունիմ
զգունդն երկրորդ։
Է. Երկրորդ՝ երևի ուրեք հայցական դերանունն առ
գայն, գայց է ինդիր. իսկ որ գայնին զօրութիւն կայ. պիտ։
Այդ՝ ի գերեզմանի, զոր էր փորեալ՝ ի վիմի. || այլ զոր
ինչն փորեալ էր։
Ա՝ արեամբ հանդերձ զոր խօսեցեալն էր նմա. || այլ զոր
ինչն խօսեալ էր։
Ո՞ի չէ ևս արկեալ էր դժոխոյն՝ ի գանդ. || այլ չէ ևս արկեալ էր հետ վէպն։
Ե. Երկրորդ՝ երբեմն կայ հայցական անուն, ոչ առն
վերայեալ գայնն՝ այլ ինդիր հետաքերին, պիտ։

Ո՛ր իբրև եկն՝ հանին ի վերնատունն ։ ‖ Սուր հայցականաց պէ՛ տչէ աւր եկն բայիւ, այլ ինդիր բայիս հանինն

ԿԱՂԱՆ . Ե

Ա . Տէր դիմաւոր բայիւն սովորաբար Համաձայնի ընդ բայիւն ներգործ. այլ դնի եզական կամ յոքնակաւն, ըստ սովորեալ բայն իցէ եզական կամ յոքնակաւն . ար ։

Ա՛երեալ անուրջ՝ և զմահացեալքս նորոգեցեր ։
Պարթեւն ուսուցանեն զդէպ առաւելիւնս ։

Բ . Լայց գոնէ ուրբք հասարակ անուն ինչ անհամաձայն ընդ բայիւն . այլ յոքնակի անուն երեւեալ առ եզակի բայ , և կամ եզական առ յոքնակի ։

Յոքնակի անուն առ եզակի բայ . ար ։

Զի եղև ուրեմնիւ քանդ եառեալ ։
Ամենայն պտուղ նորա զերծաւ՝ ի նմանէ ։
Ա՛ի եհեսցէ՝ ի վերայ մեր չէքէ ։
Յորում էր ամենայն հպարտանիլ և ապաստ ։
Նզակի անուն առ յոքնակի բայ . ար ։
Յորժամ պատերազմանցն ի նեղեցաւ մեզի ։
Ա՛յլ յայլեայսն էին համայնից քոյդ ծածկոյթ ։
Ա՛յսպիսի խոստմունս կարելոյ է գիտել , այլ ոչ ի հին ուսուցչաց ։

ԿԱՆՈՆ . Զ

Ա . Լ՝ատեալ եզակի անուանցն շաղկապաւ միաւորեալք եթէ ասէն մինչ բայիւքն սովորաբար դնի յոքնակին ։

Ա՛ինի և արբեցութի ապականեն զաղբս խնամատուին ։
Ա՛ոզ և Ջուր և օդ պատահեցան ։
Ա՛ի բառն և տեղեաքն և սկահակքն և գնդակքն
Նդէ՞ նորա ոչխար և արջառ , ծառայք և աղախնայք ։
Լ՝այց երեքեան բայն դնի եղակի . ար ։
Ա՛ի՞ բառն և տեղեաքն և սկահակքն և գնդակքն
և շուշանքն անգամին ի նմանէ էին ։

Ա՛ր ընթեր սուրին գայ արդասաւորին և կշտութեան՝ վճիռն
և հատուցմունքն։

ՃԴ. Ա՛նուն ինչ ըստ ձայնին եզական և ըստ նշանա-
կութեանն բազմաւորական, անխտիր վերի ընդ
եզական բացի և ընդ յոքնականի։

Ասպի հանրական անուանք, հատաքականք, մասնա-
կանք, բացարձակ թուականք, եզակի ձայնիւ վերին
վերջի ընդ եզական բացի, վերջի ընդ յոքնականի. և եր-
բեմն՝ ի միում խոկ բանի երկուքեան. ՊՐ։

Պոչեաց ամենայն այր եփրեմի, և կալան իւրեանց զանցս
ջրոյն։ || Ուր ամենայն այր է աչք քոյին գոչեաց և ի-
նան. որոց միոն է եզական, և միւսան յոքնական։

Ն՛ա ծոցվէցան զոս նոսա ամենայն այր, որ ապաստանէր
ընկալ էր յօրինաց անտի։

Ո՛չն միաբան բազմութիւն և խռնեցա, զի լսէին յիւ-
րաքանչիւր լեզուս խօսել նոցա։ Ն՛ա ժողովուրդն ա՛յն
ունէր զաքարիայ, և զարմանային ընդ յապաղելն նորա։

Յաթեա այլ ազգ՝ որ ոչ ճանաչէին զտեր

Օ ի մի՛ լսէին իւրաքանչիւր բարբառոյ ընկերի իւրոյ։

Ա՛նի իւրաքանչիւր ցեղբայր իւր

Ընդ ձագ երկուց դանդաց վաճառի

Հինգ ի նոցանէ յիմարք էին

ԿԱՆՈՆ. Ե

Ա՛նեզական անուանք, կամ որք առաւել յոքնակի
վերին, յաճախ յարին առ յոքնակի բայ։

Ա՛յսպիսի են Ա՛իտք, կամք, վտակք, կեանք, ձեռք,
հատուած, շնորհք, օրհնութիւն. ևն. ՊՐ։

Ա՛ծաք ղբանս դնէին, և քիմք զկերակուրս ճաշակէին։

Օ՛րհնեալ զայդ ձեռ կերպարանացդ քոց՝ ո՛ստոյանէին։

Ա՛ստղ երբեմն յարին առ եզական բայ. ՊՐ

Ձենդանին մաղթանք նորա աչք քոյ ձոտոցի

Թողեալ էին ի մէնջ ձեզ մեղք ակամայ

ՃԾ . Այս հաստատութեան ի դէմն , եթէ մի միայն անուն կամ դերանուն կայ ի բանի , զնորին դէմն պարտի ոչնչել բայն . ՚ր : Կամ միայն ածական էր , և ածական ինացեալ էր , յառաջին դէմն կան . որպէս յերկրորդ դէմն , ասէ , ելիր բազմացար ես անուանդ ի բանի , և բայ միոյ անուան լուծեալն թողեալ ես , յայնժամ բայն դնել յայն դէմն , որում մերձ գտեալ անունն խնդրե ՚ր : Ձշմարիտ գիտեմ զքեզ թէ ով ես : ‖ Ուր դերանուն է՝ պահանջեր զնոր բայ յառաջին դէմն , ՃԻ ՆՇոյիբեցից . բայց զի լուծեալն թողեալ է այս , բայն դնել յերրորդ դէմն համաձայն մերձաւոր անուանն ից ՚ր :

ՃԻ . Յերեք մեք կամ հրեշտակ յերկնից աւետարանեցէք ձեզ : ‖ Ուր բայն աւետարանեցէք մերձաւորին համաձայնի , որ է անուն հոգեղէն . և ոչ վերին որ հեռի է , և լուծեալն ունի զնոր բայն՝ եթէ աւետարանիցէ ից :

ՃԼ . Ասէ եթէ բազմադիմի անուանդ մի բայն ինչ բաւական , սովորաբար դնի համեմատ նախադասեալ դիմին , որպիսի է առաջին դէմն քան զերկրորդն , և երկրորդն քան զերրորդն . ՚ր : Գալով գայցեմք ես և մայր քո և եղբարք քո , և երկիրպագանիցեմք քեզ : ‖ Ուր բայքն են յառաջին դէմն համեմատ էանն :

Ընթերցիր ես և եթէ նորա այսպէս փոքոխեցուք ից
Ընդունիցես դու և քո ընդ քեզ ից

ԿԱՆՈՆ . Թ

Տէր բային անխտրաբար դնի յառաջ ՀԻ զինի բային լուծոյ , բաց ի յարտաբերականէն որ միշտ նախատաս լինի ՚ր : Երեսուդին անդրէն ոչ դառնայ . և ոչ պարանի շունչն դիւաւեալ : ‖ Ուր յառաջնումն հատուածն՝ առն բայն

որ է անունս սկիզբն՝ է նախատուտ բայիւն ոչ պատահայ ։
և յերկրորդութեան հատուածի՝ անունս շունչն, որ է տեր
բայիս ոչ պարտին, զնի յետատուս ։

ԿԱՆՈՆ · Ժ

Ի բանի՝ երբեմն տէր բայիւն, և երբեմն բայն ոչ
զնի ներգործութեամբ · զոր օրինակ ։

Ի բրու ոչ եթէ անձինն զօրութիւնք ինչ կամ քաջութիւնք
ստորնակ ցեղ զանազանի դմա ։ || Ոչ զքաջութիւնք իմանի
տէրն ստրկական ինչ բայիւն, որ է բառս ոչ կամ ինչ ։
Ո՞չ կաս, և զտա առներձիչ մեր ։ || Ոչ լուեցայն կեայ
բայն · չի մեք կաս եմ, և զտա առներձիչ եա մեր ։
Ոչ կոխեցին եա երևելին յայս կարճառօս ասացուածի · որ ։
Ո՛չ յաօր մեքուս հոգեկիցք, և վեցհուս մոլի խոհարար · || չի
ոչ յաօր եմ եա մեքուս, վեցհուս չինի եա մոլի խոհարար ։

ԳՕԴՈՒԱԾ · Բ

Խնդիր բայի ։

Ա՛ · Խնդիր բայի իմանի հոլովական բառն, զոր բայն
պահանջէ իբրև կատարիչ գործողութեան իւրոյ, կամ իբրև
գործ, միջնորդ, տեղի, ատաձառ, նշ · և այսպիսի
խնդիր կարէ լինել այն ամենայն՝ որ լինի տէր բայի · չի
Ընուանն, դերանունն, ընդունելութիւնն, և առերևոյթն ։
Ե · Ո՞նդհանրապէս բառ ոչ անի յերկուս, ի խնդիր սեռի,
և ի խնդիր բնութեան ։ Խնդիր սեռին է՝ զոր
բայն պահանջէ ըստ սեռական նշանակութեան իւրոյ ։
Խնդիր բնութեան է՝ զոր իւրաքանչիւր բայ պա-
հանջէ ըստ մասնաւոր նշանակութեան ։
Ա՛յլք՝ որք ի չէզոքական սեռի են, առնուն միայն
զխնդիր բնութեան յայլ և այլ հոլովս ըստ իւրաքանչիւր
յատուկ նշանակութեան ։
Ա՛յլք՝ որք ի ներգործականն և ի կրաւորական սեռի
են, առնուն զխնդիր թէ սեռի, և թէ բնութեան ։

Digitized by Google

Խնդիր սեռի Ներգործական բային։

Ներգործական բային ընդհանրապէս առնու զխընդիր սեռի ի հայցական հոլովին ։ ՊՐ ։

Խորհուրդ զառաքելն վկայ անիրաւ ։ || Ով հայցականս պատուիրէ և խնդիր սեռի Ներգործական բային Բոլբոքէ։ Խորհուրդ զառաքելն վկայ անիրաւ ։

Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։

Ընթերցիր խնդիր սեռին զոր ունի ցուցական ինչ։ || փոխանակ ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։

Վանեցոյց զնոսա ի տանջանսն ։ || փոխանակ ։ Վանեցոյց զնոսա ի տանջանսն ։

Ստացան պատճառ յաւիտենական ։ || փոխանակ ։ Ստացան պատճառ յաւիտենական ։

Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։

Ընթերցիր խնդիր սեռին զոր ունի ցուցական ինչ։ || փոխանակ ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։

Վանեցոյց զնոսա ի տանջանսն ։ || փոխանակ ։ Վանեցոյց զնոսա ի տանջանսն ։

Ստացան պատճառ յաւիտենական ։ || փոխանակ ։ Ստացան պատճառ յաւիտենական ։

Ծանօթութիւն ։ ա ։

Ընթերցիր խնդիր սեռին զոր ունի ցուցական ինչ։ ՊՐ ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։

Ընթերցիր խնդիր սեռին զոր ունի ցուցական ինչ։ ՊՐ ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։

Ծանօթութիւն ։ բ ։

Խնդիր սեռին բազում անգամ անորոշ հայցական դնեն ։ զոր օրինակ ։

Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։

Ծանօթութիւն ։ գ ։

Ով հայցականս պատուիրէ և խնդիր սեռի Ներգործական բային Բոլբոքէ։ Խորհուրդ զառաքելն վկայ անիրաւ ։ || Ով հայցականս պատուիրէ և խնդիր սեռի Ներգործական բային Բոլբոքէ։ Խորհուրդ զառաքելն վկայ անիրաւ ։

Ծանօթութիւն ։ դ ։

Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։ Ընդ ոչ ոք ։ զգլուխս ։

Digitized by Google

ՃԱՆՕԹԱԼԻՆ . Ը .

Ա երգարձական բայք ինչ բաց ի բնական հայցական խնդրոյ սեռի , առնուն և զայլ հայցական իբր խնդիր գնութեան . որ ըստ նշանակութեանն իմանի իբր ուղղական՝ արտական կամ գործիական :

Հայցական են բայքս Առնեմ , առնում , կալմ , կալում , հանումն , հարցանեմ , ուսուցանեմ , ևն . ևր :

Դու զի առնես զքեզ : || Ուր գիտէք ի բնական խնդիր սեռէ առնելին . իսկ զի՝ իբր ուղղական խնդիր գնուէ . || փոխանակ ասելոյ , ի առնես զքեզ :

Ինաքատուր վաճառեն զմիսուս . || փոխանակ ասելոյ , ասեն զմիսուս ինաքատուր ոմն :

Հարցից և ես զձեզ բան մի : || Ուր ջոկ գի՝ ի անորոշ հայցական խնդիր սեռէ . և գիտէ՞ իբր արտական խնդիր գնութեան . || փոխանակ ասելոյ հարցից ձեզ զբան մի :

Ուսուցանէր զնոսա բազում բան . || փոխանակ , ուսուցանէր նոցա զբազում բան :

Ո՞ւր այն մեայն առաչնորդութ զնձ . || փինկ , առ այս միայն :

Ուսուցանեն զվերինսն զայն բան , որ ի նոցանէն ծածկեցաւ . || փոխանակ , ուսուցանեն վերնոցն զայն բան :

Ոչխարս հանարեցաւ ուսուցանել զձեզ զհուր տեսիականն գնութ կամն . || փոխանակ , ուսուցանել ձեզ զհուր կամն :

ՃԱՆՕԹԱԼԻՆ . Թ .

Ա ազագում ուրք ոչ միայն ներգործական բայն , այլ և քեզբնն և կրաւորականն առնուն իբր խնդիր գնութեան՝ ի հայցական հոլով զարմատ իւրեանց . կամ գհայտնիչսն նորա , և կամ զյարատեւականն նորին . և յայտնեսցի հայցականն ընդանակ իբր գործիական :

Աւրեք առնուս զարմատ իւրեանց . զոր օրինակ :

Ես երկնեմ հիւանդացաւս հիւանդութիւն . || փոխանակ , հիւանդութեամբ :

Ա՝ եղից զնա իբր մեծաւարձս . || փինկ , մեծաւարձ վարձս :

Digitized by Google

Կոծեցան զնա ամենեքին ցիծ ցիծ ։ || փխանակ , կոծով մեծաւ
Ամբ յաւիտենական սիրեցի զքեզ ։ || փոխանակ ։ յաւիտենական սիրով ։
Ալաբեք առնուսն զՀամանշանակին տրամատոյն ։ ՁՐ ։
Ղազարացան վանականոցումն երկնաւոր ։ || փոխանակ , երկնաւոր առաքականութեամբ ։
Ով նոյնչափ զյուսին զայն , որպէս կատարեսցի սէրն ։ || փոխանակ , այնպէս քեզով ։
Կորնչէր չգիտիմնական առաքինին ։ || փխանակ , սատակմամբ ։
Ի՞նչ ոք վերնոյն զանիծողն յանգոնս ։ || փոխանակ , անէծքովն յանգամօք ։
Ալաբեք առնուսն զդատաստանականին տրամատոյն ։ ՁՐ ։
Ի նիկեցիք յանձանց ձերոց զնեմ ամենայնիւ ձեր , զոր ամենայնիւ զձեզ ։ || փոխանակ , որով ամենայնիւ ։
Ո վկայ էիցին յաւուրսն , զոր յարեաւ առաւաւտուն ։ || փոխանակ , որով յարեաւ ։
Ընդունայն անիրաւութիւնք նորա , զոր անիրաւեալ էին , մի՛ յիշեսցին ։ || փոխանակ , որով անիրաւեալ էին ։
Արն զոր սիրեցեր զինա՝ ի նա էին ։ || փխանակ , որով սիրեցեր

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ ։ ՁՐ ։

Ի ազգաւ ՆԵՐՔՈՒՐԾԱԿԱՆ բայց վարեալ ուրեք չէ-
զրքական հնչանակութեամբ , փոխեն զՀայցականն խնդիր
իւրեանց յայլ հոլով ։ ՁՐ ։
Ի ոչ , ըստ այնմ զի ընչանակէ հաւանիլ , առնուս զխնդիրն
ի տրային հոլով ուստի ասի * ի՞նչ ձայնի մարդոյ || ։
Ի ոտիւ , ըստ որում հայցիլ , ասի * Ալ ընդ հաստատութիւն
հաստեաց օրինացն || ։
Ալաքանաւ , երբեմն հրաժարիլ , ասի * Ձանփախուստ օդն
Հայելոյ ուրանային ։ || այսինքն ի հայելոյ յանփախելի
օդն հրաժարիլին ։
Տեսանել , երբեմն լոկ հայիլ , ասի * Տէս ի խոստովա-
նութիւն զղջման || ։

Digitized by Google

Ա ազգս Հայկական ներքինապետական տեղի վիճակիս ընդ այլ ազգաց ի խնդիր եւ ոչ ի խնդիր սեռի իւրեանց, եւ ի նախանձ Հայկական, որ ի խնդիր սեռի իւրեանց Յայլ հոլով. ՚ա։

Ա ազգս ներքինապետական տեղի ունի ի վերին իշխանս եւ ի հայկական խնդիր

ՄԻԱՒԻՆ ԻՒԶԻ ԱՒԱՐՏ ԱՒԱՐ ՎԱՂՎՂՈՒՄ, ԱՒՆՈՒՆ ՆՈՐՈԳ ԽՐԻՍ-
ՏՈՍԻ ՀԱՅՑԱԿԱՆ ։ ՃԾ ։

ՈՐ ՀՂԵ ՈՐ ՈՉ ՀԱՒ ԱՒԱՒ ԶԿԱՑՈՒԱՒ ՆՈՐԱՒ ։ ՅԻ ՈՐ ՈՉ ՀՂԼԻ
ԱՒԱՐՏԻՒՆ ԶԿԱՐԿՈՒԱՒ ՆՈՐԱՒ ։

ՎՆԴ ՆՈՒԱՒ ԱՒՆԻՑ ԳՈՒՄԱՐԻՆ ՔԱՒԱՒՈՒՆ ՀԱՂՈՐ ՀԱՃՈՒ-
ՄԲ ։ ՅԻ ԸՆԴ ՆԱ ԶՈՒՄԱՐԻՆ ՂՔԱՒՈՒՆ ՀԱՂՈՐ ՀԱՃՈՒՄԲ ։
ՀՐԱՀԵՑԻՆ ԲՈՒՆԱԿԻՆ ԱՒՆԻՑ ԶՕՐԻՆՈՒ ԻՒՐԱՆՑ ։ ՅԻ
ԽՈՏՈՐԴԱՑԱՆՑ ԶՕՐԻՆՈՒ ։

ՀԱՂՈՒԹԻՆ ԲՈՒՆԱԿԻՆ ԱՒՆԻՑ ԶՕՐԻՆՈՒ ԻՒՐԱՆՑ ։ ՅԻ ՀԱՐՑԱՒՈՐ
ՀՈՒՐՑԱՒՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐ ։ ՅԻ ԳՈՒՄԱՐԵԼ ԶԻՆՈՒՈՐ ։
ՀԱՒՈՒՄՆ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆ ՀՈՂՈՒՄԸ ։ ՃԾ ։ ՅԱՂԹԱՀԱՐԵԼ ՅԱՂԱՂԱՆ
ՊԱՏԱՐԱԳԱՒՈՐ ՀՏԱՐՈՒՄԻՆ ։ ՅԻ ՀՄԱԳԻՐՆԱՆ ։
ՀՅԱԾԵԼ ԲՆՈՒՆ ՅԱՒԱՀԱՒԱԾ ՍՐՆՈՒՄԲ ։ ՅԻ ՀՐՄԱՒԱՆ ։
ՀԱՒՈՒՆԻՆ ՄԱՌԱՒՈՐ ՄԱՆԿԱՒԱՐՈՒՆ ԱԾԵԼ ՅԱՐՈՒԱՒՈՒՆ ԴԱՐՁՈՒ-
ԹԻՒՆ ։ ՅԻ ՂԱՒԱՂԱՒԱԾԻՒՆ ՄԱՆԿԱՒԱՐՈՒՆ ։

ՈՒՂՂՈՒՆ ՍՐՏԱՆԵԼՈՒՆ ՂՔԱՒՈՒՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՆ ՀԱՂՈՒԹԻՒՆ ։ ՅԻ ՈՒՐՈՑ
ՍԵՒԱՆԵԼՈՒՆ ՂՔԱՒՈՒՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՆ ՀՂՈՒԹԻՒՆ ։
ՀՂՈՒՄ ՀԱՂՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԱՒՈՐ ՀՏԱՐՈՒՄԻՆ ։ ՅԻ ՎՐԴ ՀԱՒԱՏ
ՀԱՒՈՒՆԻՆ ։

ՀԱՒՈՒՆԻՆ ՄԱՌԱՒՈՐ ՄԱՆԿԱՒԱՐՈՒՆ ԱԾԵԼ ՅԱՐՈՒԱՒՈՒՆ ԴԱՐՁՈՒ-
ԹԻՒՆ ։ ՅԻ ՂԱՒԱՂԱՒԱԾԻՒՆ ՄԱՆԿԱՒԱՐՈՒՆ ։

ՀԱՒՈՒՆԻՆ ՄԱՌԱՒՈՐ ՄԱՆԿԱՒԱՐՈՒՆ ԱԾԵԼ ՅԱՐՈՒԱՒՈՒՆ ԴԱՐՁՈՒ-
ԹԻՒՆ ։ ՅԻ ՂԱՒԱՂԱՒԱԾԻՒՆ ՄԱՆԿԱՒԱՐՈՒՆ ։

ՀԱՒՈՒՆԻՆ ՄԱՌԱՒՈՐ ՄԱՆԿԱՒԱՐՈՒՆ ԱԾԵԼ ՅԱՐՈՒԱՒՈՒՆ ԴԱՐՁՈՒ-
ԹԻՒՆ ։ ՅԻ ՂԱՒԱՂԱՒԱԾԻՒՆ ՄԱՆԿԱՒԱՐՈՒՆ ։

Digitized by Google

Այս զատաստանի գործակիցք լինին • ‖ տյսպիսիքն գործակից • ‖ Որով չգիտեմ զգրիստոս • ‖ տյսպիսիքն զգեցան •

Խնդիր սեռի կրատորական բայից •

Կրատորական բայից առնուն խնդիր սեռի զհոլովին բացատական • ար • Այսուն ի բառիմանէ վայրենի տէ- ւացն խորտակեցաւ • ‖ Ասէր բացատականդ ի բազխոնանէ՝ և խնդիր սեռի կրատորական բայիս խորհուիէցաւ • Ի սա այսմ են և՛ ի սոսին •

Որպէս ի զուր և անպատրաստ խոցոտիմբ ի վէրին, այսպէս ձրի և առանց վարձուց քաժշկիմբ ի ցաւոցն •

Ի խոշդնանէ գումիմ, և ի փեսազէտ պատասխիմ • ի հոգածնէ ցան երանիմ, և չոլոպացն լուսոյ առաղիմ •

Ասացց այսպէս զգուշանալ, և ամէն զանմինայն բացատական կարծել խնդիր սեռի կրատորականին • զի կարէ լինել նաև խնդիր բնութեան •

Որ-ւրին կառնն որոշելոյ • Նախ՝ երեք անուանն բացատական պատշաճիցին նաև նեղրգործականի նոյն բայրին, յայտնի է՝ թէ բնութեան խնդիր է և ոչ սեռի • Ընկերդ՝ երեք նոյն անուանն ուղղականաւ լինիցի սեռ նեղրգործականի նոյն բայրին, ճանաչի թէ բացատականն է խնդիր սեռի կրատորականին • ապա թէ ոչ՝ լինի խնդիր բնութեան • ար •

Այսմինն ատեղծականն խնդրի ի պիղատոսէ, և խնդրի ի յաւետիսայ • ‖ Ասէր բացատականդ ի պիղատոսէ՝ խնդիր բնութեան, և ոչ սեռի • զի նախ նեղրգործականն նոյն բայրին ոչ պատշաճի ասել, խնդրեաց ի յովնէփոյ՝ ի խընդիր սեռի • զի նեղրգործականի նոյն բայրին ոչ պատշաճի ասել, խնդրեաց ի յովնէփոյ՝ ի խընդիր բնութեան • Ուստի խնդիրն ուղղականաւ ընդ նոյն լինի տեղի բայի յատկին • Յովնէփ խնդրեաց ընդ մարմինն տէրունական ի պիղատոսէ •

Digitized by Google

Տե՛ս գերկասին եւս ՚ի միասի քանիս ։ * Ընտրեալք ՚ի առաւելեալ յորդւոց մերդիանէ ։ ‖ Ուր ՚ի փեսանէ՝ խընդիր սեռի է կրաւորականին ընթերցիլ , զի ոչ ընտրի ։ եւ յորդւոց մերդիանէ՝ խնդիր բնութեան , զի որդիք մերդիանի ոչ կարեն ընտրել ։

Ասաի եւ յասելն ։ * Ոսկի շարժէ ՚ի հողմոյ ։ ‖ Բացառականդ ՚ի հողմոյ է խնդիր սեռի կրաւորականին ընթերցի ։ եւ յայտ անաի է՝ զի ՚ի փոխիլ բացին ՚ի ներգործականն , նոյն բացառականն եւս փոխի յուղղական հոլով , եւ լինի առ բայի ։ իսկ ծովն՝ որ ՚ի կրաւորականին էր առ բայի , փոխի ՚ի հայցական հոլով՝ եւ լինի խնդիր սեռի ։ ՚ի ։ Հողմն շարժէ զծովն ։ Ի ստ այսմ լման եւ զայսոսիկ ։ Ոչ անաչեմ զհինն , եւ ճանաչեմ չինոցն ։ Ընտրօղք սակաւեցուն , եւ սակաւեալք չահնէցոնց ։ Պատուէմք զհայրն մեր , եւ պատուիմք ՚ի նմանէ ։ Սիրեցեն նախ զարարչութիւնն , եւ ՚ի նմանէ սիրեսցին ։

ԳՕԴՈՒԱԾ · Գ

խնդիր բնութեան բայից ։

Խնդիր բնութեան բայն է , զոր իւրաքանչիւր բայ ըստ յատուկ հաւանակութեանն ապահանջէ · զոր եւս կարեւոր է գտանել ընդհանրական առեղծուածիս հինգ ։

ԳԱՆՕԹԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ · Ա ։

Սեռական հոլովիչ ոչ լինի խնդիր՝ բայից միայն հայկան բային ։ ՚ի ։ Ոչ է ամենայն աշխարհ լրիւ իւրով ։ Պատանին եւ այլ սակաւ բայք՝ որք առնուն զսեռական · ՚ի ։ Ա աշակերտին զնա երեսաւն ոչ ծանոյ ։ Վնեաց զարդարական հարթիւ զոհէնին ։

ԳԱՆՕԹԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ · Բ ։

Պատճառական եւ ներգործական հոլովիչ հայտնապահպանեալ պատշաճի ներգործական , կրաւորական , էական եւ չէ-

Digitized by Google

ղրաւական բայից • որպէս յայտնի առաւելի յիշեցաք զրոցս։

ՃԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ • Է։

Կամիմ քեզ որ պատշաճի ներգործականն բային, նոյն պատշաճի և կրաւորականի նորա • ըր ասէ, Տաց ինէ, և առացի ինէ • եբարձ ի ինէնէ, և բարձցի ի ինէնէ • խոցեաց սրով, և խոցեցաւ սրով • ճանաչաք ի բանէն, և ճանաչուեցաւ ի բանէն • գրեաց ի պախպանէ, և գրեցաւ ի պախպանէ։

ՃԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ • Ը։

Բայք ոմանք ունին միայնակ ոչ ընդունին զհոլով ինչ, միաւորեալք ընդ անուան առնուն զայն • ըր, Առնէ, միայնակ ոչ վարի ընդ պատմականի • բայց ընդ անուան միաւորեալ առնու զայն և զայլս • որպէս խօսս առնել պատգէ • անփոյթ առնել պաղատիմ, չքնդել, չխոտորել։

Ասէ, միայնակ ոչ առնու զարտաքոյս, բայց ընդ անուան առնու • որպէս՝ Ակն ունել երանելի յոյսդ։ Տալ ինձ, միայնակ ոչ կամի զպատմականն, բայց ընդ անուան կարէ առնու • որպէս՝ Թուրն հարկանել պատնէ, պոփոյ, չպատուիրն աթոռահամոռ։

ՃԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ • Թ։

Բազում բայք նոյն ի լինելն միայնակ՝ առնուն զայլ և այլ հոլովս • ըր, Դնէ, ասի՝ դնել զոք ընտրօք • դնել ի պան, ի սրտի, ի ձեռն։

Ընդունի, ասի՝ անցանել ի նահապանէ ի ձեռն • անցանել զծովն, ընդ ծովն, ընդ երդոյն։

Ընդունի, ասի՝ անկանիլ ձեզնիւք՝ և անկանիլ շանթոյ ի ծովակ կարգեսցուք յայտաղնիւթեայն զկնանոնս խընդրատեայ բայիդ՝ նախ ներգործականացն ։ և ապա զչեզո-

Digitized by Google

քահանայ, որչափ ինչ ցուցանէ Հաստատակ սովորութիւն։

ԿԱՆՈՆ Ա

Երգ ուրբաթական քայք՝ որք նշանակեն առնել զինն այս ինչ, կամ անուանել զինն այսպիսի ինչ, առնուն զինդիր ի հոլովն ուղղական։

Ես յաղիմիք եմ, Առնեմ, առեմ, անուանեմ, դաւանեմ, կարգեմ, մատուցանեմ, ևն. ՚ր։

Ես տար զնս հայէ վարաւանիս։ Ես քեզ ասեցեն զբարն բարի։
Բանս զկնեանս աշխարհիս այսորիկ անուանեմ ։
Հացն զնուսա էշխոնս ի վերայ խմոց խաշանց ։
Պատարագ կենդանին զինքն մատուցանեմ ։

ԿԱՆՈՆ Բ

Կան սակաւ ներգործական քայք, որք զանուանն նըշանակիչ գնոց, արժէից, դաշնի և նմանեաց, առնուն խնդիր ի հոլովն սեռականն։ քայց կարեն առնուլ և յայլ հոլովս, և և նախադրութիւք։ Ես յաղիմիք եմ։ Պատանաւ, առաւ, վաճառեմ, մատնեմ, վարձեմ, սակ արկեմ, ևն. ՚ր։
Պատառ զվիճակ ոսկեղին հարիւր ոչխարէ։
Տունք զնա նման ինոնէ։ Ես ի վաճառատեցեալ զնա ոչխարոյ։
Ես զ տղեկանէ միոջ սակ արկեր ընդ նա։
Բազում մարդի ի դնել, Պատանի ոչխարով, ընդ ոչխարոյ։ առաւ, վաճառել, վարձել, սակ արկանել, տղեկանա, ընդ տղեկանի, ևն։

ԿԱՆՈՆ Գ

Ես յաղիմիք Հոլովին Հայոցական ի գործ արկանեմ զայս քայք։ քայք յաղիմիք եմ՝ որք նշանակեն զինդիր, քայց յաղիմիք ոչ եմ՝ որք նշանակեն զինդիր ի հոլովն ուղղական։ Ես ինքն ինձ գործակից, կամ ընկեր ինձ։ Ես ինքն ինձ ոչ գործակից, կամ ոչ ընկեր ինձ։

Digitized by Google

ԿԱՆՈՆ • Դ

Ի ապաք որ ցուցանեն զգործողութիւնքն շուրջ զիւրեանք • առնուն զԿոլոմէն պատրաստական։ Ա. Յայտնա ասի, Պատարագ պատարագ • յաճախ • արկանիլ զանձինս • յորժամ զիւրեանս բոլորեալ զէլեսոզ • արկանիլ զծածկոյթսն ի ձեռն ։ իջ

ԿԱՆՈՆ • Զ

Ի ապաք որ ընշանակեն զգործողութիւն ի մէջ ուխտիդ, կամ վասն իրի իմիք, առնուն խնդիր ի պատասխանի Կոլոմէ։ Ա. Յայտնա ասի, խօսիլ պատուիրանաց • առ զնիզուց • զուշակիլ պատգամէն • պատասխանի Կոլոմէ • քարոզել զնիզ։

ԿԱՆՈՆ • Ջ

Ի ապաք որք ընշանակեն զերէսն, զՀետացուսն, զբարձուսն և զնման հնարգործութիւնս, առնուն խնդիր ի Կոլոմէ բացատական։ Ա. Յայտնա ասի, Հանել ի ծովէ • ազատել ի ծառայութենէ • անձատել ի քաղքենոյ • առնել ի վերոյ • բառնալ ի ծովակէդինէ • զրկել ի չինոյ • զժշխիլ ի հիւանդութենէ • արդել յաղթականին • ։ իջ

Ամանէք ի բացէիդ ասա որ կարգի երբեմն միանական բառացատականն առնուն զարտական • որպէս՝ Հայցել, մաղթել, յանդրել • զորս օրինակ

Յն ի սուցանէ՝ որք զբացատական զՀայցական խընդրեն ի ստացուած՝ որք զՀայցական խընդրեն ։ ։ իջ յորմէ խնդրեցեք ։ Յն ի ստացուած՝ որք զբացատական զՀայցական խընդրեն ։ ։ իջ Յոր խնդրեցեք որդի ի նա • Հաց ։ ։ իջ յորմէ խնդրեցեք ։

Ա. Յայտնա ասի, Ա՞ստքերդ զանձինս ի ձիւնանոտութենէ, և զժշխիլ ի ծովէ ի ձիւնանոտութենէ։

զանձն ի չինոյ ի հիւանդութենէ։

Ա. Յայտնա ասի, Հանել ի ծովէ • ազատել ի ծառայութենէ • անձատել ի քաղքենոյ • առնել ի վերոյ • բառնալ ի ծովակէդինէ • զրկել ի չինոյ • զժշխիլ ի հիւանդութենէ • արդել յաղթականին • ։ իջ

Ամանէք ի բացէիդ ասա որ կարգի երբեմն միանական բառացատականն առնուն զարտական • որպէս՝ Հայցել, մաղթել, յանդրել • զորս օրինակ

Յն ի սուցանէ՝ որք զբացատական զՀայցական խընդրեն ի ստացուած՝ որք զբացատական զՀայցական խընդրեն ։ ։ իջ յորմէ խնդրեցեք ։ Յն ի ստացուած՝ որք զբացատական զՀայցական խընդրեն ։ ։ իջ Յոր խնդրեցեք որդի ի նա • Հաց ։ ։ իջ յորմէ խնդրեցեք ։

Ա. Յայտնա ասի, Ա՞ստքերդ զանձինս ի ձիւնանոտութենէ, և զժշխիլ ի ծովէ ի ձիւնանոտութենէ։

զանձն ի չինոյ ի հիւանդութենէ։

Digitized by Google

ԿԱՆՈՆ . Ի

Եպայք որք յայտ առնեն զգործողութիւն առաքինի առ ինքն, այսինքն ցուցանեն զհայեցուածս առ այլ խընդրեն զհոլովիչ արարիան : Եաղուագ յայտագիտեաց անխըտրաբար առնուն զվերջաւորով և զնախդրիւ արարիան . ուստի միօրինակ լինի , Ասեր աղաչէրաց , ցաղաչէրաս , աս աղաչէրաս . հարցանել ծէրոց , աս ծէրս . քարոզել հրէից , աս հրէայս :

Պմանք առաւել խնդրեն առնուլ զվերջաւորով . ար : Տառապանել ին . հրամայել ծոգովչրէանի . պարգեւել հնազանդելոց . գանձել անձանց . ևր :

Եյլք ևս խնդրեն առաւել զնախդրիւ . զոր օրինակ : Ձոչել առ ինն . հրաւիրել ի հարսանիս . յորդորել ի պաւ փերալ . համոզել ի խազազութիւն . ևր :

ԿԱՆՈՆ . Ը

Եպայք որք զներգործութիւն նշանակեն յիմիք , կամ ի ներքս ուրուք , կամ ի տեղւոջ , առնուն խնդիր ի ներգոյական հոլովէ Եյսպէս ասի , դնել ի սրտի . ծածկել յերկրի . արգելուլ ի բանդէ . գրել ի ղպրի . պահել ի գանձարանի . ևր :

ԿԱՆՈՆ . Թ

Եվնայն բայք կարեն առնուլ զխնդիր նախադրութեամբ , բայց յաձախ նոքին՝ որք նշանակեն զներգործութիւնն ընդ պարագայիւք իւիք . ար :

Հոգս աշխարհիս կուտեմք ի վերայ անչնոյ մերոյ :
Եդնել զշերտան ի վերայ աչալանջն :
Երկ զթընամին ի ներքոյ ոտից իւրոց :
Ենջատեաւոցէ Հեզ վարագոյրն ի մի կողմն տաճարին , և ի մի տաճարին տաճարինցն :
Մի՛ վհատանակերը զկեանս ընդ հոգս , և զմարմին ընդ խուսափիս :
Եպայք Հարկանել , և զարկանել կամ զարկուցանել ժզ

քազուամանգամատնուն խնդիր զնախդրիւ սեռացին . որ։
Ո՞վ ի միւոցէք Տերեկս գլուխ զոսկի քո ։
Հարժամ Հասանէ դէմն ի մոլին գգեւանի զարիանէ ։
Կեաս յետս առնեալ զարկոյց գգեւանի ։

խնդիր չէզբական բայից ։

Չէզբական բայ ոչ առնուն զնդիր սեռի , այլ միայն զնդիր բնութիւն ի զանազան հոլով ։

ծանօթութիւն . ա ։

Չէզբական հոլովին ոչ պատշաճի չէզբական բայից . իսկ թէ ուրեք երևին առնուլ զսեռական , լռելեայն նմանի անդ հականն բայ . որպէս յասելն , * Եւ սաղմոն նապատ յաթոռ դաւթի հօր իւրոց ամոց երկուասան- նից ։ Պայսպէս յասելն , * Եւ նուագ ոմոց քառասանից ։ Ընդ- նակ՝ լինելով ամոց քառասանից ։

ծանօթութիւն . բ ։

Ազգականն հոլովին ոչ պատշաճի լինել խնդիր չէզբա- կանաց . բայց եթէ խնդիրն ինչ արմատ բային , կամ համանշանակ նորա . կամ ի նշանակիչ ժամանակին , տեղւոյ , քանակութեան ։ որ ։

Եղեալ ժողովուրդն ի գաղ անհնարինս ։
Ընդ երկին պտոյտ իւրեանց , և ինչ ոչ գտին ։
Ո՞ փոխ և չէիցէ յանդունդս առատապեցայ ։
Առաք իմ զերկնայինն ուղղորին ճանապարհ ։
Աստ ընդ ամենայն ժամ ոչ ինչ գոյ ։

ծանօթութիւն . գ ։

Ստորոգական հոլով , պարտական , ներգոյական ։ Ստորոգական հոլովին ոչ պատշաճի ընդ ինչ բայ ։ Ներգոյական հոլովին ոչ պատշաճի ընդ ինչ բայ ։

Digitized by Google

ԿԱՆՈՆ . Ա

Ա ուղղական հոլովիչ պատշաճէ ասոնց չէզոքականաց , որք ունին զնշանակութիւն ինչ եական բային , կամ լուծ բային փակեն զէական բայ , կամ զնշանակութիւն էմի նախադրութ . ըր ։ Այս կացի ընթացս ի նմանէ ։ ՚ի եղէ ։ Ընտրելի զմանապատուհս նոցա , և նատիլ էլինոն ։ ՚ի ՚ի նատիլ լինել իշխան ։

Ա՞տեմ ՚ի քեզնէն ապաւէն , և անտառաստ ապաստ ելանեմ . զամ ատկաւ մի ապիտուի , և սրտանամ դարձեալ քնաւին անաչեալ ։ ՚ի իբրև աղաւնին . իբրև ագռաւ . իբրև աղխատակ . իբրև սևացեալ ։

Ա ուղղական հոլովիչ վարի երբեմն ընդ չէզոք բային , ոչ այնչափ իբր խնդիր՝ քան թէ մակբայ նմին . ըր ։ Ի՞նպատատ անկանիլ . ոչ կանգամ ապրիլ . չէնընդդէմ փախչիլ . անգութ շրջիլ . ՚ի ։

ԿԱՆՈՆ . Բ

Չէզոքականք որ նշանակեն զհայեցուածն կամ ըզդիմումն առ այլ , կամ զնմանողութիւն , կամ զմանակցութիւն , զյօժարութիւն , զհեռևողուն , առնուն զարտականս վերջնոհոլով կամ նախդրիւ , կամ նախադրութեամբ ։ Ա՞յսպէս ասի , Գալ հասանիլ ՚ի ՚ի , ՚ի վրայ ՚ի ։ Ա՞ստ այսմ են , Նմանիլ , նախանձիլ , ցանկալ , զարհանալ իշխիլ , ծառայել , հնազանդիլ , կարեկցիլ , ՚ի ։

ԿԱՆՈՆ . Գ

Չէզոքականք որոց նեղդարձութիւն նշանակի յայլ՝ քան ըզբուն ՚ի պատճառէ , ՚ի առեղծէ , ՚ի ծայրէ , ՚ի ։ առնուն զքերականս ։ Ա՞յսպէս ասի , Ելանիլ ՚ի տրտի . ՚ի վերանալ ՚ի հոգւոյ . զերծանիլ ՚ի գէբս-ԼԻՆԻ . երկնչիլ ՚ի պատնիշոց , յաւելիլ ՚ի ՚ի . օտարանալ ՚ի հոգւէնէ ։ ՚ի վերիկիլ ՚ի փոքուց ։ ՚ի ։

Digitized by Google

Լայք ոչ են կատարել ի մի հոլով խնդիր, այլ առանձին
բառ առնուն զայլ և այլ հոլով ըստ պահանջելոյ բա-
նին · որպէս երևի ի վերոյ բային դնդ ։

Ծախեդրութ արտական · * Ի վերոյ մնհուն և առնջանա-
ցըն դիմեր ։

Հատատական և արտական · * Նա դիմաց առնեայն ե-
րամանին ի դատ առնել ի ծով ։

Ծախատրութ և գործիական · * Ի՞ես եղև դիմեր
դիմաւորութ ի վերուց հեթրայեցւոց՝ ընդ երեք քառաձեան
նատահանգիստ մեծաւ գնդաւ ։

Պատատական · * Նա նա առ ժամայն պետպնդանօթ
դիմեր ։

ԳԻՏԵԼԻՔ

Լայք ներգործականք՝ ևս և չէզոքականք՝ ոչ ամե-
նեքին հարկաւ պահանջեն զինդիր բնութեք ։ Այլ ի են
որք եթէ ունիցին զեզէր բայի կամ զինդիր սեռի՝ ըստ
բառականին յայտ առնեն զիմաստս բանին · և են որք
սովորաբար անխնդիր վարին ։

Բայիսկիք են բառք , որք զբնական ներգոր-
ծութիւնս կամ կիրս իրաց նշանակեն · որպէս ի անկա-
կան՝ բուսուցանել և բուսանել , կանաչացուցանել
և կանաչանալ , դալարացուցանել , ալեկոծել , ալե-
լատանալ , այծ ։

Ի ոգեպականս՝ ՀԱՅԵԼ , հաւատալ , կրթալ , զգալ , ա-
խորժել , այծ ։

Ի տարրականս՝ ՃառագայԹել , փայլատակել , ոլոտալ ,
անձրևել , առատանալ , լուսանալ , մթնանալ , այծ · պ ։

Ի տարրականս՝ ՃառագայԹել , փայլատակել , ոլոտալ ,
անձրևել , առատանալ , լուսանալ , մթնանալ , այծ · պ ։

Digitized by Google

Ճերմակութիւնք ինչ ի վիտից խնդրատուքեան քայլեց
հատատակաբար։

Ծանօթութիւն • ա։

Ա՚ւր քայլ, կամ ընդունելութիւն յայլ ի՚այլ սեռ
ատատահեն միմեանց ի միում քանի, տուղորաբար խնդիրն
դնի ըստ ատհանգմանն մօտաւոր քայլին • ար։
Ա՚ւր քայլ ոչ ունի յայլ ի՚այլ հոլովս կարելն առնուլ զինդիր
եղբեալ ի միում քանի առնուն զինոսին, զմին յայս
հոլով, և զմիւսն յայլ • ար։

Ծանօթութիւն • բ։

Ճերմակութիւնք զօրհնեալ զաթոռն ե՛
ընդունելութիւն կուիողացն • ար։ Ոչ հրամայեցեր զօրհնեալ
զաթոռդ։ Ա՚ւր գոգալնոյ՝ ի խնդիր հետակաց
ի՚այլ գօսանալ ձեռաց կուիողացն հրամայեցեր օրհնեալ
ձեռաց կուիողացն զերկիր ե՛ ջրոտութեան։
Ձայնոյնք էին մեզ լայնք գրիատատ ե՛ ջրատուգեան
ամենայն տարբ, էլանէք առնուս զլեռնէն նորա
զի տանէ էլանէք ղլեռնէն նորա ի հանդերձեցն • վեր
րին դնի խնդիրն • ար։
Ա՚ւր քայլ քազում անգամ ըստ ատհանգմանն հետատե
ալ ի վատանդից։
Ա՚ղեղեալ անձինք օրհնեն և գոհանան ջատագոյ՝ զերկ
ուրախ լեռատ ատամեցատ և ազալեսց զեբեղայեցին
քազա պահեցէք։ Ա՚ստ այամ են և տարին
Հայցականս զինչն հատատ՝ հետևի մօտագրութիւնն որ ի
կացէք միացէք պահեցէք մեզ զինչն հատատ։ Ա՚ւր
դնի ըստ ատհանգմանն մօտաւոր քայլին • ար։
ատատահեն միմեանց ի միում քանի, տուղորաբար խնդիրն
Ա՚ւր քայլ, կամ ընդունելութիւն յայլ ի՚այլ սեռ

Digitized by Google

Պահեա՛ ի տեղւոջ հանգստական վերօրինակ այսր գտա-
րատանս ծաղկեալ երկնատուր տնկոցն ։
Ընդ տեսանել զերկիրն տեառեառց , զաշխարհն կեն-
դանեաց , զբառն սրբութեն , զօթեանս լուսոյ , զբաս-
նեալ ի նմանէ զհոգեւոր ուրախութեանն ։
Ո՛չ ոք կարէ ընդ զօրութիւս և ընդ ազդեցութիւս զարմանալեացն ։
Ա՛յդպէս եւ ընդ զօրութիւն և ընդ ազդեցութիւն սրտաբուղխ և սո-
րաչաղուծն նոցա երկիր ։
Ի՛ն ՚ն ծնողութենէն և ի գեղեցկութենէն տրտաբուղխ և սո-
րաչաղուծ ։ ՚ի զիտութենէ և ՚ի հանճարոյ ուսուցանէ և ցարդարութե՛ն ։
Նախատրութեն , սուիրաբար երկնի տուր իւրոյքանչիւրոյն ։
Ա՛ստուած ՚նոյնակարգ խնդիրք միում բանի հան-
դիպեալք ՚ի նմին բանի , եթէ ունին նախադիր կամ
նախատրութե՛ն , սուիրաբար երկնի տուր իւրոյքանչիւրոյն ։
Ա՛յսոր զմնացեալսն և զհեղիսս ածեալ ՚ի մեռելոց և կեն-
դանեաց ։ ՚ի կենդանեաց ։
Ո՞յսոր զմնացեալսն և զհեղիսս ածեալ ՚ի մեռելոց և կեն-
դանեաց ։ ՚ի կենդանեաց ։
Պատուական է փոն զատողջութե՛ն և զհեղեցկութե՛ն ։ ՚ի
քան զգեղեցկութիւն ։
Ո՞յժմ դարձարուք առ հալիլն և տեսուք հոգւոց ձեր-
ոց ։ ՚ի տեառեառէ ։
Ո՞յսոր զմնացեալսն և զհեղիսս ածեալ ՚ի մեռելոց և կեն-
դանեաց ։ ՚ի կենդանեաց ։
Ա՛յսպիսի բանս՝ որպէս երևի՝ կատակեցեալ են
խնդիրքն շաղկապատու ն , որ լուծելոյն երկինք զնախա-
դիրն կամ զնախատրութե՛ն . բայց ուր առանց շաղկապի
զատաբար կան խնդիրքն , երկնելի է ։ ՚ի ։
Ա՛յսպիսի բանս՝ որպէս երևի՝ կատակեցեալ են
խնդիրքն շաղկապատու ն , որ լուծելոյն երկինք զնախա-
դիրն կամ զնախատրութե՛ն . բայց ուր առանց շաղկապի
զատաբար կան խնդիրքն , երկնելի է ։ ՚ի ։
Ընդ առանձինն զերկիրն տեառեառց , զաշխարհն կեն-
դանեաց , զբառն սրբութե՛ն , զօթեանս լուսոյ , զբաս-
նեալ ի նմանէ զհոգեւոր ուրախութեանն ։
Պահեա՛ ի տեղւոջ հանգստական վերօրինակ այսր գտա-

Digitized by Google

պատմեան՝ յանկերգեցիկ մասածուածից, ի մասնաւոր սխալուածքեանց, ի մեծապոյն գայթակղուածքից, ի փոքրագոյն տանուտուածքից, ի խաբեբայ չար ձանձրուածքից։

—

ՅՕԹԻՆԱԾ · Դ

Կիրառութիւն դիմազուրկ բայից։

ՅԱ · Դիմազուրկն վարի միշտ յերրորդ դէմն եզակեան եւ յոքնակեան։ Դիմազուրկ կազմեալ է ակեան բայքն, ունին ատրնթեր սովորաբար զդ-երանուն կամ զանուն ի հոլովն որակեան իբրեւ խնդիր, այլեւ զկնի կամ առաջի զբայ աներեւոյթ՝ կամ դիմաւոր ըստ մեծագ աներեւութեին, որ համարի ածէր դիմազուրկ բայիւն։ ՎՐ։ Պարտ է մեզ կատարել զպատուիրանս քրիստոսի։ || որ ըստ քերականականաց շարին այսպէս պարզի։ Կատարել զպատուիրանս քրիստոսի պարտ է մեզ։ || Ուր ի՞նպատակն է տէր, պատ՝ դիմազուրկ բայ։ Դէզ արտակեան խնդիր դիմազուրկ բայիւն, որ համարի միանգամայն եւ ածէր աներեւութեին ի՞նպատակ։ Ըստ այսմ է՛ի սահին։

Պ՛եզ ուչ է արժան ապօնանել զոք ։
Պ՛ ըլլել է մեզ ընաւ զնամ արդարութեիք ։
Ո՛չատապի տեառն ուչ է պարտ ինոտել ։
Պ՛եզ լաւ է զի փոխիմք աստի՛ ի մարդկանէ ։ || Ուր դիմաւոր բայիս փոխիմք՝ ըստ մեծագ աներեւութեի եդեալ է։ եւ նոյն է ասել։ * Լաւ է մեզ փոխիլ աստի՛ ի մարդկանէ։

ՃԵ · Դրեթեմն էակեան բայն միայնակ դնի առանց անուան, եւ առեալ ընդանակի իբրեւ դիմազուրկ։ ՎՐ։

ՅՐՋափ ինչ ցուցանել էդ թագաւորին՝ ցուցի։ || ՅԲ որչափ ցուցանել արժան էր։

ՅՐ՞ինչ ինչ առնել էդ այգւոյ խոտ։ || ՅԲ առնել պարտ էր։

Ա՛ոչ այլ գոյէ նման մերձենալ առ սերանն սրգութեի։ || ՅԲ ոչ էր հնար մերձենալ։

ձ. Խաչը ընտրել արժանի է, և մի՛ դիմազուրկ համարել զանձնայն՝ որ էակաւն քայիւ իցէ կազմեալ. ՈՐ։ Ո՛չ օգուտ են արքայի եթէ թողուս զնոսա։ || Ուր անունս գոռա՛ է ուղղական խնդիր քայիս էնն։ Ո՛չ պէտք են նմա վիակնք աղխից. || ՅՈՐ վիակինք չեն պիտոյ։ Ո՛յսպիսի անդամք անմարմին քնութեամբ չեն պէտք. || ՅՈՐ անդամք ոչ են պիտոյ։

ՑՕԴՈՒԱԾ. Ե

Աներևոյթք բայք։

Ե. Աներևոյթք եղանակն կրկնակի վարի՛ քանիս, մի՛ իբրև անուն դերական, և մի՛ իբրև քայ։ Իբրև անուն՝ լինի յատկացուցիչ, քացայայտիչ, տէր քայի, և խնդիր անուան, նախադրութեամբ և քայի։ Իբրև քայ՝ ունի զնոր քայի, և զխնդիր սեռի կամ քնութեան։ Իբրև անուն՝ լինի յատկացուցիչ. զնոր օրինակ։ Ուան զՀայն զգնալոյ սեռուն՝ ի դրախտի անդ։ || Ուր աներևոյթս գՀնոյն՝ ի յատկացուցիչ անուանս գՀայն։ Քացայայտիչ. ՈՐ։ Ո՛յսքէն ունէր մարդն իշխանութիւն երկոցունց, և անասնոյն և չանասնոյն։ || Ուր աներևոյթքս անասնոյն, չանասնոյն, են քացայայտիչ թուականն անուանս էթիոպեանց։

Տէր քայի. ՈՐ։ Ո՛անաչէլն իսկ զքեզ քովանդակ արդարութիւն է։ || Ուր ճանաչէ՛ի՛ն է տէր էակաւն քայիս է։ Խնդիր անուան. ՈՐ։ Ո՛շակերտք Հերգեա՛ի յուսանել։ և փոյթք՝ ի վարդապետել։ || Ուր՝ ի յուսանել, ի վարդապետել՝ են խնդիր ածականն անուանցս հնգից և փոյլից։ Խնդիր նախադրութ. ՈՐ։ Ո՛ փրկեալ զմեզ ՚ի՛ մերոյ։ || Ուր աներևոյթս գՀնոյն՝ խնդիր նախադրութեամբ վ՚ն։ Խնդիր քայի. ՈՐ։ Ո՛ւաքեցաւ արդէն ՚ի՛ փրկել զաշխարհս ՚ի ծառայութենէն մեղաց։ || Ուր աներևոյթս ՚ի՛ գՀնոյն՝ խնդիր կրաւորական քայիս ապա՛էցաս։

Digitized by Google

վասն սերմանելոյ , վասն առնելոյ :

Դեղ պատուղ . կամ տա՛ւ սերմանել , տա՛ւ առնել . կամ ողխեցեալ երկիր քանջար խառեալ՝ սերմանել սերմն , տա՛ւ անախտիւր առնէ : ՚ր. Ա՛ւկայն ըստ այսմ նշանակութեանց քաղաքական անուանեալ ։

Ձեռաց տա՛ւ ընծափելոյ : ՚ր. առնուլոյ : ՚ր. լսելոյ , կամ տա՛ւ ի լսել , և ոչ ուսանիլ զայն , և ոչ մնալոյ ի գիտելն զնդ , և ոչ ակնջալսելոյ պիտանութիւնն ևս ի պատնէշ , և ոչ ակնջալո՛ւ ի լսելոյ : ՚ր. վասն չմտանելոյ : ՚ր. վասն ատելոյ : ՚ր. վասն լսելոյ : Ա՛ւ տա՛ւ հաստատեցեր ինչ : ՚ր. վասն ատելոյ : ՚ր. վասն լսել եկեալ եմ : ՚ր. վասն լսելոյ :

Նախադրութիւն նախատրութեանդ վրան : ՚ր. խոստովանութեանդ ի սեռականն հոլով եդեալ , միակէ զնշանակութիւնն ի ներգործականն հոլով , կամ տա՛ , տա՛ ի ներգործականն հոլով , կամ տա՛ ի հայցականն հոլով :

Ժո՛ւռեալ ի նախադրիս հոլով , կամ տա՛ , տա՛ ի ներգործականն հոլով : ՚ր. ակզբանէ ի հոգևոյն ամենատրտատանէ : ՚ր. Ժամ առեալ ի քէզ :

Ի պատանէն զքեզ՝ բերկրեցայ ի միտս իւր : ՚ր. կամ ինքն , կամ միրձաւոր առնուն : ՚ր. պահանջէ ներգործութեան , և զդիմորդ յօդ առնելոյ՝ ժամանակական մակբայի , յոյժ , ինչ . և զնախադիրն կան հոլով եղեալ , բազում ուրեք առ իմանալ զմիտս ներգործականն հոլով՝ ներևոյթն ի նախադրիս առական կամ ի ներգործական : ՚ր. խնդիր քննութեան չէզոքական բայիս հարկէ հանելոյ ցաւոց : ՚ր. Ա՛ւր վերջահոլով առականս ցասցէ խնդիր քննութեան . ՚ր. Ա՛յր մի ի հարուածս , և զխոց անելոյն քան զայս հարկանել :

Ա՛ւր Հայցականս պէտանի՝ ի խնդիր սեռի մատուցեալ : ՚ր. Ա՛ւղիղ համառօտել զբանին ճշմարտութեան : Ա՛ւր ի խնդիր սեռի սեռականս կի՛ ի տեր անելութիւն ի գործն : Ա՛ւր զանն իմաստքեզ՝ բերան ի բերան պատմելոյ : ՚ր. Ա՛ւակ իբրև բայ՝ ունի զտեր բայի . զոր օրինակ :

Digitized by Google

Լ՚հա հայցուքի զքեզ այսօր ի վերայ աղգատ և թագաւորութեաց՝ խլել և էրել, յօրօտանել և շաղախել, ընկնել և անկնել. || այ առ ի խլել և առ ի բրել, եբ։

Ի ներկայեն միշտ լինիլ խնդիր նախադրութեանցս ինչ, ըստ, փոխանակ, ետ, ընդ այսհանգիստ զատական հինգ ձայնական, բաղում անգամ անհոլով դնի. ար։

Ա ասէ զսրբոյն թադէոսէ նմանկանց իմոց. || փոխանակ, ըստ կազդուրելոյ։ ասէ հայոցմ՝ բերել նմանկանց իմոց. || փոխանակ, ըստ կազդուրելոյ։

Ձեռ ձերկիրն աստուծոյ հայցել. || այ հայցելոյ։

Փոխանակ հանապօտիս ասել. || այ ասելոյ։

Ը. Ուրբք ուրբք մի հոլով անելոյ փոխանակ միասոյն եզանալ տեսանի, կամ նախդիրն զանց առնի. ար։

Ի ման ասի յաղագս անապին գոլով ծննդեան. || այ գոլոյ։ փոխանակ զանձինս անկրկին ասել ի նմա կամ ընդ նմա. || այ ունելոյ։ Ձ. Յայլ ինչ պատուիրեմ, քաջ տէր ասել ինչ կամ լսել նորա զայն. || փոխանակ, յառնել կամ ի լսել։

Ժ. Ա տրճխակեան հոլով անելոյ փոխանակ կրկնեալ ընդ խառնեալ քաջի ի զանազան ժամանակս, առաւելացուցանէ զնշանակութիւն յատուկ հատուածոյն քանին. ար։ Ո րհնելով օրհնեցից. բազմացուցանելով բազմացուցից. քաղաքուրելով քաղաքուրեցաս. ախրելով ախրեցաս. հարկանելով հարցես։

Ի. Ա ռանց բաղում անգամ առանց հոլովելոյ դնի անհոլովին. ար։ Ա ռնել ունիմ պարտանս. || այ արդարև ունիմ։ Տալ եւտու. || այսինքն արդարև եւտու։

Լ ինիմանալ ընթանալն. || այսինքն յիրաւի ընթանալն։

Լ աւ ապամ ասի. վարել վարէ. ցուցանել ցուցանէ. աչերել սիրեցն. բաւականալ բաւականան. փուքալ փուքալ, եմ։

Թալլ. գիտել գիտէր, եմ։

Ն րբեալ փոխանակ անելոյ ունելոյ դնի անցեալ ընդունելութիւնն նովին մասք. ար։

Digitized by Google

ՀԵՐՈՒԱՍՂԷՄ ԷՐԼԷՒԱԼ ԵՐԹԻՑԷ՝ ՈՐ ՈՔ ՉԵՐ ԹՇՆԱՄԻ ԻՄԻՑ։
Ա. ՅԱՊԷՍ ԱՍԷ. ՇԻՆԵԱԼ ՀԻՆԵՍ. ՊԱՀԵԱԼ ՊԱՀԵՒԻՆ. ՈՒՏԵԼ ԵՒՈՒ. ՀԱՆԵԱԼ ԵՀԱՆ, ԼՈՒ։

ԺԲ. Ա. ՆԵՐԵԱՑԵԼ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԲԱԶՈՒՄ ԱՆԳԱՄ ՊԱՏԱՀԵԱԼ ՊԻՄԱՒՈՐ ԲԱՅԻ ՅՈՒԱՂ ԿԱՄ ԶԿՆԻ, ԽԱՓԱՆԵՍ ԶԿՆԴԻՐ ԱԵՒԻ ԿԱՄ ԶՆՈՒԵ ՊԻՄԱՒՈՐԻՆ, ԵՒ ԻՆՔՆ ԼԻՆԻ ԽՆԴԻՐ ՆՄԻՆ։ ԵՒ ԱՊԱՊԻԽ ԱՆԵՐԵԱՑԵԼՔ ԿՈՉԻՆ ԱՐՓԷՆԷՆ ԽՆԴՈՅ։ ՎՐ։ ՈՒՆՈՒԼԻՍ ՄԵՐ ՍԻՐԵ ՃԱՃԿԵԼ ՁԵՐԿՈՒԼԻՆ։ || ՈՐ ԱՆԵՐԵԱՑԵԼՔ ՃԱՃԻՆԷՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼ ՆԵՐՔՈՒԾԱԿԱՆ ԲԱՅԻՍ ԱՓԷՆ՝ ԱՐԳԵԼԵԼ Ի ՁԵՒՆԴԻՐ ԱԵՒԻՆ, ԻՆՔՆ ԼԻՆԵԼՈՎ ԽՆԴԻՐ։
Ա. ՍՏԱՑՈՒՄՔ ԵՒ Ի ՍՏԱՑԻՆ։

ԱՒ ՈՉ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՄ ԲԱՆԱՒՈՐ ԲՆԱՒԱԼ ԶԱՒԱԿ Ի ՎԵՐ ԿԱՐԻՑԵ ԸՆԴ ԴԵՄ ՔՈ. || ՅՈ ՈՉ ԿԱՐԻՑԵ ԶԲԱՆԱՒԱՆԸ։ ԽՆԴՐԵ ԸՆԴՈՒՆԵԼ ԶԱՑԱՏԻՒՆ ԻՒՐ։ || ՅՈ ԽՆԴՐԵ ԶԸՆԴՈՒՆԵԼԸ։ ՕՀ ԻՆՁԷՆԵԼՈՒՔ ՅԱՍՏԱՒԱԾԵՂԸՆ ՕՐԷՆԱՆ ԴԻՒՐԻՆ ՄԻ ՀԱՄԱՐԵՑԵՑԻ. || ՅՈ ՄԻ՛ ՈՔ ԴԻՒՐԻՆ ՀԱՄԱՐՈՒԱՑԻ ԶԱՆՕՐԻՆԵԼԸՆ։ ԱՀ ԿԱՄԻ ԳՈՐԾԵԼ ԶԱՒՐԻՆ. || ՅՈ ՈՉ ԿԱՄԻ ԶԳՈՐԾԵԼԸՆ։ ՔԱՄԱՅԵՑԱ ԱՒ ԲԱՒԱԿԱՆԱՆ ԷՐԼՒԼ, ԵՒ ԶԱՒԱՐԱՆ ԳՈՒՆԵԼ։ ՆԱՑՑ ՆԱՒԱՎԱՐՔՆ ԽՆԴՐԵՒԻՆ ՓՈԽԵԼ Ի ՆԱՒԵ ԱՆԱՀ։

ԺՔ. Ա. ՅԱՊԷՍ ԽՆԴԻՐՔ ԲԱԶՈՒՄ ԱՆԳԱՄ ԼՌԵԼԵԱՅՆ ՓԱՌԱՆ ՅԻՆՔԵԱՆԱ ԶՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՆ ՊԱՏՃԱՌԱԿԱՆ ՇԱՂԿԱՊԱՒ ՀԱՒԱՏՔ ԱՂ. ԶՈՐ ՕԳԻՆԱԿ։

ՊԱՏԱՒԻՐԱՑԱ ՄԻ՛ ՈՒՄՔ ՏԱԼ։ || ԱՊԻՆՔՆ ՊԱՏԱՒԻՐԱՑԱ ԶԻ ՄԻ՛ ՈՒՄՔ ԱՍԻՑԷՆ։

ՔՐԱՄԱՅԵՑԱ ՓՈՒՆԴ ՀՈՂԱԹԱՓԱՒ։ || ԱՊԻՆՔՆ ՀՐԱՄԱՅԵՑԱ ԶԻ ԱԶԱՆԻՑԷՆ ՀՈՂԱԹԱՓԱՒ։

Ա. ՄՈՒՏՑԱՆԷՆ ԿՆՈՋ ՄԱՐԴՈՑ ՈՉ ՀՐԱՄԱՅԵՄ։ || ՅՈ ՈՉ ՀՐԱՄԱՅԵՄ ԶԻ ՈՒՍՈՒՑԱՆԻՑԷ ԿԻՆ ՄԱՐԴ։

ՈՒՍՄԻ ԵՐԹԱՅՆ ՆԵՐՔՈՒԾՈՒԹԵՔ ԴԵՒ ՇԱՂԱԿԱՅՆ։ ՎՐ։ ՏԱՅՐ ՅԱՇԱԿԵՐՏԱՆ ԱՂԻ ՄՏԻՑԷՆ ԺՈՂՈՎՈՒԴԵԱՆ։ || ՆՈՅՆ Է ԸՆԴԱՅՆՈՐ ԱՍԻ։ ՏԱՅՐ ՅԱՇԱԿԵՐՏԱՆ ԱՐԻԱՆԵԼ ԺՈՂՈՎՈՒԴԵԱՆ։
Ա. ՅԱՊԷՍ ԱՍԷ. * ՊԱՏԱՒԻՐԱՑԱ ՆՅ ԱՂ ՄԻ՛ ՈՒՄՔ ՄՏԻՑԷՆ։

ժԴ. Այլ երբեմն ներգործական բայք առ ընթեր ունելով զաներևոյթ էնդրք կամ էական բայի, առակաւին պահեն զխնդիր սեռի իւրեանց. ար։

Այսպէս զի զքեզ ուսաք միանալ՝ ի միշ՝ ի ձեռն աղօթից։ || Ուր ներգործական բայս ոսոտ՝ ունելով առ ընթեր զէնդրական աներևոյթս դիտել, առակաւին պահէ զխնդիր սեռին ցնծ։ Այսպէս ի՝ ասայմ և՝ ի ասին։ Չդադարէք փութով ուսանել, և զծախան դպրոցացն յարդարուն նուագս լինել։ || Յր հրամայէ զծախան լինել յարդարունուագս։ Ստացարուք Հմայրիա լինել զառացեալսս բանագրութիւն։ || Յր հաստատեսցէ զբանագրութիւնս լինել Հմայրիա։ Աղաչանք անփութիս զնա գոլ և անայլայլելի. || Յր ուսուցանէ զնա լինել անփութիս։

Ոչ նմանէք լսոյն նեղ լինել պղծոյն. || Յր լուան զդուռն լինել նեղ։

ժԶ. Ոչ յայտնիսի բանս չէ ի դէպ զհայցականն հատմարիլ առը չէզրք կամ էական աներևութին, այլ խընդրք ներգործականի բայիւն. որ երբեմն ոչ դնի, այլ զօրութեամբ իմանի. ար։

Ա՛իայն անձանց գոլ զհիմն քո, և ոչ եղեալոցն։ || Ուր հիմն ոչ է առը աներևութիս գոլ, այլ խնդիր սեռի զօրութեամբ իմացեալ ներգործական բայիւն, որում՝ ուղղական խնդիր է գոն. ոլպէս թէ առը. Միայն անձանց գոլ հաստատուցուք զհիմն քո։ Ասայմ և այս։ Ալրով յայտ է՝ ի կարևորացն զսա գոլ. || Յր թէ մի՝ ի կարևորացն գոլ ճանիցուք զսա։

ժԷ. Յոյժ և ընդունելութիւն էական և կրաւորական բայից՝ յորժամ ունիցի առ ընթեր զանուն ինչ հայցական, ոչ է պարտ համարիլ տէր ընդունելութիւն զհայցականն, այլ խնդիր ներգործականին որ կայ անդ. ար։ Տեսանիցէք զերկինս բացեալ. և զհրեշտակս աստուծոյ ելանիցեն և իջանիցեն։ || Ուր հայցականն զերկինս՝

Digitized by Google

ոչ է աչը կրաւորական ընդունելութեա բայէ, այլ
հանդիր սեռի պեանիցէին, և ընդունելութիւն հանդէր
գնութեա նորին։ Այսպէս են և առքին։

Ձաթա գացեալ պտուղ գանային ։
կործէր փախուցեալ չկապէին ։
Պատանի յանհնարին վտանգս եկեալ չփրծին ։
Ոչ պատանոյ մեք ոչ յիւր սպոյ եղեալ գիտեմ ։

ՑՕԴՈՒՆԾ · Զ

կերատութիւն հայական բայի։

Ա։ Հայկան բայն իբրև արմատ այլ ամենայն բայից
ընդանակութիւն իւր է կարի հանրական. վասն որոյ
կարէ առնուլ զամենայն հոլովս և զնախադրութիւս, և
միայն հայցական հոլովիւ ոչ պատշաճի նմա։

Ուղղական. Ես։ Ես եմ որպէն ճշմարիտ, և հայր իմ հնձող է։
Հրեից հայր գազմութեան ազգաց ։
Ցետ գալստեանն քո մահն դոն եղև ։
Աբեայական. Ես։ Ես պղտոյ էր արբատ և ոչխար ։
Ծիսպետ և գազուամ որդիք լինելին նոցա ։
Այծ խորհուրդ և զգուշացի. և էին հանճար և զօրութե։
Պորճիական. Ես։ Պանչիւ եղիցի փրկութիւնն մեր ։
Ընդարձակութեամբ հին խորհուրդք նոցա ։
Ես եղիցին գործք արդարութեան խաղաղութեամբ ։
Պարատական. Ես։ Ի գազում ամբոխ էր ընտան ։
Օ օրացն որ չէրթաս հին՝ ետ պարգեւս ։
Ընկանիցիս դու, և ամենեքեան որ պնա իցեն ։
Պատմական. Ես։ Ի գեղ գնանէ ամբաստանութի ։
Ուանքս ամենայն ի կարգի չճշմարտէ օձեցան է ։
Ոչ թէ չէրանց հինչ փոյթ է աստուծոյ ։
Ռացատական. Ես։ Ձկնէն եղև բանն այն ։
Պատերազմաց սկիզբն չոգահարութիւ մարդկան եղև ։
Պայր մեզ օգնութիւն չէրնկէց ։

Digitized by Google

Ես որ մեծացուցանեն զանձինս ; և էին ոչ խոնարհեցուցեալ
վարկ փոխանակ մանանեական անուանցն ոմն կամ ոմանք։ ՈՐ։
Այս ընդ ձեզ եմ ցանկանայն ասացս
Այս ընդ ձեզ չամենայն ժամանակս եղէ
Ես էր մովսէս՝ ի լերին անդ ցփառատուն պիս և ցփառա-
տուն գնէիք։

Ք. Ի նուաստ որք նշանակեն զքանակութիւն չափոյ ,
ժամանակի , հշտոյ , գնոյ , ևն , յայլ և այլ հոլովս
կարեն լինել խնդիր ետկան բային ։ Ասաի միօրինակ
ասի , բարձրութիւն նորա էր վեցտասն հանգոյն կամ
հանգոյ , կամ ի հանգոյ , կամ հանգոյս ։
Երկայնութիւն նորա էոան ասպագինէ , կամ ի էոան ասպա-
գինէ , կամ ի էոան ասպագինէ ։

Ը. Ասկան բայն բազում անգամ առ զգօրութիւն
դիմաձեռնի բայի , որպէս ընդանակեցաք (ի յօդ . ը .)
որպէս երևի և յայսմ ։

Ի ստատուած ոչ գոյր դառնալ , զաբրահամ ոչ էր յի-
շել , իսահակաս ոչ էր աղօթել , իսրայէլիս ոչ էր պատ-
ժել ։ || Յն ստատ ուած չէր մարթ դառնալ , յիշել , ևն ։

Թ. Երբեմն երկրորդ դիմին ետկան բայիս էր եզակի կամ
յոգնակի՝ յարմար ընդ յարաբերական դերանունն ոմ՝
զարկ փոխանակ մանանեական անուանցն ոմն կամ ոմանք։ ՈՐ։
Ան որ մեծացուցանեն զանձինս ; և էին ոչ խոնարհեցուց-

ցանեն • ‖ յր ոմանք մեծացուցանեն զանձինս , և ոմանք խոնարհեցուցանեն ։

Տայր պատուղ, եթէ ոչ հարիւրապատուղ, եթէ ոչ վաթնապատուղ, և եթէ ոչ երեսնապատուղ • ‖ յր ոմն հարիւրապատուղ , եւն ։

ՊԱՈՒԼՈՍ • Ն

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ա • Բոլոր նախադրութիւնք՝ որոյ են ապ , ընդ , քան , ի , էջ , ըստ • նոյնպէս ընդդ , առանց , ինչ , միշտ յառաջեն քան զինդիր իւրեանց • իսկ այլքն ամենայն կարեն դնել յետադաս • որ ։ Այլապատանց չինի երթիկիր ։

Նմանրեթ էր զարբուրթիան շանց առալէ արկանել ։

Ոդաւաճաշն՝ դատաստորին հանդէպ կացուցի ։

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՆ • ա ։

Երբեմն ի մէջ նախադրութիւնք և խնդրոյն անկանիք քան կամ անուն ինչ • զոր օրինակ ։

Ոչխաչ առաքինութիւնն քարձին , և չինի գնացին էջնապոսի • ‖ յր գնացին զկնի քրիստոսի ։

Ուղիս չարի ի վէրայ խրոխտացը հասուցանել ապուշի ։

Այսպիսի նախադրութիւնք եթէ ունիցին զնախդիրս , քազում անգամ կրկնի առ խնդիրն և այ , զոր օրինակ ։

չի Խմեանց չինի անհետ ի վեր գային • ‖ յր զկնի միմեանց ։

Ո՞ւր չհեռ երթային քազումք պղօղոսի և ղբատնաքայ ։

Յամենայն ժամ ղբարեաց չհեռ երթայք ։

Յորժամ ի պէս պէս փորձութիցն ի ձէջ անկանիցիք ։

Ասայց երբեմն միայն և եթէ դնի • որ ։

Այք հասեալ էին յամատուածոյ իրատանցն վէրայ • ‖ փոխանակ , ի վերայ իրատանցն ասպատուածոյ ։

Digitized by Google

ոյնիսկ ի քրտնաթորելն զկնի լինելոյ ազդեցութեանն ։ || ՟ի՟ ի՟ ի՟

Հրկինք և երկիր վասն մարդոյն, և մարդն՝ պատուհրանին։ || ար վասն պատուհրանին։

Ա՛ի էրիս զհամբարձումն ձեռաց սմբաթլամեան յակոբոս, և զանիրաւութիւնն քահանայի քեզ երևեցի։ || ար իբրև զանիրաւութիւնն։

Յայսմհետ ձեւս՝ լռելեայն իմացեալ նախադրութիւք թիւնին զնախդիր՝ ի յետադաս խնդիրն կրկնի նախդիրն։

Ա յա ի վերայ վայի, և գոյժ ի գուժի։ || մխիանակ, ի վերայ գուժի։

Պատարը ի վէրս նը իբրև հայր յորդւոց։ || ար ի վէր որդւոց։

Ակեղեցի անուն սիրապէս ի վերայ ժողովրդեան աւետաբան ի սուն։ || մխիանակ, ի վերայ սուն։

ծանօթութիւն։ ը։

Ալախադրութիւքս էրէ, էրիս, որպէս, ւան, սովրատար խնդրեն զհայկական, որպէս երևի յօրինակն ած յատաջին մասին։ այլ ի կարգի բանին յարին ընդ այլ և այլ հոլովս, իբր զի մերձակայ անունն կամ բայն այնպէս պահանջէ։ Ա երջահոլով տրական։ ար։ Ալրգին որպէս գխոսիէց հետասուս լինիցին։ Պ իւրագոյն լեցի երկրին սոդոմացւոց քան զպատկին այնմիկ։ Ալախդրիւ տրական։ ար։ վախագ ի մայ քան ի ձիոնս։ Ա յլ իբրև ի հարս գիտալի նս, և իբրև ասն հնազանդիլ։ Ալացառական։ ար։ Երևեցան նոցա բաժանեալ լեզուք իբրև ի հրոյ։

Ասկ նախադրութիւքն էրէ, որպէս, առանց պահանջման մերձակայ անունն կամ բային, առնուն զհետևական կան կամ զտրական՝ նշանակելով նման։ ար։

Ընդհուն յերկնից եկեալ իբրև սաստիկ հողմոյ։ || ար նման հողմոյ։

Ալանել անօթ ինչ իբրև կաւաւոյ սկծի։ || ար նման կաւաւոյ։

Ալրամութիւն նը քան նմանութիւն օձի, որպէս էիւ քարկ զի հացել ձ զականջ իւր։ || ար նման իմ։

Digitized by Google

Լայց խրատս առամ որպէս զքրիստոյ ուրուք չի առեառնէ ։
Նախադրութիւն զջէնն, որ սովորաբար առնու զսեռական ։ ուրեք առնու և զայլ հոլովս, ունելով անդ զինշական ։ ուրեք առնու և զայլ հոլովս, ունելով անդ զինշական ։
Նախադրութեան իբրև նախադրութեան ։ ՌՐ ։
Ո՞չ օրէն պատշաճ[1] ոչ եղաւ չի գերեզմանի ։ || ՅԻ
իբրև զատարաշխարհիկ ։
Պաշկանդեալ զօրէն երկաթապինդ լինելը չպանօթ ։ || ՅԻ
կաշկանդեալ լինելը իբրև երկաթապինդ կապանօք ։
Նախադրութեան հանդէպ՝ որ գործական առ վերաբառ, կայ ընդ սեռականի ևս ։ ՌՐ ։
Հանդերձ առանձին նիւթ և ածիլ ։
Հանդերձ առանեակ ևս առ աւրհնական գնդին ։
Յ. յայսիսի խոստումնեանք գանին և յայլ նախադրութիւնս ինչ, զորս մոլթ ե ձանաչել չի կարգե բանին ։

ԳԼՈՒԽ · ՀԸ ·

ՀԱՄԱՁԱՑՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱԿԲԱՑԻ

Մակբայն յայն ասիկ դնի չի բանի, զի զգիարարացայս ներգործուեց յայտ արուցեր ։ ըստ զորմէն, զորբանն, զսեղին, զժամանակին, ևն ։ Ասաի մակբայն ոչ միայն յարի չի բայս՝ այլ և յընդունելութիւս, չի բայանուանս, և յածականս՝ որք զներգործութիւն ինչ ցուցանեն, որոց առաջի և զինի կարճ դասիլ ։

ՃԱՆՕԹԱԹԻՒՆ · ԼԱ ։

Բազում անգամ լուկ անուանք պարզք և բաղադրեալք գարնին չի բանի իբրև մակբայ · և այն այնպէս օրինակաւ ։
Ուրեք առանց իրիք փոփոխութեան իւրեանց · ՌՐ ։
Ինձնայն գործոյ բարութեան պատրաստ գտանել ։

Digitized by Google

Ո՛վ այդ ապտակ առացեր։ Ո՞ւր թէ անիրա՛ւ դատեցի՛ ես։
Կ՚ինա՛ դու ՚ի ձանապարհս սրտի քո անարա՛տ ։
Ձեռնունայն առաքէ իմ մի՛ երեսեցիս ։

Աւրէնք անուանեալ և դերանուանեալ իսկ փոփոխութեա՛ն
իւիք մակբայական . այ՛ կամ հայցական նախդիր ունե-
լով , կամ ՛ , ո ՚ի ծայրին , կամ զմանկիդ էին . ար ։
Արտաք ընթանային. և ընկենու դառնային . || այսինքն
երագաւար և թեթեւութեամբ ։

Ո՞նդան օրինակ ծառայք հանդերձ տերամբքն առնջեալ .
|| այ նոյնպէս , նովին օրինակաւ ։
Աղբ առնուտպոյնդ հարին զմեզ , և յոլովապոյնդ հարեալ
գտան ՚ի մէնջ . || այ սակաւ անգամ , յոլով անգամ ։
Աղաչէին էին ազդեալ , պատասխանէին էին յեղանակէ .
|| այ ողորմելի եղանակաւ , ողբալական կերպիւ ։
Ընդունանք երբեմն նախադրութե՛ւ և վարին խոր մակ-
բայ , որպէս՝ Ած ՚ի մէնջ . ած օրէն . ըստ
ձեզ . ևն ։ Նոյնպէս երբեմն կրկնութե՛ւ . որպ՝ Ընդ ՚ի-
մըս ՚ի մոս . օր ըստ օրէ . ամ ամ . էր ըստ ՚ի էրըստ . ևն ։

Ծանօթութիւն . ե ։

Վերադրութե՛ւ՝ բազում անգամ նոյն կամ նմանե
մակբայ կրկնի ՚ի միում բանի , առաւելութիւն առլով
առաջադասին . ար ։
Հանիպծիլ չէզիպծոյ ՚ի ծոս զաճենայն քաղաքն ՚ի
բուռն առնոյր ։
Հուցից արդ այ՛ծոս զհնոյն կին առեակ ։
Հուսալ վերստին անդրէն ի՛ս առնդամ նախասահմանեալ
փառազարդութե՛ց դարձեալ հասանել ։

Ծանօթութիւն . ը ։

Վերադրութե՛ն դիմաքաժանեալ մակբայն դնի լռելեայն .
ար ։ Ասպէս էս , նոյնպէս և դու ; և որպէս զօրք իմ ։

Digitized by Google

զօրք քո • և որպէս երիվարք իմ, երիվարք քո ։ || Ուր յերկու յեռինդ լուեցայն կայ նոյնպէսն • որ դիմաքաժանի պպէսին • իբր թէ ասէր, նոյնպէս զօրք քո • նոյնպէս երիվարք քո ։

Իսկ այլ ուրեք կրճատի մասն ինչ դիմաքաժանեալ մակբային • ար ։ Իսպէս եթէ այսպէս և եթէ այն՝ ի փառս աստուածոյ կատարեացի • || այս այնպէս ։

Որպէս այժմ՝ նոյն և յայնժամ • || այս նոյնպէս ։

Հայեաց յայսկոյս և յոյն • || այսինքն յայնկոյս ։

Ճանաչութիւն • է ։

Արքեան ի քարտ մակբայն զատանի ըստ քառն ի միասին միջադրութիւն այլոց քառ • ար ։

Ինչ նա ես• կամիր քայլութիւն ինչ առնել • || փոխանակ, ինչդեռ նա կամիր ։

Ի համարիր այլ ինչ ոգի արարեալ առ քեզ յայտնութիւն • || փոխանակ, այլազգ ինչ արարեալ ։

Ասացասականս ոչ, չ, ի, դնի երբեմն զկնի բային, երբեմն ի վեր այլոց բայի, կամ միջադրութիւն այլոց բառից • ար ։

Ասէր գիտեի ոչ զնա • || այսինքն ոչ գիտեի զնա ։

Ծուլի մօր կալեն չ հրամայէ եփել || այ հրամայէ չեփել ։

Ընդ ոչ մեռանիլ ևս կարեն • || այ ոչ կարեն մեռանիլ ։

Ընդ ոչ զեղումն գերազանց մտաց առհմանի • || այ որոց զեղումն ոչ առհմանի ։

Ասացասականս ոչ՝ որ ընդ մանականն անուան տովտոլոգաբար աննախդիր վարի, իբր մակբայ յարեալ ի բայս կամ յածական անուանս՝ վարի նախդրաբար և նախադրութեամբ • ար ։ Այ ի խաբեացե զկոյս պչ խօսեալ ։

Ընդմտութեամբ գործեցի պչ հաճոյն քո ։

Ոչ ախորժելիս առեղծչին կատարէ ։

Ոչ զկենդանագս ըստ ընդութեան առատանեալ շարժեաց ։

Ընդարման մակբայքս առաւել, փոխեն երբեմն զգատաւորութիւն իւրեանց, զոր օրինակ ։

Digitized by Google

Քան յանձն իւր՝ առաւել ի նա էր յուսացեալ: || Ուր դնելն էր. Առաւել ի նա՝ քան յանձն իւր էր յուսացեալ: Ի սա այսմ է և ի սոսին:

Քան զաւետիս՝ զբօթ սիրեմք լսել. || փոխանակ, զբօթ սիրեմք լսել քան զաւետիս:

Բուռն հարեալ քան զիմոց գործոց՝ զքոյդ ընուհաց. || փոխանակ, բուռն հարեալ զքոյդ ընուհաց՝ քան զիմոց գործոց:

Ո՞վ է են որ քան ի յանաի կենացն վրիպել՝ յաստեացս զարհուրին. || փոխանակ, որ զարհուրին վրիպել յաստեացս՝ քան յանաի կենացն:

Կամ առաւել քան ոսկւով և արծաթով ամբխանծուքե և պատկառանօք զարդարել զանձինս. || փոխանակ, առաւել ամբխանծուքե քան ոսկւով. ևն:

ԳԼՈՒԽ. Լ.

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԳԿԱՊԻ

Ապաքէն ցուցաք յառաջին մասին զպէսպէս տեսակս շաղկապին, և զգործ նորա՝ որ է կապել զմասունս բանի ընդ միմեանս, և զբան ընդ բանի: Այսց քանզի գտանին ի նմա ինչ ինչ արժանի տեղեկութե, զայնոսիկ ևս կարևւոր համարեցաք նշանակել առաջին:

ՃԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. ևս:

Շաղկապքն պատճառական, անկատարական, թէ-լական, ի յայլոյդ հատուածի բանին պահանջեն զհամեմատեալ շաղկապսն վ՚ ոյնոքիկ, ոմիայն, ապա, ևն. քայց տեսանի քաղեալ ուրեք լռելեայն թողեալ մին կամ միւսն. ևս:

Նակ եթէ սկիզբն առնէր, և զանգուածն, և արմատ,

Digitized by Google

տպա և ոստքն ։ || Ուր յառաջին մասին պակասի տպա ։
յերկրորդումն՝ պակասի ԵՒԿ ։ և պարզաբար ասելի էր ։
Թակ եթէ սկիզբն սուրբ է , տպա և զանգուածն ։ և
եթէ արմատն սուրբ է , տպա և ոստքն ։

Այս չէ՛ք դուք որդիք , առաքեաց զՀոգի որդւոյ իւ-
րոյ ։ || այսինքն վասն այնորիկ առաքեաց ։
Ո՞չ է դու զգիտուի մերժեցեր , մերժեցից և ես զքեզ ։
|| այսինքն վասն այդորիկ մերժեցից և ես ։
Թէպէտ փակեաց և կնքեաց զդրունս ամ եկեղեցեաց ,
Նոքա զամ տուն եկեղեցի արկին ։ || այ քայց նոքա զամ տուն ։
Թէպէտ և որդի է , ուսաւ ՚ի չարչարանաց անոի զՀնա-
զանդութիւն ։ || այսինքն ականյն ուսաւ ։

Ճանօթութիւն ։ բ ։

Հաղկապս ե՝ ուրեք դնի առանց Հարկի ։ ՎՐ ։
Ընդ երկիւղն անկանելոյն զարհուրեալ ե Թմրեացի ։
Տէր մեր գթալով ՚ի կինն այրի , և յարուցանէր զմիա-
մօր որդի նորա ։ Ալր պատրաստեալ ե ձնայ ինձ ։
Ալինչդեռ աղօթեմն՝ և վրկիմ ։ ՚ի յընթանալս իմոմ
և կասիմ ։ յարդարանալս իմ և մեղանչեմ ։
Ալ յուրեք կրկնի և շարկապն , և նշանակէ Թէ այս-
պէս , և Թէ այնպէս ։ ՎՐ ։ Ալխապէս մանաւ կորսա-
եան ե՛ զոջումնն ուժգնապէս , և՛ մեղանչելն մոլեգնա-
բար ։ || այ Թէ զոջումն , Թէ մեղանչելն ։
Ալրկնապտիկ քեզ պակքն լինիցին և՛ ըն վաստակոց , և՛ ընդ
Համբերուեն ։ || այ Թէ ըն վաստակոց , Թէ ըն Համբերուեն ։
Ալովին մտաք կրկնի շարկապն Ընդէս ։ զոր օրինակ ։
Ընհամարմատ գոցէ զնա Ընդէս մեծուքն , Ընդէս բազ-
մութքն ։ Ալրժանի ե չարչարանաց Ընդէս այժմս ,
Ընդէս Հանդերձելոցն ։

Ճանօթութիւն ։ գ ։

Հաղկապքս Ընէ , զի , որպէս զի , իբր Թարմատար Հմ
պատճառին՝ սովորաբար պահանջեն զդիմաւոր բայ ։ ՎՐ ։

Digitized by Google

Ի՞նչ է զնա ոմն փարիսեցի, չէ՞ հաշ չէ՞ իցէ ընդ նմա։ Կամիմ չէ՞ իցէ՞ դուք, ելիք առն ամի գլուխ քո է։ Ապա ուրեմն վկայէք՝ ելիք կամակից էք գործոց Հալցն Հերոց։ Որպէս չէ պատէ նոցա վկայութիւնն։

Սակայն երբեմն յաներևոյթ եղանակն դնի քայ այնպիսեաց։ Որ՝ Իրոյ զօրութիւն այն է՝ չէ զանպիտան աղտ պրէչ, և յառաջին պայծառութիւն ածէչ։ || փոխանակ սրբեալք, ածիլք։

Ասայ պաղտս աղաչէր՝ ընէ զմեհենաչն ի նոցանէ ի պատնէշ ընդ հնգետանս։ || փոխանակ, մի՛ առնուցուն։

Որպէս չէ՞ ի լուութիւն նստեալ, լայ ի տուէ և՝ ի գիշերի։ || փոխանակ, լայցէ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Որ ինչ ասացաւ զՀմտութիւն համաձայնութիւն մասանց բանի ցայս վայր, բաւական են ուսանողաց առ ի գիտել զնոսանս համաձայնութիւն. մնայ այսու հետև երկու ինչ կարևոր, վերլուծութիւն և շարադրութիւն. այսինքն՝ նախ առաջին լուծանել զշարադրեալ բանս գրոց. երկրորդ՝ ինքնին յօրինել զբան ի գրոց բարբառ. զերկաքանչիւրոց առանձինն յօդուածովք խօսեսցուք յառաջիկայդ։

ՅՕԳՈՒԱԾ. Ա.

Վերլուծութիւն։

Վերլուծութիւն՝ է որոշումն ինչ բարբառոյ բառից միոյ բանի, իբր տէր բայի, իբր բայ, իբր խնդիր բայի, իբր մակբայ, իբր շաղկապ, իբր բացայայտիչ, իբր յատկացուցիչ, իբր ածական, և

Digitized by Google

(1) վերլուծութիւն ասելոյ է սկսանել ի պարզ շարադրութենէ, յաւետարանէն, և ի նմանեաց. և ապա ձանապարհ առնել առ լուծումն միջակ և խրթին բանից. որպիսիք են թուղթքն պօղոսի, աղօթամասացք նարեկացւոյն, և այլն։

Օրինակ պարզ շարադրութեան։

(1) Այր իբրև եմուտ ի նաւն, գնացին զկնի նր աշակերտքն նր. (2) և ահա շարժումն մեծ եղև ի ծովուն, մինչև նաւին ծածկել յալեաց անտի, և ինքն ննջէր. (3) և մատուցեալ աշակերտքն յարուցին զնա և ասեն. եր փրկեա զմեզ զի կորնչիմք. (4) և ասէ ցնա, ընդէր վատասիրտք էք սակաւահաւատք. յայնժամ յարուցեալ սաստեաց հողմոյն և ծովուն, և եղև խաղաղութիւն մեծ։

Լուծումն։

(1) Այր՝ շաղկապ բաղդհնաւական. Իբրև՝ մակբայ ժամանակական էոսփին. Ի նաւն՝ տրական խնդիր էոսփին. Գնացին՝ բայ չէզոքական. Զկնի՝ նախադրութիւն. Նր՝ խնդիր նախադրութեն, և երկոքին միանգամայն խնդիր գնացինին. Աշակերտքն՝ առր գնացինին. Նր՝ յատկացուցիչ աշակերտքին։ (2) Ահա մակբայ ցուցական եղևին. Շարժումն՝ առր եղևին. Մեծ՝ ածական շարժումնին. Եղև՝ բայ էական. Ի ծովս՝ ներգոյական խնդիր եղևին. Մինչև՝ շաղկապ հաւաստական. Նաւին՝ առր ծածկէլ ին. Ծածկէլ՝ բայ կրառուական. Ցալեաց՝ բացառական խընդիր սեռի ծածկէլին. Անտի՝ ածական ցալեացին, եղեալ փոխանակ ցուցական դերանունա յոյնցանէ. Ինքն՝ առր ննջէրին։ (3) Մատուցեալ՝ չէզոքական ընդունելութի վարեալ իբր բայ. Աշակերտքն՝ առր նախադրել, յարուցին և ասեն բայից. Ցարուցին՝ բայ անցողական. Զնա՝ խընդիր սեռի բայից. Ցարուցին՝ բայ անցողական. Զնա՝ խընդիր սեռի յարուցինին. Ասեն՝ բայ ներգործական, որոյ խնդիր սեռին զվուբ դնի պայ. Ցէր՝ կոչական անուն՝

ասէր փղչէա՛ բայիւն . փղչէա՛ բայ ներգործական . Զվէչ՝ խնդիր սեռի փղչէա՛ բայիւն . Զի՝ պատճառական շաղկապ . Կարէիցի՝ բայ չէզրաւական , որոյ ասէրն է զօրութիւն դէտ : (4) Լա՛ք՝ բայ ներգործական , որոյ ասրն է զօրութիւն նա , այլ յա՛ . Ցնաա՝ խնդիր բնութեան ասէին . Ընդէր՝ հարցական մակբայ էր՛ն . Վատախրա՛՝ ուղղական խնդիր էր՛ն . Է՛՝ բայ էական . Սա՛նաահատա՛՝ հոգեական ասէր էր՛ն , որոյ գոյականն է զօրութիւն դատ . Ցոյնչա՛՝ մակբայ ժամանակական շատ՛ուելի՛ն . Ցատուելո՛՝ չէզրաւական ընդունելութիւն վարեալ իբր բայ , որոյ ասրն զօրութիւն յա՛ , որ միանգամայն է ասր առատեցին . Սատեա՛՝ բայ չէզրաւական . Հողնցն և ծովնա՛՝ տրական խնդիր առատեցին . Եղե՛՝ էական բայ . Խաղաղութի՛ն՝ ասէր էղե՛ն . Մէծ՝ ածական խաղաղութի՛նին :

Օրինակ միջակ շարադրութեան :

Պօղոսի համանուան վէհին և քաղաքակից , երանելի Թէ՛ և գործակից յաւետարանն քրիստոսի , և ուսուղն և կրօղն զպակասուածն չարչարանաց նորին ի մարմնի , ընթերցաք զգիր՝ յընդհիմադրութիւն ամբաստանողացն զքէն առ մեզ . որով և անզգուշալին բան ոչ գոլ ծանուցաւ հաւատարիմ . քանզի անմատոյց և ոչ զհաշակառողաց իմաստութեան է այս :

Լուծումն :

Պօղոսի՝ է յատկացուցիչ գոյական անուանս ըստ էութ , ուր չ նախդիրն կրկնեալ է . Հանուանն՝ ածական պօղոսին . Վէհին՝ յատկացուցիչ հանուանն . Քաջափոխի՝ ածական պօղոսին . Եթանէ ընդ՝ միջարկութիւն . Գործակից՝ ածական պօղոսին . Ցաւետարանն՝ տրական խնդիր գործակցին . Քրիստոսի՝ յատկացուցիչ աւետարանին . Ոնոզէ , հրազէ՝ ածական պօղոսին . Զպակասուա՛ն՝ խնդիր

աեռի էրպէին · Ձաբէլոնաց՝ յաակացուցիչ պաճառելէ · Նոքին՝ յատկացուցիչ էաբէլոնացին · Ի մոմնէ՝ ներքոյական խնդիր էրպէին · Ընկերցած՝ բայ ներգործական, աէրն զօրութէ Ա՛ · Ձէնէ՝ խնդիր աեռի ընկերցուէին · Ցընդէնատրուելէ՝ արտական խնդիր զօրութէ էրէն, ոյ որ էր յընդհմադրուելէ · Անբաժանողաց՝ արտական խնդիր ընդէնատրուելէ · Ձէն՝ պատմական խնդիր անբաժանողացին · Ա՛ն՝ արտական խնդիր անբաժանողացին · Որով՝ յարաբերական դերոյն, և խնդիր ծանոյացին · Անգիս՝ ածական բանին · Բան՝ ուր ծանոյացին · Ոչ՝ բացատական մակբայ գոլին · Գոլ՝ բայ էական, խընդիր ծանոյացին · Ծանոյաց՝ բայ կրաւորական, որոյ խնդիր աեռի զօրութէ ի վէնէ · Հաւատարիմ՝ ուղղական խնդիր գոլին · Քանզէ՝ շաղկապ պատճառական · Անոյ՝ աեռական խնդիր էրէն · Ոչ՝ բացատական մակբայ ժխտողացին · Ձճաշոյն՝ խնդիր աեռի ժխտողացին · Ա՛ոդոյ՝ աեռական խնդիր էրէն · Է՝ բայ էական, վարեալ իբր դիմաղուրկ, իբր թէ անկ է · Այ՝ աէր էրէն ։

Օրինակ խրթին շարադրութեան ։

(1) Ուղակելուէին յոյժ ծանրագոյն պատուականութէբ եսիոդեայ՝ յամենավայելուչն քերթողաց պարս, արժանաւոր է աուսուել միշտ զհրաշափառագոյն նպաստութիւն նմա հաւատացանել վարկ ։

(2) Որ գեղեցկատարփալի իմն և յարդարուն հմտութէբն յատաջեալ՝ զբոլորիւքն գերազանցեաց քերթուածովք · այնքան՝ մինչ զի արձանակեալ ուրեմն յիւր դիւցազնական տաղն, գեր ի վերոյ զինքն ասաց լինել՝ գեր զհոմերոս կելլին և զվէրգիլիոս ամենայն քերթողաց հռոմերոս ։

(3) Ի՞ մանաւանդ ըստ այնմ և ս, զի զերկինի քանուի և զերկրի, միանգամայն զբովանդակ տարերց առ իրեարս յարադրեալ յարմարագոյն խառնուածին՝ քննութէբ պարթեւեալ զնոցա զտոլորեցուն ։

Digitized by Google

(4) Ա.յլ ընդ նմին և զմշակականն հանգամանաց տեղեկուին, և զյոլով այլևս զկենցաղօգտակարագոյնս ախորժակացն։
(5) Որոց մի՛ ինչ գիտնական վերաբերեալ խրատուց՝ առաջիկայս իսկ մեզ հարցաքննեալ յայտնեացին, զոր ասաց Քայ. շամբուշէ՝ որ ընդ վեհագունին քան զինքն քերէ հակառակութեան վէճ։

Պարզաբանութիւն քերականական։

(1) Յամենավայելուչ պարս քերթողաց յոյժ ծայրագոյն պատուականութիւն հռչակելոյն եսխոդեայ՝ առաւել արժանաւոր է հատուցանել միշտ զհրաշափառագոյն նազաբանութիւն իբր վարկ։
(2) Որ գեղեցկատարփուրի և յարդարուն հմտութեան յառաջեալ՝ այնքան գերազանցեաց զքոլոր քերթողածովք, մինչ զի՛ ի դիւցազնական տաղս իւր արձանակեալ այ արձանագրեալ՝ ասաց զինքն լինել գեր՛ի վերոյ քան զհոմերոս հռչակաւորն և վեհն սմենայն քերթողաց։
(3) Ա՛ր մանաւանդ ըստ այնմ ևս գերազանցեց, զի զբնութիւն երկնի և երկրի, միանգամայն և զյարդարութիւն յարմարագոյն խառնուածն բովանդակ տարերաց առ իրեարս՝ քընութեամբ պարատեսեալ զեկոյց քոլորեցուն։
(4) Ա.յլ ընդ նմին զեկոյց զառեղկուէ մշակական հանգամանաց, և զայլ ևս յոլով կենցաղօգտակարագոյնս ախորժակաց, այսինքն բարուց։
(5) Որոց՝ ի գիտնական խրատուց նր միոնն այ մի խրատն՝ ի վեր բերեալ և առաջիկայս իսկ հարցաքննեալ՝ ի մէնջ՝ յայտնեացի մեզ. այն՝ զոր ասաց. շամբուշէ ե նա՝ որ ընդ վէճ հակառակութե քերէ ընդ վեհագունին քան զինքն։

Լուծումն։

(1) Հռչակելոյն՝ ընդունելոյ կրաւորական՝ ածական եսխոդեայ, համաձայն նմին հոլովով. Ցոյժ՝ ածական

ձայնափոխին. ձայնափոխն՝ ածականն պատահականութիւնն. պատահականութիւն՝ գործնականն խնդիրը հաւանելոյնին. եսիոդեայ՝ առնականն խնդիրը հպատականելին. ցանկանալ՝ ածականն պարտին. քերթողայ՝ յատկացուցիչ պարտին. պարտ՝ ներգոյականն խնդիրը հաւանելոյնին, որոյ նախդիրն կայ՝ ի վերայ ակնածելոյ ելին. արժանաւոր՝ խնդիրը էին. է՝ եական բայ. առաքել՝ ածականն արժանաւորին. մէջ՝ ժամանակական մակբայ հպատականելին. զհրաշափառագոն՝ ածականն նպատականութեան. նմա՝ աւետարանութեանն կայ իբր խնդիրը հպատականելին, ի պարզաբանութեան եսիոդեայ. հպատականել՝ է առը եական բային է. վարի՝ ուղղականն խնդիրը հպատականելին, որ միակ յինքեան ընշանակութեան իբրև նախադրութեան:

(2) Որ՝ յարաբերական եսիոդեայ, և առը յատկել, գերազանցեայ, արժանաւել, ասայ, և զնոյն բայից. գերազնագոփել՝ ածականն հպատակին. ինն՝ մանականն ածականն գերազնագոփելոյն. ցորդորուն՝ ածականն հպատակին. հպատակն՝ խնդիրը յատկելին. ցատկել՝ հեզրքականն ընդունելութեան վարեալ իբր բայ. զհնազբեան՝ ածականն գերլուածովին. գերազանցեայ՝ հեզրքական բայ. քերլուածով՝ պարտականն խնդիրը գերազանցեային. այնպան՝ քանականն մակբայ գերազանցեային. ինչ չէ՝ հաւանականն շաղկապ. արժանաւել՝ ներգործականն ընդունելութեան վարեալ իբր բայ. ոգին՝ մակբայ առղականն կամ ժամանակական. ցիւ՝ յատկացուցիչ կամ ածականն պարտին. դիցաբանեան՝ ածականն պարտին. տալն՝ ներգոյականն խնդիրը արժանաւել ին. գէթ՝ ի վերոյ՝ ուղղականն խնդիրը լինել ին. զինեն՝ խնդիրը սեռի ասային. լինել՝ ուղղականն խնդիրը ասային. գէթ՝ նախադրութի. զհաւանել ին և վշհն՝ են ածականք հոգերային. հոգեր՝ հայցականն խնդիրը գէթ նախադրութեան, և՝ ի վերին խնդիրը գէթ՝ ի վերոյին. ակնածի՝ ածականն գերլուածային. քերլուածոյ՝ սեռականն խնդիրը հաւանել և վշհ ածականաց:

Digitized by Google

(3) Ո՞նոնանդ՝ շաղկապ հաստատական. Ըստ՝ նախադրութ. Անի՝ տրական խնդիր ըստին, և երկոքին միանգամայն խնդիր գերպանցական, որ զօրութիւն կրկնի. Ե՞ս՝ շաղկապ բաղհիւսական. Չի՝ շաղկապ պատճառական. Չէրկնի՝ յատկացուցիչ բնութեան. Բնութի՝ խընդիր սեռի պարտեսելին. Չէրկէր՝ յատկացուցիչ բնութիւն, ուր չնախդիրն աւելադրութիւն կրկնի. Մէհանգամայն՝ մակբայ հաւաքական պարտեսելին. Չէվանդոյ՝ ածական պրէբոյ. Տրէրդէ՝ յատկացուցիչ խոռնումնին. Ա՞ էրէսը՝ նախադրութիւն խնդիր յորդրելին. Յորդրէլ՝ ածական խոռնումնին. Յորմարգոյն՝ ածական խոռնումնին. Քնութի՝ խնդիր պարտեսելին. Պարտեսել՝ ներգործական ընդունելութիւն վարեալ իբր դերբայ. Չէյոյ՝ բայ անցողական. Բոլբէցան՝ տրական խնդիր չէյոյին։

(4) Ո՞յն շաղկապ բաղհիւսական. Ընդ՝ նախադրութ. Նին՝ խնդիր նախադրութ, և վերաբերին առ պարտեսել չէրկոյն. Ե՞՝ շաղկապ բաղհիւսական յարի առ այլն. Չիշէնանան՝ ածական հանգամանոյին. Հանգամանաց՝ յատկացուցիչ պէչնութի. Տէչնո՞՝ խնդիր սեռի պարտեսել չէյոյին. Ե՞՝ շաղկապ, յարելի ի այլեսին. Չյոլվ՝ ածական չէնցազգապանարգոնին. Այլ՞՝ շաղկապ բաղհիւսական. Չէնցազգապանարգոյն՝ խնդիր սեռի պարտեսել չէյոյին. Ախորճանոյն՝ տրական խընդիր չէնցազգապանարգոնին։

(5) Հոյոց՝ յարաբերական չէնցազգապանարգոնին, և խնդիր մանանականիս գ. Մի՝ մանանական անուն՝ որ յայտնէսցի բայիւն. Ի նոցա՝ յատկացուցիչ խոպոցին. Գիպնանան՝ ածական խոպոցին. Վերաբերել՝ կրաւորական ընդունելութիւն վարեալ իբր բայ, որոյ խնդիր սեռին՝ ի ինչ իմանի զօրութիւ. Խոպոց՝ իբր բացայայտիչ յոյսին, ի բացառական հոլով եղեալ համաձայն նմին, որոյ նախդիրն է՝ կայ ի յատկացուցիչն նէ. Ասելիայ՝

Digitized by Google

աբղական մակբայ հարցական է. Իսկ՝ ստորադասական մակբայ հարցական չէ, կամ եղեալ իբր զարդ. Մէկ՝ խնդիր յոգնեցոյ բային. Հարցական՝ կրաւորական ընդունելուի վարեալ իբր բայ, որոյ խնդիր սեռին ի ինչ խմանի զօրութիւն. Յոգնեցոյ՝ բայ կրաւորական, որոյ ածէն է ի խոպան որ ի վէր անդր բացառական հոլովով եդեալ է իբր խնդիր ածականին իւրոյ մնանական անուանն ի. Ջոր՝ յարաբերական ի խոպան, և խնդիր սեռի սպեին. Աչէ՝ բայ հրգործական, որն զօրութիւն նա, այ եսիդես. Բայ՝ շաղկապ թարմատար. Շամբուկ՝ ուղղային խնդիր էին. Է՝ էական բայ, որն զօրութիւն նա. Որ՝ յարաբերական զօրութիւն եղեալ նախին, և որ էէ էին. Ընդ՝ նախադրութիւն. Վէհապոնին՝ տրական խնդիր ընդին, և երկոքին ի միասին խնդիր էէ էին. Քան՝ նախադրութիւն. Չինին՝ խնդիր չանին, և երկոքին ի միասին խնդիր զարդատական ածականին վէհապոն. Էէ՝ բայ հրգործական. Հայոսայնէան՝ յատկացուցիչ վէճին. Վէճ՝ անուղղ հայցական խնդիր սեռի էէ էին։

ՑՕԴՈՒԱԾ. Բ

Պէտք զատական ուսանողին գիտել զվերլուծութիւն շարադրութեանց այլոց, այլև պիտոյ է. ինքնին կազմել զբանս ըստ կանոնի քերթողաց։ Նա այս կարևոր է նախ՝ մատուցանել ընթերցուածոյ զօձաչունչ գիրս, և զմատեանս երևելի հեղինակաց. որպիսիք են, Եղնիկ, Եղիշե. Հնորհալին, Ի գնատիոս, Սարգիս, Լամբրօնացին, և այլք։

Երկրորդ՝ ի մատենագրութենէ ազգին ընտրել զինչ, որ առաւել ախորժելի թուի ինքեան, և զայն յաճախ ընթերցանութ. մինչ զի բանքն ի միտս լիւր ապաւորեսցին. և ղհետ կրթիլ ի յօրինել զբանս, հետևելով սովորականն ոճոյ մատենագրին, և որչափ կարողութիւնն է՝ նմանօդ լինել նմին։

Digitized by Google

Լայց յամի մեծապէս փոյթ ունել պատուի բացատայութեան, և զգուշանալ ի խորախօս բանից, և ի խրթին և պատիպատ ոճոյ, որք տանջեն մեծապէս զընթերցողն և աղտկացուցանեն։

Ասպաքէն որպէս տեսանի ի նախընթաց յօդուածի, երեք են գլխաւոր տեսակք քերականական շարադրութեան. պարզ, միջակ և խրթին։

Պարզ շարադրութիւն է, յորում մասունք բանին պահեն զբնական դասաւորուն իւրեանց ըստ սովորական ոճոյ։

Միջակ է, յորում դասաւորութիւն բառից փոքր ինչ այլայլի հանդերձ խոտորմամբ ոճոյ։

Խրթին է, յորում մեծապէս այլայլի դասաւորուն բառից և ոճն սովորական։ Այսոսիկ մերթիս տեսանել ի միակ յայսմ օրինակի։

Պարզ շարադրութիւն։

Ար որք կամիցի կրթել զինքն իմաստասիրական հմտութեանց, և մերթերել ի հոգին վկենցաղօգուտ շահեկանութիւնն որք են ի նմանէ, յաւէտ հարկաւոր է նմա ի բաց տանել զանձն ի կենցաղական զբաղմանց, և անդադար պարապիլ յուսումն կարևորաց։

Միջակ շարադրութիւն։

Ար կամիցի որ զինքն իմաստասիրական կրթել հմտութեանց, և վկենցաղօգուտ շահեկանութիւնն որ ի նմանէ՝ մերթերել ի հոգին, նմա յաւէտ է հարկաւոր ի բաց զանձն ի կենցաղական զբաղմանց տանել, և անդադար յուսումն կարևորաց պարապել։

Խրթին շարադրութիւն։

Ար իմաստասիրական կրթել որ զինքն կամիցի հմտութեանց, և զոր ի նմանէ վկենցաղօգուտն մերթերել ի

Digitized by Google

հոգին զաշխեկանուհիս, ի բաց զանձն յաւէտ հարկաւոր է նմա ի կենցաղականն առնել ի զբաղանաց, և անդադար ի կարևորացն պարապել ուսումն։

Ասաի ըստ քերականաց ոչ վասն խրթնութեանէ բառից կամ գաղանութեան իմաստից շարադրութիւն ինչ ասի խրթին, այլ վասն տարբեր դասաւորութեանէ բառից ի հասարակ կանոնաց համաձայնութեան։ Ասի և բաժանումն շարադրութեանէ, ի վեմ, հոյակապ, զարդարուն, ազնիւ, շքեղ, գեղապանծ, և այլն, վերաբերի առ ճարտասանս։

Պարզ շարադրութիւն սովորաբար ի գործ ածի ի սոսկ պատմականս, ի խրատաբանութիւնս, յընտանի նամակս, և յայլ այսպիսի որ հասարակաց գիտեցեալք են։

Ինչպէս շարադրութիւնն՝ ի նամակս առ արքայ անձինս, յատենական ճառս, ի գովեստ և ի պարտաւ, և յայլ այսպիսիս։

Խրթին շարադրութիւն՝ ի կարճառօտ ներբողս, կամ յուշանագրութիւնս, յերգս, ի նախերգանս գրոց, երբեմն և ի վիպասանութիւնս և ի քանայհիւսութիւնս, մանաւանդ առ խմաստունս գրեալ։

ԳԼՈՒԽ · Թ

ՎԵՐԾԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վերծանութիւն է ըստ պատշաճի ընթեռնուլ և գրել զբանս։

Ընդ սովաւ անկանի և յարմարագրութիւնն՝ որ է հմտութիւն գրելոյ զիւրաքանչիւր բառս սեպհական[illegible] ըստ սովորութեան նախնեաց։ Որ

Ա՛արդ, որ է ապիւ, և ոչ մարթ, որ է գալ։
Ձախ, որ է ոտն, և ոչ ցախ, որ է քաղել։

Digitized by Google

Ի՞նչ, որ է գոպ • և ոչ անօգ, որ է հատագլուխ
Բ՞այլ, որ է գլուխ գործոց և ոչ գոյր, որ է վար խոհ
Այր, որ է ծառհատիկն • և ոչ սեր, որ է գայլնակ
Հեղուլ, որ է փշօսիկ • և ոչ յիղուլ, որ է ջինջկիկ • ևլն։

Ա՞հա ի տանին որպէս յայտնի երևի, ընդանակութիւն բառիցն ինոնի գլխովին, և այլ ինչ նշանակէ։

Այսպէս և այլ բազում բառք՝ որք ունին սեռականական առնութիւք ոչ գրեցին, կորուսանելոյ պիտոյս իւրեանց, և լինին աննշան ձայնք • օրինակ ինձ, ՋուԷն գրեցին չուր • քունն՝ գուն • ձիւնն՝ ցիւն • վարդանն՝ բարդան • վարդն՝ վարդ, և այլն։

Հմտութիւն յարմարագրութեանց կարևոր է յոյժ հետևողաց ուսման • և զայն ուսուցանէ հնդկենակութիւն բառարանաց։ Վերնաբար մատունք վերծանութեան կրկին են, Ընդհանրութիւն և Տրոհութիւն • զորոց առաջի համառօտիւ ուրոյն ուրոյն յօդուածով։

—

ԳՕԴՒԱԾ • Ա.

Ա՞ղագանութիւնն է յարմարութիւն հնչուածի ձայնի՛ ի կարդալն։ Ա՞ղագանութեն լինի նշանադրութէ • իսկ նշանք որ այժմ՛ ի գործ ածին՛ ի քերականական աղագանութեան՝ են սոքին։

Շեշտ։

Շեշտ կամ շեշտանշան (՛) ի գործ ածի առ ձայնաւոր տառ, որոյ ձայնն առնր կնիճ յարտաբերելն։

Շեշտն դնի՛ ի հրամայական բայս • ինչպէս՝ ա՛ռ, ե՛կ, ու՛ր, տե՛ս • թո՛ղ ինձ • խնդրե՛ց • ուսարո՛ւք • մատո՛ • զօրացո՛ • և այլն։

Նմին հրամայական բայս ունելոյ յատուկ քան զինքն այնպիսի բառ՝ ընդ որում՛ ի միասին վարի, ի յայնժամ դնելի է շեշտն՝ ի յետին վանկն նախընթաց բառին • ինչպէս՝

ԺԸ

Լ Հրուն. տրք • ուրախ լերուք • ցմահս ածէք • ածէք ցմահս • մեծամեծին կարգացէք • սիրեղ կալարուք • քահանայ հարիք • և այլն ։

Ո՞ երշան դնի ի վերայ դիմաղուրկ բայից • որք յանուանէ և յբայէ բայ են կազմեալ, զորս կոչեն բնական անգեմ • ար ։ Կարևոր է • մնրթի է • շատ է • զգուշանալի է • խնամանոյց է ։

Ո՞ացց երթե բայն ինչ նախադաս , երշան դնի ի վր բային • ար ։ Ի՝ կարևոր • է զգուշանալ • է սիրանալ • եւն ։

Կոչական անունն երթե ինչ միայնակ՝ յառաջնում վանկն դնի երշան • ար ։ Ա՛ղբայ • ընկեր • մրդեակ • բարեկամ • եղբարք ։

Ո՞ակ երթե կոչականն երկիներացի , երշան դնի ի յեռին վանկ առաջնոյն • ար ։ Ա՛բրահամ աբրահամ • յակոբ յակոբ • սաւուղ սաւուղ • և այլն ։

Ո՞ացց երբեմն յերկոսին եւս դնի կամ ի վերջն , կամ ի սկիզբն • ար ։ Ա՛եղան սեղան • երկիր երկիր • յակոբ յակոբ • մնրթիա մնրթիա ։

Ո՞ երշան դնի և ի դերանունս • ար ։ Գու՛ ես հայդ մեր ։ Ո՞ա է որդի իմ ։ Ա՛յս է Տուխ բարկութիւն իմոյ ։ Ո՛մ է խորհուրդ և զգուշութիւն ։ Ա՛որա է Տով ։

Ո՞ացատական մակբայքն ի , ո՛չ , և հարցական անուանքն՝ ո՛չ , ոչինչ , յորում առեղծ և կայցեն ի բանի , հինգեանք ունին զերշան ։

Բուք ։

Ո՞ուք կամ բթանշան (՝) դնի անդ , ուր պիտի է դադար մի ցայտուցանել զշունչն ։ Ո՞ուքն սովորութի երկի դնիլ ի վր դատական կամ կրկնական մակբայից , ևոք՝ երբեմն՝ դադրեալ՝ և առ շարկատան , այդ՝ այն չ՝ այլ ։

Ո՞ուք կամ բթանշան (՝) դնի անդ , ուր պիտի է դադար մի ցայտուցանել զշունչն ։ Ո՞ուքն սովորութի երկի դնիլ ի վր դատական կամ կրկնական մակբայից , ևոք՝ երբեմն՝ դադրեալ՝ և առ շարկատան , այդ՝ այն չ՝ այլ ։

Digitized by Google

քեն և ստքին ։ Ը Նորհեաց գմաղիքին՝ յովհաննայ ։
Պատմեաց բանատպեան զբանան՝ ազգասէր ։

Դնել և՛ի վերայ անիաստը մասին ինչ բանի ։ ար ։
Ոչ խոնարհի՝ խոնարհեցուցանէ զնա ։ և որ ոչ խոնարհի՝ խոնարհի՛ ի դէպ ։ Ոչ ժողովէ ընդ նա՝ ցրուէ ։

Ո՞հմ յայտնի և՛ի նմանէ՝ ուր ստորակից մերձ եր դնել, վասն փոքր միջոցի բաւական դնի բաւէ ։

Պարսիկ ։

Պարսիկն (՛) կամ պարսիկ (՝) դնի՛ ի վերայ զարմացական միջարկութեանց ։ ար ։ Ոչ՝ զնուագ գերեզիկ եւ տաք աւետարանչացն խաղաղութեան ։

Ի՞ վերայ հարցական մակբայից ։ ար ։ Ո՞ւր երթ միջ եւս հիմունս արկանել երկրի ։

Ի՞ վերայ հարցական անուանց ։ ար ։ Ո՞վ է դա որ քաջութեանէ յիւրէն զհարցուդրդ ։

Դնի և՛ի կոչականս ։ ար ։ Ո՛վ անմիաք և հեղգասիրտք ։

Ի՞ հարցական բանս պարսիկն դնի՛ ի վեր այնր բաւէ ։ ուր եղանակ հարցմանն ձևանայ ։ ուսոի կարէ դնել այլազգ քան զսովորականն՝ իբր տարբեր սովորութեանց ընթերցողաց ։ ար ։ Ո՞վ ես դու որ մերձ է այլազգ պարսկել ։ ար ։ Ո՞ւթէ բարբառ Հանգրէն ես ոչ յայտէ ։ Ո՞ւթէ բարբառ Հանգրէն ես ոչ յայտէ, Ուկ յանձին կալցէ արդեօք ։ կամ, Ուկ յանձին կալցէ արդեօք ։

Երկար ։

Երկար նշանն (՛) դնի՛ ի վերայ միջարկութեանց ։ ար ։ Լուսաւորէ՛մ երուսաղէ՛մ ։ Ա՛ստ է ։ վա՛շ վա՛շ և երբեմն ի վեր բառից կինչ ուր եւ չանակ կրկին բացատրի ։ ար ։ Լուսաւորէ՛մ երուսաղէ՛մ ։

Ենթամիտ ։

Ենթամիտն (-) է նշան միաւորութեան տառի կամ վանկի ։ զոր սովորութիւն է դնել ի գրատպչին ։

Digitized by Google

Կ՝ըսեցաւ կամ Տղուեցաւ առ , ու՛ր տար ինչ կամ վանկ բառին կայ ՚ի վերջ տողին , և ձեացեալ մատնանշեալ ՚ի սկիզբն յաջորդ տողին ։

Կանոն դ՝ըսեցաւ՝ ի ուղիղ բաժանուածն հիգից կամ վանկից , որ ե՛ր ըստ ապամ օրինակի ։

Կանոն ։ ՚ ։ Ա՝նկէ որը բաղաձայնիւ սկսանին՝ յունական բառից իւրեանց բաղաձայնն ոչ ե՛ դնելը ՚ի վերջ նախընթաց տողին , այլ ՚ի սկիզբն յաջորդ տողին ։ Ա՝յ որպէս թիւր ե՛ անջատուածն , ամ-բ , կար-ծ , դնաց-ք , բառ-թիւ ։ այլ՝ ա-մ՝բ , կա-րծ՝ , դնա-ցք՝ , լաւա-թիւն ։

Կանոն ։ ՚ ։ Ա՝յն բաղաձայնն ինչ՝ բնական առաջինն վանկին , որպիսի են նոյնպէս բաղաձայնք , զորս ընդունին ՚ի այլազգ անջատին ։ Ա՝ւասիկ չ՝ պարտ անջատել , մաճառին , լոյս-ներս , քա-ղաքին , կայ-ծառ , ա-նողորմ , ա-պերախտ ։ այլ՝ մա՛ճ-առին , լոյն-երս , քաղ-ա՛քին , կայ՛ծ-առ , ան-ողորմ , ապ-երախտ ։

Կանոն ։ ՚ ։ Ա՝յն երկու բաղաձայնք ինչն կից , քաժանի միւն ՚ի սպառուածն՝ և միւսն ՚ի սկիզբն տողին ։ ՚ր ։ Ա՝ն-սա , ան-կատ , եր-կիր , որ-դուվ ։ Ա՝յլ եթէ բաղում ինչն բաղաձայնք , միւն և եթէ անցանի ՚ի սկիզբն ։ ՚ր ։ Ա՝ր-ման , երկ-ունք , խորտ-կաճաղ , ձանձ-րոյք ։

Կանոն ։ ՚ ։ Ա՝յլ եթէ ՚ի մէջ բաղում բաղաձայնից լուծուին մատնի ը , ՚ի տողադարձին դնի նեղգրծուածքն ։ ՚ր ։ Ձը-քաւոր , սրսի-ռել , տըր-տում ։

Կանոն ։ ՚ ։ Ա՝յլ եթէ երկու ձայնաւոր ինչն կից , ձայնաւորն դնի միայնակ ՚ի սպառուածն նախընթաց տողին , այլ և ՚ի սկիզբն յաջորդին ։ ՚ր ։ Ա՝-օծ , ե-ակ , լի-ով , տաէ-ին , առնէ-ին , մարի-ամ ։

Ա՝յսպէս բաժանին և վանկքն , յորս ՚ջ ասած ։ ՚ր ։ Ա՝ղ-ակ , կայ-ուն , բայ-ից , արբայ-ական ։

Digitized by Google

ԾՕԴՈՒԱԾ · Բ

Տրոհութիւն։

Տրոհութիւն է՝ զբաղում և զհատուածս բանին որոշել՝ի ձեռն կիսոց՝ ըստ անվթար ցուցանելոյ իմաստից։ Կան հինգ նշանք · Ստորակէտ , Միջակէտ , Վերջակէտ ։

Ստորակէտն (,) դնի՝ի ծայր անկատար բանից ։

Միջակէտն (·) դնի՝ի ծայր հատուածոյ բանին · որ թէպետ ունի տեղի զիւր իմաստն, այլ մեան է այլոյ բանի ։

Վերջակէտն (:) դնի՝ի ծայր կատարեալ բանի · և, զինի նմ այլ բան սկսանի նոր փլխագրով։ Կատարեալ բանն յատակագիր կոչի Տուն , որ և Պարբերութիւն ասի ։

Պահպանութիւն է դնել ստորակէտ , եթէ՝ի բանի մակբայ կամ շաղկապ ինչ՝ի կախ թողու զսկսեալն · ընդ · էբեւ , ցոյնիմ , որպէս , ևնպէս , եթէ , ևս չէ , ևզ ։ Կամ ուր բանն սկսանի յարաբերականաւ , կամ դրադիմ բայիւ · ընդ ։ Նախ հոգ արդարև որդի՜ , պաշտպանեացէ նմա ։ Ո՛չ ոչ զնմանաւորն և զնմրտա անարգեաք , թշնաւանին է ։ Ա՛յլ ոմն զհնուր , ոմն զհողմ , ոմն զօդ արագ , ոմն զաստեղաց շրջանս աստուածհամարեցան ։

Պայնպէս անկատար մնան իմաստք բանին , ուր առ բազում հատուածս բանի կայցէ մի բայ · զոր օրինակ ։ Ոչ մեկնեացէ զմեզ՝ի սիրոյն քրիստոսի , նեղութիւնն , թէ անձկութի՞ն, թէ հալածանք , թէ սո՞ւր, թէ մերկութի՞ն, թէ վիշա , թէ սո՞ւր ։ Պայնպէս եթէ՝ի մեռեալ արբեբերութիւն կան այլև այլ անուանք ածականաւ և յատկացուցչաւ , կամ զանազան բայիւ խնդրով իւրեանց , դնի ստորակէտ · ընդ ։ Ձարին զնա՝ի հարուածս մեծամեծս , և ընկեցին զնոսա , և զմեռցորդսն՝ի հարկի կացուցին ։ Եւ՝ի մէջ աստուածոց արարածոց՝ի գործութիւնս երեւն , և՝ի գայթակղութիւնս որդւոց մարդկան , և յորոգայթս ոտից անզգամաց ։

Digitized by Google

ՀԱՐԵՑԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ԵՒ ՊԱՐԱՍԱՒԵՑԻՆ ՉՅԱՅՈՂՈՒԱԾՍ. ՅԱՂԸ ԱՒԱՆԵՑԻՆ ՀԱՆՈՒՆ ԹԱԳԻՒՈՐ, ԵՒ ՔԱՀԱՒՈՐԱՒԵՑԻՆ ԱՅՍՊԱՆԵՑԻՆ ՅԱՅԺ. ՍԻՐԵՑԻՆ ՀԱՆԴԵՐՁԻՑ ՀԱՆԴԵՐՁԻՑ, ԵՒ ՅԱՐՁԵՑԻՆ ՀԱՒԱՏՈՎՔ ՔԱՆ ԶՊԱՏԱՐԱՒԱԿԱՆՍ. ՓՈՒԼԵՑԻՆ ՀՈՀՄ, ԵՒ ՊԱՐԱՍԱՒԵՑԻՆ ՔԱՀԱՆԱՍ:

(ՔՐՆԱԿ ԸՍՏ ԱՊԱՏՇԱՒՄՆ ԿԷՍԱՏՐՈՒԹԵՆ ՅԱՒՄ ՍՐԲԱՊԷՍ ՄԱՏԵՒԱՆՍ ՅԱՅՍՄԱՆ ՏԵՍԱՆԻ, ՅՈՎՍ ՍԱԿՍ ՉԷ ՊԱՐՏ ՅԱՇԱԽԵԼ ՔՐՆԱԿՍ. ԹՈՂՑԻ ԴԷՑՈՒՔ ՀՈՒՊ ՀՍՏ:

ԱՒԼ ԸՆԴՈՒՆԻՔ ԶՈՐԴԻՆ, ԸՆԴՈՒՆԻՔ ԵՒ ՔԱՀԱՆԱՍ. ԵՒ ՈՉ ՈՔ ԸՆԴՈՒՆԻ ԶՈՐԴԻՆ, ԵՒ ՈՉ ՔԱՀԱՆԱՍ ԸՆԴՈՒՆԻ:

ՎԽԱՐԱՆ

ՅՆԴԿ

Գլխաւոր բանից պարունակելոց ի բովանդակ քերականութեան։

ԱՌԱՆՑ

Անուն և բաժանումն նորա . . . . . 7։
Անուան պարագայք . . . . . 8։
Անուանք մասնական . . . . . 38։
Անուանք հանրական . . . . . 41։
Անուանք հարցական . . . . . 42։
Անուանք թուական . . . . . 44։
Դերանուն և բաժանումն նորա . . . . . 47։
Նայ և պարագայք նորա . . . . . 59։
Ընդունելութիւն և պարագայք նորա . . 115։
Ածական և տեսակք նորա . . . . 120։
Ածական և տեսակք նորա . . . . 135։
Ճարտար և տեսակք նորա . . . . 146։
Անձնական և տեսակք նորա . . . 152։

ԱՌԱՆՑ

Համաձայնութիւն դերական անուանց . . 157։
Հոգեբայութիւն և բոցեբայութիւն . . . . 158։
Յաւելուածք և յաւելուած . . . . . 163։
Դերական անուն խնդիր դերականի . . . 167։
Դերական անուն խնդիր ածականի . . . 172։
Խնդրառութիւն բազդատական անուանց . . 177։
Խնդրառութիւն մասնական, հանրական, հարցական և թուական անուանց . . . . 178։

Digitized by Google

Յամառօտութիւն ածականի անուանց . . . 180։
Յամառօտութիւն մասնական, հանրական, հարցական և թուական անուանց . . . . . 190։
Յամառօտութիւն դերանուան . . . . . 200։
Յամառօտութիւն յարաբերականին . . . 210։
Ցուցմունք յօդից . . . . . 217։
Յամառօտութիւն բայի . . . . . 222։
Տիւր բայի . . . . . 223։
Խնդիր բայի . . . . . 230։
Խնդիր սեռի ներգործականի . . . . . 231։
Խնդիր սեռի կրաւորականի . . . . . 236։
Խնդիր քնութեան բայից . . . . . 237։
Խնդիր քնութեանն ներգործականց և կրաւորականաց 239։
Խնդիր քնութեանց չէզոքականաց . . . . 242։
Կիրառութիւն ցուցմունքի բայից . . . 247։
Յամառօտութիւն անեղեւոյթ բայից . . . 248։
Կիրառութիւն հետևեան բայից . . . . . 253։
Յամառօտութիւն նախադրութեանց . . . 255։
Յամառօտութիւն մակբայի . . . . . 258։
Յամառօտութիւն շաղկապի . . . . . 261։
Վերլուծութիւն . . . . . 263։
Արարդրութեան տեսակք . . . . . 271։
Վերծանութիւն . . . . . 271։
Ուղղանութիւն . . . . . 273։
Տրոհութիւն . . . . . 277։

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google